

KRAKOWSKI INFORMATOR DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Informator to praktyczne wiadomości na temat:

- orzecznictwa o niepełnosprawności,
- oferty kształcenia,
- rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami,
- świadczeń, ulg i uprawnień,
- instytucji i krakowskich organizacji pozarządowych.

Szanowni Państwo!

Wraz z rozwojem naszego miasta nieustannie zmienia się i rozszerza oferta programów pomocowych skierowanych do osób niepełnosprawnych, systematycznie przybywa różnorodnych udogodnień codziennego życia – dlatego z przyjemnością oddaję w Państwa ręce zaktualizowane, jedenaste już wydanie „Kraковского Informatora dla Osób Niepełnosprawnych”.

Autorzy niniejszej publikacji – tradycyjnie już – dołożyli starań, by zamieścić w niej wszelkie dane i wskazówki, które mogą ułatwić osobom niepełnosprawnym codzienne funkcjonowanie i korzystanie z przysługujących im praw.

Jak zawsze znajdziecie w niej Państwo najważniejsze informacje dotyczące ulg, uprawnień, orzecznictwa, edukacji czy zatrudnienia osób niepełnosprawnych – tyle, że tym razem podane w nowej, mam nadzieję bardziej przystępnej i przyjaznej dla czytelnika formie.

Jestem przekonany, że będzie to przydatna lektura.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J. Majchrowski'.

Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa

INFORMATOR DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Wydawca:

Urząd Miasta Krakowa
Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia

30-703 Kraków
ul. Dekerta 24
tel. 12 616 51 19
sz.umk@um.krakow.pl
www.krakow.pl

Redakcja:

Zofia Smęda, Aleksandra Łukasik-Kapica

Opracowanie graficzne:

STUDIO LEON sp. z o.o.
30-047 Kraków, ul. Chopina 18/3A

Druk:

DRUKARNIA LEYKO sp. z o.o.
30-702 Kraków, ul. Romanowicza 11

Kraków, 2019

Egzemplarz bezpłatny

ISBN: 978-83-66039-38-1

Zapraszamy do zgłaszania spostrzeżeń i propozycji drogą elektroniczną
na adres: Aleksandra.Lukasik@um.krakow.pl

Projekt jest finansowany ze środków Miasta Krakowa.

SPIS TREŚCI

1. ORZECZNICTWO	7
1.1. Status osoby niepełnosprawnej	8
1.2. Rodzaje orzeczeń o niepełnosprawności	8
1.3. Równoważność zapisów stopni niepełnosprawności w obecnym i byłym systemie orzecznictwa	9
1.4. Orzecznictwo dla celów pozarentowych	10
1.4.1. Instytucje orzekające	10
1.4.2. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności	11
1.4.3. Orzekanie o wskazaniach do ulg i uprawnień	14
1.4.4. Orzekanie o niepełnosprawności	15
1.4.5. Legitymacje osoby niepełnosprawnej	16
1.5. Orzecznictwo dla celów rentowych	18
1.5.1. Dodatki i świadczenia przysługujące do świadczeń emerytalno-rentowych	23
2. CHARAKTERYSTYKA SZKOLNICTWA SPECJALNEGO I INTEGRACYJNEGO	27
2.1. Szkolnictwo specjalne	28
2.1.1. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	29
2.1.2. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim	29
2.2. Szkolnictwo integracyjne	30
2.3. Wybór oferty kształcenia	31
2.4. Wizyta w poradni psychologiczno-pedagogicznej	32
2.4.1. Adresy rejonowych poradni psychologiczno-pedagogicznych	34
2.4.2. Adresy specjalistycznych poradni psychologiczno-pedagogicznych	35
2.5. Wczesne wspomaganie rozwoju	36
2.6. Transport uczniów	38
3. REHABILITACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	40
3.1. Uprawnienia pracownicze osób z niepełnosprawnościami	43
3.2. Zadania Grodzkiego Urzędu Pracy w Krakowie z zakresu rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością	47
3.2.1. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi z niepełnosprawnością	49
3.2.2. Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej	50
3.2.3. Szkolenia osób niepełnosprawnych	52
3.2.4. Staże dla osób z niepełnosprawnością poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu	53
3.2.5. Środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	54

3.3.	Miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika z niepełnosprawnością	56
3.4.	Biura pośrednictwa pracy	60
3.4.1.	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie	61
3.4.2.	Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego	63
3.4.3.	Grodzki Urząd Pracy w Krakowie	64
3.4.4.	Rehabilitacja zawodowa prowadzona przez organizacje pozarządowe na rzecz osób z niepełnosprawnością	64
4.	ZADANIA Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ	66
4.1.	Zadania realizowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	67
4.1.1.	Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej	68
4.1.2.	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	70
4.1.3.	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	71
4.1.4.	Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	72
4.1.5.	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	74
4.1.6.	Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	75
4.1.7.	Dofinansowanie likwidacji barier technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	76
4.1.8.	Dofinansowanie usług tłumacza migowego	78
4.1.9.	Program „Aktywny Samorząd”	78
4.1.9.1.	Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym w ramach „Modułu II”	79
4.1.9.2.	Pomoc w likwidacji bariery transportowej w ramach Modułu I „Obszar A”	81
4.1.9.3.	Pomoc w likwidacji barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym w ramach Modułu I „Obszar B”	83
4.1.9.4.	Pomoc w likwidacji barier w poruszaniu się w ramach Modułu I „Obszar C”	85
4.1.9.5.	Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej w ramach „Obszaru D”	86
4.2.	Świadczenia pieniężne	87
4.2.1.	Zasiłek stały	88
4.2.2.	Zasiłek okresowy	88

4.2.3. Zasiłek celowy	89
4.2.4. Pomoc dla osób usamodzielnianych	90
4.3. Świadczenia niepieniężne	91
4.4. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem”	102
4.4.1. Założenia programu	102
4.4.2. Uprawnienia w ramach programu „Za Życiem”	105
4.4.3. Formy pomocy w ramach programu „Za Życiem” realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	108
4.4.3.1. Asystent rodziny	108
4.4.3.2. Rodziny wspierające	110
4.4.3.3. Usługa „Pomoc w domu”	110
4.5. Prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	111
4.6. Klub Rodzica z dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych	113
5. ŚWIADCZENIA	114
5.1. Zasiłek pielęgnacyjny	115
5.2. Świadczenie pielęgnacyjne	116
5.3. Specjalny zasiłek opiekuńczy	118
5.4. Dodatek opiekuńczy	121
5.5. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego	122
5.5.1. Zasiłek rodzinny	123
5.5.2. Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	125
5.5.3. Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	125
5.5.4. Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	127
5.5.5. Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	127
5.5.6. Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	127
5.5.7. Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	128
5.5.8. Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	129
5.6. Świadczenie rodzicielskie	129
5.7. Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu „Za Życiem”	133
5.8. Świadczenie wychowawcze – Program „Rodzina 500+”	134
5.9. Jednorazowa ustawowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. Becikowe)	137
5.10. Jednorazowa gminna zapomoga finansowa z tytułu urodzenia się dziecka (Becikowe)	139

5.11. Dobry Start (300+)	140
5.12. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	143
5.12.1. Dodatek mieszkaniowy	143
5.12.1. Dodatek energetyczny	146
6. ULGI I UPRAWNIENIA	147
6.1. Ulgi w podatku dochodowym	148
6.2. Zwolnienie od podatku od czynności cywilnoprawnych	153
6.3. Usługi pocztowe	154
6.4. Abonament RTV	156
6.5. Paszport	164
6.6. Dowód osobisty	167
6.7. Program „Opieka wytchnieniowa”	171
6.7.1. Projekt Krakowskie Centrum Informacji i Wsparcia dla Opiekunów Osób Niezależnych	172
6.8. Karta parkingowa	174
6.9. Miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych	179
6.10. Abonament postojowy	181
6.11. Przewóz osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Miejskiej Kraków	184
6.12. Krakowska Karta Rodzinna	187
6.13. Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny	189
6.14. Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem	190
6.15. Karta Krakowska	193
6.16. Ulgi w komunikacji miejskiej w Krakowie	194
6.17. Ulgi w przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego (dawne PKP i PKS)	202
7. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	215
8. PRZYDATNE ADRESY	223
8.1. Instytucje i organizacje	224
8.2. Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie	244
8.3. Narodowy Fundusz Zdrowia	247
8.4. Wypożyczalnia sprzętu ortopedycznego i pomocniczego	255
8.5. Biura ds. osób niepełnosprawnych krakowskich uczelni i pełnomocnicy rektorów ds. osób niepełnosprawnych	257
8.6. Dostępność budynków Urzędu Miasta Krakowa dla osób niepełnosprawnych	259
8.7. Wykaz ogólnodostępnych toalet miejskich dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością	261
8.8. Apteki ogólnodostępne, pracujące w systemie całodobowym, w pełnym zakresie usług farmaceutycznych od 1 stycznia 2018 do 31 grudnia 2020 r.	263
8.9. Przydatne strony www	263

1. ORZECZNICTWO

1.1. STATUS OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Według Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych „niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami osobą niepełnosprawną jest osoba, która posiada stosowne orzeczenie.

Ustawa ta określa trzy **stopnie niepełnosprawności**:

- **znaczny** – kiedy u osoby stwierdzono naruszoną sprawność organizmu, jest ona niezdolna do pracy albo zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymaga, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji,
- **umiarkowany** – kiedy u osoby stwierdzono naruszoną sprawność organizmu, jest ona niezdolna do pracy albo zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymaga czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,
- **lekki** – kiedy u osoby stwierdzono naruszoną sprawność organizmu, która powoduje w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

1.2. RODZAJE ORZECZEŃ O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Wyróżniamy orzeczenia o:

- lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
- całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów;
- niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16. roku życia.

Od 1 stycznia 1998 roku podstawą do uznania osoby za niepełnosprawną jest wyłącznie orzeczenie wydane przez Powiatowy/Miejski lub Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności lub orze-

czenie lekarza orzecznika ZUS. Orzeczenia innych organów wydane po 31 grudnia 1997 roku nie stanowią podstawy do uznania osoby za niepełnosprawną w rozumieniu Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Osoby posiadające takie orzeczenia, jeśli chcą być traktowane jako osoby niepełnosprawne, mogą wystąpić z wnioskiem do Powiatowego/Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności o ustalenie stopnia niepełnosprawności.

Orzeczenia o zaliczeniu do grupy inwalidzkiej wydane przed 1 stycznia 1998 roku traktuje się na równi z odpowiednim orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, jeżeli są one nadal ważne.

Wyjątek stanowi orzeczenie III grupy inwalidztwa wydane przez organy orzecznicze Ministerstwa Obrony Narodowej oraz organy orzecznicze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Traktowane jest ono jako orzeczenie o braku niepełnosprawności, ponieważ dotyczy osób zdolnych do pracy poza służbą. Zakwalifikowanie do lekkiego stopnia niepełnosprawności może mieć miejsce tylko wtedy, gdy orzeczenie o III grupie inwalidztwa z tytułu niezdolności do służby mundurowej zawiera równocześnie orzeczenie III grupy inwalidztwa z ogólnego stanu zdrowia.

1.3. RÓWNOWAŻNOŚĆ ZAPISÓW STOPNI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W OBECNYM I BYŁYM SYSTEMIE ORZECZNICTWA

ODPOWIADAJĄCE SOBIE ORZECZENIA O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Orzeczenie Powiatowego/ Miejskiego lub Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności	Orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	Orzeczenie Komisji Lekarskiej ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia	Orzeczenie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
Lekki stopień niepełnosprawności	Częściowa niezdolność do pracy	III grupa inwalidzka	Stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym bez prawa do zasiłku pielęgnacyjnego

Umiarkowany stopień niepełnosprawności	Częściowa niezdolność do pracy na orzeczeniu wydanym w okresie od 1 stycznia do 16 sierpnia 1998 roku	II grupa inwalidzka	Brak
	Całkowita niezdolność do pracy		
Znaczny stopień niepełnosprawności	Całkowita niezdolność do pracy i do samodzielnej egzystencji	I grupa inwalidzka	Stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym z prawem do zasiłku pielęgnacyjnego
	Niezdolność do samodzielnej egzystencji		

1.4. ORZECZNICTWO DLA CELÓW POZARENTOWYCH

1.4.1. INSTYTUCJE ORZEKAJĄCE

Do orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności powołane są Powiatowe/Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (organy I instancji) oraz Wojewódzkie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (organy II instancji – odwoławczej). Orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności jest orzecznictwem dla celów pozarentowych. Orzeczenia wydawane są w celu korzystania z ulg i uprawnień przysługujących na podstawie odrębnych przepisów.

Właściwość miejscową Powiatowego/Miejskiego i Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności ustala się według miejsca stałego pobytu osoby zainteresowanej lub dziecka w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych. W przypadku osób bezdomnych, przebywających poza miejscem stałego pobytu ponad dwa miesiące ze względów rodzinnych lub zdrowotnych, w zakładach karnych i poprawczych, w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej – właściwość miejscową ustala się według ich miejsca pobytu.

W przypadku osób zameldowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków lub przebywających na jej terenie z powodów wskazanych powyżej wła-

ściwy miejscowo jest Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie funkcjonujący w strukturze Urzędu Miasta Krakowa (ul. Dekerta 24, tel. 12 616 52 12, 12 616 52 17, faks 12 616 52 14; pon. – pt., godz. 7.40–15.30).

Druki niezbędne do ubiegania się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności udostępniane są osobom zainteresowanym w siedzibie Zespołu. Można je też pobrać ze strony Miejskiej Prezentacji Internetowej „Magiczny Kraków” (www.krakow.pl) lub strony Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Krakowa (www.bip.krakow.pl).

1.4.2. ORZEKANIE O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie wydaje orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób po ukończeniu 16. roku życia na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo za ich zgodą na wniosek ośrodka pomocy społecznej.

Do wniosku o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dołącza się dokumentację medyczną, w tym:

- zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia wydane dla potrzeb Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności zawierające opis stanu zdrowia, rozpoznanie chorób zasadniczych i współistniejących, wydane (nie wcześniej niż na 30 dni przed dniem złożenia wniosku) przez lekarza, pod opieką którego osoba zainteresowana lub dziecko pozostaje,
- inne posiadane dokumenty medyczne mogące mieć wpływ na ustalenie stopnia niepełnosprawności.

Wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności następuje na posiedzeniu składu orzekającego po przeprowadzonym uprzednio badaniu lekarskim. Osoba zainteresowana zawiadamiana jest o terminie badania lekarskiego i posiedzenia składu orzekającego listownie, na co najmniej 14 dni przed jego datą, nie później niż w ciągu miesiąca od daty złożenia wniosku, a w przypadku spraw szczególnie skomplikowanych w terminie do dwóch miesięcy od daty złożenia wniosku.

Skład orzekający wydaje orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zaliczające osobę zainteresowaną do jednego z trzech stopni niepełnosprawności: znacznego, umiarkowanego lub lekkiego.

Stopień niepełnosprawności orzekany jest:

- **na stałe** – jeżeli według wiedzy medycznej stan zdrowia nie rokuje poprawy,
- **na pewien okres** – jeżeli według wiedzy medycznej może nastąpić poprawa stanu zdrowia.

Każde orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zawiera cyfrowo-literowe określenie symbolu przyczyny niepełnosprawności, a także wskazania dotyczące w szczególności:

- odpowiedniego zatrudnienia, szkolenia, zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej,
- uczestnictwa w terapii zajęciowej,
- zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji,
- konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- konieczności stałego współdziałania opiekuna prawnego dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- korzystania z karty parkingowej, zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

W orzeczeniu może być podany więcej niż jeden symbol niepełnosprawności, ale nie więcej niż trzy. Ważne jest, aby każdy z symboli zawartych w orzeczeniu, niezależnie od pozostałych, stanowił samodzielną przyczynę niepełnosprawności. Oznacza to, że wszystkie schorzenia uwzględnione w orzeczeniu muszą w porównywalnym stopniu wpływać na zaburzenie funkcji organizmu. Symbole te nie odpowiadają określonym jednostkom chorobowym, a jedynie grupom uszkodzonych narządów. W orzeczeniach wydawanych przed 2003 rokiem symbole przyczyn niepełnosprawności zapisane były w innej formie (np. § 26 pkt 1 lit. a oznaczało dysfunkcję narządu ruchu). Jeśli wydane wówczas orzeczenie było przyznane na stałe, to jest w dalszym ciągu ważne.

Obowiązujące obecnie symbole przyczyny niepełnosprawności:

01-U – upośledzenie umysłowe, nazywane dziś raczej niepełnosprawnością intelektualną. W klasyfikacji zaburzeń rozwoju intelektualnego najczęściej używa się kryterium IQ w skali Wechslera, gdzie ze względu na

ww. kryterium rozróżniane są trzy rodzaje upośledzenia: lekkie, umiarkowane i znaczne. Czym innym jest jednak medyczna klasyfikacja zaburzeń rozwoju intelektualnego, a czym innym orzekanie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności. Upośledzenie umysłowe zostanie więc orzeczone osobom, które w skali Wechslera mają stopień umiarkowany lub wyższy.

02-P – choroby psychiczne, w tym m.in. osoby z zaburzeniami psychotycznymi, zaburzeniami nastroju, utrwalonymi zaburzeniami lękowymi o znacznym stopniu nasilenia czy zespołami otępiennymi.

03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, w tym m.in. trwałe uszkodzenie czynności ruchowej jednego lub obu łańdżów głosowych, częściowa lub całkowita utrata krtani z różnych przyczyn, zaburzenia mowy spowodowane uszkodzeniem mózgu, głuchoniemota, głuchota oraz wiele innych schorzeń powodujących dysfunkcję narządu słuchu lub mowy.

04-O – choroby narządu wzroku, w tym m.in. wrodzone lub nabyte wady narządu wzroku, powodujące ograniczenie jego sprawności, prowadzące do obniżenia ostrości wzroku w oku lepszym do 0,3 według Snellena po wyrównaniu wady wzroku szkłami korekcyjnymi lub ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w granicach 30 stopni.

05-R – upośledzenie narządu ruchu, w tym m.in. wady wrodzone i rozwojowe narządu ruchu, układowe choroby tkanki łącznej, zapalenie stawów, choroby zwyrodnieniowe stawów, nowotwory narządu ruchu czy amputacje oraz wiele innych schorzeń w obrębie narządu ruchu.

06-E – epilepsja w postaci nawracających napadów padaczkowych spowodowanych różnymi czynnikami etiologicznymi lub wyraźnymi następstwami sychoneurologicznymi.

07-S – choroby układu oddechowego i krążenia, w tym m.in. przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP), zakaźne choroby płuc, prowadzące do niewydolności oddechowej, nowotwory płuc i opłucnej, wrodzone i nabyte wady serca, choroba niedokrwienna serca, kardiomiopatie, nadciśnienie tętnicze z powikłaniami i wiele innych.

08-T – choroby układu pokarmowego, np. stany po resekcji żołądka z różnych przyczyn z licznymi powikłaniami, przewlekłe choroby jelit o różnej etiologii, powikłane zespołem złego wchłaniania, przewlekłe choroby wątroby, przewlekłe zapalenie trzustki, nowotwory układu pokarmowego i wiele innych.

09-M – choroby układu moczowo-płciowego, w tym m.in. zaburzenia czynności dróg moczowych, choroby nerek, nowotwory układu moczowego i narządów płciowych i wiele innych.

10-N – choroby neurologiczne, w tym m.in. naczyniopochodny udar mózgu, guzy centralnego układu nerwowego, pourazowa cerebrastenia i encefalopatia, choroby rdzenia kręgowego i inne.

11-I – inne schorzenia, w tym endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, choroby układu krwiotwórczego i inne.

12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16. rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypiami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia.

Od orzeczenia Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie (zaliczającego do jednego z trzech stopni niepełnosprawności) przysługuje odwołanie do Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie, za pośrednictwem Zespołu, który orzeczenie wydał, składane w terminie 14 dni od daty jego odbioru.

Z kolei orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie może być zaskarżone w terminie 30 dni od daty jego doręczenia do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie.

Postępowanie w sprawach odwoławczych jest wolne od kosztów i opłat sądowych.

1.4.3. ORZEKANIE O WSKAZANIACH DO ULG I UPRAWNIEŃ

Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie wydaje orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień na wniosek osoby zainteresowanej posiadającej ważne orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów lub niezdolności do pracy.

Do wniosku o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień dołącza się:

- dokumentację medyczną posiadaną przez osobę zainteresowaną,
- orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy,
- inne posiadane dokumenty mogące mieć wpływ na ustalenie wskazań do ulg i uprawnień.

W postępowaniu w sprawach, o których mowa powyżej, stopień niepełnosprawności określa się na podstawie przedłożonych orzeczeń, a wskazania zawarte w orzeczeniu ustala się stosownie do naruszonej sprawności organizmu i ograniczeń funkcjonalnych uzasadniających korzystanie z ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

Od orzeczenia wydanego przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie o wskazaniach do ulg i uprawnień nie przysługuje odwołanie.

1.4.4. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie wydaje orzeczenia o niepełnosprawności dla osób przed ukończeniem 16. roku życia:

- na wniosek przedstawiciela ustawowego dziecka lub jego opiekuna prawnego,
- za ich zgodą na wniosek ośrodka pomocy społecznej.

Do wniosku dołącza się:

- dokumentację medyczną: zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia wydane dla potrzeb Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności zawierające opis stanu zdrowia, rozpoznanie chorób zasadniczych i współistniejących, wydane (nie wcześniej niż na 30 dni przed dniem złożenia wniosku) przez lekarza, pod opieką którego dziecko pozostaje,
- inne posiadane dokumenty medyczne mogące mieć wpływ na ustalenie niepełnosprawności,
- formularz informacji o uczniu wypełniany przez pedagoga szkolnego lub wychowawcę klasy.

Wydanie orzeczenia o niepełnosprawności następuje na posiedzeniu składu orzekającego po przeprowadzonym uprzednio badaniu lekarskim. Przedstawiciel ustawowy dziecka lub opiekun prawny zawiadamiany jest o terminie badania lekarskiego i posiedzenia składu orzekającego listownie, na co najmniej 14 dni przed jego datą, nie później niż w ciągu miesiąca od daty złożenia wniosku, a w przypadku spraw szczególnie skomplikowanych w terminie do 2 miesięcy od daty złożenia wniosku.

Ocena niepełnosprawności dziecka dokonywana jest na podstawie przewidywanego czasu trwania upośledzenia stanu zdrowia (przekraczającego 12 miesięcy), niezdolności do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych (samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie się z oto-

czeniu) powodującej konieczność zapewnienia stałej opieki lub pomocy, w sposób przewyższający zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku, albo znacznego zaburzenia funkcjonowania organizmu, wymagającego systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem.

Orzeczenie zaliczające dziecko do osób niepełnosprawnych może stanowić podstawę do uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego i/lub świadczenia pielęgnacyjnego, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i pomoce techniczne ułatwiające funkcjonowanie, a także korzystanie z karty parkingowej.

Od orzeczenia Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie zaliczającego dziecko do osób niepełnosprawnych przysługuje odwołanie do Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie, za pośrednictwem Zespołu, który orzeczenie wydał, składane w terminie 14 dni od daty jego odbioru.

Z kolei orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie może być zaskarżone w terminie 30 dni od daty jego doręczenia do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie.

Postępowanie w sprawach odwoławczych wolne jest od kosztów i opłat sądowych.

1.4.5. LEGITYMACJE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Orzeczenia wydawane przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie stanowią podstawę do przyznania ulg i uprawnień przysługujących na podstawie odrębnych przepisów.

Dokumentem potwierdzającym status osoby niepełnosprawnej jest legitymacja dokumentująca niepełnosprawność/stopień niepełnosprawności wydawana przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie.

Wniosek o wydanie legitymacji składa w zespole:

- osoba zainteresowana,
- przedstawiciel ustawowy,
- opiekun prawny dziecka.

Do wniosku dołącza się:

- fotografię (35 mm x 45 mm) odzwierciedlającą aktualny wizerunek osoby, której wniosek dotyczy (bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami – wyjątek: osoba z wrodzonymi lub nabytymi wadami

narządu wzroku może dołączyć do wniosku fotografię przedstawiającą ją w okularach z ciemnymi szklami, a osoba nosząca nakrycie głowy zgodnie z zasadami swojego wyznania – fotografię przedstawiającą osobę z nakryciem głowy, pod warunkiem że fotografia taka jest umieszczona w dokumencie potwierdzającym tożsamość tej osoby),

- kserokopię orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień (oryginał orzeczenia i dowód osobisty do wglądu przy składaniu wniosku), a w przypadku osób przed ukończeniem 16. roku życia – kserokopię orzeczenia o niepełnosprawności (oryginał orzeczenia i dowód osobisty przedstawiciela ustawowego dziecka lub opiekuna prawnego do wglądu przy składaniu wniosku).

W przypadku gdy osoba niepełnosprawna posiada więcej niż jedno orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, legitymację dokumentującą niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności wystawia się na podstawie ostatniego ważnego, prawomocnego orzeczenia.

Na wniosek osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego, lub opiekuna prawnego dziecka w legitymacji wpisywany jest symbol przyczyny niepełnosprawności, a w przypadku orzeczeń o stopniu niepełnosprawności również stopień niepełnosprawności za pomocą fotokodu QR.

Równocześnie legitymacje wydawane są na czas ważności orzeczenia, nie dłużej jednak niż na okres:

- 5 lat – w przypadku legitymacji dokumentującej niepełnosprawność,
- 10 lat – w przypadku legitymacji dokumentujących stopień niepełnosprawności wystawionych osobom, które nie ukończyły 60. roku życia,
- w przypadku osób, które ukończyły 60. rok życia, legitymację wydaje się na okres ważności orzeczenia stanowiącego podstawę do wydania legitymacji bez ograniczeń czasowych – w przypadku tych osób możliwe jest wydanie legitymacji na stałe.

O terminie odbioru legitymacji dokumentującej niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności osoba zainteresowana powiadamiana jest telefonicznie, za pośrednictwem poczty elektronicznej lub w formie korespondencji tradycyjnej.

Postępowanie w sprawie wydania legitymacji nie podlega opłatom. Za wydanie duplikatu legitymacji dokumentującej stopień niepełnosprawności pobierana jest opłata w wysokości 15 zł.

1.5. ORZECZNICTWO DLA CELÓW RENTOWYCH

Orzekaniem o niezdolności do pracy do celów rentowych zajmuje się lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ocenia on stopień niezdolności do pracy oraz wydaje orzeczenie, na podstawie którego ZUS podejmuje decyzje w sprawie świadczeń rentowych. Lekarze orzecznicy działają w każdym oddziale ZUS.

Prezes ZUS, w terminie 14 dni od dnia wydania orzeczenia, może zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia i przekazać sprawę do rozpatrzenia komisji lekarskiej, o czym osoba zainteresowana jest niezwłocznie zawiadamiana.

Osoba ubiegająca się o rentę z tytułu niezdolności do pracy składa wniosek o rentę we właściwym terenowo inspektoracie lub oddziale ZUS. Z wnioskiem o wydanie orzeczenia występuje właściwa komórka organizacyjna oddziału ZUS.

Sprawę załatwia:

oddział ZUS właściwy dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy.

ZUS Oddział w Krakowie

31-080 Kraków, ul. Pędzichów 27.

Centrum Obsługi Telefonicznej (COT): tel. 22 560 16 00

(koszt połączenia wg umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym).

Po połączeniu i usłyszeniu komunikatu należy wybrać jedną z następujących opcji (w tym celu należy nacisnąć odpowiednią cyfrę na klawiaturze numerycznej telefonu):

- 1 – można odsłuchać komunikaty informacyjne z wybranego zakresu funkcjonowania ZUS (24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu),
- 2 – można się uwierzytelnić,
- 3 – można uzyskać dane adresowe placówek ZUS,
- 0 – połączenie z konsultantem COT po wybraniu zakresu rozmowy.

Konsultanci COT są dostępni

od pon. do pt. w godz. 7.00–18.00.

Uwaga! W trakcie rozmowy z konsultantem można przejść uwiarytelnienie za pomocą zadawanych przez niego pytań. Pozwoli to na identyfikację osoby zainteresowanej oraz udzielenie niektórych informacji o koncie w ZUS.

Pełne informacje w swojej sprawie można uzyskać przez telefon wyłącznie w przypadku podania identyfikatora PUE i hasła (PIN) do COT. W przypadku braku wymaganych danych konsultant będzie mógł udzielić wyłącznie informacji ogólnych.

Adres e-mail do zapytań ogólnych: cot@zus.pl.

Wszelkie pytania ogólne z zakresu działalności ZUS należy kierować za pośrednictwem poczty elektronicznej. Nie gwarantuje ona jednak bezpieczeństwa przekazywanych informacji, dlatego nie należy za jej pośrednictwem przekaazywać informacji osobistych.

Orzeczenie lekarza orzecznika stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń (np. renty), do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy. Lekarz orzecznik wydaje orzeczenie na podstawie bezpośredniego badania osoby ubiegającej się o świadczenie oraz posiadanej dokumentacji.

Przed wydaniem orzeczenia lekarz orzecznik może zlecić uzupełnienie dokumentacji, w szczególności o opinię lekarza konsultanta lub psychologa albo o wyniki badań dodatkowych lub obserwacji szpitalnej.

Lekarz orzecznik wydaje orzeczenie o „niezdolności do pracy”. Oznacza to, że odpowiednio do stanu zdrowia, sprawności organizmu, wieku, zawodu, wykonywanej pracy, możliwości dalszego wykonywania pracy zarobkowej, a także możliwości przywrócenia zdolności do pracy przez leczenie, rehabilitację lub przekwalifikowanie zawodowe, kwalifikuje osobę jako:

- całkowicie niezdolną do pracy oraz samodzielnej egzystencji,
- całkowicie niezdolną do pracy,
- częściowo niezdolną do pracy.

ZUS nie ma wpływu na ewentualne wykonywanie pracy przez ubezpieczonego, co do którego orzeczono o niezdolności do pracy. Może jedynie zawiesić rentę w całości lub w części, w zależności od uzyskiwanego dochodu. Osoba o orzeczeniach wymienionych w punktach 1 i 2 może podjąć pracę w warunkach pracy chronionej pod warunkiem wydania opinii pozytywnej przez lekarza medycyny pracy.

Orzeczona niezdolność do pracy ze względu na czas jej trwania może być okresowa lub trwała.

Warunki, jakie należy spełnić, aby otrzymać rentę

Samo orzeczenie o niezdolności do pracy nie jest równoznaczne z prawem do renty. Prawo takie ma osoba, która spełni jednocześnie następujące warunki:

- jest niezdolna do pracy,
- ma wymagany okres zatrudnienia (składkowy i nieskładkowy) – warunek ten nie jest konieczny w przypadku ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy jest spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy,
- niezdolność do pracy powstała w czasie zatrudnienia lub w okresie równorzędnym z okresem zatrudnienia albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Staż ubezpieczeniowy

Okres ubezpieczenia wymagany do przyznania renty uzależniony jest od wieku osoby, w którym powstała niezdolność do pracy. Okres ten wynosi:

- **1 rok** – jeśli niezdolność powstała przed ukończeniem 20 lat,
- **2 lata** – jeśli niezdolność powstała w wieku 20–22 lat,
- **3 lata** – jeśli niezdolność powstała w wieku 22–25 lat,
- **4 lata** – jeśli niezdolność powstała w wieku 25–30 lat,
- **5 lat** – jeśli niezdolność powstała w wieku powyżej 30 lat.

Okres wymaganych 5 lat w odniesieniu do osób powyżej 30. roku życia musi przypadać w ciągu ostatniego 10-lecia przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Jeżeli ubezpieczony nie osiągnął wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szko-

le ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy okresy składkowe i nieskładkowe.

Rodzaje świadczeń z tytułu niezdolności do pracy

- **renta stała** – jeżeli niezdolność do pracy jest trwała,
- **renta okresowa** – jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa, renta ta przysługuje przez okres wskazany w decyzji organu rentowego,
- **renta szkoleniowa** – jeżeli wobec tej osoby orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego, ponieważ nie może ona pracować w dotychczasowym zawodzie, renta szkoleniowa przysługuje przez 6 miesięcy, z możliwością przedłużenia, ale nie dłużej niż o 30 miesięcy (o ile jest to niezbędne do przekwalifikowania się).

Inne świadczenia z ZUS

- **zasiłek chorobowy** – dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- **świadczenie rehabilitacyjne** – dla ubezpieczonego, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokują odzyskanie zdolności do pracy,
- **zasiłek wyrównawczy** – dla ubezpieczonego będącego pracownikiem, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
- **renta rodzinna** – dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty uprawnionego do renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej,
- **renta socjalna** – przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:
 - przed ukończeniem 18 lat,
 - w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 lat,
 - w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Uwaga! Osobą pełnoletnią jest ta, która ukończyła 18. rok życia. Za osobą pełnoletnią uważa się również kobietę, która zawarła związek małżeński po ukończeniu 16. roku życia, a nie ukończyła 18 lat.

Orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ZUS na zasadach i w trybie określonym w Ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W świetle tej ustawy za całkowicie niezdolną do pracy uważa się osobę, która utraciła całkowitą zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. **Nie jest istotne, kiedy powstała całkowita niezdolność do pracy, lecz to, czy była ona skutkiem naruszenia sprawności organizmu, które powstało w wyżej wymienionych okresach.**

Rentę socjalną przyznaje się nie wcześniej niż od miesiąca, w którym złożono wniosek o to świadczenie, nawet jeśli przesłanki zostały spełnione wcześniej. Jeśli osoba ubiegająca się o rentę socjalną jest jednocześnie uprawniona do renty rodzinnej, której wysokość nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, to przysługuje jej prawo do obydwu tych świadczeń. Wysokość renty rodzinnej oraz renty socjalnej nie może przekraczać 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Jeżeli łączna kwota tych dwóch świadczeń przekracza 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, obniżeniu podlega wysokość renty socjalnej. Kwota obniżonej renty socjalnej nie może być niższa niż 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

O terminie wstrzymania wypłaty oraz o warunkach przywrócenia prawa do renty z tytułu okresowej niezdolności do pracy organ rentowy zawiadamia osobę uprawnioną pisemnie; nie później niż na 3 miesiące przed ustaniem prawa do renty. Osoba zainteresowana dalszym pobieraniem renty powinna złożyć wniosek o przywrócenie prawa do jej pobierania, wraz z zaświadczeniem o stanie zdrowia wydanym przez opiekującego się nią lekarza, zależnie od rodzaju niepełnosprawności.

Tryby odwoływania się od decyzji orzecznika:

- od orzeczenia lekarza orzecznika osobie zainteresowanej przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia,
- sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej,
- od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach; osoba zainteresowana niezgadzająca się z wydaną decyzją ma prawo wnieść

odwołanie w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji do okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych; odwołanie wnosi się za pośrednictwem organu rentowego, który wydał decyzję.

1.5.1. DODATKI I ŚWIADCZENIA PRZYSŁUGUJĄCE DO ŚWIADCZEŃ EMERYTALNO-RENTOWYCH

Do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty z tytułu wypadku przy pracy albo przy wykonywaniu innej działalności niż zatrudnienie, renty z tytułu wypadku w drodze do pracy lub z pracy, renty z tytułu choroby zawodowej, renty szkoleniowej, renty rodzinnej – przysługują następujące dodatki i świadczenia pieniężne:

- **dodatek pielęgnacyjny** – przyznawany osobie, która została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat – na podstawie art. 75 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jest on przyznawany – na wniosek zainteresowanego – na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS (komisji lekarskiej ZUS), ustalającego całkowitą niezdolność do pracy oraz do samodzielnej egzystencji. Dla osoby, która ukończyła 75 lat, dodatek pielęgnacyjny przyznawany jest przez organ rentowy z urzędu. Kwotę dodatku pielęgnacyjnego podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent od miesiąca, w którym przeprowadzana jest waloryzacja,
- **dodatek dla sierot zupełnych** – przysługuje on do renty rodzinnej, do której uprawniona jest sierota zupełna (na podstawie art. 76 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych),
- **dodatek kombatantski** oraz **dodatek kompensacyjny** (w wysokości 15% dodatku kombatantskiego) przyznawany jest kombatantom i innym osobom uprawnionym, pobierającym emeryturę lub rentę: na podstawie art. 15 (dodatek kombatantski) i art. 20 ust. 2 pkt 2 (dodatek kompensacyjny) ustawy z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, zwanej ustawą kombatantską,
- **dodatek za tajne nauczanie** – przyznawany nauczycielom, którzy w czasie okupacji prowadzili tajne nauczanie albo przed dniem 1 września 1939 roku nauczali w języku polskim w szkołach polskich na terenie III Rzeszy Niemieckiej oraz byłego Wolnego Miasta Gdańska. Dodatek ten przysługuje na podstawie art. 90

ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela. Osobie uprawnionej jednocześnie do dodatku kombatanckiego i dodatku z tytułu tajnego nauczania przysługuje tylko jeden z tych dodatków – wyższy lub wybrany przez zainteresowanego,

- **dodatek weterana poszkodowanego** – przyznawany jest osobie uprawnionej do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 36 ustawy z dnia 29 sierpnia 2011 roku o weteranach działań poza granicami państwa,
- **świadczenie pieniężne dla byłych żołnierzy przymusowo zatrudnianych** – określone jest w przepisach ustawy z dnia 2 września 1994 roku o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych. Osobie uprawnionej jednocześnie do świadczenia pieniężnego dla byłych żołnierzy przymusowo zatrudnianych i do dodatku kombatanckiego lub świadczenia przysługującego w wysokości tego dodatku określonych w przepisach o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, dodatku określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, dodatku za tajne nauczanie, świadczenia pieniężnego określonego w przepisach o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR – przysługuje tylko jedno z tych świadczeń lub jeden z tych dodatków: wyższy lub wybrany przez zainteresowanego,
- **świadczenie pieniężne dla osób deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR** – przyznawane na podstawie ustawy z dnia 31 maja 1996 roku o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR, zwanej ustawą o świadczeniu pieniężnym dla osób deportowanych. Świadczenie to przysługuje osobom, które w okresie podlegania represjom określonym w tej ustawie były obywatelami polskimi i są nimi obecnie. Świadczenie pieniężne przysługuje wyłącznie osobom, które nie mają ustalonego prawa do dodatku kombatanckiego oraz do dodatku za tajne nauczanie,
- **świadczenie pieniężne dla osób będących cywilnymi niewidomymi ofiarami działań wojennych** – osobami uprawnionymi do tego świadczenia (na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywil-

nym niewidomym ofiarom działań wojennych) są obywatele polscy posiadający stałe miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej, którzy, nie wchodząc w skład formacji wojskowych, zmilitaryzowanych służb państwowych lub formacji zbrojnych ruchu oporu, doznali naruszenia sprawności organizmu powodującego całkowitą niezdolność do pracy, poprzez utratę wzroku w wyniku: działań wojennych w okresie wojny 1939–1945 lub eksplozji niewypałów lub niewybuchów pozostałych po wojnie 1939–1945 na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Osobie uprawnionej równocześnie do świadczenia pieniężnego dla osób będących cywilnymi niewidomymi ofiarami działań wojennych i do: dodatku kombatanckiego lub świadczenia przysługującego w wysokości tego dodatku, określonych w przepisach o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, dodatku określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, dodatku za tajne nauczanie, świadczenia pieniężnego określonego w przepisach o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych, świadczenia pieniężnego określonego w przepisach o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR – przysługuje tylko jedno z tych świadczeń lub jeden z tych dodatków (wyższy lub wybrany przez zainteresowanego).

W przypadku osób uprawnionych do świadczenia, które mają ustaloną niezdolność do samodzielnej egzystencji – wysokość dodatku pielęgnacyjnego ulega zwiększeniu o 50%. W razie zbiegu prawa do tego dodatku z dodatkiem pielęgnacyjnym z innego tytułu – wypłaca się podwyższony dodatek pielęgnacyjny,

- **ryczałt energetyczny** – w wysokości 50% taryfowych opłat za korzystanie z energii elektrycznej, gazowej i ciepłej na cele domowe, obliczony na podstawie norm ilościowych ustalonych przez Szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych – przysługuje: kombatantom oraz innym osobom uprawnionym (na podstawie art. 20 ust. 2 pkt 2 powołanej wyżej ustawy kombatanckiej), żołnierzom przymusowo zatrudnianym (na podstawie art. 2a ustawy z dnia 2 września 1994 roku o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych). Ryczałt

energetyczny może być przyznany także: wdowom lub wdowcom – emerytom i rencistom, pozostałym po kombatantach i innych osobach uprawnionych (na podstawie zaświadczenia wydanego w szczególności przez: Szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych lub ZUS przed 18 maja 2014 r., Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w okresie od 24 stycznia 1991 do 1 sierpnia 1991 roku), wdowom po żołnierzach przymusowo zatrudnianych, pobierającym emeryturę lub rentę – na podstawie zaświadczenia właściwego organu wojskowego. W przypadku zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia emerytalno-rentowego przysługuje jeden ryczałt energetyczny,

- **ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla** przysługuje na warunkach określonych w ustawie z 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015 oraz w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z 27 czerwca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wykorzystania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, bezpłatnego węgla w naturze oraz rent wyrównawczych,
- **ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych** przysługuje na podstawie ustawy z 6 lipca 2007 roku o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstwa robót górniczych, zwanej ustawą o ekwiwalencie pieniężnym,
- **ekwiwalent pieniężny dla byłych pracowników kolejowych** przysługuje na podstawie art. 74 ustawy z 8 września 2000 roku o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”. Na podstawie tego przepisu organ rentowy wypłaca deputat węglowy w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego – tym byłym pracownikom kolejowym, którym przysługiwało prawo do tego deputatu w zatrudnieniu, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty. Deputat ten przysługuje również członkom rodziny pobierającym rentę rodzinną po byłym pracowniku kolejowym, uprawnionym do emerytury lub renty albo spełniającym w dniu śmierci warunki do przyznania jednego z tych świadczeń.

2. CHARAKTERYSTYKA SZKOLNICTWA SPECJALNEGO I INTEGRACYJNEGO

2.1. SZKOLNICTWO SPECJALNE

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież z niepełnościami, w tym:

- niepełnosprawną intelektualnie,
- niedostosowaną społecznie oraz zagrożoną niedostosowaniem społecznym,
- wymagającą stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w:

- szkołach ogólnodostępnych,
- szkołach lub oddziałach integracyjnych albo specjalnych,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych.

W zależności od stopnia niepełnosprawności uczniowie realizują różne podstawy programowe:

- z niepełnosprawnością w stopniu lekkim realizują podstawę programową taką samą, jak uczniowie w szkołach ogólnodostępnych,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują odrębną podstawę programową.

Podstawą do objęcia ucznia kształceniem specjalnym jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

Liczba uczniów w oddziale szkoły specjalnej i oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej powinna wynosić:

1. w oddziale dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera – nie więcej niż 4,
2. w oddziale dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym – nie więcej niż 4,
3. w oddziale dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z wyłączeniem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym – nie więcej niż 6,
4. w oddziale dla uczniów niesłyszących i słabosłyszących – nie więcej niż 8,
5. w oddziale dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym – nie więcej niż 8,

6. w oddziale dla uczniów niewidomych i słabowidzących – nie więcej niż 10,
7. w oddziale dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją – nie więcej niż 12,
8. w oddziale dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim – nie więcej niż 16,
9. w oddziale zorganizowanym dla uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności, o których mowa w pkt. 1, 3, 4 oraz pkt. 6, 7, 8 – nie więcej niż 5.
10. w oddziale szkoły specjalnej liczba uczniów niedostosowanych społecznie i uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym wynosi nie więcej niż 16.

2.1.1. ORZECZENIA O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO ORAZ O POTRZEBIE ZAJĘĆ REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZYCH

Orzeczenia takie wydają zespoły orzekające, które działają w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym również w poradniach specjalistycznych. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego określa zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności intelektualnej lub innego zaburzenia. Kształcenie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, w tym niepełnosprawnością intelektualną oraz niedostosowanych społecznie, w szkołach specjalnych jest prowadzone nie dłużej niż do ukończenia przez ucznia:

- 20. roku życia – w przypadku szkoły podstawowej,
- 24. roku życia – w przypadku szkoły ponadpodstawowej.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim realizują obowiązek szkolny w formie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, które mogą być organizowane od 3. do 25. roku życia.

2.1.2. ZAJĘCIA REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO W STOPNIU GŁĘBOKIM

Zajęcia takie – indywidualne lub zespołowe – są formą realizacji obowiązku szkolnego dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim w wieku od 3 do 25 lat w szkołach specjalnych.

Minimalny wymiar zajęć, w zależności od możliwości psychofizycznych oraz specyficznych potrzeb rewalidacyjnych uczestników zajęć, wynosi:

- 20 godzin tygodniowo, nie więcej niż 6 godzin dziennie – w przypadku zajęć zespołowych (2–4 osób),
- 10 godzin tygodniowo, nie więcej niż 4 godziny dziennie – w przypadku zajęć indywidualnych.

Godzina zajęć jest godziną zegarową, a nie lekcyjną. Nie wyodrębnia się etapów edukacyjnych ani klas. Uczestnicy zajęć nie podlegają przepisom w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania, nie otrzymują świadectw, nie obowiązuje ich żadna podstawa programowa. Zajęcia prowadzone są w oparciu o indywidualny program opracowany przez prowadzących nauczycieli we współpracy z psychologiem oraz, w zależności od potrzeb, z innymi specjalistami pracującymi z dziećmi i młodzieżą, na podstawie wskazań zawartych w orzeczeniu o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wydawanym na okres do 5 lat.

2.2. SZKOLNICTWO INTEGRACYJNE

Szkoły integracyjne przeznaczone są dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uprawniające do kształcenia specjalnego w formie kształcenia integracyjnego. Dzieci niepełnosprawne uczą się razem ze swoimi pełnosprawnymi rówieśnikami.

Liczba uczniów z niepełnosprawnościami w oddziale szkoły integracyjnej i oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej wynosi nie więcej niż 20, w tym nie więcej niż 5 dzieci lub uczniów z niepełnosprawnościami.

W szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi i szkołach integracyjnych zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania procesu kształcenia w systemie integracyjnym, z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

W klasie integracyjnej wymaga się ścisłej współpracy nauczyciela wspomagającego z nauczycielem przedmiotu. W czasie prowadzenia lekcji nauczyciel wspomagający bierze w nich udział i pomaga w nauce osobom objętym kształceniem specjalnym/o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniem układają indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny. W klasie integracyjnej realizowany jest taki sam program nauczania, jak w każdej innej równoległej klasie, realizuje się podstawę programową kształcenia ogólnego.

Klasy integracyjne umożliwiają niepełnosprawnym uczniom rozwój w warunkach typowej grupy rówieśniczej, wzrastanie w gronie zdrowych rówieśników, a także przygotowują do samodzielności w życiu dorosłym. Ponadto dzieci/uczniowie zdrowi uczą się tolerancji, niesienia pomocy, wzajemnej współpracy oraz demokracji w odniesieniu do swoich niepełnosprawnych koleżanek i kolegów.

Inną formą kształcenia integracyjnego jest włączanie pojedynczych uczniów niepełnosprawnych w ogólnodostępne oddziały przedszkoli i szkół. Za zgodą organu prowadzącego szkołę lub przedszkole liczba dzieci niepełnosprawnych w oddziale przedszkola integracyjnego i oddziale integracyjnym w przedszkolu ogólnodostępnym oraz liczba uczniów niepełnosprawnych w oddziale szkoły integracyjnej i oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej może być wyższa, jeżeli uczeń uczęszczający do tego oddziału uzyska orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane z uwagi na niepełnosprawność w trakcie roku szkolnego.

2.3. WYBÓR OFERTY KSZTAŁCENIA

Wybór przedszkola/szkoły to istotny moment, w którym rodzice decydują, czy ich dziecko dostanie szansę na rozwój swoich możliwości, czy też zamknie je w sobie pod ciężarem, którego nie będzie mogło udźwignąć. Ważna jest tu świadomość, że wybieramy przedszkole/szkołę dla swojego dziecka, a nie dla siebie!

Dokonując wyboru oferty kształcenia, wychowania i opieki w przedszkolu/szkole:

- specjalnej,
- integracyjnej,
- ogólnodostępnej,

należy uwzględnić wyniki, diagnozy i opinie specjalistów, pamiętając, że istnieje możliwość przejścia ze szkoły specjalnej do ogólnodostępnej, jeżeli przewiduje to orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, lub z ogólnodostępnej do specjalnej, choć nie bez znaczenia jest kierunek i czas przejścia.

Podstawą do podjęcia decyzji o wyborze przedszkola czy szkoły dla dziecka powinna być rzetelna diagnoza. Kryteriami do dokonania wyboru właściwej edukacji są:

- aktualny poziom rozwoju i wynikające z niego potrzeby dziecka,
- możliwości wyznaczone poziomem intelektualnym i funkcjonowaniem zmysłów wzroku i słuchu,

- dotychczasowy postęp dydaktyczny ucznia.

We wskazaniu właściwej ścieżki edukacyjnej dla dziecka, tj. w dokonaniu wyboru pomiędzy szkołą ogólnodostępną, integracyjną lub specjalną, pomagają odpowiedzialni i kompetentni specjaliści. W podjęciu właściwej decyzji niezwykle istotna jest też rola rodziców. Mogą oni:

- uzyskiwać rzetelne informacje o możliwościach i osiągnięciach szkolnych dziecka,
- uczestniczyć w podejmowaniu decyzji o wyborze odpowiedniej dla niego formy kształcenia,
- mieć udział w ocenie skuteczności przebiegu procesu edukacyjnego.

Każdy przypadek ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego winien być rozpatrywany indywidualnie, dlatego ścieżka edukacyjna ucznia (kształcenie ogólnodostępne, integracyjne lub specjalne) jest wyborem adekwatnym do jego możliwości i potrzeb.

Więcej informacji na stronie internetowej:

https://portaledukacyjny.krakow.pl/start/198439,artykul,dokumenty_-%20podniesc_skrzydla.html

2.4. WIZYTA W PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

Na terenie Krakowa funkcjonuje 8 poradni psychologiczno-pedagogicznych:

- 4 poradnie rejonowe (rejon Podgórze, Śródmieście, Krowczy i Nowej Huty),
- 4 poradnie specjalistyczne.

Uwaga! Korzystanie z pomocy udzielanej przez poradnie jest dobrowolne i nieodpłatne, nie wymaga skierowania.

Z wnioskiem o objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną może wystąpić rodzic lub prawny opiekun dziecka, a w przypadku ucznia pełnoletniego on sam lub osoba przez niego upoważniona. Może się okazać, że dziecko będzie potrzebowało stosownej opinii lub orzeczenia dla zapewnienia najwłaściwszej formy kształcenia uwzględniającej stan zdrowia i potrzeby dziecka. Takie opinie i orzeczenia wydają Zespoły

Orzekające działające w krakowskich poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Rodzaje orzeczeń i opinii:

- orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, w tym niepełnosprawnej intelektualnie, niedostosowanej społecznie oraz zagrożonej niedostosowaniem społecznym, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy,
- orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej,
- orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania dla dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola oraz szkoły,
- orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w stopniu głębokim,
- opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole.

W poradniach psychologiczno-pedagogicznych rodzice i dzieci mogą uzyskać pomoc psychologiczno-pedagogiczną polegającą w szczególności na:

- diagnozowaniu psychologicznym i pedagogicznym dzieci i młodzieży,
- rozpoznawaniu potencjalnych możliwości oraz indywidualnych potrzeb ucznia,
- rozpoznawaniu przyczyn trudności w nauce i niepowodzeń szkolnych,
- wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami,
- organizowaniu różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- podejmowaniu działań profilaktyczno-wychowawczych wynikających z programu wychowawczego szkoły i wspieraniu nauczycieli w tym zakresie,
- wspieraniu uczniów metodami aktywnymi w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielaniu informacji w tym zakresie,
- wspieraniu nauczycieli i rodziców w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne ucznia,

- udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowaniu wymagań edukacyjnych, wynikających z realizowanych przez nich programów nauczania do możliwości psychofizycznych ucznia,
- wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych,
- umożliwianiu rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli,
- podejmowaniu działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych,
- wielospecjalistycznej diagnozie i terapii nasilonych zaburzeń u dzieci i młodzieży ze specyficznymi problemami w uczeniu się, o typie dysleksji, dysgrafii, dysortografii, dyskalkulii,
- wczesnej interwencji i wspomaganie rozwoju dziecka w wieku od urodzenia do czasu podjęcia nauki szkolnej,
- udzielaniu pomocy dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym lub z dysfunkcjami rozwojowymi oraz ich rodzicom,
- udzielaniu pomocy młodzieży w rozwiązywaniu problemów okresu dojrzewania,
- profilaktyce problemowej, w tym profilaktyce uzależnień dzieci i młodzieży,
- wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny.

Poradnie rejonowe obejmują opieką dzieci i młodzież zgodnie z lokalizacją szkoły czy przedszkola. W przypadku dzieci nieuczęszczających do przedszkola decyduje miejsce zamieszkania.

Rejonowe poradnie psychologiczno-pedagogiczne w razie potrzeby mogą skierować dziecko do specjalistycznych poradni psychologiczno-pedagogicznych.

2.4.1. ADRESY REJONOWYCH PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1**
ul. Chmielowskiego 1, 31-067 Kraków
tel. 12 430 50 52
ppp1.krakow@interia.pl
www.poradnia.oswiata.org.pl
dzielnice I – III Miasta Krakowa (Śródmieście)

- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2**
ul. Siewna 23d, 30-231 Kraków
tel. 12 415 69 68
poradnia2krakow@op.pl
www.poradnia2krakow.pl
dzielnice IV – VII Miasta Krakowa (Krowodrza)
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3**
ul. Konfederacka 18, 30-306 Kraków
tel. 12 266 19 50
ppp3krakow@gmail.com
www.poradnia3.krakow.pl
dzielnice VIII – XIII Miasta Krakowa (Podgórze)
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 4**
os. Szkolne 27, 31-977 Kraków (do 31.08.2019)
od 1.09.2019 r. os. Kalinowe 18, 31-814 Kraków
tel. 12 644 18 85
 - **Filia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 4**
os. Złotego Wieku 36, 31-618 Kraków
tel. 12 647 11 78
ppp-4@wp.pl
www.poradnia4.krakow.pl
dzielnice XIV – XVIII Miasta Krakowa (Nowa Huta)

2.4.2. ADRESY SPECJALISTYCZNYCH PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH (Wszystkie działają na terenie Krakowa)

- **Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej**
ul. Półkole 11, 31-559 Kraków
tel. 12 412 15 66
owpp@poczta.onet.pl
www.owpp.pl
Koordynowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, wydawanie orzeczeń i opinii dla dzieci i młodzieży z autyzmem, z uszkodzeniem wzroku i uszkodzeniem słuchu. Wielospecjalistyczna diagnoza i terapia dzieci z zaburzeniami rozwoju od 0 do 6 roku życia.
- **Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Krakowski Ośrodek Terapii”**
ul. Helclów 23 A, 31-148 Kraków

tel. 12 422 18 58
kot.krakow@poczta.onet.pl
www.kot.krakow.pl
Psychoterapia dzieci, młodzieży i rodzin.

- **Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci w Wiekui Przeszkolnym**
ul. Popławskiego 17, 30–818 Kraków
tel. 12 632 87 73
sopp.krakow@interia.pl
www.poradniakrakow.com.pl
Diagnoza i poradnictwo psychologiczno-logopedyczno-pedagogiczne dla dzieci w wieku od urodzenia do momentu rozpoczęcia nauki szkolnej oraz wsparcie wychowawczej funkcji rodziny i przedszkoli.
- **Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi**
ul. Św. Gertrudy 2
31–046 Kraków
tel. 12 422 43 83
pppddd@op.pl
www.poradnia-psychologiczna.com
Diagnoza i terapia dzieci ze specyficznymi problemami w uczeniu się (dysleksja, dysgrafia, dysortografia).

2.5. WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU

Każdy rodzic lub opiekun, który niepokoi się o rozwój swojego dziecka, powinien niezwłocznie zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej rejonowej lub specjalistycznej i – w porozumieniu ze specjalistami – dokonać wstępnej wielospecjalistycznej diagnozy rozwoju dziecka, w wyniku której ustalone zostanie dalsze postępowanie. Jeżeli zajdzie podejrzenie o nieprawidłowy rozwój dziecka, rodzice zostaną zachęceni do pogłębienia diagnozy i sięgnięcia po profesjonalną pomoc specjalistów.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka to wielospecjalistyczna, kompleksowa, skoordynowana i ciągła pomoc dziecku i jego rodzinie od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole podstawowej.

Zorganizowane zajęcia mają za zadanie skorygowanie stwierdzonych u dziecka nieprawidłowości w rozwoju. W ramach tej formy pomocy rodzi-

na dziecka otrzymuje wsparcie psychologiczne, które pomaga przełamać poczucie osamotnienia w otoczeniu dziecka i ukazać możliwości rozwiązania trudnych problemów związanych z wychowaniem niepełnosprawnego dziecka. W trakcie prowadzonej pomocy rodzina otrzymuje precyzyjne informacje na temat stanu zdrowia dziecka, możliwości pomocy i najważniejszych działań wychowawczych. Dzieci, które są uznane za niepełnosprawne na podstawie odpowiedniego zaświadczenia lekarza pediatry lub specjalisty, mogą otrzymać **opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju** i na tej podstawie będą miały zorganizowane zajęcia wczesnego wspomaganie. Taką opinię wydaje każda rejonowa poradnia psychologiczno-pedagogiczna właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka lub poradnia specjalistyczna.

Skierowanie do konkretnej placówki, w której zajęcia będą realizowane, wydaje Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej koordynująca organizację wczesnego wspomaganie rozwoju w Krakowie.

Nie jest konieczne posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności wydawanego dla celów zasiłkowych przez Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Placówki samorządowe realizujące w Krakowie zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka:

- **Samorządowe Przedszkole Nr 122**
ul. Fiołkowa 13, 31-457 Kraków
tel. 12 411 85 62
- **Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej**
ul. Półkole 11, 31-559 Kraków
tel. 12 412 15 66
- **Samorządowe Przedszkole Specjalne Nr 100**
os. Urocze 15, 31-954 Kraków
tel. 12 644 36 85
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2**
ul. Zamoyskiego 100, 30-523 Kraków
tel. 12 423 62 33
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 3**
ul. Praska 64, 30-322 Kraków
tel. 12 269 35 50

- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 4**
ul. Wietora 7, 31-067 Kraków
tel. 12 430 54 00
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 6**
ul. Niecała 8, 30-425 Kraków
tel. 12 268 11 67
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących**
ul. Tyniecka 6, 30-319 Kraków
tel. 12 267 44 20
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy pn. „Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych”**
ul. Spadochroniarzy 1, 31-455 Kraków
tel. 12 411 17 22
- **Zespół Szkół Specjalnych Nr 4**
ul. Zakątek 2, 30-076 Kraków
tel. 12 422 57 12
- **Zespół Szkół Specjalnych Nr 6**
ul. Ptaszyckiego 9, 31-979 Kraków
tel. 12 644 07 83
- **Zespół Szkół Specjalnych Nr 11**
al. Dygasińskiego 25, 30-820 Kraków
tel. 12 659 15 12
- **Zespół Szkół Specjalnych Nr 14**
os. Sportowe 28, 31-966 Kraków
tel. 12 644 34 17
- **Samorządowe Przedszkole nr 14**
ul. Młyńska Boczna 4, 31-470 Kraków
tel. 12 411 74 30

2.6. TRANSPORT UCZNIÓW

Zgodnie z 39 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe bezpłatny transport przysługuje:

- uczniom niepełnosprawnym objętym kształceniem specjalnym – do najbliższej szkoły podstawowej,
- uczniom z niepełnosprawnością ruchową, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym – do

najbliższej szkoły ponadpodstawowej, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 21. rok życia,

- dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim na zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze – do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25. rok życia,
- dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, do ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego – do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 24. rok życia.

Ponadto na podstawie art. 32 ust. 6 ww. ustawy niepełnosprawnym dzieciom pięcioletnim i sześcioletnim oraz dzieciom objętym wychowaniem przedszkolnym przysługuje bezpłatny transport i opieka w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego.

Od 1 września 2019 roku Gmina Miejska Kraków organizuje niepełnosprawnym dzieciom trzyletnim i czteroletnim bezpłatny transport i opiekę w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub innej formy wychowania przedszkolnego.

Istnieje również możliwość zwrotu kosztów przejazdu dziecka/ucznia niepełnosprawnego oraz jego opiekuna do przedszkola, szkoły lub ośrodka na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a rodzicami, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice.

Niezbędne dokumenty:

- wniosek o przyznanie bezpłatnego transportu do szkoły/placówki,
- kserokopia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia.

Sprawę załatwia:

Wydział Edukacji Urzędu Miasta Krakowa

30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18
tel. 12 616 52 00, faks 12 616 52 01

3. REHABILITACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności mogą poszukiwać zatrudnienia zarówno na otwartym rynku pracy, jak i w zakładach pracy chronionej, w zależności od wskazań zawartych w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności. Zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia u pracodawcy, który nie posiada statusu zakładu pracy chronionej, w przypadku:

- przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej,
- zatrudnienia w formie telepracy.

Do urzędów pracy mogą być zgłaszane oferty zarówno z otwartego rynku pracy jak i zakładów pracy chronionej.

Listę zakładów pracy chronionej można znaleźć na stronie:

www.zpchr.pl

Pozostałe oferty pracy dla osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności znajdują się m.in. na stronach:

www.niepelnosprawni.pl
www.sprawni-niepelnosprawni.pl
www.popon.pl

Osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana w urzędzie pracy jako:

- **bezrobotny** – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego,
- **poszukujący pracy** – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w urzędzie pracy jako „poszukujący pracy” i niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji:

- szkoleń,
- stażu,
- prac interwencyjnych,
- przygotowania zawodowego dorosłych,
- badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji,
- zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji,
- finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji,
- studiów podyplomowych,
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową,
- bonu na zasiedlenie,
- bonu szkoleniowego,
- bonu stażowego.

Dla osób niepełnosprawnych posiadających status „poszukujący pracy”, a niepozostających w zatrudnieniu przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON. Są one adresowane bezpośrednio do osób niepełnosprawnych lub do ich pracodawców.

Uprawnienia pracodawcy zatrudniającego osobę z orzeczonym stopniem niepełnosprawności:

- miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika,
- zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy,
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy,
- zwrot kosztów szkolenia pracownika,
- zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy,
- zwolnienie z wpłat na PFRON,
- refundacja części wynagrodzenia lub składek na ubezpieczenia społeczne.

Uprawnienia osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności zdolnej do pracy, posiadającej status „bezrobotny” lub „poszukujący pracy”:

- pomoc w znalezieniu zatrudnienia (pośrednictwo pracy),
- możliwość nabycia, uzupełnienia, podniesienia kwalifikacji zawodowych lub zdobycia doświadczenia zawodowego (szkolenia, studia podyplomowe, staż),
- pomoc w wyborze odpowiedniego miejsca pracy przy uwzględnieniu predyspozycji zawodowych i możliwości zdrowotnych oraz wymagań w danym środowisku pracy (pomoc doradcy zawodowego).

Osoby niepełnosprawne podejmujące i prowadzące działalność gospodarczą lub rolniczą otrzymują:

- wsparcie finansowe na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego,
- refundację składek ZUS.

Rodzaj przyznanego wsparcia jest zależny od sprofilowanej pomocy podczas wizyty u doradcy klienta w urzędzie pracy.

3.1. UPRAWNIENIA PRACOWNICZE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Uprawnienia pracownicze osób niepełnosprawnych zostały uregulowane w rozdziale 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także w rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy.

Uprawnienia pracownicze przysługują osobie niepełnosprawnej od dnia, od którego ta osoba została wliczona do stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych u danego pracodawcy.

W stosunkach pracy, tak jak wszystkich innych pracowników, zasady regulują przepisy prawa pracy, przede wszystkim Kodeks Pracy.

CZAS PRACY

Zgodnie z obowiązującymi przepisami czas pracy osoby z niepełnosprawnościami (bez względu na stopień jej niepełnosprawności) nie może prze-

kraczać 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo. Natomiast osoby z niepełnosprawnościami zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mogą pracować jedynie do 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.

Osoba niepełnosprawna nie może być również zatrudniona w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych. Ustalony zgodnie z powyższymi zasadami wymiar czasu pracy obowiązuje od dnia następującego po dniu przedstawienia pracodawcy orzeczenia o niepełnosprawności.

Krótszy wymiar czasu pracy osoby zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie powoduje obniżenia przysługującego wynagrodzenia. Osobie, która otrzymywała wynagrodzenie w stałej miesięcznej stawce i przedstawiła orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przysługuje wynagrodzenie w dotychczasowej wysokości. Pracownikowi, którego wysokość wynagrodzenia jest określona w stawce godzinowej, przechodzącemu na skrócony wymiar czasu pracy – należy stawkę wynagrodzenia zasadniczego odpowiednio podwyższyć (w stosunku, w jakim pozostaje dotychczasowy wymiar jego czasu pracy do czasu skróconego).

Wymienionych wyżej ograniczeń czasu pracy osób niepełnosprawnych nie stosuje się:

- do osób zatrudnionych przy pilnowaniu,
- gdy na wniosek osoby zatrudnionej lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub – w razie jego braku – lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą wyrazi na to zgodę.

PRZERWY W PRACY

Na podstawie art. 134 Kodeksu pracy wszystkim pracownikom, których dobowy wymiar czasu pracy wynosi co najmniej 6 godzin, przysługuje prawo do przerwy w pracy, trwającej co najmniej 15 minut. Osobie niepełnosprawnej – bez względu na dobowy wymiar czasu pracy – przysługuje ponadto prawo do dodatkowej przerwy w pracy w wymiarze 15 minut na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek. Czas obu wymienionych wyżej przerw jest wliczany do czasu pracy.

PRAWO DO DODATKOWEGO URLOPU

Osobie zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności przysługuje dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze

10 dni roboczych w roku kalendarzowym. Prawo do pierwszego urlopu dodatkowego osoba ta nabywa po przepracowaniu jednego roku po dniu zaliczenia jej do jednego z tych stopni niepełnosprawności.

Urlop dodatkowy nie przysługuje osobie uprawnionej do urlopu wypoczynkowego w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych lub do urlopu dodatkowego – w wymiarze 10 dni – na podstawie odrębnych przepisów. Jeżeli osoba niepełnosprawna jest uprawniona na podstawie odrębnych przepisów do urlopu dodatkowego w wymiarze niższym niż 10 dni roboczych – zamiast tego urlopu przysługuje jej urlop dodatkowy z tytułu niepełnosprawności w wymiarze 10 dni.

TURNUS REHABILITACYJNY

Osoba zaliczona do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności ma także prawo do zwolnienia od pracy w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie częściej niż raz w roku.

Pracownik ubiegający się o udział w turnusie rehabilitacyjnym powinien uzyskać od lekarza sprawującego nad nim opiekę wniosek, w którym lekarz określa rodzaj turnusu oraz czas jego trwania. Skierowanie takie pracownik powinien przedstawić pracodawcy w terminie, który umożliwi zapewnienie normalnego toku pracy w zakładzie pracy.

Podstawą wypłaty wynagrodzenia za czas zwolnienia od pracy w związku z pobytem na turnusie rehabilitacyjnym jest przedłożony pracodawcy dokument potwierdzający pobyt na turnusie (najczęściej jest to faktura), wystawiony przez jego organizatora. Za czas omawianego zwolnienia od pracy pracownikom niepełnosprawnym przysługuje prawo do wynagrodzenia obliczonego tak jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie może dojść do kumulacji nieobecności w pracy z powodu korzystania z dodatkowego urlopu oraz zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym.

Łączny wymiar urlopu dodatkowego i zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

DODATKOWE UPRAWNIENIA

Pracownikowi niepełnosprawnemu legitymującemu się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje ponadto zwolnienie od pracy w celu wykonania badań specjalistycznych, poddania się zabiegom leczniczym lub usprawniającym, a także uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy. Za czas zwolnienia od pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia obliczonego tak jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

UTRATA ZDOLNOŚCI DO PRACY NA DOTYCHCZASOWYM STANOWISKU

Osobie zatrudnionej, która w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utraciła zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, pracodawca jest obowiązany wydzielić lub zorganizować odpowiednie stanowisko pracy z podstawowym zapleczem socjalnym, nie później niż w okresie trzech miesięcy od daty zgłoszenia przez tę osobę gotowości przystąpienia do pracy. Zgłoszenie gotowości przystąpienia do pracy powinno nastąpić w ciągu miesiąca od dnia uznania osoby za niepełnosprawną.

Jeżeli wyłączną przyczyną wypadku przy pracy było naruszenie przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przez pracownika z jego winy lub w wyniku jego stanu nietrzeźwości – pracodawca jest zwolniony ze wskazanych wyżej obowiązków.

ZATRUDNIENIE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ U PRACODAWCY, KTÓRY NIE ZAPEWNI WARUNKÓW PRACY CHRONIONEJ (NA OTWARTYM RYNKU PRACY)

Orzeczenie znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, czyli niezdolności do pracy albo zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, nie wyklucza możliwości zatrudnienia osoby z niepełnosprawnościami u pracodawcy, który nie zapewnia warunków pracy chronionej, pod warunkiem przystosowania stanowiska pracy do potrzeb takiej osoby lub w przypadku zatrudnienia w formie telepracy (zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Kontrolę w zakresie przystosowania stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej sprawuje Państwowa Inspekcja Pracy.

RACJONALNE USPRAWNIECIA

Pracodawca jest obowiązany zapewnić niezbędne racjonalne usprawnienia dla osoby niepełnosprawnej: pozostającej z nim w stosunku pracy, uczestniczącej w procesie rekrutacji lub odbywającej szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie.

Niezbędne racjonalne usprawnienia polegają na przeprowadzeniu koniecznych w konkretnej sytuacji zmian lub dostosowań do szczególnych potrzeb (zgłoszonych pracodawcy), wynikających z niepełnosprawności danej osoby, o ile ich przeprowadzenie nie skutkuje nałożeniem na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń. Obciążenia nie są nieproporcjonalne wówczas, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków publicznych. Niedokonanie niezbędnych racjonalnych usprawnień, o których mowa, uważa się za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy.

3.2. ZADANIA GRODZKIEGO URZĘDU PRACY W KRAKOWIE Z ZAKRESU REHABILITACJI ZAWODOWEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Zadania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością w Grodzkim Urzędzie Pracy w Krakowie realizowane są przez Referat Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych.

Do głównych zadań **Referatu Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych** należy:

- pomoc osobom z niepełnosprawnością w poszukiwaniu pracy,
- świadczenie usług poradnictwa zawodowego,
- realizacja programów z zakresu rehabilitacji zawodowej finansowanych ze środków PFRON.

Do głównych zadań **Pośrednictwa Pracy** należy:

- pozyskiwanie ofert pracy,
- realizowanie ofert pracy (kierowanie zarejestrowanych osób na wolne miejsca pracy, zgodnie z kryteriami wskazanymi przez pracodawcę),
- kierowanie osób na staże, do prac interwencyjnych, robót publicznych,

- współdziałanie z instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych,
- informowanie pracodawców oraz osób niepełnosprawnych o realizowanych zadaniach.

Do głównych zadań **Poradnictwa Zawodowego** należy:

- pomoc w wyborze odpowiedniego rodzaju szkolenia,
- pomoc w określeniu obszarów poszukiwania pracy, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z niepełnosprawności,
- pomoc w zaplanowaniu ścieżki kariery zawodowej,
- przygotowanie do kontaktu z pracodawcą (pomoc w napisaniu CV, przygotowaniu się do rozmowy kwalifikacyjnej itp.),
- przedstawienie metod i techniki poszukiwania pracy.

Do głównych zadań **Stanowiska Programów Rehabilitacji Zawodowej** należy:

- rozpatrywanie wniosków o jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (dotacje),
- rozpatrywanie wniosków o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu dla osób niepełnosprawnych,
- rozpatrywanie wniosków o zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy,
- rozpatrywanie wniosków o zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi z niepełnosprawnością w pracy w czynnościach ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem,
- informowanie pracodawców oraz osób niepełnosprawnych o realizowanych zadaniach.

DANE KONTAKTOWE STANOWISK W GRODZKIM URZĘDZIE PRACY W KRAKOWIE ZAJMUJĄCYCH SIĘ AKTYWIZACJĄ ZAWODOWĄ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ:

Grodzki Urząd Pracy w Krakowie, ul. Wąwózowa 34				
Nazwa referatu	Nazwa stanowiska	Nr pokoju	Numer telefonu	Adres e-mail
Referat Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych	Stanowisko pośrednictwa pracy	105	12 686 81 05 fax 12 686 81 41	niepelnosprawni@gupkrakow.pl niepelnosprawni_oferty@gupkrakow.pl
	Stanowisko poradnictwa zawodowego	15	12 686 80 15	niepelnosprawni@gupkrakow.pl
	Stanowisko programów rehabilitacji zawodowej	109	12 686 81 09	rehabilitacja-niepelnosprawni@gupkrakow.pl
Referat Programów Rynku Pracy		215	12 686 82 15	grodzki@gupkrakow.pl
Referat Pozyskiwania i Obsługi Funduszy		134	12 686 81 34	grodzki@gupkrakow.pl
Referat Organizacji Szkoleń		235	12 686 82 35	grodzki@gupkrakow.pl

3.2.1. ZWROT MIESIĘCZNYCH KOSZTÓW ZATRUDNIENIA PRACOWNIKA POMAGAJĄCEGO PRACOWNIKOWI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Pracodawca, który zatrudnia pracownika z niepełnosprawnością, może otrzymać ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zwrot:

- miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy,
- kosztów szkolenia tych pracowników w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika z niepełnosprawnością na stanowisku pracy.

Aby obliczyć wysokość zwrotu, należy pomnożyć kwotę najniższego wynagrodzenia przez liczbę będącą wynikiem dzielenia liczby godzin w miesiącu przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi niepełnosprawnemu i miesięcznej liczby godzin pracy pracownika niepełnosprawnego, przy czym liczba godzin przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi

niepełnosprawnemu nie może przekraczać liczby godzin odpowiadającej 20% liczby godzin pracy pracownika w miesiącu.

Zwrot kosztów szkolenia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy obejmuje 100% kosztów, jednak nie więcej niż równowartość kwoty najniższego wynagrodzenia.

O zwrot może się ubiegać pracodawca, który:

- nie posiada zaległości w zobowiązaniach wobec PFRON,
- nie zalega z opłacaniem w terminie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- nie znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej.

Pracodawca, który otrzymał pomoc, jest zobowiązany do utrzymania stanowiska pracy dla osoby z niepełnosprawnością wymagającej pomocy w pracy w zakresie czynności ułatwiających jej komunikowanie się z otoczeniem oraz czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez nią na stanowisku pracy przez okres, za który przyznana jest pomoc.

Pomoc ta udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawieranej ze starostą (refundacja nie może dotyczyć kosztów poniesionych przez pracodawcę przed dniem zawarcia umowy).

Pomoc przyznawana jest na podstawie „Wniosku o zwrot dodatkowych kosztów związanych z zatrudnieniem pracowników niepełnosprawnych” (wniosek Wn-KZ część I i III).

Miejsce realizacji w Krakowie:
Grodzki Urząd Pracy – Stanowisko
Programów Rehabilitacji Zawodowej

3.2.2. ZWROT KOSZTÓW WYPOSAŻENIA STANOWISKA PRACY OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

W ramach refundacji pracodawca może otrzymać zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej. Wysokość pomocy wynosi maksymalnie 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia.

O pomoc może się ubiegać pracodawca, który:

- co najmniej 12 miesięcy prowadzi działalność gospodarczą,
- nie posiada zaległości wobec PFRON,
- nie ma zaległości z opłacaniem w terminie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- nie znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej,
- nie toczy się w stosunku do niego postępowanie upadłościowe lub nie został złożony wniosek o likwidację.

Pracodawca korzystający z pomocy zobowiązany jest do:

- przedłożenia pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy odpowiednio: o przystosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności osoby zatrudnionej na wyposażonym stanowisku pracy lub o spełnieniu warunków bezpieczeństwa i higieny pracy na tym stanowisku,
- poniesienia wskazanych w umowie kosztów oraz zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, której dotyczy refundacja, w terminie ustalonym w umowie,
- utrzymania stanowiska pracy przez okres co najmniej 36 miesięcy.

Zwrot kosztów przyznawany jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej ze starostą (zwrotowi nie podlegają koszty poniesione przed dniem zawarcia umowy).

Dostępne formy zabezpieczenia:

- weksel z poręczeniem wekslowym,
- gwarancja bankowa,
- blokada rachunku bankowego,
- akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika,
- zastaw na prawach i rzeczach,
- poręczenie.

Pomoc przyznawana jest na podstawie „Wniosku o przyznanie refundacji kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej” (Wn-W).

Miejsce realizacji w Krakowie:
Grodzki Urząd Pracy – Stanowisko
Programów Rehabilitacji Zawodowej

3.2.3. SZKOLENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Szkolenie ma na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych oraz innych umiejętności zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.

Osoba z niepełnosprawnością zarejestrowana w powiatowym/grodzkim urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać ze szkoleń na zasadach określonych w ustawie z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W okresie odbywania szkolenia osobie skierowanej przez powiatowy/grodzki urząd pracy przysługuje stypendium, które wynosi miesięcznie 120% zasiłku dla osób bezrobotnych, jeżeli miesięczny wymiar godzin szkolenia wynosi co najmniej 150 godzin.

W przypadku niższego miesięcznego wymiaru godzin szkolenia wysokość stypendium ustala się proporcjonalnie, z tym że stypendium nie może być niższe niż 20% zasiłku dla osób bezrobotnych.

Osoba skierowana na szkolenie ma obowiązki:

- uczestnictwa w szkoleniu w dniach i godzinach ustalonych harmonogramem szkolenia i przestrzegania regulaminu obowiązującego w jednostce szkolącej,
- zwrotu kosztów szkolenia, jeśli z własnej winy nie ukończyła szkolenia, z wyjątkiem przypadku, gdy przyczyną nieukończenia szkolenia było podjęcie zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej.

Pomoc przyznawana jest na podstawie:

- „Wniosku osoby poszukującej pracy niepełnosprawnej niepozostającej w zatrudnieniu o skierowanie na wskazane przez nią szkolenie”,
- „Wniosku osoby bezrobotnej niepełnosprawnej o skierowanie na wskazane przez nią szkolenie”.

Miejsce realizacji w Krakowie:
Grodzki Urząd Pracy –
Referat Organizacji Szkoleń

3.2.4. STAŻE DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ POSZUKUJĄCYCH PRACY, NIEPOZOSTAJĄCYCH W ZATRUDNIENIU

Staż stanowi jedną z form aktywizacji zawodowej. Polega na nabywaniu przez stażystę umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez realizację zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą.

Na staże finansowane ze środków PFRON może zostać skierowana osoba z niepełnosprawnością, zarejestrowana jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu.

W trakcie odbywania stażu osoba z niepełnosprawnością otrzymuje stypendium w wysokości 120% zasiłku dla bezrobotnych miesięcznie. Z tytułu organizacji stażu organizator nie ponosi żadnych kosztów.

O staż może się ubiegać:

- pracodawca,
- jednostka organizacyjna, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudnia co najmniej jednego pracownika,
- przedsiębiorca niezatrudniający pracownika na zasadach przewidzianych dla pracodawców,
- rolnicza spółdzielnia produkcyjna lub pełnoletnia osoba fizyczna, zamieszkująca i prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarzkiej i rybnej, w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym obejmującym obszar użytków rolnych o powierzchni przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub prowadzącej dział specjalny produkcji rolnej, o którym mowa w ustawie z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Do obowiązków organizatora stażu należy:

- zapewnienie osobie odbywającej staż bezpiecznych i higienicznych warunków odbywania stażu,
- przeszkolenie osoby odbywającej staż w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych oraz zapoznanie jej z obowiązującym regulaminem pracy,
- wydanie osobie odbywającej staż, niezwłocznie po jego zakończeniu, opinii zawierającej informacje o zadaniach realizowanych przez tę osobę i umiejętnościach praktycznych pozyskanych w trakcie stażu,

- przedłożenie co miesiąc do urzędu pracy, w terminie do 5 dnia każdego miesiąca, listy obecności osoby odbywającej staż,
- udzielenie 2 dni wolnych za każde 30 dni kalendarzowych odbywania stażu, na wniosek uprawnionego odbywającego staż.

Staż jest realizowany na podstawie umowy cywilnoprawnej pomiędzy starostą a organizatorem stażu. Zabezpieczenie nie jest wymagane.

Staż jest organizowany na podstawie „Wniosku o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu”.

i

Miejsce realizacji w Krakowie:

Grodzki Urząd Pracy – Stanowisko
Programów Rehabilitacji Zawodowej – **dla osób
niepełnosprawnych poszukujących pracy
niepozostających w zatrudnieniu,**

Grodzki Urząd Pracy w Krakowie –
Referat Programów Rynku Pracy
(ze środków Funduszu Pracy) –
dla niepełnosprawnych osób bezrobotnych,

Grodzki Urząd Pracy w Krakowie –
Referat Pozyskiwania i Obsługi Funduszy
(ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego) –
dla niepełnosprawnych osób bezrobotnych.

3.2.5. ŚRODKI NA PODJĘCIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODAR- CZEJ, ROLNICZEJ ALBO NA WNIESIENIE WKŁADU DO SPÓŁDZIELNI SOCJALNEJ

Osoba z niepełnosprawnością może otrzymać jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo w formie spółdzielni socjalnej na jednego członka założyciela spółdzielni oraz na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu.

Wysokość pomocy wynosi:

- nie więcej niż 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy,

- od 6-krotności do 15-krotności przeciętnego wynagrodzenia w przypadku zobowiązania do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 24 miesiące.

Z pomocy tej może skorzystać osoba z niepełnosprawnością zarejestrowana w powiatowym/grodzkim urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, która:

- od co najmniej 12 miesięcy nie posiada wpisu do ewidencji działalności gospodarczej jako osoba prowadząca działalność gospodarczą,
- nigdy nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel,
- nie ma zaległości w zobowiązaniach wobec PFRON,
- nie zalega z opłacaniem w terminie podatków.

Osoba korzystająca z tej formy pomocy ma obowiązek prowadzenia działalności przez okres co najmniej odpowiednio 12 lub 24 miesiące.

Pomoc udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawieranej ze starostą.

Dostępne są następujące formy zabezpieczenia przyznanych środków:

- weksel z poręczeniem wekslowym,
- gwarancja bankowa,
- blokada rachunku bankowego,
- akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika,
- zastaw na prawach i rzeczach,
- poręczenie, w tym poręczenie spółdzielni socjalnej.

Pomoc przyznawana jest na podstawie „Wniosku osoby niepełnosprawnej dotyczącego środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo działalności w formie spółdzielni socjalnej” (Wn-O).

Miejsce realizacji w Krakowie:

Grodzki Urząd Pracy –
Stanowisko Programów Rehabilitacji Zawodowej.

3.3. MIESIĘCZNE DOFINANSOWANIE DO WYNAGRODZENIA PRACOWNIKA Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Pracodawcy zatrudniającemu osoby z niepełnosprawnością, przysługuje ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika niepełnosprawnego, o ile pracownik ten został ujęty w ewidencji zatrudnionych osób niepełnosprawnych prowadzonej przez PFRON.

Dofinansowanie takie mogą **uzyskać pracodawcy:**

- zatrudniający osobę niepełnosprawną zgodnie z przepisami prawa pracy - pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Dofinansowanie nie przysługuje na osoby, z którymi zawarto umowy cywilnoprawne (o dzieło, umowa zlecenia). Dofinansowanie nie przysługuje również na pracownika, który ma ustalone prawo do emerytury i został zaliczony do umiarkowanego lub lekkiego stopnia niepełnosprawności. Pracodawcy zatrudniający co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy muszą osiągać wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych ogółem w wysokości co najmniej 6% (nie dotyczy to pracodawców prowadzących zakład pracy chronionej lub zakład aktywności zawodowej). Do liczby pracowników nie wlicza się osób niepełnosprawnych przebywających na urloпах bezpłatnych oraz niebędących osobami niepełnosprawnymi zatrudnionymi:
 - na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego,
 - przebywających na urlopie rodzicielskim,
 - przebywających na urloпах wychowawczych,
 - nieświadczących pracy w związku z odbywaniem służby wojskowej albo służby zastępczej,
 - będących uczestnikami Ochotniczych Hufców Pracy,
 - nieświadczących pracy w związku z uzyskaniem świadczenia rehabilitacyjnego,
 - przebywających na urloпах bezpłatnych, których obowiązek udzielenia określają odrębne ustawy,
- posiadający dokument potwierdzający status pracownika jako osoby niepełnosprawnej od pierwszego dnia zatrudnienia. W przypadku pracowników, których niepełnosprawność powstała w trakcie

zatrudnienia, o dofinansowanie do ich wynagrodzenia można ubiegać się od dnia otrzymania pierwszego orzeczenia, ale nie wcześniej niż od okresu sprawozdawczego 07/2016 roku, pod warunkiem terminowego złożenia wniosku,

- wykazujący efekt zachęty – szczegółowe informacje na ten temat można znaleźć na stronie: <https://www.pfron.org.pl/pracodawcy/dofinansowanie-wynagrodzen/warunki-ubiegania-sie-o-dofinansowanie-do-wynagrodzen-pracownikow-niepelnosprawnych/>,
- wypłacający wszystkie elementy kosztów płacy pracownika niepełnosprawnego w terminie bądź z uchybieniem terminu nieprzekraczającym 14 dni (dopuszczalna jest dopłata składek ZUS z uchybieniem terminu powyżej 14 dni, o ile nie przekroczy ona 2% należnych składek za dany okres sprawozdawczy) - od 1 lipca 2016 roku można złożyć wnioski o dofinansowanie pracownika niepełnosprawnego dopiero po wypłacie wynagrodzenia tego pracownika (tj. z chwilą, gdy pracownik dysponuje wypłaconą kwotą) - z zachowaniem wszystkich terminów określonych w ustawie i aktach wykonawczych,
- wypłacający wynagrodzenie pracownika niepełnosprawnego ze środków innych niż środki publiczne. Wyjątek stanowi przypadek, gdy wynagrodzenie pracownika z niepełnosprawnością zostało sfinansowane ze środków publicznych z prowadzonej działalności lub z dochodów publicznych, o których mowa w ustawie o finansach publicznych,
- wypłacający wynagrodzenie pracownika na jego rachunek bankowy lub rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej albo na adres zamieszkania tego pracownika, za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania kwot pieniężnych,
- nieposiadający zaległości wobec PFRON na więcej niż 100 zł.

Uwaga! Jeżeli pracodawca prowadzi działalność gospodarczą, dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych nie przysługuje, gdy:

- pracodawca znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej według kryteriów określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej dotyczących udzielania pomocy publicznej,
- na pracodawcy ciąży obowiązek zwrotu pomocy, wynikający z wcześniejszych decyzji Komisji Europejskiej, uznających pomoc za niezgodną z prawem oraz ze wspólnym rynkiem,

- udzielenie pracodawcy pomocy w formie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzenia skutkowałoby przekroczeniem kwoty 10 mln euro rocznej pomocy na zatrudnienie pracowników z niepełnosprawnością.

Kwota miesięcznego dofinansowania uzależniona jest od:

- stopnia niepełnosprawności pracownika
 - **1800,00 zł** – w związku z zatrudnieniem pracownika o znacznym stopniu niepełnosprawności,
 - **1125,00 zł** – w związku z zatrudnieniem pracownika o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
 - **450,00 zł** – w związku z zatrudnieniem pracownika z lekkim stopniem niepełnosprawności.

Powyższe kwoty dofinansowania zwiększa się o 600,00 zł w przypadku osób z niepełnosprawnością, w odniesieniu do których orzeczono:

- chorobę psychiczną (02-P),
- upośledzenie umysłowe (01-U),
- całościowe zaburzenia rozwojowe (12-C),
- epilepsję (06-E),
- niewidomych w stopniu znacznym i umiarkowanym (04-O).

Stwierdzenie dotyczące schorzenia szczególnego musi wynikać z sentencji, symbolu przyczyny niepełnosprawności, wskazań lub uzasadnienia podanego na orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności,

- wymiaru czasu pracy pracownika niepełnosprawnego

PFRON wypłaca miesięczne dofinansowanie w wysokości proporcjonalnej do wymiaru etatu pracownika. Kwoty dofinansowania podane powyżej oznaczają maksymalne dofinansowanie, jakie można otrzymać na pracownika zatrudnionego na cały etat. W przypadku gdy pracownik zatrudniony jest na część etatu, kwoty te należy przeliczyć proporcjonalnie do części etatu, jaką pracownik przepracował w danym miesiącu. W przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością jest zatrudniona u więcej niż jednego pracodawcy w wymiarze:

- nieprzekraczającym ogółem pełnego etatu – dofinansowanie przyznaje się pracodawcom, u których jest ona zatrudniona, w wysokości proporcjonalnej do wymiaru etatu tej osoby,

- ▶ przekraczającym ogółem pełny etat – dofinansowanie przyznaje się na tę osobę w wysokości nieprzekraczającej kwoty pomocy przyporządkowanej do pełnego etatu. Dofinansowanie w pierwszej kolejności przyznaje się pracodawcy, który wcześniej zatrudnił tę osobę – w wysokości proporcjonalnej do wymiaru etatu tego pracownika,
- typu pracodawcy, u którego niepełnosprawny jest zatrudniony oraz wysokości kosztów płacy.

Kwota miesięcznego dofinansowania nie może przekroczyć:

- ▶ 75% poniesionych kosztów płacy – jeżeli pracodawca prowadzi działalność gospodarczą,
- ▶ 90% poniesionych kosztów płacy – jeżeli pracodawca nie prowadzi działalności gospodarczej.

W koszty płacy należy wliczyć:

- ▶ wynagrodzenie brutto,
- ▶ obowiązkowe składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe naliczane od tego wynagrodzenia,
- ▶ obowiązkowe składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Sprawę załatwia:

Dokumenty zgłoszeniowe dotyczące dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych składa się w formie pisemnej do Biura Funduszu na adres:

Państwowy Fundusz Rehabilitacji
Osób Niepełnosprawnych
00-828 Warszawa, al. Jana Pawła II 13

Kolejne wnioski o dofinansowanie składa się do właściwego terytorialnie oddziału PFRON.

Kontakt z Departamentem ds. Rynku Pracy:
infolinia 22 581 84 10 (godz. 9.00-15.00)

Kontakt z pracownikami Oddziału Małopolskiego PFRON zajmującymi się systemem obsługi dofinansowań:

i

Oddział Małopolski PFRON

30-527 Kraków, ul. Na Zjeździe 11 (piętro 12)

tel. 12 312 14 00

faks 12 415 86 85

e-mail: krakow@pfron.org.pl

dyżur telefoniczny:

tel. 12 312 14 20 lub 12 312 14 28

3.4. BIURA POŚREDNICTWA PRACY

W celu wpisania się do rejestru bezrobotnych lub uzyskania informacji na temat ofert pracy należy:

- kontaktować się z właściwym powiatowym/grodzkim urzędem pracy,
- zapoznać się z informacjami zamieszczonymi na stronie: www.praca.gov.pl,
- znaleźć ofertę w Centralnej Bazie Ofert Pracy na stronie: www.oferty.praca.gov.pl.

Pomoc dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy świadczy również Centrum Informacyjno-Konsultacyjne Służb Zatrudnienia Zielona Linia (www.zielonalinia.gov.pl), w ramach której funkcjonuje Infolinia dla klientów urzędów pracy: tel. 195 24 – czynna od poniedziałku do piątku w godz. 8.00–18.00.

Opłata za połączenie jest zgodna z taryfą operatora osoby dzwoniącej. W niektórych połączeniach z telefonów komórkowych wymagane jest dodanie numeru kierunkowego (właściwym numerem będzie: 22 195 24).

Numer infolinii dla połączeń zagranicznych: +48 22 195 24.

3.4.1. WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W KRAKOWIE

30-107 Kraków, pl. Na Stawach 1

- **Dziennik podawczy:**
 - tel. 12 428 78 70, faks 12 422 97 85
 - e-mail: kancelaria@wup-krakow.pl
- **Sekretariat Dyrekcji WUP w Krakowie**
 - tel. 12 422 71 10,
 - faks 12 422 97 85
 - e-mail: sekretariat@wup-krakow.pl
- **Informacja dotycząca Europejskiego Funduszu Społecznego** – pytania na temat wniosków o dofinansowanie projektów w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój:
 - tel. 12 424 07 37, faks 12 619 84 32
 - e-mail: efs@wup-krakow.pl
- **Rejestr Agencji Zatrudnienia** – zawiera informacje o agencjach zatrudnienia. Uzyskanie wpisu do rejestru jest warunkiem prowadzenia działalności przez agencje zatrudnienia. Kwestiami związanymi z agencjami zatrudnienia zajmuje się Zespół Programów i Obsługi Instytucji Rynku Pracy.

Więcej informacji:

 - tel. 12 428 78 00, 12 428 78 69,
 - e-mail: dbosak@wup-krakow.pl, bszpila@wup-krakow.pl
- **Rejestr Instytucji Szkoleniowych** – instytucja szkoleniowa może uzyskać zlecenie finansowane ze środków publicznych na prowadzenie szkoleń dla bezrobotnych i poszukujących pracy po dokonaniu wpisu do rejestru instytucji szkoleniowych, prowadzonego przez wojewódzki urząd pracy właściwy ze względu na siedzibę instytucji szkoleniowej. Kwestiami związanymi z Rejestrem Instytucji Szkoleniowych zajmuje się Zespół Programów i Obsługi Instytucji Rynku Pracy.

Więcej informacji:

 - tel. 12 424 07 31
 - e-mail: mwilczynska@wup-krakow.pl.
- **Zaświadczenia potwierdzające wykonywanie działalności** – wniosek o wydanie zaświadczenia stwierdzającego charakter,

okres i rodzaj działalności wykonywanej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej składają osoby zamierzające podjąć lub wykonywać działalność poza granicami kraju i potrzebują udokumentowania doświadczenia zawodowego. Zaświadczenie wydawane jest osobom zamierzającym podjąć pracę lub wykonywać inną działalność zawodową na terenie państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Szwajcarii lub kraju będącego członkiem Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Więcej informacji:

- ▶ tel. 12 428 78 50
- ▶ e-mail: mmyc@wup-krakow.pl.

- **Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych** – wszelką korespondencję do Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych należy kierować na adres:

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

30-107 Kraków, pl. Na Stawach 1

faks 12 422 97 85

- ▶ **stanowisko ds. wypłaty świadczeń** – obsługa wniosków indywidualnych:
tel. 12 428 78 21,
- ▶ **stanowisko ds. wypłaty świadczeń** – obsługa wykazów i przedsiębiorców z zakresu ustawy ochrony miejsc pracy:
tel. 12 619 84 63,
- ▶ **stanowiska windykacyjne:**
tel. 12 619 84 65 do 68.

Siedziba Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych:

30-110 Kraków, ul. Kraszewskiego 36, I piętro, pok. 123-126.

- **Ogłoszenia o pracy za granicą** – oferty pracy za granicą w państwach Unii Europejskiej oraz w Islandii, Liechtensteinie, Norwegii i Szwajcarii ogłaszane są na Europejskim Portalu Mobilności Zawodowej (<https://ec.europa.eu/eures/public/language-selection>). Oferty są dostępne w językach narodowych. Ponadto oferty pracy za granicą w tych państwach, ogłaszane przez polską sieć EURES, są dostępne w języku polskim na krajowej stronie www.eures.praca.gov.pl. Oferty pracy za granicą ogłaszane są również przez agencje zatrudnienia, np. na stronach internetowych tych agencji. Należy pamiętać, aby sprawdzić, czy dana

agencja działa legalnie i posiada certyfikat. Wykaz certyfikowanych agencji zatrudnienia znajduje się na stronie: Rejestr agencji zatrudnienia (KRAZ).

- **Informacje dla powracających do kraju** – Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie pełni funkcję instytucji właściwej z zakresu koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego na wypadek bezrobocia. W sprawach zasiłku dla bezrobotnych, którzy wyjeżdżają za granicę lub powracają do Polski, należy kontaktować się z Zespołem Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego:
 - ▶ tel. 12 428 78 73
 - ▶ e-mail: ks@wup-krakow.pl
 - ▶ osobiście: siedziba Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, pl. Na Stawach 1.
- Pozostałe informacje o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego można znaleźć w innych instytucjach właściwych:
 - ▶ **zasiłki rodzinne:** Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie,
 - ▶ **ubezpieczenia zdrowotne:** Narodowy Fundusz Zdrowia,
 - ▶ **emerytury, renty:** Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3.4.2. URZĄD PRACY POWIATU KRAKOWSKIEGO

30-019 Kraków, ul. Mazowiecka 21

- ▶ e-mail: krkrpow@uppk.pl, sekretariat@uppk.pl
- ▶ faks 12 632 52 15
- ▶ infolinia – tel. 19 524
- ▶ bezpłatna infolinia z tel. stacjonarnych – tel. 800 121 645
- ▶ dziennik podawczy - tel. 12 299 74 25
- ▶ sekretariat – 12 299 74 95

Dodatkowe informacje, wykaz obecnie realizowanych projektów i programów oraz bazę aktualnych lokalnych ofert pracy można znaleźć na stronie: www.uppk.pl.

3.4.3. GRODZKI URZĄD PRACY W KRAKOWIE

31-752 Kraków, ul. Wąwozowa 34

- faks 12 686 81 44
- centrala – tel. 12 686 80 00
- sekretariat – tel. 12 643 15 61, 12 643 48 76
- e-mail: sekretariat@gupkrakow.pl,
- informacja – tel. 12 686 81 22, 12 686 81 23
- Oferty pracy na rynku lokalnym na stronie:
www.gupkrakow.pl/oferty-pracy-na-ryнку-lokalnym
- Dodatkowe informacje na stronie: www.gupkrakow.pl

3.4.4. REHABILITACJA ZAWODOWA PROWADZONA PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Na terenie Krakowa działa szereg organizacji pozarządowych, które w ramach swojej działalności statutowej prowadzą zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Informacje o realizowanych zadaniach i projektach można uzyskać bezpośrednio w biurach organizacji. Tego typu zadania realizują m.in.:

- **Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”**

30-003 Kraków, ul. Lubelska 21 (I piętro – domofon nr 12)

- tel. 12 423 12 31, faks 12 422 96 38
- e-mail: biuro@ognisko.org.pl
- Informacje na stronie: www.ognisko.org.pl

- **Fundacja Aktywnej Rehabilitacji**

Biuro FAR – woj. małopolskie

31-409 Kraków, ul. Jana Pawła Woronicza 3

- tel. 509 447 061, 501 489 008
- e-mail: biuro.malopolskie@far.org.pl
- Informacje na stronie: www.far.org.pl/malopolskie

Godziny otwarcia: poniedziałek, wtorek, środa, piątek:
godz. 7.00–15.00, czwartek: godz. 10.00–18.00.

- **Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół KLIKA**

31-043 Kraków, ul. Stolarska 12

- › tel. 12 633 64 81, 664 971 396
- › e-mail: klika.krakow@gmail.com
- › Informacje na stronie: www.klikakrakow.pl

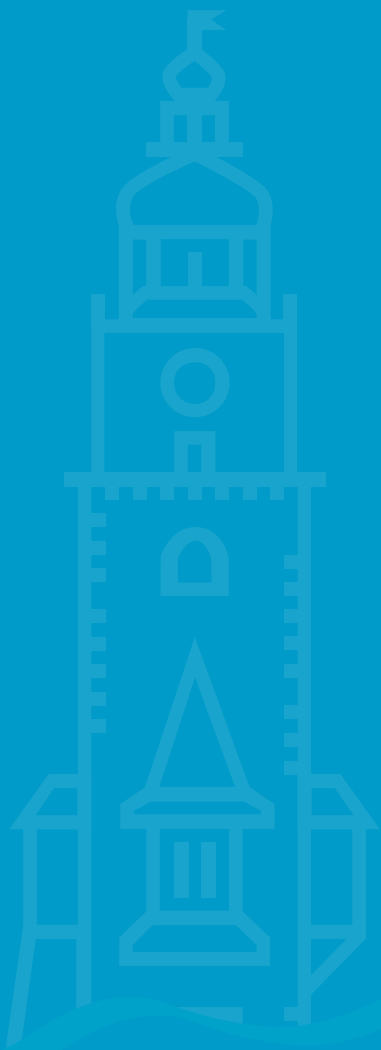
- **Polski Związek Niewidomych Okręg Małopolski**

31-513 Kraków, ul. Olszańska 5

- › tel./faks: 12 262 53 14, tel. 12 262 53 59
- › e-mail: pzn@pzn.malopolska.pl
- › Informacje na stronie: www.pzn.malopolska.pl

Godziny otwarcia: poniedziałek – czwartek: 8.00–14.00.

4. ZADANIA Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

Informacje o formach pomocy realizowanej przez MOPS w Krakowie można uzyskać w Punkcie Informacyjnym:

30-529 Kraków
ul. Józefińska 14
pok. 13 (parter)
tel. 12 616 54 08

4.1. ZADANIA REALIZOWANE ZE ŚRODKÓW PAŃSTWOWEGO FUNDUSZU REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Ze środków PFRON realizowane są zadania określone ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Część z nich, wynikających z ustawy o rehabilitacji, jest realizowana przez samorządy powiatowe i wojewódzkie, które uzyskują na ten cel środki PFRON. Realizatorzy to instytucje, za pośrednictwem których PFRON wydatkuje środki na określone zadania. Przyjmują one i rozpatrują wnioski o dofinansowania oraz przekazują środki finansowe.

Dofinansowania w MOPS ze środków Funduszu przyznawane są na podstawie podziału środków finansowych PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej dla Gminy Miejskiej Kraków, Uchwały Rady Miasta Krakowa oraz zasad rozpatrywania wniosków ustalonych na dany rok budżetowy.

Wnioski o dofinansowanie ze środków Funduszu można znaleźć na stronie internetowej MOPS:

www.mops.krakow.pl

(zakładka: Jak uzyskać pomoc, punkt: Formy pomocy, punkt 3: Rehabilitacja zawodowa i społeczna).

Dofinansowanie ze środków PFRON nie przysługuje, jeżeli:

- podmiot ubiegający się o dofinansowanie ma zaległości wobec PFRON,

- podmiot był w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku stroną umowy o dofinansowanie ze środków PFRON, rozwiązanej z przyczyn leżących po stronie tego podmiotu.

Poniżej opisano rodzaje zadań realizowanych z myślą o indywidualnych osobach niepełnosprawnych, których realizatorem jest MOPS.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Dział Wsparcia Osób Niepełnosprawnych
30-529 Kraków, ul. Józefińska 14
e-mail: dr@mops.krakow.pl
www.mops.krakow.pl

4.1.1. DOFINANSOWANIE KOSZTÓW TWORZENIA I DZIAŁANIA WARSZTATÓW TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Warsztat terapii zajęciowej stwarza osobom z niepełnosprawnością, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. To codzienne zajęcia w grupie uczestników posiadających wskazanie do uczestniczenia w warsztatach terapii zajęciowej, przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej realizowanych między innymi w ramach pracowni: gospodarstwa domowego, stolarskich, krańcówkowych, edukacyjnych, plastycznych, komputerowych, gospodarczo-ogrodniczych.

Osoba z niepełnosprawnością nie ponosi kosztów związanych z uczestnictwem w warsztacie. Jej pobyt w 90% finansowany jest ze środków PFRON, a w 10% ze środków samorządu powiatowego.

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków działa 14 warsztatów terapii zajęciowej, przeznaczonych dla osób z chorobami psychicznymi, upośledzeniem narządu ruchu oraz innymi rodzajami niepełnosprawności.

Więcej informacji można uzyskać pod numerami telefonów: 12 616 54 06, 12 616 54 77

Warsztaty terapii zajęciowej

Nazwa jednostki	Adres	Telefon	e-mail
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Chrześcijańskim Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”	ul. Basztowa 3, 31-134 Kraków	12 423 32 36	wtz.basztowa@ognisko.org.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Duszpasterskim Stowarzyszeniu Osób z Upośledzeniem Umysłowym	os. Centrum C nr 7, 31-930 Kraków	12 425 97 53	mbwtz@interia.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Fundacji im. Brata Alberta	os. Dywizjonu 303 nr 65, 31-875 Kraków	12 647 09 00	fundwtz@kki.net.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Katolickim Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „Klika”	ul. Fatimska 41a, b 31-831 Kraków ul. Estery 3, 31-056 Kraków	12 395 33 29	biuro@centrumklika.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Dobrej Nadziei	ul. Za Torem 22, 30-542 Kraków	12 257 10 32	wtz.dobrejnadziei@interia.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Integracji oraz Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych „EMAUS”	ul. Rondo Mogiłskie 1, 31-516 Kraków	12 393 12 07	wtzstowarzyszeniaemaus@wp.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej	ul. Miodowa 9, 31-055 Kraków	12 421 17 30	wtz@stowarzyszenierozwoju.eu
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Pomocy Społecznej „Gaudium et Spes”	ul. Królowej Jadwigi 81, 30-209 Kraków	12 425 19 53	wtz81@wp.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Pomocy Społecznej „Gaudium et Spes”	os. Górali 19, 31-961 Kraków	12 644 29 33	wtzgorali@gaudiumetspes.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej przy Towarzystwie Przyjaciół Dzieci Kraków Oddział Nowa Huta	os. Wandy 18, 31-906 Kraków	12 685 57 90	wtztpdwandy18@ gmail.com
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Towarzystwie Przyjaciół Dzieci Kraków Oddział Nowa Huta	ul. Truskawkowa 4, 31-985 Kraków	12 681 04 77	wtztpdtruskawkowa4@ gmail.com
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej	ul. Łanowa 43, 30-725 Kraków	12 296 80 08	wtzlanowa43@ ceti.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Szpitalu Specjalistycznym im. dr J. Babińskiego	ul. Babińskiego 29, 30-393 Kraków	12 652 43 93	wtzbabinskiego@ interia.pl
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 41	ul. Cechowa 142, 30-685 Kraków	12 653 74 04	wtzcechowa142@ interia.pl

4.1.2. DOFINANSOWANIE UCZESTNICTWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH OPIEKUNÓW W TURNUSACH REHABILITACYJNYCH

Turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji zawodowej i społecznej, połączonej z elementami wypoczynku, których cel stanowi ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych. Turnusy rehabilitacyjne dofinansowane ze środków PFRON organizowane są wyłącznie na terenie kraju. Czas trwania turnusów wynosi co najmniej 14 dni. Turnus musi się odbyć w okresie obowiązywania orzeczenia o niepełnosprawności oraz rozpocząć w roku kalendarzowym, w którym osoba z niepełnosprawnością uzyskała dofinansowanie. Osoba z niepełnosprawnością, której przyznano dofinansowanie, dokonuje wyboru turnusu sama, zgodnie z zaleceniami i przeciwwskazaniami lekarza zawartymi we wniosku lekarskim.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Wniosek lekarza o skierowanie na turnus rehabilitacyjny wydany przez lekarza, pod opieką którego znajduje się osoba z niepełnością.
- Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.
- Oryginał aktualnego zaświadczenia ze szkoły/uczelni o kontynuowaniu nauki, w przypadku osoby z niepełnością uczącej się i niepracującej w wieku 16–24 lat.

Więcej informacji można uzyskać pod numerem telefonu:
12 616 54 02

4.1.3. DOFINANSOWANIE ZAOPATRZENIA W SPRZĘT REHABILITACYJNY

Osoba z niepełnością może ubiegać się o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego do rehabilitacji w warunkach domowych, stosownie do potrzeb wynikających z jej niepełności.

Warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez Wnioskodawcę udziału własnego w kwocie nie niższej niż 20% kosztów realizowanego przedsięwzięcia. Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON. Wnioskodawca musi spełniać kryterium dochodowe, co oznacza, że o dofinansowanie mogą ubiegać się te osoby, których przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia, na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- Faktura pro forma lub oferta cenowa na zakup urządzeń wystawiona przez dostawcę sprzętu rehabilitacyjnego na:
 - Wnioskodawcę lub
 - rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka) lub
 - opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Więcej informacji można uzyskać pod numerem telefonu:
12 616 53 54

4.1.4. DOFINANSOWANIE ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE I ŚRODKI POMOCNICZE PRYZNAWANE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM NA PODSTAWIE ODRĘBNYCH PRZEPISÓW

Osoba z niepełnosprawnością, która otrzymała dofinansowanie z Narodowego Funduszu Zdrowia do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, może się starać o dofinansowanie do tych przedmiotów z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, jeżeli otrzymane dofinansowanie z NFZ nie pokryło całkowitego kosztu zakupu.

Wysokość dofinansowania dla osób z niepełnosprawnością wynosi:

- do 100% udziału własnego osoby z niepełnosprawnością w limicie ceny wyznaczonej przez ministra właściwego do spraw zdrowia, jeżeli taki udział jest wymagany,
- do 150% limitu NFZ oraz wymaganego udziału własnego, jeżeli taki udział był wymagany, a cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

Podstawowymi warunkami uzyskania dofinansowania są:

- posiadanie odpowiedniego dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność,
- spełnienie kryterium dochodowego.

O dofinansowanie mogą się ubiegać te osoby, których przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- Faktura VAT zapłacona gotówką, faktura VAT z przedłużonym terminem płatności, nie krótszym niż 60 dni, lub faktura pro forma zawierająca m.in. informacje o całkowitym koszcie zakupu sprzętu ortopedycznego lub środka pomocniczego, kwocie opłaconej w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, limicie cenowym oraz wymaganym udziale własnym Wnioskodawcy, wystawiona na:
 - Wnioskodawcę lub
 - rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka) lub
 - opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- Kopia zrealizowanego zlecenia na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze potwierdzona za zgodność z oryginałem przez świadczeniodawcę realizującego zlecenie (dotyczy faktur VAT). W przypadku faktur pro forma kopia zlecenia potwierdzona za zgodność przez świadczeniodawcę realizującego zlecenie.
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia Sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Więcej informacji można uzyskać pod numerami telefonów:
12 616 54 04, 12 616 53 54

4.1.5. DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER ARCHITEKTONICZNYCH W ZWIĄZKU Z INDYWIDUALNYMI POTRZEBAMI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Bariery architektoniczne utrudniają, uniemożliwiają lub zmniejszają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnością. Likwidacja barier w miejscu zamieszkania takiej osoby ma na celu umożliwienie jej lub znaczne ułatwienie wykonywania podstawowych codziennych czynności, przede wszystkim poruszania się w miejscu zamieszkania.

O dofinansowanie ze środków PFRON na likwidację barier architektonicznych mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnością, w tym małoletnie, jeśli:

- rodzaj niepełnosprawności wymaga likwidacji barier architektonicznych ze względu na występujące trudności w poruszaniu się,
- Wnioskodawca potwierdzi stałe zamieszkanie w lokalu, w którym ma nastąpić likwidacja barier architektonicznych,
- Wnioskodawca jest właścicielem nieruchomości lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości, w której ma nastąpić likwidacja barier architektonicznych,
- Wnioskodawca uzyska pisemną zgodę właściciela/właścicieli budynku i lokalu na wykonanie robót we wnioskowanym zakresie.

Osoba z niepełnosprawnością mająca trudności w poruszaniu się może otrzymać dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w wysokości do 95% zakwalifikowanych prac, nie więcej jednak niż do wysokości 15-krotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Kopia orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność Wnioskodawcy (oryginał do wglądu).
- Aktualne zaświadczenie lekarskie wystawione przez lekarza, pod którego opieką znajduje się osoba z niepełnosprawnością, potwierdzające, iż następstwem schorzeń stanowiących podstawę

wydania orzeczenia o niepełnosprawności jest dysfunkcja narządu ruchu (nie dotyczy osób z niepełnosprawnością posiadających orzeczenie z symbolem przyczyny niepełnosprawności O5-R),

- Kopie orzeczeń o niepełnosprawności osób mieszkających wspólnie z Wnioskodawcą oraz zgoda na przetwarzanie danych osobowych tych osób.
- Kopia aktualnego dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do lokalu, w którym ma nastąpić likwidacja barier architektonicznych: akt notarialny lub umowa najmu na czas nieokreślony.
- Pisemna zgoda właściciela/właścicieli budynku/lokalu na wykonanie robót we wnioskowanym zakresie.
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Więcej informacji można uzyskać pod numerem telefonu:
12 616 54 07

4.1.6. DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER W KOMUNIKOWANIU SIĘ W ZWIĄZKU Z INDYWIDUALNYMI POTRZEBAMI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie z niepełnosprawnością porozumiewanie się. Ich likwidacja ma na celu umożliwienie lub znaczne ułatwienie wykonywania osobie z niepełnosprawnością podstawowych codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem, poprawiając jej funkcjonowanie w społeczeństwie.

Warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez Wnioskodawcę udziału własnego w kwocie nie niższej niż 5% kosztów realizowanego przedsięwzięcia.

Sprzęt, który może być przedmiotem dofinansowania w ramach zadania likwidacji barier w komunikowaniu się, powinien cechować się indywidualnym przeznaczeniem oraz być urządzeniem specjalistycznym.

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się nie przysługuje osobom niepełnosprawnym, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio na te cele dofinansowanie ze środków PFRON.

Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- Faktura pro forma lub oferta cenowa na zakup urządzeń wystawiona na:
 - Wnioskodawcę lub
 - rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka) lub
 - opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Więcej informacji można uzyskać pod numerem telefonu:
12 616 54 54

4.1.7. DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH W ZWIĄZKU Z INDYWIDUALNYMI POTRZEBAMI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Bariery techniczne uniemożliwiają lub utrudniają osobom z niepełnosprawnościami pokonywanie pewnych ograniczeń. Ich likwidacja ma na celu umożliwić lub w znacznym stopniu ułatwić wykonywanie podstawowych codziennych czynności i znacznie poprawić funkcjonowanie osoby z niepełnosprawnością w społeczeństwie. Sprzęt, który może być przedmiotem dofinansowania w ramach likwidacji barier technicznych,

powinien cechować się indywidualnym przeznaczeniem oraz być urządzeniem specjalistycznym.

Warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez Wnioskodawcę udziału własnego w kwocie nie niższej niż 5% kosztów realizowanego przedsięwzięcia. Sprzęt, który może być przedmiotem dofinansowania, powinien cechować się indywidualnym przeznaczeniem oraz być urządzeniem specjalistycznym.

Dofinansowanie do likwidacji barier technicznych nie przysługuje osobom z niepełnosprawnościami, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio na te cele dofinansowanie ze środków PFRON.

Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- Faktura pro forma lub oferta cenowa na zakup urządzeń wystawiona na:
 - Wnioskodawcę lub
 - rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka) lub
 - opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Więcej informacji można uzyskać pod numerem telefonu:
12 616 54 54

4.1.8. DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA MIGOWEGO

Warunkiem przyznania tego typu dofinansowania jest posiadanie przez Wnioskodawcę w orzeczeniu o niepełnosprawności lub orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności symbolu 03-L lub 03-L wraz z symbolem 04-O lub symboli równoważnych stosowanych we wcześniejszych orzeczeniach. W przypadku orzeczenia, w którym nie ma zapisu dotyczącego przyczyny niepełnosprawności, schorzenia te winny być potwierdzone zaświadczeniem lekarza specjalisty.

Dofinansowaniu nie podlega świadczenie usługi przez tłumacza w organach administracji publicznej (ministrowie, centralne organy administracji rządowej, wojewodowie, działające w nich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej zespolonej i niezespolonej, organy jednostek samorządu terytorialnego) oraz w innych jednostkach, które na mocy przepisów są zobowiązane do zapewnienia dostępu do tego typu usług lub otrzymują dotację/subwencję, z której mogą być one finansowane.

Wymagane dokumenty:

- Wniosek o dofinansowanie.
- Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- Oryginał aktualnego zaświadczenia ze szkoły/uczelni o kontynuowaniu nauki, w przypadku osoby z niepełnosprawnością uczącej się i niepracującej w wieku 16–24 lat.
- Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu), w przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Więcej informacji można uzyskać pod numerem telefonu:
12 616 54 05

4.1.9. PROGRAM „AKTYWNY SAMORZĄD”

W Gminie Miejskiej Kraków realizatorem tego programu jest MOPS. Finansowany ze środków PFRON, ma na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. PFRON

każdego roku określa szczegółowe zasady jego realizacji. Poniżej wymieniono zadania w zakresie programu, w ramach których osoby z niepełnością mogą się ubiegać o dofinansowanie.

Więcej informacji w sprawach dotyczących programu „Aktywny Samorząd” oraz terminów składania wniosków udziela:

Dział Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

MOPS w Krakowie,

ul. Józefińska 14

tel. 12 616 54 05 lub 12 616 54 03

e-mail: dr@mops.krakow.pl

4.1.9.1. POMOC W UZYSKANIU WYKSZTAŁCENIA NA POZIOMIE WYŻSZYM W RAMACH „MODUŁU II”

W ramach programu w „Module II” można uzyskać dofinansowanie lub refundację kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym w formie:

- opłaty za naukę (czesne),
- dodatku na pokrycie kosztów kształcenia (nie podlega rozliczeniu),
- dodatku na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego (w przypadku osób, które mają wszczęty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich).

Refundacja może obejmować koszty opłat za naukę (czesnego) w bieżącym roku szkolnym lub akademickim, niezależnie od daty ich poniesienia, pod warunkiem posiadania przez osobę realizującą program wystarczających środków PFRON.

Aby uczestniczyć w programie w „Module II”, należy:

- mieć orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełności,
- uczyć się w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium lub mieć przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Uczestnictwo w programie wykluczają:

- wymagalne zobowiązania wobec PFRON lub wobec realizatora programu,
- przerwa w nauce.

Dodatkowe kryteria udzielania pomocy w ramach „Modułu II” programu:

1. Każdy Wnioskodawca może uzyskać pomoc ze środków PFRON, łącznie maksymalnie w ramach 20 semestrów/półroczy różnych form kształcenia na poziomie wyższym (warunek ten dotyczy także wsparcia udzielonego w ramach programów PFRON):
 - ▶ „STUDENT – kształcenie ustawiczne osób niepełnosprawnych”,
 - ▶ „STUDENT II – kształcenie ustawiczne osób niepełnosprawnych”, z uwzględnieniem ust. 2. Limit semestrów nie dotyczy osób ubiegających się o dofinansowanie kosztów nauki w ramach studiów III stopnia, a także zamierzających otworzyć przewód doktorski poza studiami doktoranckimi (III stopnia),
2. Wnioskodawcy, którzy do dnia złożenia wniosku uzyskali pomoc ze środków PFRON w ramach większej liczby semestrów/półroczy, niż wskazana w ust. 1, mogą uzyskać pomoc w ramach programu – do czasu ukończenia rozpoczętych form kształcenia na poziomie wyższym, jeśli są one realizowane zgodnie z planem/programem studiów i zostały rozpoczęte, gdy limit, o którym mowa w ust. 1, nie został przekroczony.

W ramach „Modułu II” mogą zostać dofinansowane następujące koszty semestru/półrocza nauki:

- 1) opłata za naukę (czesne) – równowartość kosztów czesnego w ramach jednej, aktualnie realizowanej formy kształcenia na poziomie wyższym (na jednym kierunku) – niezależnie od daty poniesienia kosztów, przy czym dofinansowanie powyżej kwoty 3000 zł jest możliwe wyłącznie w przypadku, gdy wysokość przeciętnego miesięcznego dochodu wnioskodawcy nie przekracza kwoty 764 zł netto (w 2019 roku) na osobę w rodzinie;
- 2) dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego do 4000 zł;
- 3) dodatek na pokrycie kosztów kształcenia maksymalnie do 1000 zł;
- 4) dodatek na pokrycie kosztów kształcenia, o którym mowa w pkt 3, może być zwiększony, gdy Wnioskodawca ponosi dodatkowe koszty kształcenia wynikające z poniższych przyczyn, maksymalnie w kwocie do:
 - ▶ 700 zł w przypadku osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
 - ▶ 600 zł w przypadku osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,
 - ▶ 500 zł, w przypadku gdy Wnioskodawca ponosi koszty

z tytułu pobierania nauki poza miejscem zamieszkania, tj. miastem Kraków,

- ▶ 300 zł, w przypadku gdy Wnioskodawca posiada aktualną (ważną) Kartę Dużej Rodziny,
- ▶ 300 zł, w przypadku gdy Wnioskodawcą jest osoba poszkodowana w wyniku działania żywiołu lub innych zdarzeń losowych,
- ▶ 300 zł, w przypadku gdy Wnioskodawca korzysta z usług tłumacza migowego;

5) wysokość dodatku ma charakter progresywny i motywacyjny, dlatego jest uzależniona od postępów Wnioskodawcy w nauce.

Dodatek na pokrycie kosztów kształcenia nie przysługuje w przypadku, gdy Wnioskodawca, zmieniając kierunek lub szkołę/uczelnię w trakcie pobierania nauki, ponownie pobiera naukę na poziomie (semestr/półroczne) objętym uprzednio dofinansowaniem ze środków PFRON w ramach programu.

W celu objęcia wsparciem wszystkich Wnioskodawców, których wnioski zostały pozytywnie zweryfikowane pod względem formalnym, realizator ma prawo obniżyć zakres i wysokość dofinansowania do poziomu, jaki wynika z wysokości kwot wnioskowanych we wszystkich wnioskach (zapotrzebowania) i kwoty przeznaczonej na realizację programu.

Decyzję o wysokości pomocy dla Wnioskodawcy podejmuje realizator programu, który ustala własne sposoby różnicowania wysokości dofinansowania.

Dla osób z niepełnosprawnością uczęszczających na studia lub pobierających naukę w szkole policealnej lub kolegium, dofinansowanie/refundacja opłaty za naukę (czesne) w ramach omawianego programu przysługuje wyłącznie w ramach jednego kierunku.

W przypadku osób, które mają wszczęty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich, przysługuje wyłącznie dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego.

4.1.9.2. POMOC W LIKWIDACJI BARIERY TRANSPORTOWEJ W RAMACH MODUŁU I „OBSZAR A”

Formy i zakres pomocy udzielanej w programie w „Obszarze A”:

- zadanie 1: pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o nie-

pełnosprawności (do 16. roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,

- zadanie 2: pomoc w uzyskaniu prawa jazdy (z wyłączeniem kategorii: A, A1, A2 i AM), adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
- zadanie 3: pomoc w uzyskaniu prawa jazdy (z wyłączeniem kategorii: A, A1, A2 i AM), adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego,
- zadanie 4: pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadane go samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu.

Warunki uczestnictwa w programie w „Obszarze A”:

- zadanie 1: orzeczenie o niepełnosprawności (do 16. roku życia) lub orzeczenie o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu (do 18. roku życia lub wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych),
- zadanie 2: orzeczenie o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu, w wieku aktywności zawodowej,
- zadanie 3: orzeczenie o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego, w wieku aktywności zawodowej,
- zadanie 4: orzeczenie o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych.

Wymagany udział własny Wnioskodawcy w ramach „Obszaru A” wynosi:

- w zadaniach 1 i 4: 15% ceny brutto zakupu/usługi,
- w zadaniach 2 i 3: 25% ceny brutto zakupu/usługi.

Środki stanowiące udział własny Wnioskodawcy mogą pochodzić z różnych źródeł, jednak nie ze środków PFRON.

Pomoc w ramach „Obszaru A” może być udzielana co 3 lata, licząc od początku roku następującego po roku, w którym udzielono pomocy. Warunek ten dotyczy:

- osoby z niepełnosprawnością, będącej beneficjentem pomocy,
- tego samego celu pomocy, przez który należy rozumieć przedmiot dofinansowania określony ogólnie w danym zadaniu.

4.1.9.3. POMOC W LIKWIDACJI BARIER W DOSTĘPIE DO UCZESTNICZENIA W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM W RAMACH MODUŁU I „OBSZAR B”

Formy i zakres pomocy udzielanej w programie w „Obszarze B”:

- zadanie 1: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16. roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych,
- zadanie 2: dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu „Aktywny samorząd” sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- zadanie 3: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku,
- zadanie 4: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16. roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy,
- zadanie 5: pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16. roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Warunki uczestnictwa osoby z niepełnosprawnością w programie w „Obszarze B”:

- zadanie 1: znaczny stopień niepełnosprawności lub w przypadku osób do 16. roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności, wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie, dysfunkcja obu kończyn górnych lub narządu wzroku,

- zadanie 2: pomoc udzielona w ramach programu „Obszar B”,
- zadanie 3: umiarkowany stopień niepełnosprawności, dysfunkcja narządu wzroku, wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- zadanie 4: znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności lub w przypadku osób do 16. roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności, dysfunkcja narządu słuchu, trudności w komunikowaniu się za pomocą mowy, wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- zadanie 5: pomoc udzielona w „Obszarze B” w zadaniu 1, 3 lub 4: znaczny stopień niepełnosprawności lub – w przypadku osób do 16. roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności. W zadaniu 5 istnieje możliwość refundacji. Może ona dotyczyć kosztów poniesionych w okresie do 180 dni przed złożeniem wniosku. Jednakże Wnioskodawca ubiegający się o refundację musi spełniać warunki uczestnictwa w programie, także w terminie poniesienia kosztu objętego refundacją.

Wymagany udział własny Wnioskodawcy w ramach „Obszaru B” wynosi:

- w zadaniach 1, 4 i 5: 10% ceny brutto zakupu/usługi,
- w zadaniu 3: 30% ceny brutto zakupu/usługi.

Środki stanowiące udział własny Wnioskodawcy mogą pochodzić z różnych źródeł, jednak nie ze środków PFRON.

W ramach „Obszaru B” dofinansowanie może być udzielone:

- w zadaniach 1, 2, 3 i 4 po upływie 5 lat, licząc od początku roku następującego po roku w którym udzielono pomocy,
- w zadaniu 5 po zakończeniu okresu gwarancji na przedmiot/usługę wcześniej dofinansowaną.

Warunki te dotyczą:

- pomocy udzielanej w ramach wskazanych zadań,
- osoby z niepełnosprawnością będącej beneficjentem pomocy,
- tego samego celu pomocy, przez który należy rozumieć przedmiot dofinansowania określony ogólnie w zadaniu 1, 2, 3 i 4,
- gwarancji, dotyczącej przedmiotu dofinansowanego uprzednio ze środków PFRON (zadanie 5), przy czym o pomoc można ubiegać się nie częściej niż raz w roku kalendarzowym.

4.1.9.4. POMOC W LIKWIDACJI BARIER W PORUSZANIU SIĘ W RAMACH MODUŁU I „OBSZAR C”

Formy i zakres pomocy udzielanej w programie w „Obszarze C”:

- zadanie 1: pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- zadanie 2: pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16. roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
- zadanie 3: pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,
- zadanie 4: pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,
- zadanie 5: pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16. roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania.

Warunki uczestnictwa osoby z niepełnosprawnością w programie w „Obszarze C”:

- zadanie 1: znaczny stopień niepełnosprawności lub w przypadku osób do 16. roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności, zatrudnienie lub nauka lub (potwierdzone opinią eksperta PFRON) rokowania uzyskania zdolności do pracy albo do podjęcia nauki w wyniku wsparcia udzielonego w programie, wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie, dysfunkcje uniemożliwiające samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym,
- zadanie 2: znaczny stopień niepełnosprawności lub – w przypadku osób do 16. roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności,
- zadanie 3 i 4: stopień niepełnosprawności, wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie, potwierdzona opinią eksperta PFRON

stabilność procesu chorobowego, potwierdzone opinią eksperta PFRON rokowania uzyskania zdolności do pracy w wyniku wsparcia udzielonego w programie,

- zadanie 5: znaczny stopień niepełnosprawności lub – w przypadku osób do 16. roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności, wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie, dysfunkcja narządu ruchu powodująca problemy w samodzielnym przemieszczaniu się, zgoda lekarza specjalisty na użytkowanie skutera o napędzie elektrycznym lub wózka ręcznego z oprzyrządowaniem elektrycznym.

Wymagany udział własny Wnioskodawcy w ramach „Obszaru C” wynosi:

- w zadaniach 1, 3 i 4: 10% ceny brutto zakupu/usługi,
- w zadaniu 5: 35% ceny brutto zakupu/usługi.

Środki stanowiące udział własny Wnioskodawcy mogą pochodzić z różnych źródeł, jednak nie ze środków PFRON.

Dofinansowanie może być udzielone:

- w zadaniu 1, 3 i 5 po upływie 3 lat, licząc od początku roku następującego po roku, w którym udzielono pomocy,
- w zadaniu 2 i 4 po zakończeniu okresu gwarancji na przedmiot/usługę wcześniej dofinansowaną.

Warunki te dotyczą:

- pomocy udzielanej w ramach wskazanych zadań,
- osoby z niepełnosprawnością będącej beneficjentem pomocy,
- tego samego celu pomocy, przez który należy rozumieć przedmiot dofinansowania określony ogólnie w zadaniu 1, 3 i 5,
- gwarancji, dotyczącej przedmiotu dofinansowanego uprzednio ze środków PFRON w zadaniu 2 i 4, przy czym o pomoc można ubiegać się nie częściej niż raz w roku kalendarzowym.

4.1.9.5. POMOC W UTRZYMANIU AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ POPRAWKĄ ZAPEWNIENIE OPIEKI DLA OSOBY ZALEŻNEJ W RAMACH „OBSZARU D”

W ramach programu „Obszar D” świadczona jest pomoc w zakresie dofinansowania lub refundacji kosztów opieki nad osobą zależną (opłata za pobyt dziecka w żłobku lub przedszkolu albo inny koszt zapewnienia opieki nad dzieckiem).

Refundacja może dotyczyć kosztów poniesionych w okresie do 180 dni przed złożeniem wniosku.

Warunki uczestnictwa osoby z niepełnosprawnością w programie w „Obszarze D”:

- znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności,
- aktywność zawodowa,
- pełnienie roli opiekuna prawnego dziecka.

Maksymalna kwota pomocy ze środków PFRON w ramach programu w „Obszarze D” wynosi 200 zł miesięcznie, jednak nie więcej niż 2400 zł w ciągu roku kalendarzowego – tytułem kosztów opieki nad każdą osobą zależną.

Wymagany udział własny Wnioskodawcy wynosi 15% kosztów tej opłaty. Środki stanowiące udział własny Wnioskodawcy mogą pochodzić z różnych źródeł, jednak nie ze środków PFRON.

4.2. ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE

O świadczenia pieniężne z pomocy społecznej co do zasady mogą się ubiegać osoby, jeżeli ich dochód jest niższy niż 701 zł w przypadku osoby samotnie gospodarującej lub 528 zł na osobę w rodzinie. Osoby, których dochody przekraczają kryterium dochodowe, mogą ubiegać się o zasiłek celowy specjalny.

Wnioski należy składać w Filii MOPS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania:

- Filia nr 1, os. Teatralne 24, 31-946 Kraków,
- Filia nr 2, ul. Radzikowskiego 39, 31-315 Kraków,
- Filia nr 3, ul. Rzeźnicza 2, 31-540 Kraków,
- Filia nr 4, os. Szkolne 34, 31-978 Kraków,
- Filia nr 5, ul. Praska 52, 30-322 Kraków,
- Filia nr 6, ul. Dietla 64, 31-054 Kraków,
- Filia nr 7, ul. Mazowiecka 4-6, 30-036 Kraków,
- Filia nr 8, ul. Na Kozłówce 27, 30-664 Kraków,
- Filia nr 9, os. Teatralne 24, 31-946 Kraków.

4.2.1. ZASIŁEK STAŁY

Ta forma pomocy przysługuje pełnoletniej osobie:

- samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Ustala się ją w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 645 zł miesięcznie,
- w przypadku osoby w rodzinie – różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

Zasiłek stały nie przysługuje:

- w przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania.

4.2.2. ZASIŁEK OKRESOWY

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na:

- długotrwałą chorobę,
- niepełnosprawność,
- bezrobocie,
- możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Może go otrzymać:

- osoba samotnie gospodarująca, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- rodzina, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Ustala się go w przypadku:

- osoby samotnie gospodarującej – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby (z tym, że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie),
- rodziny – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 50% różnicy między:

- kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby,
- kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

W przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym, pobierającą zasiłek okresowy, może być on wypłacany nadal niezależnie od dochodu, do dnia wynikającego z decyzji przyznającej zasiłek okresowy, nie dłużej jednak niż do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba została zatrudniona. W tej sytuacji zasiłek okresowy jest wypłacany niezależnie od dochodu, nie częściej niż raz na 2 lata.

Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć minimalne kwoty zasiłku okresowego.

Zasiłek okresowy na zasadach zwrotu może być przyznany w uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, ale pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

4.2.3. ZASIŁEK CELOWY

To świadczenie fakultatywne jest przyznawane:

- na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego,
- na drobne remonty i naprawy w mieszkaniu,
- na pokrycie kosztów pogrzebu.

Zasiłek ten może być przyznany również w formie biletu kredytowanego.

Zasiłek celowy może być przyznany także w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego. Wówczas może być wypłacany niezależnie od dochodu, przez okres do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba objęta kontraktem socjalnym, w trakcie jego realizacji, stała się osobą zatrudnioną.

Zasiłek celowy może być przyznany osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego albo w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej. Przeznaczony jest na pokrycie wydatków powstałych w wyniku powyższych zdarzeń. W tym wypadku może być przyznany niezależnie od dochodu osoby lub rodziny i nie podlegać zwrotowi.

Specjalny zasiłek celowy (niepodlegający zwrotowi) może być przyznany w uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe – w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny.

4.2.4. POMOC DLA OSÓB USAMODZIELNIANYCH

Osoba, która w wyniku sieroctwa lub niewłaściwej opieki rodzicielskiej została umieszczona przez sąd rodzinny w pieczy zastępczej i w niej osiągnęła pełnoletniość, może po opuszczeniu dotychczasowego miejsca pobytu otrzymać wsparcie, które ma jej pomóc w usamodzielnieniu się.

Wsparcie to otrzymuje także osoba, która opuszcza dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

Osoba ta, zwana „osobą usamodzielnianą”, zostaje objęta pomocą, mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, uzyskanie odpowiednich warunków w uzyskaniu zatrudnienia oraz warunków mieszkaniowych.

Osoba usamodzielniana objęta jest pomocą finansową:

- pieniądze na usamodzielnienie,
- pieniądze na kontynuowanie nauki (pod warunkiem kontynuacji nauki),
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Osoba usamodzielniana ma obowiązek opracowania wspólnie z opiekunem usamodzielnienia **indywidualnego programu usamodzielniania**. Powinien on zawierać wszystkie ważne dla przyszłości młodego człowieka aspekty usamodzielnienia. Określa też poszczególne etapy procesu usamodzielnienia oraz zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia, w tym:

- sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych,
- podjęcie zatrudnienia,
- uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- uzyskanie należnych świadczeń wraz z terminem ich realizacji.

Dobrze opracowany program pozwala na szczegółowe zaplanowanie drogi życiowej.

Wysokość pomocy finansowej zależy od długości pobytu w pieczy zastępczej czy ww. ośrodkach. Warunkiem otrzymania pomocy jest także kryterium dochodowe, które nie przekracza 200% kwoty kryterium dochodowego na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie.

4.3. ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE

- **PRACA SOCJALNA** ma na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej lub ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności. Wykorzystuje się w niej właściwe metody i techniki stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód.
- **BILET KREDYTOWANY** jest formą zasiłku celowego. Przyznaje się go na przejazdy pociągami realizowanymi przez przewoźnika PKP – Przewozy Regionalne. Uprawnia do przejazdu, po legalizacji w kasie biletowej, wyłącznie w klasie 2 pociągu uruchamianego przez PKP Przewozy Regionalne, przewidzianego w rozkładzie jazdy PKP, na trasie i w terminie ważności wskazanym w bilecie. Przyznanie biletu nie wymaga wydania decyzji administracyjnej, a decyzja o odmowie przyznania tej formy pomocy nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego.

- **SKŁADKI NA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE** – ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem, teściem, teściową lub rodzeństwem, jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub nie otrzymuje emerytury albo renty.
- **POMOC W POSTACI SCHRONIENIA, POSIŁKU, ODZIEŻY** jest świadczona osobie lub rodzinie, jeżeli są tego pozbawione. Tymczasowe schronienie może być udzielone w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, jak również w formie ogrzewalni.

Schronisko dla osób bezdomnych zapewnia osobom bezdomnym, które podpisały kontrakt socjalny, całodobowe, tymczasowe schronienie oraz usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej. Przyznanie osobie bezdomnej tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych przez gminę miejsca jej pobytu, nie wymaga podpisania przez osobę bezdomną kontraktu socjalnego.

Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zapewnia osobom bezdomnym, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, zakład opiekuńczo- leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy. Tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, ma na celu - w miarę możliwości - wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

W szczególnych przypadkach osobom przebywającym w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zapewnia się posiłek lub całodzienne wyżywienie.

Dopuszcza się też przyznanie tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi osobom bez-

domnym, które posiadają decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej, przez okres oczekiwania na umieszczenie w owym domu, jednak nie dłużej niż przez 4 miesiące.

Jeżeli w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi są przewidziane miejsca dla osób niewymagających usług opiekuńczych, osobie bezdomnej zdolnej do samoobsługi i niewymagającej usług opiekuńczych może być przyznane tymczasowe schronienie w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

W schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi mogą przebywać jedynie osoby na podstawie decyzji o przyznaniu tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi albo decyzji o przyznaniu tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych, wydanej przez gminę.

Noclegownia zapewnia schronienie osobom bezdomnym, świadcząc tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego, w ramach której umożliwia spędzenie nocy w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia.

Ogrzewalnia umożliwia interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych co najmniej w miejsca siedzące.

W noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych, ogrzewalni mogą przebywać osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.

W schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi mogą przebywać osoby, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.

Pomoc przyznawana w formie tymczasowego schronienia w ogrzewalni lub noclegowni nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej, a wydatki poniesione za udzieloną pomoc nie podlegają zwrotowi.

Przyznanie niezbędnego ubrania następuje przez dostarczenie osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

Pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego posiłku dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Pomoc tego rodzaju przyznana dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole może być realizowana w formie zakupu posiłków.

- **SPRAWIENIE POGRZEBU** odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego.
- **PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE: PRAWNE I PSYCHOLOGICZNE**

W filiach MOPS w Krakowie udzielana jest pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego, bez względu na miejsce zamieszkania osoby zwracającej się o pomoc.

Informacje o poradnictwie specjalistycznym można uzyskać w Filiach MOPS:

- ▶ Filii nr 1, os. Teatralne 24, tel. 12 430 45 46, e-mail: f1@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 2, ul. Radzikowskiego 39, tel. 12 636 77 98, e-mail: f2@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 3, ul. Rzeźnicza 2, tel. 12 257 00 07, e-mail: f3@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 4, os. Szkolne 34, tel. 12 425 75 64, e-mail: f4@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 5, ul. Praska 52, tel. 12 269 05 54, e-mail: f5@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 6, ul. Dietla 64, tel. 12 423 23 15, e-mail: f6@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 7, ul. Mazowiecka 4–6, tel. 12 632 00 22, e-mail: f7@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 8, ul. Na Kozłówce 27, tel. 12 659 12 68, e-mail: f8@mops.krakow.pl,
- ▶ Filii nr 9, os. Teatralne 24, tel. 12 644 76 09, e-mail: f9@mops.krakow.pl.

Poradnictwo prawne to pomoc w formie informacji w kwestiach obowiązujących przepisów z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów.

Poradnictwo psychologiczne realizowane jest w formie porad psychologicznych i kierowane do osób przeżywających kryzysy życiowe, trudności lub borykających się z innymi problemami wynikającymi z ich aktualnej sytuacji życiowej. Działania pomocowe mają na celu

zidentyfikowanie trudności, a w dalszej kolejności poszukiwanie nowych sposobów ich rozwiązania i wzmocnienie osoby w realizowanych zmianach.

Poradnictwo specjalistyczne jest udzielane w szczególności z powodu:

- ▶ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- ▶ zagrożenia trwałości rodziny,
- ▶ ubóstwa,
- ▶ niepełnosprawności,
- ▶ sieroctwa,
- ▶ bezdomności i zagrożenia bezdomnością,
- ▶ przemocy i zagrożenia przemocą w rodzinie lub środowisku klienta,
- ▶ potrzeby ochrony macierzyństwa,
- ▶ wielodzietności,
- ▶ bezrobocia,
- ▶ długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ▶ alkoholizmu lub narkomanii,
- ▶ trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
- ▶ klęski żywiołowej lub ekologicznej,
- ▶ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- ▶ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
- ▶ ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z nadaniem statusu uchodźcy i w związku z udzieleniem ochrony uzupełniającej,
- ▶ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

Informację o sposobie załatwiania sprawy można otrzymać w filiach MOPS w Krakowie, w których świadczone jest poradnictwo specjalistyczne.

- **USŁUGI OPIEKUŃCZE I SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE** mogą być przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, w tym wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępnii, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują:

- pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych,
- opiekę higieniczną,
- zaleconą przez lekarza pielęgnację,
- w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Wymiar i zakres usług opiekuńczych jest uzależniony od stanu zdrowia podopiecznych, ich sytuacji rodzinnej i materialnej, sprawności psychofizycznej, jak również możliwości wsparcia oraz udzielenia pomocy ze strony rodziny i środowiska.

- **POBYT I USŁUGI W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ** – prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

Mieszkaniec domu ponosi odpłatność w wysokości nie większej niż 70% swojego dochodu. Pozostała część emerytury lub renty zostaje do dyspozycji mieszkańca. Do opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej zobowiązana jest ponadto rodzina mieszkańca.

- **OŚRODEK WSPARCIA** to placówka dziennego pobytu dla seniorów, funkcjonująca w formie Dziennego Domu lub Klubów Samopomocy. Jednostki prowadzą różnorodne zajęcia aktywizujące seniorów, podtrzymujące ich kondycję psychofizyczną, dbają o zaspokojenie potrzeb kulturalnych, rekreacyjnych i towarzyskich.

Aby uczestniczyć w zajęciach Dziennego Domu w ramach Miejskiego Dziennego Domu Pomocy, konieczne jest posiadanie decyzji kierującej, wydanej przez MOPS (wymóg wizyty pracownika socjalnego w domu i przeprowadzenia wywiadu środowiskowego).

Osoby prowadzące samodzielne gospodarstwo domowe i uzyskujące dochód niższy niż 1051,50 zł miesięcznie, a także te, których dochód na jedną osobę w rodzinie nie przekracza 792,00 zł miesięcznie, korzystają z zajęć bezpłatnie.

Osoby, których dochód jest wyższy, ponoszą częściową odpłatność za pobyt w placówce.

W ramach świadczeń Dom zapewnia każdemu uczestnikowi ciepły posiłek.

W szczególnych przypadkach istnieje możliwość zwolnienia z odpłatności.

Ośrodki wsparcia dla osób starszych:

- ▶ Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej, os. Szkolne 20:
 - ▶ Dom nr 1, ul. Jana Sas-Zubrzyckiego 10,
 - ▶ Dom nr 2, ul. ks. Władysława Gurgacza 5,
 - ▶ Dom nr 3, ul. Korczaka 4,
 - ▶ Dom nr 4, ul. Sudolska 7a,
 - ▶ Dom nr 5, ul. Nad Sudołem 32,
 - ▶ Dom nr 6, os. Szkolne 20.

Aby zostać uczestnikiem Klubu Samopomocy, wystarczy zgłosić się do wybranego przez siebie klubu i wpisać na listę uczestników. Za udział w zajęciach nie ponosi się odpłatności.

Kluby Samopomocy dla Osób Starszych:

- ▶ Klub Samopomocy, ul. Balicka 289,
- ▶ Klub Samopomocy, ul. Krowoderskich Zuchów 6,
- ▶ Klub Samopomocy, ul. Komandosów 18,
- ▶ Klub Samopomocy, pl. Sikorskiego 14/2,
- ▶ Klub Samopomocy, os. Zielone 7,
- ▶ Klub Samopomocy, ul. Zielony Dół 4.

Kluby Samopomocy dla Osób Starszych - Miejskiego Dziennego Domu Pomocy Społecznej:

- ▶ Klub Samopomocy, ul. Facimiech 16,
- ▶ Klub Samopomocy, ul. Gabrieli Zapolskiej 15,
- ▶ Klub Samopomocy – Klub Niewidomego Seniora, ul. Armii Krajowej 95,
- ▶ Klub Samopomocy – Klub Głuchego Seniora, ul. św. Jana 18,
- ▶ Klub Samopomocy, ul. Focha 39B.

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do

życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Środowiskowy dom samopomocy świadczy codzienne usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności koniecznych w czynnościach dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Przyznanie usług w środowiskowym domu samopomocy bądź odmowa przyznania usług następuje poprzez wydanie decyzji administracyjnej. Miesięczna odpłatność za świadczone tu usługi wynosi 5% kwoty dochodu osoby samotnie gospodarującej lub kwoty dochodu na osobę w rodzinie, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej przekracza 2103 zł miesięcznie lub dochód na osobę w rodzinie przekracza 1584 zł miesięcznie. Usługi te są bezpłatne, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej nie przekracza 2103 zł miesięcznie lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 1584 zł miesięcznie.

Kluby Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi:

- › Klub Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi, ul. Bobrowskiego 11.

Środowiskowe Domy Samopomocy w Krakowie:

- › ŚDS, os. Młodości 8,
- › ŚDS, ul. Józefa 1,
- › ŚDS, ul. Olszańska 5,
- › ŚDS, ul. Pasteura 1 (filia, ul. Komandosów 18),
- › ŚDS, ul. Piekarska 3,
- › ŚDS, os. Tysiąclecia 86,
- › ŚDS, al. Pokoju 7,
- › ŚDS, ul. Aleksandry 1 (filia, ul. Teligi 26b),
- › ŚDS, ul. Grottgera 3,
- › ŚDS, os. Szkolne 30,
- › ŚDS, os. Wandy 23,
- › ŚDS, ul. Kurczaba 5,
- › ŚDS, os. Słoneczne 15.

● KLUBY SAMOPOMOCY - PROJEKT „W SILE WIEKU”

Od 1 marca 2017 do 28 lutego 2020 roku MOPS realizuje projekt „W Sile Wieku”. Skierowano go do mieszkańców Krakowa, którzy ze względu na podeszły wiek (60+), stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub wsparcia w związku z trudnościami w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, a także do ich opiekunów faktycznych.

W ramach projektu uruchomiono: Klub Samopomocy – Specjalistyczny (przeznaczony dla osób po przebytych udarach mózgu, cierpiących na chorobę Alzheimera lub inne choroby otępienne) oraz 4 Kluby Samopomocy – Aktywizacyjne.

Kluby otwarte są od poniedziałku do piątku w godz. 7.00–17.00.

Zapewniają m.in.:

- ▶ dwa posiłki dziennie (obiad i podwieczorek),
- ▶ organizację czasu wolnego,
- ▶ terapie zajęciowe podnoszące sprawność,
- ▶ imprezy integracyjne,
- ▶ wyjazdy rekreacyjno-turystyczne,
- ▶ wsparcie w postaci informacji, edukacji i poradnictwa pracownika socjalnego i psychologa dla uczestników i ich opiekunów faktycznych (poradnictwo indywidualne, wsparcie psychologiczne, warsztaty tematyczne).

Najbardziej potrzebującym zapewniany jest dowóz z miejsca zamieszkania do klubu i z powrotem do domu.

Aby zostać uczestnikiem Klubu, należy złożyć wniosek (wraz z zaświadczeniem lekarskim) w siedzibie MOPS w Krakowie, ul. Józefińska 14, klubach samopomocy lub w filiach MOPS, osobiście, za pośrednictwem poczty lub pracownika socjalnego.

- ▶ Klub Samopomocy – Specjalistyczny, os. Krakowiaków 2, tel. 660 637 847,
- ▶ Klub Samopomocy – Aktywizacyjny, ul. Okulickiego 51/279, tel. 668 375 795,
- ▶ Klub Samopomocy – Aktywizacyjny, ul. Gdańska 5, tel. 660 637 805,
- ▶ Klub Samopomocy – Aktywizacyjny, ul. Grzegórzecka 19/1 – 2, tel. 668 254 980,

- Klub Samopomocy – Aktywizacyjny, ul. Bronowicka 19/5, tel. 12 626 04 67.

● RODZINNY DOM POMOCY

W sytuacji gdy nie ma możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, osoba wymagająca pomocy z powodu wieku lub niepełnosprawności może korzystać z usług opiekuńczych i bytowych w formie rodzinnego domu pomocy.

Usługi są tu świadczone całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób.

● MIESZKANIE CHRONIONE

Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym.

Mieszkanie chronione umożliwia przygotowanie osób tam przebywających, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępuje pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku i integracji ze społecznością lokalną. Może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

● USŁUGA ASYSTENTA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Jej celem jest pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością. Asystent osoby niepełnosprawnej:

- wspiera w codziennych czynnościach życiowych,
- udziela pomocy w załatwianiu spraw urzędowych,
- pomaga kształtować właściwe relacje osoby z niepełnosprawnością z innymi, w szczególności z osobami z bezpośredniego otoczenia i ze środowiska lokalnego,

- ▶ towarzyszy w czynnościach wspierających proces leczenia: pomaga w dotarciu do placówek służby zdrowia oraz rehabilitacyjnych, w zakupie leków,
- ▶ wspiera w uzyskaniu zatrudnienia (między innymi asystuje w poszukiwaniu informacji o wolnych stanowiskach pracy, pomaga w kompletowaniu dokumentów oraz w przygotowaniach do rozmowy z potencjalnym pracodawcą).

Więcej informacji:
tel. 12 616 54 71 oraz w filiach MOPS

- **INTERWENCJA KRYZYSOWA** to natychmiastowa specjalistyczna pomoc psychologiczna oraz w formie poradnictwa socjalnego i prawnego, a w sytuacjach uzasadnionych – udzielenie schronienia do 3 miesięcy. Jej celem jest przywrócenie osobom równowagi psychicznej i powrót do samodzielnego radzenia sobie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód.

W Krakowie pomocy takiej udziela
Ośrodek Interwencji Kryzysowej
ul. Radziwiłłowska 8b, tel. 12 421 92 82 (całodobowo).

Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży dotknięte przemocą lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

W Krakowie pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie udziela **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
os. Krakowiaków 46, tel. 12 425 81 70
(w tym możliwość całodobowego schronienia do 3 miesięcy).

4.4. PROGRAM KOMPLEKSOWEGO WSPARCIA DLA RODZIN „ZA ŻYCIEM”

Program „Za Życiem” ma na celu systemowe wsparcie kobiet w ciąży i ich rodzin (szczególnie w przypadku ciąży powikłanej) oraz osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, w tym dzieci. Zapewnia:

- podniesienie jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej,
- zwiększenie efektywności i dostępności do rehabilitacji dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, powstałych w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu,
- wsparcie dla rodzin w opiece nad osobą z niepełnosprawnością i zabezpieczenie potrzeb mieszkaniowych.

4.4.1. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Program „Za Życiem” składa się z sześciu priorytetów, które pozwalają na tworzenie warunków sprzyjających rozwijaniu i udostępnianiu oferty wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin, szczególnie w przypadku ciąży powikłanej, małych matek, osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, w tym dzieci.

Priorytet I. Wsparcie dla kobiet w ciąży i ich rodzin

1. Koordynowana opieka nad kobietą w ciąży, ze szczególnym uwzględnieniem ciąży powikłanej.
2. Diagnostyka i terapia prenatalna.
3. Opieka paliatywna i hospicyjna.
4. Rozwój sieci domów dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży.
5. Pomoc uczennicom w ciąży.
6. Prawo do korzystania z elastycznych form organizacji czasu pracy.

Priorytet II. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny

1. Koordynacja opieki neonatologiczno-pediatrycznej na rzecz dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu.
2. Odżywianie mlekiem kobiecym noworodków i niemowląt, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, u których zdiagnozowano

ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu.

3. Wczesna rehabilitacja dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu.
4. Utworzenie ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekunich ze szczególnym uwzględnieniem wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności lub zagrożenia niepełnosprawnością.
5. Dofinansowanie zapewnienia funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki.
6. Uprawnienia osób ubezpieczonych chorobowo do zasiłku opiekuńczego w przypadku choroby dziecka do 18. roku życia.
7. Przyznanie jednorazowego świadczenia w wysokości 4000 zł.

Priorytet III. Usługi wspierające i rehabilitacyjne

1. Opieka wytchnieniowa dla rodziców lub opiekunów osób z niepełnosprawnością.
2. Rozwój sieci ŚDS, w tym rozwój bazy całodobowej w jednostkach już funkcjonujących i rozszerzenie typów ŚDS – sprzężone niepełnosprawności oraz osoby ze spektrum autyzmu.
3. Wsparcie osób z niepełnosprawnością, które opuściły warsztat terapii zajęciowej, w celu podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy.
4. „Pomoc w domu” – w ramach prac społecznie użytecznych.
5. Wspieranie aktywizacji zawodowej opiekunów osób z niepełnosprawnością.
 - a. Wspieranie zatrudnienia członków rodzin opiekujących się osobą z niepełnosprawnością.
 - b. Dostęp do usług i instrumentów rynku pracy członków rodzin opiekujących się osobą z niepełnosprawnością.
 - c. Stworzenie preferencyjnych warunków dla zakładania działalności gospodarczej przez członków rodzin opiekujących się osobą z niepełnosprawnością na zakładanie żłobków lub klubów dziecięcych z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub

- świadczenie usług rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym usług mobilnych.
- d. Stworzenie preferencyjnych warunków dla przedsiębiorców będących członkami rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi w pozyskaniu środków na nowe miejsce pracy.
 - e. Stworzenie preferencyjnych warunków dla podmiotów prowadzących żłobki lub kluby dziecięce z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub dla podmiotów świadczących usługi rehabilitacyjne dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym usługi mobilne.
 - f. Dodatkowe programy aktywizacji zawodowej powracających na rynek pracy bezrobotnych rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnością.

Priorytet IV. Wsparcie mieszkaniowe

1. Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne – budowa mieszkań na wynajem, w tym z możliwością docelowego uzyskania własności, m.in. z wykorzystaniem gruntów publicznych (I filar Programu Mieszkanie+).
2. Wsparcie oszczędzania na cele mieszkaniowe rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne (III filar Programu Mieszkanie+).
3. Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne – mieszkania na wynajem o umiarkowanym czynszu wybudowane w ramach bezzwrotnego dofinansowania ze środków budżetu państwa społecznego budownictwa czynszowego.
4. Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne – mieszkania na wynajem o umiarkowanym czynszu wybudowane w ramach programu preferencyjnych kredytów finansujących społeczne budownictwo czynszowe.
5. Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne – najem mieszkania z mieszkaniowego zasobu gminy.
6. Prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach na potrzeby mieszkalnictwa wspomaganego, w tym chronionego dla osób z niepełnosprawnością.
7. Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnością.

Priorytet V. Koordynacja, poradnictwo i informacja

1. Wzmocnienie profilaktycznego aspektu zadań asystenta rodziny.
2. Utworzenie bazy danych i portalu o formach wsparcia dla rodziny, osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Priorytet VI. Pozostałe instrumenty wsparcia

1. Wspieranie inicjatyw na rzecz rodziny i rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością w ramach konkursu FIO 2017.
2. Spółdzielczość socjalna na rzecz opiekunów osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin.
3. „Pakiet alimentacyjny” – przeciwdziałanie zjawisku niealimentacji, które w znacznej mierze dotyka rodziców samotnie wychowujących dziecko niepełnosprawne.
4. Wsparcie osób z niepełnosprawnością w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER). Osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny mają możliwość korzystania ze wsparcia oraz efektów projektów mających na celu opracowanie modelowych rozwiązań dotyczących różnych aspektów funkcjonowania społecznego.

4.4.2. UPRAWNIENIA W RAMACH PROGRAMU „ZA ŻYCIEM”

Do skorzystania z praw przysługujących w ramach programu „Za Życiem” uprawnieni są:

- każda kobieta w ciąży i jej rodzina (w zakresie informacji i poradnictwa na temat rozwiązań wspierających rodzinę),
- rodziny, w których przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko. Oznacza to:
 - ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo
 - nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu,
- kobiety, które otrzymały informację o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu,
- kobiety, których dziecko umarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych,
- kobiety, które po porodzie nie zabiorą do domu dziecka z powodu:
 - poronienia,
 - urodzenia dziecka martwego,

- urodzenia dziecka niezdolnego do życia,
- urodzenia dziecka obciążonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami.

Podstawą do skorzystania z uprawnień jest zaświadczenie, które potwierdza ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu. Zaświadczenie o chorobie, powstałej w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, można otrzymać od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego (tj. lekarza, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, albo lekarz, który jest zatrudniony lub wykonuje zawód w przychodni, z którą NFZ zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej), który:

- posiada specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie: położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii.

Ponadto, zaświadczenie wydane przez:

- lekarza podstawowej opieki zdrowotnej,
- lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, który posiada specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie: położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii,
- specjalistę w dziedzinie pediatrii,

uprawnia **dzieci do 18. roku życia** (dotyczy dzieci u których stwierdzono ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu) do:

- skorzystania z wyrobów medycznych, na zasadach określonych w ustawie „Za Życiem”,
- korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach.

Każda kobieta w ciąży ma prawo do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach. Oznacza to, że:

- świadczenia ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i świadczenia szpitalne powinny być udzielone tym osobom w dniu zgłoszenia,
- jeżeli udzielenie świadczenia w dniu zgłoszenia nie będzie możliwe, powinno ono zostać zrealizowane w innym terminie, poza kolejnością wynikającą z prowadzonej listy oczekujących,
- w przypadku świadczeń ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (AOS)

świadczenie powinno zostać udzielone nie później niż w ciągu 7 dni roboczych od dnia zgłoszenia.

Dokumentem potwierdzającym powyższe uprawnienia dla kobiet w ciąży jest:

- zaświadczenie od lekarza potwierdzające ciążę wraz z dokumentem potwierdzającym tożsamość pacjentki.

Uwaga! Wszystkie kobiety w trakcie ciąży mają prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Każda kobieta w ciąży i jej rodzina może skorzystać z pomocy i wsparcia asystenta rodziny.

W przypadku zaistnienia okoliczności wskazanych w ustawie „Za Życiem” nie jest stosowana procedura wymagająca m.in. przeprowadzenia przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Dodatkowe formy pomocy w ramach programu „Za Życiem”:

- W okresie okołoporodowym:
 - badania, które wykrywają potencjalne nieprawidłowości w ciąży (diagnostyka prenatalna),
 - od 4 do 9 dodatkowych wizyt położnej w opiece nad dzieckiem (tzw. wizyty patronażowe) oraz większa ilość wizyt poradnictwa edukacji przedporodowej. Od 21 tygodnia ciąży do rozwiązania łożne przygotowują będą kobiety do porodu i rodzicielstwa. Edukacja przedporodowa dotyczyć będzie porodu, połogu, karmienia piersią i rodzicielstwa,
 - poród w szpitalu na najwyższym specjalistycznym poziomie (III poziom referencyjny) – zgodnie ze wskazaniami lekarskimi,
 - koordynowana opieka nad kobietą w ciąży, zwłaszcza w ciąży powikłanej. Podczas porodu i połogu kobieta będzie miała zapewnioną opiekę położniczą, w tym zabiegi wewnątrzmaciczne, zgodnie ze standardami opieki położniczej nad ciążą i ciążą patologiczną. Noworodek będzie mieć zapewnioną opiekę neonatologiczną,
 - wsparcie kobiety karmiącej piersią (poradnictwo laktacyjne), zwłaszcza, jeśli dziecko urodziło się przed ukończeniem 37. tygodnia ciąży lub ważyło w chwili porodu poniżej 2500 gramów.
- Dziecko z orzeczoną niepełnosprawnością:
 - porady, jak pielęgnować i wychowywać dziecko,

- ▶ pierwszeństwo w udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej,
- ▶ pomoc psychologiczna dla rodziców,
- ▶ rehabilitacja lecznicza,
- ▶ wyroby medyczne, takie jak pieluchomajtki, cewniki, protezy – na podstawie zlecenia upoważnionej osoby,
- ▶ zakup leków poza kolejnością,
- ▶ opieka nad dzieckiem na czas urlopu bądź odpoczynku (tzw. opieka wytchnieniowa).

Rodzicom oraz opiekunom przysługuje do 120 godzin takiej opieki. Będzie ona zapewniona:

- w dziennych ośrodkach wsparcia – placówkach całodobowych,
- w placówkach systemu oświaty (np. szkołach),
- w ramach umowy z organizacją pozarządową na opiekę nad dzieckiem, również indywidualną,
- przez udział osoby z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku zorganizowanego,
- ▶ opieka poprawiająca jakość życia osób w ostatniej fazie choroby (opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych lub stacjonarnych),
- ▶ kompleksowe usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne,
- ▶ inne świadczenia wspierające rodzinę, w tym pomoc prawna (prawa rodzicielskie i uprawnienia pracownicze),
- ▶ informacje o innych formach wsparcia zawartych w ustawie „Za Życiem”.
- Jednorazowe świadczenie w wysokości 4000,00 zł (szczegółowe informacje znajdują się w rozdziale 5.7. niniejszej publikacji)

4.4.3. FORMY POMOCY W RAMACH PROGRAMU „ZA ŻYCIEM” REALIZOWANE PRZEZ MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

Wnioski należy składać w filii MOPS w Krakowie właściwej ze względu na miejsce zamieszkania (wykaz filii MOPS znajduje się w rozdziale 4.2. i 4.5.).

4.4.3.1. ASYSTENT RODZINY

Usługa asystenta rodziny dedykowana jest rodzinom dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie, nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną

chorobę zagrażającą ich zdrowiu i życiu, powstałe w prenatalnym okresie rozwoju dziecka albo w czasie porodu, a także kobietom w ciąży, szczególnie w przypadku ciąży powikłanej. Rola asystenta polega na wspieraniu rodziny w procesie organizowania kompleksowej pomocy. Koordynuje on różnorodne usługi w zakresie poradnictwa specjalistycznego, umożliwiając przezwyciężenie trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, rehabilitację społeczną i zawodową, a także ułatwiając dostęp do wsparcia psychologicznego oraz pomocy prawnej w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych. Asystent rodziny opracowuje wspólnie z rodziną katalog możliwego do uzyskania wsparcia oraz może występować w imieniu rodzin i na ich żądanie do instytucji na podstawie pisemnego upoważnienia. Usługa asystenta rodziny jest całkowicie bezpłatna, a osiągnany przez rodzinę dochód nie stanowi kryterium, od którego uzależnione jest skorzystanie z tego typu wsparcia.

Przykładowe formy wsparcia oferowane przez asystenta rodziny:

- poradnictwo w zakresie pielęgnacji i opieki nad niemowlęciem,
- pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- pomoc w codziennej organizacji życia rodziny, planowanie sposobów spędzania wspólnie wolnego czasu,
- nauka sprawnego wykonywania obowiązków domowych,
- doradztwo w zakresie zarządzania budżetem domowym,
- pomoc w sprawach urzędowych, wspieranie rodziny w kontaktach z pracownikami innych instytucji,
- reprezentowanie przed instytucjami,
- pomoc w zakresie możliwości podniesienia kwalifikacji zawodowych i poszukiwaniu pracy,
- doradztwo w zakresie form i miejsc uzyskania wsparcia,
- dostęp do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznych poradni lekarskich,
- pomoc w uzyskaniu wsparcia psychologicznego,
- dostęp do pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych.

Rolę i zadania asystenta rodziny reguluje ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” oraz ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

4.4.3.2. RODZINY WSPIERAJĄCE

Ich zadaniem jest udzielanie pomocy rodzinom potrzebującym wsparcia w przezwyciężeniu trudności związanych z opieką i wychowaniem, również dzieci z niepełnosprawnością, a także prowadzeniem gospodarstwa domowego, udzielaniem pomocy dzieciom w nauce oraz organizacji im czasu wolnego. Rodziną wspierającą mogą być osoby z najbliższego otoczenia dziecka, np. sąsiedzi, rodzice chrzestni lub krewni, także osoby samotne i bezdzietne. Powierzenie pełnienia funkcji rodziny wspierającej poprzedzone jest przeprowadzeniem rodzinnego wywiadu środowiskowego, który ma na celu weryfikację kandydatur. Z rodzinami wspierającymi podpisywana jest umowa określająca m.in. zakres udzielanego wsparcia oraz okres, na jaki zostaje zawarta. Ponadto, rodzinom wspierającym zwracane są wydatki poniesione z tytułu kosztów związanych z przejęciem czasowej opieki nad dzieckiem, np. zakup dla dziecka z rodziny wspieranej biletów do kina, teatru.

Osoby zainteresowane taką formą pomocy mogą skontaktować się z pracownikami socjalnymi w filiach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

4.4.3.3. USŁUGA „POMOC W DOMU”

Usługa jest formą wsparcia rodzin, w których wychowywane jest dziecko z niepełnosprawnością lub opiekunów osób z niepełnosprawnością w realizacji codziennych obowiązków domowych w wymiarze 10 godzin tygodniowo. Z usługi mogą skorzystać rodzice i opiekunowie dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji lub opiekunowie osób z niepełnosprawnością z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności. Usługa jest nieodpłatna i nie stanowi opieki nad osobą z niepełnosprawnością. Osobami realizującymi usługę są osoby bezrobotne zarejestrowane w Grodzkim Urzędzie Pracy, uczestniczące w zajęciach Klubu Integracji Społecznej. W ramach usługi „pomoc w domu” rodzice i opiekunowie osób z niepełnosprawnością mogą uzyskać pomoc w codziennych czynnościach związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego.

4.5. PRAWO DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

Sprawę załatwia:

- Filia nr 1, os. Teatralne 24, tel. 12 430 45 46, e-mail: f1@mops.krakow.pl,
- Filia nr 2, ul. Radzikowskiego 39, tel. 12 636 77 98, e-mail: f2@mops.krakow.pl,
- Filia nr 3, ul. Rzeźnicza 2, tel. 12 257 00 07, e-mail: f3@mops.krakow.pl,
- Filia nr 4, os. Szkolne 34, tel. 12 425 75 64, e-mail: f4@mops.krakow.pl,
- Filia nr 5, ul. Praska 52, tel. 12 269 05 54, e-mail: f5@mops.krakow.pl,
- Filia nr 6, ul. Dietla 64, tel. 12 423 23 15, e-mail: f6@mops.krakow.pl,
- Filia nr 7, ul. Mazowiecka 4-6, tel. 12 632 00 22, e-mail: f7@mops.krakow.pl,
- Filia nr 8, ul. Na Kozłówce 27, tel. 12 659 12 68, e-mail: f8@mops.krakow.pl,
- Filia nr 9, os. Teatralne 24, tel. 12 644 76 09, e-mail: f9@mops.krakow.pl.

O potwierdzenie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w MOPS może ubiegać się osoba pełnoletnia, która zamieszkuje na terenie Krakowa.

Decyzję w sprawie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, wydaną przez Prezydenta Miasta Krakowa, może otrzymać osoba pełnoletnia, która zamieszkuje na terenie Krakowa i nie ma możliwości uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego we własnym zakresie (podjęcie pracy, rejestracja w Urzędzie Pracy itp.) oraz której dochód nie przekracza kryterium dochodowego, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej.

Decyzję potwierdzającą prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wydaje się po:

- przedłożeniu przez świadczeniobiorcę dokumentów potwierdzających zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz dokumentów potwierdzających:

- posiadanie obywatelstwa polskiego,
- posiadanie statusu uchodźcy,
- objęcie ochroną uzupełniającą,
- posiadanie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,
- przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego,
- stwierdzeniu spełniania kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (obecnie kryterium dochodowe wynosi: dla osoby samotnie gospodarującej – 701 zł, dla osoby w rodzinie – 528 zł),
- stwierdzeniu braku okoliczności, o której mowa w art. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, w wyniku przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego (artykuł 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej stanowi, że w przypadku stwierdzonych przez pracownika socjalnego dysproporcji między udokumentowaną wysokością dochodu a sytuacją majątkową osoby lub rodziny, wskazującą, że osoba ta lub rodzina jest w stanie przetrwać trudną sytuację życiową, wykorzystując własne zasoby majątkowe, w szczególności w przypadku posiadania znacznych zasobów finansowych, wartościowych przedmiotów majątkowych lub nieruchomości, można odmówić przyznania świadczenia).

Wnioski są udostępnione i przyjmowane w filiach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

Świadczeniobiorca jest zobowiązany niezwłocznie poinformować Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie o każdej zmianie w sytuacji dochodowej lub majątkowej oraz o objęciu ubezpieczeniem zdrowotnym.

Szczegółowe informacje i wnioski znajdują się na stronie:
https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=3276&sub=procedura&proc=MOPS-66

4.6. KLUB RODZICA Z DZIECKIEM DO LAT 3 O SPECJALNYCH POTRZEBACH ROZWOJOWYCH

Klub Rodzica z dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych to miejsce, w którym dzieci i rodzice oraz osoby oczekujące na potomstwo mogą się spotkać, wymienić doświadczeniami, otrzymać wsparcie, zdobyć wiedzę, wzmocnić kompetencje rodzicielskie, rozwijać umiejętności dzieci oraz tworzyć nieformalne grupy wsparcia. Jest to pierwszy tego rodzaju klub w Krakowie skierowany do rodziców i dzieci z niepełnosprawnościami, który powstał z inicjatywy organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci niepełnosprawnych. Klub jest współfinansowany przez Gminę Miejską Kraków, prowadzony przez Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „TĘCZA” w Krakowie <https://stowarzyszenietecza.org/>

Adresatami zadania publicznego są zamieszkali na terenie Gminy Miejskiej Kraków rodzice (poprzez których rozumie się także opiekunów prawnych lub faktycznych) i ich dzieci do lat 3 ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi oraz osoby oczekujące na potomstwo, kwalifikujące się do objęcia Programem „Za Życiem”. W ofercie klubu znajdują się zajęcia muzyczne, ruchowe z elementami ruchu rozwijającego, rękodzielnicze z elementami sensoplastyki, zajęcia prowadzone metodą Montessori oraz masaże i zajęcia ogólnorozwojowe. Ważnym elementem jest zapewnienie profesjonalnych specjalistów do prowadzenia spotkań oraz zajęć/warsztatów. Działania specjalistów i osób prowadzących warsztaty skupiają się przede wszystkim na aspektach związanych z rozwojem dzieci do lat 3. Dodatkowo prowadzone są konsultacje indywidualne z psychologiem, pedagogiem specjalnym, logopedą.

Klub Rodzica z dzieckiem do lat 3 „HULA HOP”

mieści się pod adresem: 31-907 Kraków, os. Wandy 23

Zapisy są przyjmowane:

- telefonicznie – tel. 503 131 288,
- mailowo – e-mail: klub@stowarzyszenietecza.org
- drogą elektroniczną - w tym celu należy uzupełnić formularz dostępny na profilu: @klubhulahop

5. ŚWIADCZENIA

5.1. ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków związanych z koniecznością zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny **przysługuje**:

- niepełnosprawnemu dziecku,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi:

- 184,42 zł miesięcznie do 31 października 2019 roku,
- 215,84 zł miesięcznie od 1 listopada 2019 roku.

Zasiłek pielęgnacyjny **nie przysługuje**:

- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego,
- osobie umieszczonej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (instytucja zapewniająca całodobowe utrzymanie, to: dom pomocy społecznej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny, szkoła wojskowa lub inna szkoła – jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie).

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Świadczeń Opiekuńczych w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.2. ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej **przysługuje**:

- matce albo ojcu,
- opiekunowi faktycznemu dziecka,
- osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności,

jeżeli nie podejmują oni lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne w przypadku, gdy spełnione są **łącznie** następujące warunki:

- rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- nie ma opiekuna faktycznego osoby wymagającej opieki ani osoby będącej rodziną zastępczą lub legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne wynosi: **1583 zł** miesięcznie.

Świadczenie pielęgnacyjne **nie przysługuje**, jeżeli:

1. Osoba sprawująca opiekę:
 - ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego, o którym mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 2019 roku o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym,
 - ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.
2. Osoba wymagająca opieki:
 - pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
 - została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, rodzinnym domu dziecka albo - w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji - w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym (z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą) i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu.
3. Na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury.
4. Na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy o świadczeniach rodzinnych, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.
5. Na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Prawo do świadczenia pielęgnacyjnego ustala się na czas ważności orzeczenia o niepełnosprawności i nie zależy ono od wysokości dochodów rodziny.

i

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Świadczeń Opiekuńczych w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.3. SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli:

- nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej

w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przyznawany jest na okres zasiłkowy i uzależniony od wysokości dochodu. Przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 764 zł (netto).

Za dochód rodziny osoby wymagającej opieki rozumie się dochód następujących członków rodziny:

1. W przypadku gdy osoba wymagająca opieki jest małoletnia:
 - a. osoby wymagającej opieki,
 - b. rodziców osoby wymagającej opieki,
 - c. małżonka rodzica osoby wymagającej opieki,

- d. osoby, z którą rodzic osoby wymagającej opieki wychowuje wspólne dziecko,
- e. pozostających na utrzymaniu osób, o których mowa w lit. a-d, dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia,

z tym że do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko, a także rodzica osoby wymagającej opieki zobowiązanego tytułem wykonawczym pochodzącym lub zatwierdzonym przez sąd do alimentów na jej rzecz.

2. W przypadku gdy osoba wymagająca opieki jest pełnoletnia:
 - a. osoby wymagającej opieki,
 - b. małżonka osoby wymagającej opieki,
 - c. osoby, z którą osoba wymagająca opieki wychowuje wspólne dziecko,
 - d. pozostających na utrzymaniu osób, o których mowa w lit. a-c, dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia,

z tym że do składu rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

W przypadku gdy prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego ustala się na osobę znajdującą się pod opieką opiekuna prawnego lub umieszczoną w rodzinie zastępczej spokrewnionej w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, uwzględnia się dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz dochód osoby wymagającej opieki.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 620 zł miesięcznie.

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

1. Osoba sprawująca opiekę:
 - ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego lub rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego, o którym mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 2019 roku o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym,

- ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
 - legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
2. Osoba wymagająca opieki:
 - została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, lub w rodzinnym domu dziecka,
 - w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, została umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu.
 3. Na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury.
 4. Na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy o świadczeniach rodzinnych, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.
 5. Na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Ustalając prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, Krakowskie Centrum Świadczeń zwraca się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, w celu weryfikacji okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia. Aktualizację wywiadu, o którym mowa powyżej, przeprowadza się po upływie 6 miesięcy, jeżeli do końca okresu, na który ustalone zostało prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, pozostało więcej niż 3 miesiące, oraz w każdej sytuacji, gdy zaistnieją wątpliwości co do spełniania warunków, o których mowa w art. 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

i

Referat ds. Świadczeń Opiekuńczych w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.4. DODATEK OPIEKUŃCZY

Dodatek opiekuńczy przysługuje wyłącznie osobom zamieszkałym na terenie Gminy Miejskiej Kraków, które:

- mają ustalone w drodze decyzji administracyjnej prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych,
- mają ustalone w drodze decyzji administracyjnej prawo do zasiłku dla opiekuna w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Postępowanie w sprawie ustalenia prawa do dodatku opiekuńczego wszczyna się z urzędu.

Dodatek opiekuńczy przyznawany jest na okres, na jaki zostało ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna. Prawo do dodatku opiekuńczego przysługuje od dnia wskazanego w decyzji ustalającej prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna, jednak nie wcześniej niż od dnia 1 stycznia 2019 roku.

Wypłatę dodatku opiekuńczego wstrzymuje się z urzędu od dnia, od którego uległa wstrzymaniu wypłata specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna.

Postępowanie w sprawie uchylecia ostatecznej decyzji administracyjnej ustalającej prawo do dodatku opiekuńczego wszczyna się w przypadku, gdy:

- osoba uprawniona utraciła prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna,

- osoba uprawniona nienależnie pobrała specjalny zasiłek opiekuńczy lub zasiłek dla opiekuna,
- wystąpiły inne okoliczności mające wpływ na prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, zasiłku dla opiekuna lub dodatku opiekuńczego.

Dodatek opiekuńczy przysługuje w wysokości **500 zł** miesięcznie.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Świadczeń Opiekuńczych w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.5. ZASIŁEK RODZINNY ORAZ DODATKI DO ZASIŁKU RODZINNEGO

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Obsługi Mieszkańców w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.5.1. ZASIŁEK RODZINNY

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka.

Wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- 95 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5. roku życia,
- 124 zł na dziecko w wieku powyżej 5. roku życia do ukończenia 18. roku życia,
- 135 zł na dziecko w wieku powyżej 18. roku życia do ukończenia 24. roku życia.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka),
- osobie uczącej się (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony).

Zasiłek rodzinny **przysługuje** do ukończenia przez dziecko:

- 18. roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia albo
- 24. roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełności.

Zasiłek rodzinny **nie przysługuje**, jeżeli:

- dziecko lub osoba ucząca się pozostają w związku małżeńskim,
- dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie albo w pieczy zastępczej,
- osoba ucząca się została umieszczona w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,
- pełnoletnie dziecko lub osoba ucząca się jest uprawniona do zasiłku rodzinnego na własne dziecko,

- osobie samotnie wychowującej dziecko nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od jego rodzica, chyba że:
 - rodzice (lub jedno z rodziców dziecka) nie żyją,
 - ojciec dziecka jest nieznany,
 - powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone,
 - sąd zobowiązał jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka,
- członkowi rodziny przysługuje na dziecko zasiłek rodzinny za granicą, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty **674 zł**.

W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty **764 zł**.

Przekroczenie kryterium dochodowego uprawniającego do otrzymania zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami spowoduje obniżenie wysokości otrzymywanych świadczeń, zamiast odmowy przyznania świadczeń. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami wypłacany będzie w wysokości różnicy pomiędzy łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami przysługującymi rodzinie a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny. W tym przypadku konieczne będzie ustalenie, o jaką kwotę w rodzinie przekroczone zostało kryterium dochodowe. Łączna kwota zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługujących danej rodzinie będzie obniżona o kwotę przekroczenia. W przypadku gdy wysokość zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami przysługująca danej rodzinie jest niższa niż 20 zł, świadczenia rodzinne nie przysługują.

5.5.2. DODATEK Z TYTUŁU URODZENIA DZIECKA

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka przysługuje jednorazowo w wysokości **1000 zł**.

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka **przysługuje**:

- matce lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko 1. roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

W przypadku wystąpienia o przysposobienie więcej niż jednego dziecka lub urodzenia więcej niż jednego dziecka podczas jednego porodu dodatek przysługuje na każde dziecko.

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka przysługuje, jeśli matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży.

Zaświadczenie o pozostawaniu matki dziecka pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do dnia porodu może wystawić lekarz lub położna.

Warunek udokumentowania pozostawania matki dziecka pod opieką medyczną nie dotyczy osób będących prawnymi albo faktycznymi opiekunami dziecka, a także osób, które przysposobiły dziecko. Wzór zaświadczenia został określony w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 14 września 2010 roku w sprawie formy opieki medycznej nad kobietą w ciąży, uprawniającej do dodatku z tytułu urodzenia dziecka oraz wzoru zaświadczenia potwierdzającego pozostawanie pod tą opieką.

Wniosek o dodatek z tytułu urodzenia dziecka składa się do ukończenia przez dziecko 1. roku życia.

5.5.3. DODATEK Z TYTUŁU OPIEKI NAD DZIECKIEM W OKRESIE KORZYSTANIA Z URLOPU WYCHOWAWCZEGO

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego przysługuje w wysokości **400 zł** miesięcznie.

Dodatek **przysługuje** matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem

do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli dziecko pozostaje pod jego faktyczną opieką, uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres:

- 24 miesiący kalendarzowych,
- 36 miesiący kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu,
- 72 miesiący kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

W przypadku równoczesnego korzystania z urlopu wychowawczego przez oboje rodziców lub opiekunów prawnych dziecka przysługuje jeden dodatek.

Dodatek **nie przysługuje**, jeżeli osoba ubiegająca się o dodatek:

- bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego pozostawała w stosunku pracy przez okres krótszy niż 6 miesięcy,
- podjęła lub kontynuuje zatrudnienie lub inną pracę zarobkową, która uniemożliwia sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- w okresie urlopu wychowawczego korzysta z zasiłku macierzyńskiego,
- oraz gdy dziecko zostało umieszczone w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem dziecka przebywającego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- w innych przypadkach zaprzestania sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

Obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego do okresu zatrudnienia wymaganego do nabycia prawa do dodatku zalicza się okres zatrudnienia na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Dodatek przysługujący za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 dodatku miesięcznego za każdy dzień. Kwotę dodatku przysługującą za niepełny miesiąc zaokrągla się do 10 groszy w górę.

5.5.4. DODATEK Z TYTUŁU SAMOTNEGO WYCHOWYWANIA DZIECKA

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje w wysokości **193 zł** miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż **386 zł** na wszystkie dzieci. W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o **niepełnosprawności** lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o **80 zł** na dziecko, nie więcej jednak niż o **160 zł** na wszystkie dzieci.

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje samotnie wychowującym dziecko matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców dziecka, ponieważ:

- drugi z rodziców dziecka nie żyje,
- ojciec dziecka jest nieznan,
- powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone.

Dodatek przysługuje również pełnoletniej osobie do ukończenia 24. roku życia, uczącej się w szkole lub w szkole wyższej, jeżeli oboje rodzice osoby uczącej się nie żyją.

5.5.5. DODATEK Z TYTUŁU WYCHOWYWANIA DZIECKA W RODZINIE WIELODZIENTNEJ

Wysokość dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodziennej wynosi **95 zł** miesięcznie. Dodatek przysługuje na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego.

Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodziennej **przysługuje** matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) albo opiekunowi prawnemu dziecka.

5.5.6. DODATEK Z TYTUŁU KSZTAŁCENIA I REHABILITACJI DZIECKA NIEPEŁNOSPRAWNEGO

Wysokość dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego wynosi miesięcznie:

- **90 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5. roku życia,
- **110 zł** na dziecko w wieku powyżej 5. roku życia do ukończenia 24. roku życia.

Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka **przysługuje**:

- matce lub ojcu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- osobie uczącej się (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony) na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku:
 - do ukończenia 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności,
 - powyżej 16. roku życia do ukończenia 24. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

5.5.7. DODATEK Z TYTUŁU PODJĘCIA PRZEZ DZIECKO NAUKI W SZKOLE POZA MIEJSCEM ZAMIESZKANIA

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania **przysługuje**:

- w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka lub osoby uczącej się, legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności – w wysokości **113 zł** miesięcznie na dziecko albo
- w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w przypadku dojazdu do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej – w wysokości **69 zł** miesięcznie na dziecko.

Dodatek przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) lub osobie uczącej się (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony) przez 10 miesięcy w roku w okresie pobierania nauki od września do czerwca następnego roku kalendarzowego.

5.5.8. DODATEK Z TYTUŁU ROZPOCZĘCIA ROKU SZKOLNEGO

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego przysługuje raz w roku szkolnym w wysokości **100 zł** na dziecko.

Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego **przysługuje** matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem w szkole nowego roku szkolnego albo rocznego przygotowania przedszkolnego.

Wniosek o wypłatę dodatku składa się do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny albo roczne przygotowanie przedszkolne. Wniosek złożony po terminie organ właściwy pozostawia bez rozpoznania.

5.6. ŚWIADCZENIE RODZICIELSKIE

Świadczenie rodzicielskie **przysługuje**:

- matce albo ojcu dziecka*,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia,
- rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia,

- osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia.

* Świadczenie rodzicielskie **przysługuje ojcu dziecka w przypadku:**

- skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego na wniosek matki dziecka po wykorzystaniu przez nią tego świadczenia za okres co najmniej 14 tygodni od dnia urodzenia dziecka,
- śmierci matki dziecka,
- porzucenia dziecka przez matkę.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje przez okres:

- 52 tygodni – w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie, przysposobienia jednego dziecka lub objęcia opieką jednego dziecka,
- 65 tygodni – w przypadku urodzenia dwojga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia dwojga dzieci lub objęcia opieką dwojga dzieci,
- 67 tygodni – w przypadku urodzenia trojga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia trojga dzieci lub objęcia opieką trojga dzieci,
- 69 tygodni – w przypadku urodzenia czworga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia czworga dzieci lub objęcia opieką czworga dzieci,
- 71 tygodni – w przypadku urodzenia pięciorga i więcej dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia pięciorga i więcej dzieci lub objęcia opieką pięciorga i więcej dzieci.

Świadczenie rodzicielskie w wysokości 1000 zł miesięcznie przysługuje niezależnie od dochodu rodziny.

Osobie uprawnionej do świadczenia rodzicielskiego **przysługuje:**

- w tym samym czasie jedno świadczenie rodzicielskie bez względu na liczbę wychowywanych dzieci,
- jedno świadczenie rodzicielskie w związku z wychowywaniem tego samego dziecka.

Świadczenie rodzicielskie **nie przysługuje**, jeżeli:

- co najmniej jeden z rodziców dziecka lub opiekun faktyczny dziecka (tj. osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła

z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka), lub rodzina zastępcza, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, otrzymują zasiłek macierzyński lub uposażenie za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego lub okres urlopu rodzicielskiego,

- dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej – w przypadku matki lub ojca lub osoby, która przysposobiła dziecko,
- jeden z rodziców dziecka lub opiekun faktyczny dziecka (tj. osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka), lub rodzina zastępcza, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, nie sprawują lub zaprzestali sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, w tym w związku z zatrudnieniem lub wykonywaniem innej pracy zarobkowej, które uniemożliwiają sprawowanie tej opieki,
- w związku z wychowywaniem tego samego dziecka lub w związku z opieką nad tym samym dzieckiem jest już ustalone prawo do świadczenia rodzicielskiego, dodatku do zasiłku rodzinnego, z tytułu wychowywania dziecka w trakcie korzystania z urlopu wychowawczego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- osobom uprawnionym do świadczenia rodzicielskiego przysługuje za granicą świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia rodzicielskiego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

W przypadku zbiegu uprawnień do następujących świadczeń:

- świadczenia rodzicielskiego lub
- świadczenia pielęgnacyjnego, lub
- specjalnego zasiłku opiekuńczego, lub
- dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, lub
- zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów

przysługuje jedno z tych świadczeń wybrane przez osobę uprawnioną.

Prawo do świadczenia rodzicielskiego ustala się, począwszy od miesiąca urodzenia lub przysposobienia dziecka, a w przypadku opiekuna faktycznego dziecka i rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, od miesiąca objęcia dziecka opieką, jeżeli wniosek o ustalenie prawa do świadczenia rodzicielskiego został złożony w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia urodzenia lub przysposobienia dziecka, a w przypadku osób opiekuna faktycznego dziecka i rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, od dnia objęcia dziecka opieką.

W przypadku złożenia wniosku po terminie, nie później jednak niż w okresie 52 tygodni, w przypadku urodzenia (przysposobienia, objęcia opieką) jednego dziecka i odpowiednio dłużej w przypadku urodzenia (przysposobienia, objęcia opieką) więcej dzieci, prawo do świadczenia rodzicielskiego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek.

W przypadku gdy świadczenie rodzicielskie przysługuje ojcu dziecka, termin 3 miesięcy jest liczony od dnia skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego, śmierci matki dziecka lub porzucenia dziecka przez matkę.

Dla osób otrzymujących zasiłek macierzyński lub uposażenie macierzyńskie minimalna wysokość świadczenia nie może być niższa niż wysokość świadczenia rodzicielskiego, tj. 1000 zł miesięcznie.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Obsługi Mieszkańców w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.7. JEDNORAZOWE ŚWIADCZENIE Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA, U KTÓREGO ZDIAGNOZOWANO CIĘŻKIE I NIEODWRACALNE UPOŚLEDZENIE ALBO NIEULECZALNĄ CHOROBY ZAGRAŻAJĄCĄ ŻYCIU, KTÓRE POWSTAŁY W PRENATALNYM OKRESIE ROZWOJU DZIECKA LUB W CZASIE PORODU „ZA ŻYCIEM”

Jednorazowe świadczenie „Za Życiem” w wysokości **4000 zł** przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód rodziny.

Podstawowym **warunkiem** umożliwiającym przyznanie świadczenia jest posiadanie zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Zaświadczenie takie powinno być wystawione przez lekarza, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, albo lekarza, który jest zatrudniony lub wykonuje zawód w przychodni, z którą NFZ zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, posiadającego specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie: położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii.

Postępowanie w sprawie przyznania świadczenia wymaga złożenia wniosku przez uprawnione osoby. Wniosek o wypłatę jednorazowego świadczenia osoba uprawniona może złożyć w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, do wniosku konieczne jest przedłożenie **dotatkowo** zaświadczenia wystawionego przez lekarza lub położną, potwierdzającego, że matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 września 2010 roku w sprawie formy opieki medycznej nad kobietą w ciąży, uprawniającego do dodatku z tytułu urodzenia dziecka oraz wzoru zaświadczenia potwierdzającego pozostawanie pod tą opieką.

Wniosek złożony po terminie będzie pozostawiony bez rozpoznania.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Obsługi Mieszkańców w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, poniedziałek – piątek,
w godz. 7.40–15.30,
tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.8. ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE – PROGRAM „RODZINA 500+”

Świadczenie wychowawcze przysługuje w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie niezależnie od wysokości dochodów uzyskiwanych przez rodzinę.

Od dnia 1 lipca 2019 roku można składać wnioski drogą elektroniczną, a od dnia 1 sierpnia 2019 roku w wersji papierowej na każde dziecko, które nie ukończyło 18. roku życia. Świadczenie wychowawcze zostanie przyznane od 1 lipca 2019 roku (albo od dnia urodzenia dziecka). Natomiast jeśli świadczenie wychowawcze jest już przyznane do 30 września 2019 roku, to wypłata świadczenia będzie kontynuowana od dnia 1 października 2019 roku.

Świadczenie wychowawcze przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18. roku życia.

Przyznanie świadczenia wychowawczego nie wymaga wydania decyzji administracyjnej. Informacja o przyznaniu świadczenia wychowawczego będzie wysyłana na adres poczty elektronicznej wskazany przez Wnioskodawcę.

Okres świadczeniowy 2019/2021 będzie trwał do dnia 31 maja 2021 roku.

Wnioski na kolejny okres świadczeniowy będzie można składać w przypadku wniosków elektronicznych od dnia 1 lutego 2021 roku, a w przypadku wniosków papierowych od dnia 1 kwietnia 2021 roku.

Brak złożenia wniosku spowoduje utratę prawa do świadczenia wychowawczego po okresie podanym w informacji e-mail.

Ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz jego wypłata następuje na wniosek złożony przez osobę uprawnioną.

O świadczenie wychowawcze **mogą się ubiegać**:

- matka lub ojciec dziecka (jeśli dziecko wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu matki lub ojca),
- opiekun faktyczny dziecka – czyli osoba, która faktycznie sprawuje opiekę nad dzieckiem i wystąpiła do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka (jeśli dziecko wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu opiekuna faktycznego),
- opiekun prawny dziecka,
- dyrektor domu pomocy społecznej.

Prawo do świadczenia wychowawczego przysługuje:

1. Obywatelom polskim,

2. Cudzoziemcom:

- do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- jeżeli wynika to z wiążących RP dwustronnych umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym,
- przebywającym na terytorium RP na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 127 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach, jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium RP,
- posiadającym kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium RP, z wyłączeniem obywateli państw trzecich, którzy uzyskali zezwolenia na pracę na terytorium państwa członkowskiego na okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, obywateli państw trzecich przyjętych w celu podjęcia studiów oraz obywateli państw trzecich, którzy mają prawo do wykonywania pracy na podstawie wizy,
- przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 139a ust. 1 lub art. 139o ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach, lub
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa

biorstwa na warunkach określonych w art. 139n ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,

jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt i pracę na okres nieprzekraczający dziewięciu miesięcy, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej,

- przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 151 lub art. 151b ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,
 - na podstawie wizy krajowej w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych,
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,

z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

UWAGA! Jeśli osoba składająca wniosek przebywa za granicą – w kraju Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, a wyjazd ma charakter zarobkowy, to gmina przekaże wniosek wraz z dokumentami wojewodzie. Pozwoli to uniknąć pobierania przez tę samą osobę podobnych świadczeń w dwóch państwach UE/EOG jednocześnie.

Świadczenie wychowawcze **nie przysługuje**, jeżeli:

- dziecko pozostaje w związku małżeńskim,
- dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie albo w pieczy zastępczej,
- pełnoletnie dziecko ma ustalone prawo do świadczenia wychowawczego na własne dziecko,
- członkowi rodziny przysługuje za granicą na dziecko świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia wychowawczego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stanowią inaczej.

**Wnioski można składać
w Krakowskim Centrum Świadczeń:**

- ul. Stachowicza 18, od poniedziałku do piątku,
w godz. 7.40–18.00,
- os. Zgody 2, od poniedziałku do piątku,
w godz. 7.40–15.30.

Listownie – wysyłając dokumenty na adres:

Urząd Miasta Krakowa
Krakowskie Centrum Świadczeń
Referat ds. Świadczeń Wychowawczych
ul. Stachowicza 18, 30–103 Kraków

Zachęcamy wszystkich do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia wychowawczego **przez Internet** za pośrednictwem systemu bankowości elektronicznej, za pomocą elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej – ePUAP, Platformy Usług Elektronicznych – PUE ZUS albo portalu emp@tia prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Sprawę załatwia:
Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa
Referat ds. Świadczeń Wychowawczych
30–107 Kraków, pl. Na Stawach 1, tel. 12 616 50 15

Szczegółowe informacje na temat świadczenia wychowawczego zamieszczone są na stronie internetowej
www.sprawyspoleczne.krakow.pl.

5.9. JEDNORAZOWA USTAWOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA (TZW. BECIKOWE)

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się żywego dziecka przysługuje w wysokości **1000 zł** matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1922 zł.

Wniosek o wypłatę zapomogi należy złożyć w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia, nie później niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia.

Wniosek złożony po terminie organ właściwy pozostawia bez rozpatrzenia.

Jednorazowa zapomoga **nie przysługuje**, jeżeli członkowi rodziny przysługuje za granicą świadczenie z tytułu urodzenia dziecka, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Osobie samotnie wychowującej dziecko świadczenie przysługuje wówczas, gdy na rzecz dziecka zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne od drugiego z rodziców, chyba że ojciec dziecka jest nieznanym lub drugi z rodziców dziecka nie żyje.

Zapomoga przysługuje, jeżeli matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną **nie później niż od 10. tygodnia ciąży** do porodu (wymogu tego nie stosuje się do osób będących prawnymi lub faktycznymi opiekunami dziecka, a także do osób, które przysposobiły dziecko). Pozostawanie pod opieką medyczną potwierdza się zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 września 2010 roku w sprawie formy opieki medycznej nad kobietą w ciąży, uprawniającej do dodatku z tytułu urodzenia dziecka oraz wzoru zaświadczenia potwierdzającego pozostawanie pod tą opieką.

W przypadku zaistnienia wątpliwości organ przyznający zapomogę przeprowadza postępowanie wyjaśniające.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa

Referat ds. Obsługi Mieszkańców w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, od poniedziałku do piątku, w godz. 7.40–18.00, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, od poniedziałku do piątku, w godz. 7.40–15.30, tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.10. JEDNORAZOWA GMINNA ZAPOMOGA FINANSOWA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA (BECIKOWE)

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się żywego dziecka w wysokości **1000 zł** na każde dziecko.

Świadczenie **przysługuje**, jeżeli dochód na jedną osobę w rodzinie, ustalany na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, nie przekracza kwoty 1000 zł.

UWAGA! Rodzicom lub opiekunom posiadającym Krakowską Kartę Rodzinną świadczenie przysługuje niezależnie od wysokości dochodu rodziny, w związku z czym osoby posiadające Krakowską Kartę Rodzinną nie przedkładają dokumentów dotyczących sytuacji finansowej rodziny.

Jednorazowa zapomoga finansowa z tytułu urodzenia się dziecka **przysługuje wyłącznie** jednemu z rodziców, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka, **pod warunkiem że osoba uprawniona zamieszkuje wraz z dzieckiem w Krakowie**.

Zapomoga finansowa przysługuje wówczas, gdy Wnioskodawca zamieszkuje w Krakowie **co najmniej od jednego roku** przed dniem narodzin dziecka, przy czym dziecko musi być również mieszkańcem Krakowa.

Wnioskodawca **jest zobowiązany** do dostarczenia dokumentu potwierdzającego zamieszkanie na terenie Gminy Miejskiej Kraków uprawnionych osób, co najmniej od jednego roku przed dniem urodzenia się dziecka. Takim dokumentem może być np. dowód osobisty, karta pobytu lub urzędowe potwierdzenie zameldowania na pobyt stały lub czasowy albo inny dokument potwierdzający fakt zamieszkania na terenie Gminy Miejskiej Kraków oraz dokument potwierdzający zamieszkanie dziecka w Krakowie. Zamieszkanie na rok przed urodzeniem się dziecka nie dotyczy opiekunów prawnych, faktycznych lub rodziców adopcyjnych.

Osobie samotnie wychowującej dziecko jednorazowa zapomoga finansowa przysługuje wówczas, gdy na rzecz dziecka zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne od drugiego z rodziców, chyba że ojciec dziecka jest nieznanym lub drugi z rodziców dziecka nie żyje.

Wniosek o wypłatę zapomogi należy złożyć wraz z wymaganymi dokumentami w terminie 12 miesięcy od daty urodzenia dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia

dziecka opieką albo przysposobienia, nie później niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa,
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Referat ds. Obsługi Mieszkańców na w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, tel. 12 616 50 09,
- os. Zgody 2, tel. 12 616 87 29, 12 616 87 98

5.11. DOBRY START (300+)

Świadczenie Dobry Start (300+) jest realizacją rządowego programu „Dobry Start”. Jego celem jest wsparcie rodzin z dziećmi w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wsparcie to polegać będzie na przyznaniu raz w roku świadczenia w wysokości **300 zł** na każde dziecko w wieku szkolnym, **niezależnie od wysokości dochodów** uzyskiwanych przez rodzinę.

Wniosek może złożyć:

- rodzic dziecka,
- opiekun faktyczny (czyli osoba, która faktycznie opiekuje się dzieckiem i wystąpiła do sądu opiekuńczego z wnioskiem o przysposobienie dziecka),
- opiekun prawny,
- osoba ucząca się, czyli: pełnoletnia osoba ucząca się w szkole, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony,
- osoba usamodzielniana (o której mowa w art. 140 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Świadczenie Dobry Start **przysługuje do ukończenia:**

- 20. roku życia przez dziecko lub osobę uczącą się, a także w przypadku gdy dziecko lub osoba ucząca się ukończyła 20. rok życia przed rozpoczęciem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko lub osoba ucząca się kończy 20 lat,

- 24. roku życia przez dziecko lub osobę uczącą się w przypadku dzieci lub osób uczących się legitymujących się **orzeczeniem o niepełnosprawności**, a także w przypadku gdy dziecko lub osoba ucząca się ukończyła 24. rok życia przed rozpoczęciem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko lub osoba ucząca się kończy 24 lata (w przypadku dzieci lub osób uczących się legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności).

Świadczenie **nie przysługuje**:

- jeżeli dziecko lub osoba ucząca się jest umieszczona w domu pomocy społecznej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym, szkole wojskowej lub innej szkole, jeśli zapewnia pełne nieodpłatne utrzymanie,
- jeżeli dziecko uczęszcza do przedszkola lub realizuje roczne przygotowanie przedszkolne (tzw. „zerówka”) w szkole podstawowej lub przedszkolu.

Przyznanie świadczenia Dobry Start nie wymaga wydania decyzji. Informację o przyznaniu świadczenia Wnioskodawcy otrzymają w wiadomości e-mail (o ile we wniosku zostanie wskazany adres poczty elektronicznej) lub na stronie Urzędu.

Drogą listową może zostać przesłane wezwanie o uzupełnienie braków we wniosku, decyzja o odmowie przyznania świadczenia Dobry Start i rozstrzygnięcie w sprawie nienależnie pobranego świadczenia.

Ważne terminy:

- **szkoła** – zgodnie z rozporządzeniem szkoła oznacza: szkołę podstawową, dotychczasowe gimnazjum, szkołę ponadpodstawową, dotychczasową szkołę ponadgimnazjalną, szkołę artystyczną, w której realizowany jest obowiązek szkolny lub nauki, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy.

W rozumieniu przepisów zawartych w rozporządzeniu szkołą nie jest: szkoła policealna, szkoła dla dorosłych, szkoła artystyczna (np. muzyczna, aktorska), w której nie jest realizowany obowiązek szkolny lub nauki.

- **niepełnosprawność** – zgodnie z rozporządzeniem jest rozumiana jako:
 - umiarkowany stopień niepełnosprawności,
 - znaczny stopień niepełnosprawności,

- potrzeba kształcenia specjalnego,
- potrzeba zajęć rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia psychicznego.

Świadczenie zostanie wypłacone:

- w przypadku wniosków złożonych wraz ze wszystkimi niezbędnymi dokumentami w lipcu i sierpniu 2019 roku – do dnia 30 września 2019 roku,
- w przypadku wniosków złożonych wraz ze wszystkimi niezbędnymi dokumentami w okresie od września do listopada 2019 roku – w terminie 2 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

Powyższe terminy dotyczą prawidłowo wypełnionych i kompletnych wniosków. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości we wniosku Urząd wezwie Wnioskodawcę do jego poprawienia lub uzupełnienia. Wezwanie wydłuża termin rozpatrzenia sprawy.

Wniosek o przyznanie świadczenia Dobry Start **można składać** w Urzędzie Miasta:

- od 1 lipca 2019 do 30 listopada 2019 roku – drogą elektroniczną:
 - za pośrednictwem systemu bankowości elektronicznej,
 - przez Internet (dla osób posiadających tzw. Profil zaufany ePUAP lub podpis elektroniczny): za pomocą portalu EMPATIA prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: <https://wnioski.mpips.gov.pl/ewnioski/index.eup>
- od 1 sierpnia 2019 roku do 30 listopada 2019 roku – osobiście lub listownie – wysyłając na adres:
 - Urząd Miasta Krakowa
Krakowskie Centrum Świadczeń
Referat ds. Świadczeń Wychowawczych
30-103 Kraków, ul. Stachowicza 18

Szczegółowe informacje na temat świadczenia Dobry Start zamieszczone są na stronie internetowej www.sprawypoleczne.krakow.pl.

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa

Referat ds. Świadczeń Wychowawczych

30-107 Kraków, pl. Na Stawach 1,

tel. 12 616 50 00, 12 616 50 70

5.12. DODATKI MIESZKANIOWE I ENERGETYCZNE

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa

Referat ds. Dodatków Mieszkaniowych

i Referat ds. Obsługi Mieszkańców w lokalizacjach:

- ul. Stachowicza 18, tel. 12 616 50 21,
- os. Zgody 2, tel. 12 616 89 85.

5.12.1. DODATEK MIESZKANIOWY

Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego i przysługuje, jeżeli Wnioskodawca spełnia **jednocześnie** trzy kryteria:

- **Posiada tytuł prawny do lokalu** – dodatek mieszkaniowy może być przyznany najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkalnych, tj.:
 - osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego,
 - osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych,
 - innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego (np. umowa użyczenia) i ponoszącym wydatki z jego zajmowaniem,
 - osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, **oczekującym** na przysługujący im lokal zamienny lub socjalny (np. gdy orzeczono o ich uprawnieniu do lokalu socjalnego w wyroku sądowym).

- Uzyskuje odpowiednio niski dochód** – dodatek przysługuje osobom, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego uzyskany w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym (tj. 1925 zł) i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym (tj. 1375 zł), obowiązującej w dniu złożenia wniosku.

Jeżeli dochód jest nieco wyższy, nie zamyka to możliwości otrzymania dodatku – jeśli bowiem kwota nadwyżki nie przekracza wysokości dodatku mieszkaniowego, należny dodatek mieszkaniowy obniża się o tę kwotę.

Przy wydawaniu decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego uwzględnia się kwotę najniższej emerytury obowiązującą w dniu złożenia wniosku, ogłaszaną przez Prezesa ZUS w „Monitorze Polskim” (od 1 marca 2019 roku najniższa emerytura wynosi 1100 zł).
- Odpowiednia powierzchnia użytkowa lokalu** – powierzchnia użytkowa zajmowanego lokalu mieszkalnego nie może przekraczać normatywnej powierzchni użytkowej o więcej niż 30% albo 50% – pod warunkiem, że udział powierzchni pokoi i kuchni w powierzchni użytkowej tego lokalu nie przekracza 60%.

Liczba członków gospodarstwa domowego	Powierzchnia normatywna	Powierzchnia dopuszczalna przy 30% przekroczeniu powierzchni normatywnej	Powierzchnia dopuszczalna przy 50% przekroczeniu, pod warunkiem że udział powierzchni pokoi i kuchni w powierzchni użytkowej tego lokalu nie przekracza 60%
1 osoba	35,00 m ²	45,50 m ²	52,50 m ²
2 osoby	40,00 m ²	52,00 m ²	60,00 m ²
3 osoby	45,00 m ²	58,50 m ²	67,50 m ²
4 osoby	55,00 m ²	71,50 m ²	82,50 m ²
5 osób	65,00 m ²	84,50 m ²	97,50 m ²
6 osób	70,00 m ²	91,00 m ²	105,00 m ²

W przypadku zamieszkiwania w lokalu większej liczby osób dla każdej kolejnej osoby zwiększa się normatywną powierzchnię tego lokalu o **5 m²**.

Normy powierzchni użytkowej **podwyższa się o 15 m²**, jeżeli w mieszkaniu zamieszkuje osoba niepełnosprawna poruszająca się na wózku lub **osoba**

niepełnosprawna, jeżeli niepełnosprawność wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju. O wymogu zamieszkiwania w oddzielnym pokoju orzekają powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Dodatek mieszkaniowy nie jest kwotą stałą i wylicza się go indywidualnie w oparciu o dołączone dokumenty. Jego wysokość nie może przekraczać 70% wydatków przypadających na normatywną powierzchnię zajmowanego lokalu mieszkalnego. Natomiast jeżeli osoba ubiegająca się o dodatek mieszkaniowy zamieszkuje w lokalu mieszkalnym niewchodzącym w skład mieszkaniowego zasobu gminy, ponoszone wydatki przelicza się do wysokości czynszu, jaki obowiązywałby dla danego lokalu, gdyby lokal ten wchodził w skład zasobu mieszkaniowego gminy.

Wymagane załączniki:

- wniosek o przyznanie dodatku mieszkaniowego,
- deklaracja o wysokości dochodów gospodarstwa domowego,
- dokumenty potwierdzające wysokość dochodów wszystkich członków gospodarstwa domowego osiągniętych w okresie trzech pełnych miesięcy kalendarzowych poprzedzających datę złożenia wniosku,
- dokument potwierdzający wysokość ponoszonych opłat mieszkaniowych,
- tytuł prawny do lokalu,
- faktura VAT za energię elektryczną za ostatni okres rozliczeniowy.

Decyzja powinna być wydana w ciągu miesiąca od daty złożenia wniosku. Świadczenie przyznawane jest na 6 miesięcy, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po dacie wpływu dokumentacji.

Dodatek jest wypłacany zarządcy domu lub innej osobie uprawnionej do pobierania opłat, w terminie do 10 dnia każdego miesiąca. Poza mieszkańcami domków jednorodzinnych nikt nie otrzymuje pieniędzy do rąk własnych. Wypłacanie dodatku obejmuje okres 6 miesięcy.

Jeżeli nie stwierdzi się wpłat należności za lokal, następuje wstrzymanie wypłacania dodatku. Jeśli należność zostanie wpłacona w ciągu 3 miesięcy, pieniądze zostaną wypłacone. Jeśli nie, dodatek mieszkaniowy wygasa z mocy prawa.

5.12.1. DODATEK ENERGETYCZNY

Dodatek energetyczny przysługuje osobie, która spełnia łącznie 3 warunki:

- ma przyznany dodatek mieszkaniowy,
- jest stroną umowy sprzedaży energii elektrycznej lub umowy kompleksowej (umowy na przesyłanie i sprzedaż energii elektrycznej) zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym,
- zamieszkuje w lokalu, do którego jest dostarczana energia elektryczna.

Wymagane załączniki:

- wniosek o przyznanie dodatku energetycznego,
- kopia umowy sprzedaży energii elektrycznej lub umowy kompleksowej (umowy na przesyłanie i sprzedaż energii elektrycznej) zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym.

Wysokość dodatku energetycznego ogłaszana jest przez ministra właściwego do spraw energii w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

6. ULGI I UPRAWNIENIA

6.1. ULGI W PODATKU DOCHODOWYM

Osoba niepełnosprawna to osoba, która posiada:

- orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
- decyzję przyznającą rentę z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, rentę szkoleniową albo rentę socjalną,
- orzeczenie o niepełnosprawności osoby, która nie ukończyła 16. roku życia, wydane na podstawie odrębnych przepisów,
- orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez właściwy organ na podstawie odrębnych przepisów obowiązujących do dnia 31 sierpnia 1997 roku.

Osoba niepełnosprawna zaliczona do **I grupy inwalidzkiej** to osoba, w stosunku do której orzeczono całkowitą niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji, albo znaczny stopień niepełnosprawności.

Osoba niepełnosprawna zaliczona do **II grupy inwalidzkiej** to osoba, w stosunku do której orzeczono całkowitą niezdolność do pracy albo umiarkowany stopień niepełnosprawności.

Osoba niepełnosprawna pozostająca na utrzymaniu podatnika to osoba, której roczne dochody nie przekraczają kwoty 12 357,60 zł, będąca dla podatnika: współmałżonkiem, dzieckiem własnym, dzieckiem przysposobionym, dzieckiem obcym przyjętym na wychowanie, pasierbem, rodzicem, rodzicem współmałżonka, rodzeństwem, ojczymem, macochą, zięciem lub synową. Do dochodów osoby niepełnosprawnej nie zalicza się zasiłku pielęgnacyjnego oraz alimentów na rzecz dzieci:

- małoletnich,
- bez względu na wiek, które zgodnie z odrębnymi przepisami otrzymały zasiłek (dodatek) pielęgnacyjny lub rentę socjalną,
- dorosłych do ukończenia przez nie 25. roku życia, uczących się w szkołach, o których mowa w przepisach o systemie oświaty i przepisach o szkolnictwie wyższym obowiązujących także w państwach innych niż Polska, jeżeli w roku podatkowym nie uzyskały dochodów podlegających opodatkowaniu według skali podatkowej lub dochodów z kapitałów pieniężnych opodatkowanych jednolitą 19% stawką podatku w łącznej wysokości przekraczającej 3089 zł, z wyjątkiem renty rodzinnej.

Nie każdy wydatek dotyczący osoby niepełnosprawnej uprawnia do odliczeń w ramach ulgi rehabilitacyjnej. Odliczeniu podlegają wyłącznie

te wydatki poniesione przez osobę niepełnosprawną lub podatnika mającego na utrzymaniu taką osobę, które zostały wymienione w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych jako wydatki na cele rehabilitacyjne oraz związane z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych. Wydatki uprawniające do odliczeń dzielimy na:

- nielimitowane (odliczeniu podlega cała wydatkowana kwota),
- limitowane (kwotę przysługującego odliczenia obliczamy z uwzględnieniem „górnego” lub „dolnego” limitu kwotowego).

Wydatki nielimitowane to wydatki poniesione na:

- adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- przystosowanie pojazdów mechanicznych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego,
- zakup wydawnictw i materiałów (pomocy) szkoleniowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- odpłatny pobyt na turnusie rehabilitacyjnym,
- odpłatny pobyt na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, pobyt w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz odpłatność za zabiegi rehabilitacyjne,
- opiekę pielęgniarstwa w domu nad osobą niepełnosprawną w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób niepełnosprawnych zaliczonych do I grupy inwalidztwa,
- opłacenie tłumacza języka migowego,
- kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25. roku życia,
- odpłatny, konieczny przewóz na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne:
 - osoby niepełnosprawnej – karetką transportu sanitarnego,
 - osoby niepełnosprawnej zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa oraz dzieci niepełnosprawnych do lat 16, również innymi niż karetka środkami transportu sanitarnego,
- odpłatne przejazdy środkami transportu publicznego związane z pobytem:
 - na turnusie rehabilitacyjnym,

- w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego, zakładach rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,
- na koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25. roku życia.

Wydatki limitowane to wydatki poniesione na:

- opłacenie przewodników osób niewidomych zaliczonych do I lub II grupy inwalidztwa oraz osób z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonych do I grupy inwalidztwa – maksymalna kwota odliczenia w roku podatkowym wynosi 2280 zł,
- utrzymanie psa asystującego, o którym mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, tj. odpowiednio wyszkolonego i specjalnie oznaczonego, który ułatwia osobie niepełnosprawnej aktywne uczestnictwo w życiu społecznym (maksymalna kwota odliczenia w roku podatkowym wynosi 2280 zł),
- używanie samochodu osobowego stanowiącego własność (współwłasność) osoby niepełnosprawnej lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę niepełnosprawną albo dzieci niepełnosprawne, które nie ukończyły 16. roku życia (maksymalna kwota odliczenia w roku podatkowym wynosi 2280 zł).

Uwaga! Możliwość korzystania z ulgi przysługuje tylko tym osobom, które są właścicielami lub współwłaścicielami samochodu osobowego – na środki transportu innego rodzaju ulga nie przysługuje, ponadto stosowanie odliczenia dotyczy wyłącznie właścicieli (współwłaścicieli) samochodów – inny tytuł prawny do samochodu, np. umowa najmu, użyczenia, nie uprawnia do ulgi, natomiast nie ma wymogu, aby osoba niepełnosprawna bądź osoba posiadająca na utrzymaniu osobę niepełnosprawną miała prawo jazdy i użytkowała samochód jako kierowca.

- leki, jeśli lekarz specjalista stwierdzi, że osoba niepełnosprawna powinna stosować określone leki stale lub czasowo. W tym przypadku odliczeniu podlegają wydatki w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy wydatkami faktycznie poniesionymi w danym miesiącu a kwotą 100 zł.

Uwaga! Możliwość odliczenia wydatków na leki wymaga stwierdzenia przez lekarza specjalistę, że osoba niepełnosprawna powinna stosować określone leki stale lub czasowo, więc dla celów dowodowych

można organowi podatkowemu przedstawić np. zaświadczenie lekarskie. Ponadto prawo do ulgi przysługuje na wszystkie leki, których konieczność stosowania stałego bądź tymczasowego zaleci lekarz, niezależnie od tego, czy związane są one ze schorzeniem, w związku z którym orzeczono niepełnosprawność, czy też z jakimkolwiek innym.

Uwaga! Przedstawiony katalog wydatków (zarówno nielimitowanych jak i limitowanych) ma charakter zamknięty. Oznacza to, że odliczeniu podlegają tylko te wydatki, które zostały w nim wymienione.

Odliczeniu nie podlegają również wydatki (choćby wymienione w katalogu), które w całości zostały sfinansowane ze środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, zakładowego funduszu aktywności, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych lub ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych albo w całości zostały zwrócone podatnikowi w jakiegokolwiek formie.

W przypadku wydatków częściowo sfinansowanych (dofinansowanych) ze środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, zakładowego funduszu aktywności, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych lub ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz wydatków zwróconych podatnikowi w jakiegokolwiek formie – odliczeniu podlega różnica pomiędzy wydatkami faktycznie poniesionymi a kwotą sfinansowaną (dofinansowaną) z tych funduszy (środków) lub zwróconą w jakiegokolwiek formie.

Wysokość wydatków ustala się na podstawie dokumentów stwierdzających ich poniesienie: może to być faktura, rachunek, dowód wpłaty na pocztę lub potwierdzenie przelewu bankowego, o ile wynika z nich, kto, kiedy, komu, ile oraz za co zapłacił.

Jedynie w przypadku wydatków limitowanych związanych z:

- opłaceniem przewodników osób niewidomych zaliczonych do I lub II grupy inwalidztwa oraz osób z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonych do I grupy inwalidztwa,
- utrzymaniem psa asystującego,
- używaniem samochodu osobowego,

nie jest wymagane posiadanie dokumentów stwierdzających wysokość wydatków. Jednakże na żądanie organów podatkowych lub organów

kontroli skarbowej podatnik jest zobowiązany przedstawić dowody niezbędne do ustalenia prawa do odliczenia, w szczególności:

- wskazać z imienia i nazwiska osoby, które opłacono w związku z pełnieniem przez nie funkcji przewodnika,
- okazać certyfikat potwierdzający status psa asystującego.

Za wydatki na cele rehabilitacyjne oraz wydatki związane z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych poniesione przez podatnika w roku podatkowym w ramach limitowanej ulgi na używanie samochodu osobowego, stanowiącego własność (współwłasność) osoby niepełnosprawnej lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę niepełnosprawną albo dzieci niepełnosprawne, można uznać wydatki na paliwo oraz inne związane z utrzymaniem tego samochodu w stanie umożliwiającym korzystanie z niego, jak np. wydatki na jego naprawę, wymianę opon czy ubezpieczenie.

Podstawą do skorzystania z ulgi rehabilitacyjnej jest poniesienie wydatku przez osobę niepełnosprawną lub podatnika mającego na utrzymaniu taką osobę.

Poniesiony wydatek musi być wydatkiem, o którym mowa w art. 26 ust. 7A ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, i dotyczyć osoby niepełnosprawnej.

Samo posiadanie statusu emeryta lub rencisty jest niewystarczające do dokonania odliczenia.

Odliczenia można dokonać:

- od dochodu podlegającego opodatkowaniu na zasadach ogólnych przy zastosowaniu skali podatkowej,
- od przychodu podlegającego opodatkowaniu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych.

Odliczenia dokonuje się w zeznaniu podatkowym PIT-36, PIT-37 lub PIT-28, do którego (których) dołącza się formularz PIT/O (informacja o odliczeniach). Jeżeli w roku podatkowym wśród wyżej wymienionych dochodów (przychodów) uzyskano dochody (przychody) z pozarolniczej działalności gospodarczej, działów specjalnych produkcji rolnej, najmu lub umów o podobnym charakterze, to z ulgi rehabilitacyjnej można skorzystać już w trakcie roku podatkowego, tj. przy obliczaniu zaliczki lub ryczałtu („ostatecznego” rozliczenia dokonuje się jednak w zeznaniu podatkowym).

Odliczeniu od dochodu podlegają te wydatki, które nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów, nie były odliczone na podstawie ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne albo zwrócone w jakiegokolwiek formie. I odwrotnie, odliczeniu na podstawie ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne podlegają wyłącznie te wydatki, które nie zostały odliczone od dochodu lub zaliczone do kosztów uzyskania przychodów.

UWAGA! Jeżeli kwota przysługującego odliczenia w jakiejś części nie znalazła pokrycia w dochodach podatnika w danym roku podatkowym, to nie podlega ona odliczeniu w kolejnych latach. Organ podatkowy ma prawo sprawdzić poprawność dokonanych odliczeń. Brak ustawowego wymogu dokumentowania wysokości określonych wydatków fakturą, rachunkiem lub innym dokumentem nie pozbawia urzędu skarbowego prawa do zwrócenia się do osoby, która skorzystała z odliczenia, o wykazanie, że dany wydatek został przez nią faktycznie poniesiony oraz że spełnia pozostałe warunki do zastosowania odliczenia.

Więcej informacji na temat rocznego rozliczenia podatku można uzyskać w **Krajowej Informacji Skarbowej**:

- telefonicznie:
 - **22 330 03 30** (z telefonów komórkowych),
 - **801 055 055** (z telefonów stacjonarnych),
od poniedziałku do piątku w godz. od 7.00–18.00.
- elektronicznie, korzystając z formularza umieszczonego na stronie www.podatki.gov.pl, wybierając z menu pozycję „Skontaktuj się z nami”.

6.2. ZWOLNIENIE OD PODATKU OD CZYNNOŚCI CYWILNOPRAWNYCH

Zgodnie z ustawą o podatku od czynności cywilnoprawnych **zwalnia się** od podatku następujące strony czynności cywilnoprawnych:

- osoby nabywające na potrzeby własne sprzęt rehabilitacyjny, wózki inwalidzkie, motorowery, motocykle lub samochody osobowe, zaliczone w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do grupy

osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności bez względu na rodzaj schorzenia, oraz osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności w związku ze schorzeniami narządów ruchu.

Opłacie skarbowej **nie podlega**:

- dokonanie czynności urzędowej, wydanie zaświadczenia i zezwolenia (pozwolenia, koncesji) albo złożenie dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa lub prokury albo jego odpisu, wypisu lub kopii w sprawach:
 - alimentacyjnych, opieki, kurateli i przysposobienia,
 - ubezpieczenia społecznego, ubezpieczenia zdrowotnego, rent strukturalnych, ulg określonych w przepisach szczególnych dla żołnierzy niezawodowych i osób odbywających służbę zastępczą oraz ich rodzin, a także uprawnień dla osób niepełnosprawnych i osób objętych przepisami o szczególnych uprawnieniach dla kombatantów,
 - świadczeń socjalnych oraz w sprawach załatwianych na podstawie przepisów o pomocy społecznej, przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz przepisów o zatrudnieniu socjalnym,
 - zatrudnienia, wynagrodzeń za pracę,
 - nauki, szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej oraz ochrony zdrowia;
- dokonanie czynności urzędowej, wydanie zaświadczenia oraz zezwolenia (pozwolenia, koncesji), jeżeli na podstawie odrębnych przepisów podlegają innym opłatom o charakterze publicznoprawnym lub są od tych opłat zwolnione.

6.3. USŁUGI POCZTOWE

Realizowana obecnie ogólnopolska kampania informacyjna „Poczta Polska bez barier” skierowana jest do osób niepełnosprawnych oraz ich bliskich. Poczta Polska chce w szczególny sposób przyczynić się do poprawy ich sytuacji – dotrzeć do nich z ważnymi informacjami, a także zaoferować im swoje usługi. Do urzędów w całej Polsce trafiły materiały informacyjne, z których osoby z niepełnosprawnościami mogą dowiedzieć się m.in. tego, jak poprawić swoją sytuację na rynku pracy, jakie ulgi rehabilitacyjne im przysługują, a także w jaki sposób ubiegać się o dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego z PFRON. Z myślą o osobach niepełnosprawnych Poczta Polska systematycznie wprowadza w swoich

urzędach szereg udogodnień oraz zapewnia osobom niepełnosprawnym dostęp do świadczonych powszechnych usług pocztowych przez:

- organizację pracy placówek pocztowych umożliwiającą osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego korzystanie z usług świadczonych przez te placówki,
- tworzenie w placówkach pocztowych odpowiednio oznakowanych stanowisk obsługi osób niepełnosprawnych,
- umieszczanie nadawczych skrzynek pocztowych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie niepełnosprawnej poruszającej się za pomocą wózka inwalidzkiego, w szczególności nadawczych skrzynek pocztowych instalowanych w placówce pocztowej lub na nieruchomości użytkowanej przez tę placówkę,
- doręczanie osobom:
 - z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego,
 - niewidomym lub ociemniałymna ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat przesyłek listowych, przesyłek rejestrowanych, w tym przesyłek z zadeklarowaną wartością oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce pocztowej,
- przyjmowanie od osoby niepełnosprawnej w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki pocztowej niebędącej przesyłką rejestrowaną.

Przesyłka dla osób niewidomych i niedowidzących o masie do 7 kg (jako list do 2 kg lub paczka do 7 kg) – zawierająca korespondencję lub druki, w których informacja jest utrwalona pismem wypukłym lub na innym nośniku dostępnym do odczytu przez osoby niewidome lub niedowidzące, nadana w sposób umożliwiający sprawdzenie zawartości jest zwolniona od opłaty pocztowej. Zwolnienie dotyczy przyjęcia, przemieszczenia i doręczenia przesyłki ekonomicznej. Zwolnienie to nie obejmuje opłaty za potwierdzenie odbioru przesyłki rejestrowanej.

Aby sprawdzić, czy dana placówka jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, należy skorzystać z wyszukiwarki na stronach Poczty Polskiej: www.placowki.poczta-polska.pl, natomiast ogłoszenia o pracę są publikowane na stronie www.poczta-polska.pl (zakładka: Praca).

Ponadto Poczta Polska poprzez stronę internetową i aplikację Envelo oferuje szereg usług, które mogą być znaczną pomocą w codziennym

funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych. Neoznaczek, neolist i neokartka to rozwiązania, które umożliwiają wysyłanie korespondencji bez wychodzenia z domu.

6.4. ABONAMENT RTV

Infolinia dla usługi RTV (+48) 43 842 06 06 (opłata wg cennika operatora) jest czynna w dni robocze od poniedziałku do piątku w godz. 8.00–20.00. Informacje są dostępne również na stronach internetowych:

www.poczta-polska.pl oraz www.krrit.gov.pl.

Obowiązek uiszczania opłat abonamentowych oraz korzystania ze zwolnień od opłat abonamentowych wynika z Ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 roku o opłatach abonamentowych.

Każdy użytkownik odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych powinien dopełnić formalności ich rejestracji w terminie 14 dni od dnia wejścia w posiadanie odbiorników. Rejestracji można dokonać w każdej placówce pocztowej lub na stronie www.poczta-polska.pl. Opłaty obowiązują od miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano rejestracji odbiorników, w terminie do 25 dnia każdego miesiąca.

Odbiornikiem radiofonicznym albo telewizyjnym jest każde urządzenie techniczne dostosowane do odbioru programu. Przyjęto, że osoba, która posiada odbiornik w stanie umożliwiającym natychmiastowy odbiór programu, używa tego odbiornika i winna wносить opłaty abonamentowe.

Osoby fizyczne w tym samym gospodarstwie domowym lub w samochodzie stanowiącym ich własność niezależnie od liczby używanych odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych wnoszą jedną opłatę abonamentową.

Uprawnienia do korzystania ze zwolnień od opłat abonamentowych **mogą uzyskać** osoby znajdujące się w wykazie osób uprawnionych, które w placówce pocztowej Poczty Polskiej S.A. dopełnią następujących formalności:

- przedstawiają dokumenty uprawniające do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych,
- przedstawiają dowód osobisty oraz złożą oświadczenie o spełnieniu warunków do korzystania ze zwolnienia (konieczność składania oświadczeń dotyczy wszystkich osób zwolnionych na podstawie ustawy o opłatach abonamentowych oraz innych ustaw z wyłączeniem osób, które ukończyły 75 lat).

Odbiorniki radiofoniczne i telewizyjne muszą być zarejestrowane na osobę uprawnioną do zwolnienia, a zwolnienie to przysługuje od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dopełniono formalności w placówce pocztowej Poczty Polskiej S.A.

Dokumentem potwierdzającym uzyskanie uprawnień do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych jest oryginał Oświadczenia o spełnieniu warunków do korzystania ze zwolnień od opłat abonamentowych potwierdzony podpisem i datownikiem urzędu pocztowego.

W przypadku okresowych zwolnień od opłat abonamentowych brak przedstawienia dokumentów potwierdzających przedłużenie uprawnień na kolejny okres będzie skutkowało koniecznością wnoszenia opłat abonamentowych w kolejnych miesiącach.

Osoby korzystające ze zwolnień od opłat abonamentowych obowiązane są zgłosić w placówce pocztowej zmiany stanu prawnego lub faktycznego, które mają wpływ na uzyskanie zwolnienia, w terminie 30 dni od dnia, w którym taka zmiana nastąpiła.

UWAGA: Od 9 października 2015 roku, tj. od wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2015 roku o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych, **osoby posiadające zarejestrowane odbiorniki radiofoniczne lub telewizyjne, które ukończyły 75 lat, są zwolnione z obowiązku składania w placówce pocztowej oświadczenia o spełnieniu warunków do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych oraz przedstawiania dokumentu (dowodu osobistego) potwierdzającego uprawnienie do tego zwolnienia.**

Na kolejnej stronie zamieszczamy wzór oświadczenia o spełnieniu warunków do korzystania ze zwolnień od opłat abonamentowych „(załącznik do rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 27 marca 2018 roku, poz. 699), które należy złożyć w placówce pocztowej Poczty Polskiej S.A.

Oświadczenie o spełnieniu warunków do korzystania ze zwolnień od opłat abonamentowych

CZĘŚĆ I: Wypełnia użytkownik

Indywidualny numer identyfikacyjny użytkownika

1.1. Użytkownik (imię i nazwisko)

1.1.1. PESEL

1.1.2. rodzaj i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość

1.2. Adres zamieszkania

1.2.1. ulica

1.2.2. nr domu

1.2.3. nr lokalu

1.2.4. kod pocztowy

1.2.5. miejscowość

1.3. Adres do korespondencji (należy wypełnić w przypadku, gdy adres jest inny niż w pkt 1.2.)

1.3.1. ulica

1.3.2. nr domu

1.3.3. nr lokalu

1.3.4. kod pocztowy

1.3.5. miejscowość

1.4. Miejsce używania odbiornika (należy wypełnić w przypadku, gdy adres jest inny niż w pkt 1.2.)

1.4.1. ulica

1.4.2. nr domu

1.4.3. nr lokalu

1.4.4. kod pocztowy

1.4.5. miejscowość

Oświadczam, że jestem uprawniony(-na) do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych na podstawie ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych lub innych ustaw

1.5. Rodzaj uprawnienia do zwolnienia od opłat abonamentowych (właściwie należy zaznaczyć znakiem „X”):

- I grupa inwalidzka, całkowita niezdolność do pracy, znaczny stopień niepełnosprawności, osoba bezrobotna,
 trwała lub okresowa całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, świadczenie pielęgnacyjne, renta socjalna,
 osoba niesłysząca, osoba niewidoma, inwalida wojenny/wojskowy, kombatanant – inwalida wojenny/wojskowy, zasiłek przedemerytalny,
 członek rodziny po kombatancie będącym inwalidą wojennym/wojskowym, ofiara represji wojennych/powojennych, świadczenie przedemerytalne,
 członek rodziny ofiary represji wojennych/powojennych, inwalida-żołnierz przymusowo zatrudniony, poszkodowany weteran wojenny,
 świadczenie pieniężne – ustawa o pomocy społecznej, ukończone 60 lat, ustalone prawo do emerytury (w wysokości do 50% przeciętnego wynag. GUS),
 spełnione kryteria dochodowe – ustawa o świadczeniach rodzinnych, zasiłek dla opiekuna osoby niepełnosprawnej, specjalny zasiłek opiekuńczy.

.....
data złożenia oświadczenia

.....
czytelny podpis użytkownika

CZĘŚĆ II: Wypełnia pracownik operatora wyznaczonego

2.1. Rodzaj dokumentu uprawniającego użytkownika do zwolnienia od opłat abonamentowych:

2.2. Uprawnienie do zwolnienia obowiązuje:

na czas nieokreślony

na czas określony od do

datownik/
pieczęć firmowa

.....
data i godzina przyjęcia oświadczenia

.....
podpis pracownika

Od opłat abonamentowych zwolnione są następujące osoby:

Osoby	Dokument uprawniający do zwolnienia
<p>1. co do których orzeczono o:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. zaliczeniu do I grupy inwalidów lub b. całkowitej niezdolności do pracy, na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub c. znacznym stopniu niepełnosprawności, na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub d. trwałej lub okresowej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, na podstawie ustawy z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników 	<p>orzeczenie właściwego organu orzekającego albo orzeczenie właściwej instancji sądu uchylające wcześniejszą decyzję organu orzekającego</p>
<p>2. które ukończyły 75 lat</p>	<p>uprawnienie do zwolnienia od opłat ustala Poczta Polska S.A. na podstawie danych z rejestru PESEL</p>
<p>3. które otrzymują świadczenie pielęgnacyjne z właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej lub rentę socjalną z ZUS lub innego organu emerytalno-rentowego</p>	<p>decyzja właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, albo decyzja jednostki organizacyjnej ZUS lub innego organu emerytalno-rentowego</p>
<p>4. niestyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2 000 Hz o natężeniu od 80 dB)</p>	<p>orzeczenie właściwego organu orzekającego o całkowitej głuchocie lub obustronnym upośledzeniu słuchu (mierzone na częstotliwości 2 000 Hz o natężeniu od 80 dB), albo zaświadczenie wystawione przez zakład opieki zdrowotnej potwierdzające powyższe parametry</p>

Osoby	Dokument uprawniający do zwolnienia
<p>5. niewidome, których ostrość wzroku nie przekracza 15%</p>	<p>legitymacja Polskiego Związku Niewidomych lub Związku Ociemniałych Żołnierzy RP albo orzeczenie właściwego organu orzekającego o zaliczeniu do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z tytułu uszkodzeń narządu wzroku, albo orzeczenie właściwego organu orzekającego, stwierdzające uszkodzenie narządu wzroku (ostrość wzroku nie przekracza 15%), albo zaświadczenie wystawione przez zakład opieki zdrowotnej potwierdzające powyższe parametry</p>
<p>6. które ukończyły 60 lat oraz mają prawo do emerytury, a jej wysokość nie przekracza miesięcznie kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzedzającym, ogłaszanego przez Prezesa GUS (w 2018 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło 4585,03 zł brutto, 50% tego wynagrodzenia wynosi 2292,52 zł)</p>	<p>dowód osobisty oraz decyzja jednostki organizacyjnej ZUS, albo innego organu emerytalno-rentowego o wysokości emerytury w danym roku (odcinek emerytury lub decyzja o przyznaniu albo waloryzacji emerytury) Organami emerytalno-rentowymi oprócz ZUS są: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, wojskowe biura emerytalne, Biuro Emerytalne Służby Więziennej</p>
<p>7. spełniające kryteria dochodowe określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (kryterium dochodowe określone w niniejszej ustawie spełniają osoby, których dochód rodziny w przeliczeniu na osobę lub dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł. W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł)</p>	<p>decyzja właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej o przyznaniu świadczenia rodzinnego, tj. zasiłku rodzinnego albo zaświadczenie tego organu stwierdzające wysokość dochodu spełniającego kryteria dochodowe określone w ustawie o świadczeniach rodzinnych Organem właściwym w rozumieniu ww. ustawy jest: wójt, burmistrz, prezydent miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby lub podmioty przez nich upoważnione</p>

Osoby	Dokument uprawniający do zwolnienia
<p>8. które mają prawo do korzystania ze świadczeń pieniężnych z tytułu ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej</p>	<p>decyzja jednostki organizacyjnej pomocy społecznej o przyznaniu świadczenia pieniężnego</p> <p>Świadczeniami pieniężnymi są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasiłek stały, • zasiłek okresowy, • zasiłek celowy lub specjalny zasiłek celowy, • zasiłek lub pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, • pomoc dla rodzin zastępczych, • pomoc na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki, • świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, • wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przez sąd <p>Jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • regionalne ośrodki polityki społecznej, • powiatowe centra pomocy rodzinie, • ośrodki pomocy społecznej, • domy pomocy społecznej, • placówki specjalistycznego poradnictwa, • placówki opiekuńczo-wychowawcze, • ośrodki wsparcia, • ośrodki interwencji kryzysowej
<p>9. bezrobotne, o których mowa w art. 2 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy</p>	<p>zaświadczenie z właściwego urzędu pracy o posiadaniu statusu bezrobotnego</p>
<p>10. posiadające prawo do zasiłku przedemerytalnego, określonego w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy</p>	<p>decyzja jednostki organizacyjnej ZUS o przyznaniu zasiłku przedemerytalnego lub zaświadczenie jednostki organizacyjnej ZUS o pobieraniu zasiłku przedemerytalnego</p>

Osoby	Dokument uprawniający do zwolnienia
11. posiadające prawo do świadczenia przedemerytalnego , określonego w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych	decyzja jednostki organizacyjnej ZUS o przyznaniu świadczenia przedemerytalnego lub zaświadczenie jednostki organizacyjnej ZUS o pobieraniu świadczenia przedemerytalnego
12. otrzymujące zasiłek dla opiekuna określony w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	decyzja właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone w zakresie administracji rządowej
13. inwalidów wojennych i wojskowych na podstawie ustawy z dnia 29 maja 1974 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin	książka inwalidy wojennego lub wojskowego, wystawiona przez organ emerytalno-rentowy
14. kombatantów będących inwalidami wojennymi lub wojskowymi na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego	legitymacja osoby represjonowanej
15. członków rodzin pozostałych po kombatantach będących inwalidami wojennymi lub wojskowymi na podstawie art. 12 ust. 1a ustawy z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego	dokument wystawiony przez Urząd ds. Kombatantów potwierdzający status członka rodziny po zmarłym kombatancie oraz dokument wystawiony przez ZUS potwierdzający uprawnienie do renty rodzinnej po zmarłym inwalidzie wojennym lub wojskowym, albo inne dokumenty wystawione przez właściwe organy orzekające potwierdzające uprawnienia członka rodziny pozostałego po kombatancie będącym inwalidą wojennym lub wojskowym
16. osoby, które zostały zaliczone do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa pozostającego w związku z pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego	legitymacja osoby represjonowanej

Osoby	Dokument uprawniający do zwolnienia
<p>17. członkowie rodzin pozostali po osobach pobierających do chwili śmierci rentę z tytułu inwalidztwa, o którym mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego</p>	<p>dokument wystawiony przez właściwy organ orzekający, potwierdzający uprawnienie do renty rodzinnej po osobie pobierającej do chwili śmierci rentę z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku z pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego lub inne dokumenty potwierdzające uprawnienia członka rodziny</p>
<p>18. osoby, które zostały zaliczone do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa pozostającego w związku z zatrudnieniem, o którym mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 2 września 1994 roku o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych</p>	<p>zaświadczenie organu wojskowego potwierdzające rodzaj i okres wykonywania przymusowego zatrudnienia w ramach zastępczej służby wojskowej oraz orzeczenie organu orzekającego o zaliczeniu do grupy inwalidów, wydane na podstawie orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej</p>
<p>19. osoby posiadające status weterana poszkodowanego na podstawie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 roku o weteranach działań poza granicami państwa</p>	<p>legitymacja weterana poszkodowanego wydana przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ministra Obrony Narodowej – w odniesieniu do żołnierzy, • ministra właściwego do spraw wewnętrznych – w odniesieniu do funkcjonariuszy, • Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego – w odniesieniu do funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego <p>oraz</p> <p>zaświadczenie właściwego organu emerytalno-rentowego potwierdzające pobieranie renty inwalidzkiej z tytułu urazów lub chorób powstałych w związku z udziałem w działaniach poza granicami państwa</p>

6.5. PASZPORT

Wniosek o wydanie paszportu można złożyć w dowolnym punkcie paszportowym w kraju, a za granicą u konsula, bez względu na miejsce zameldowania czy zamieszkania. **Dokument można odebrać tylko w tym samym miejscu, w którym składało się wniosek.**

Wydanie paszportu następuje na wniosek **osoby pełnoletniej**, po złożeniu wymaganych dokumentów, pobraniu danych biometrycznych oraz wniesieniu należnej opłaty.

Złożenie wniosku paszportowego oraz odbiór dokumentu paszportowego odbywa się osobiście.

Wniosek o wydanie paszportu **dla osoby ubezwłasnowolnionej** składa ustanowiony przez sąd opiekun. Obecność osoby ubezwłasnowolnionej jest wymagana przy składaniu wniosku o paszport, natomiast odbioru paszportu dla tej osoby dokonuje opiekun prawny. Obecność osoby ubezwłasnowolnionej nie jest wymagana w trakcie dokonywania dla niej odbioru paszportu.

Wydanie paszportu **osobie małoletniej** następuje na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych, po złożeniu wymaganych dokumentów, pobraniu danych biometrycznych (z wyjątkiem dzieci do 12. roku życia) oraz wniesieniu należnej opłaty.

Wniosek o wydanie dokumentu paszportowego osobie małoletniej składają rodzice lub ustanowieni przez sąd opiekunowie albo jeden z rodziców lub ustanowionych przez sąd opiekunów wraz z pisemną zgodą drugiego z rodziców lub ustanowionego przez sąd opiekuna, poświadczoną za zgodność podpisu przez organ paszportowy lub notariusza.

Jeżeli o paszport dla dziecka występuje opiekun prawny, należy przedłożyć do wglądu zaświadczenie sądu rodzinnego o ustanowieniu opieki nad małoletnim.

Jeżeli dziecko przebywa w rodzinie zastępczej, a kontakt z rodzicami dziecka jest niemożliwy, należy dołączyć do wniosku o wydanie paszportu orzeczenie sądu rodzinnego zezwalające na wydanie paszportu.

Dziecko do 18. roku życia musi być obecne przy składaniu dla niego wniosku o wydanie paszportu. Wyjątkiem jest małoletni do 5. roku życia, którego obecność nie jest wymagana. Odbioru paszportu dla dziecka może dokonać jeden z rodziców lub opiekunów prawnych, bez obecności dziecka.

Podpis posiadacza paszportu w ramce pod fotografią na wniosku paszportowym składa osoba małoletnia powyżej 13. roku życia.

Druki wniosków paszportowych nie mogą być pobierane za pośrednictwem internetu z uwagi na szczególne wymagania dotyczące papieru oraz specyficzny format.

Wniosek można pobrać w:

- siedzibie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie przy ul. Basztowej 22,
- Oddziale Paszportowym w Krakowie, ul. św. Sebastiana 11.

i

OPŁATA PASZPORTOWA

- dla osób pełnoletnich:

- 140 zł – opłata podstawowa

Ulgowa opłata za paszport w wysokości **50%** stawki przysługuje:

- emerytom, rencistom, osobom niepełnosprawnym, w rozumieniu przepisów ustawy z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, bez względu na rodzaj schorzenia, a także współmałżonkom tych osób pozostającym na ich wyłącznym utrzymaniu,
- osobom przebywającym w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystającym z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych,
- kombatantom i innym osobom, do których stosuje się przepisy ustawy z 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- uczniom i studentom,
- członkom rodzin wielodzietnych w rozumieniu ustawy z dnia 5 grudnia 2014 roku o Karcie Dużej Rodziny, posiadającym ważną Kartę Dużej Rodziny,
- opłata ulgowa dla osób do 25. roku życia posiadających ważną Kartę Dużej Rodziny, **po okazaniu dokumentu po-**

twierdzącego pobieranie nauki w szkole lub w szkole wyższej, wynosi **75%**.

W razie wystąpienia kilku tytułów uprawniających do ulgi w opłacie za wydanie paszportu przysługuje tylko jedna ulga.

● **dla osób małoletnich:**

- ▶ 60 zł – opłata od osób małoletnich, które w dniu złożenia wniosku paszportowego nie ukończyły 13. roku życia,
- ▶ 140 zł – opłata od osób małoletnich, które w dniu złożenia wniosku paszportowego ukończyły 13 lat, a nie ukończyły 18. roku życia.

Ulgowa opłata za paszport w wysokości **50%** stawki przysługuje dzieciom:

- ▶ które nie podjęły jeszcze obowiązku szkolnego lub są uczniami,
- ▶ niepełnosprawnym,
- ▶ przebywającym w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystającym z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych.

Ulgowa opłata za paszport w wysokości **75%** stawki przysługuje dzieciom:

- ▶ posiadającym ważną Kartę Dużej Rodziny.

Nie pobiera się opłaty za wydanie paszportu od:

- osób, które w dniu złożenia wniosku o wydanie paszportu mają ukończone 70 lat,
- osób przebywających w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych, jeżeli ich wyjazd za granicę następuje w celu długotrwałego leczenia lub w związku z koniecznością poddania się operacji,
- osób, które złożyły wniosek o wymianę paszportu z powodu jego wady technicznej,
- żołnierzy wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa, z wyjątkiem żołnierzy zawodowych.

Sprawę załatwia:

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
Wydział Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców
Oddział Paszportowy

Adres do korespondencji:

31-547 Kraków, ul. Przy Rondzie 6
e-mail: paszporty@malopolska.uw.gov.pl

Informacja paszportowa: tel. 12 39 21 820

Depozyt paszportowy
(informacja o możliwości odbioru paszportu):
tel. 12 39 21 806

Przyjmowanie wniosków paszportowych:

Kraków, ul. św. Sebastiana 11
(parter, sala obsługi paszportowej)

Wydawanie paszportów:

Kraków, ul. św. Sebastiana 9
(parter, sala obsługi paszportowej).

Uwaga! Wejście do budynku nr 9 odbywa się po schodach. Osoby mające problem z poruszaniem się mogą odebrać paszport w budynku nr 11, po uprzednim zgłoszeniu się do stanowiska informacji.

Godziny obsługi mieszkańców:

poniedziałek w godz. 9.00–17.00,
wtorek – piątek w godz. 8.00–15.00.

W celu złożenia wniosku paszportowego lub odebrania paszportu należy wcześniej pobrać bloczek z systemu kolejkowego. Wydawanie numerów z systemu kolejkowego zostaje zaprzestane, gdy przybliżony czas obsługi osób, które już pobrały bloczki z systemu, nie pozwoli na obsługę kolejnych osób w godzinach pracy Oddziału Paszportowego.

6.6. DOWÓD OSOBISTY

Dowód osobisty wydaje się nieodpłatnie i na podstawie złożonego wniosku. Ubiegający się o dowód osobisty musi posiadać numer ewidencyjny PESEL.

Wniosek o wydanie dowodu osobistego w formie pisemnej lub dokumentu elektronicznego opatrzonego bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu lub profilem zaufanym e-PUAP składa się w siedzibie organu dowolnej gminy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Wniosek składa osoba ubiegająca się o wydanie dowodu osobistego, z wyjątkiem:

- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, pozostającej pod władzą rodzicielską, w imieniu której wniosek składa jeden z rodziców,
- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, niepozostającej pod władzą rodzicielską, w imieniu której wniosek składa opiekun prawny.

Złożenie w siedzibie organu gminy wniosku o wydanie dowodu osobistego osobie nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych wymaga jej obecności przy składaniu wniosku; wyjątek stanowią osoby, które nie ukończyły 5. roku życia.

Dowód osobisty odbiera się osobiście w siedzibie organu gminy, w którym został złożony wniosek. Dowód osobisty wydawany osobie małoletniej, która nie ukończyła 13. roku życia, lub osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie odbiera rodzic albo opiekun prawny. Dowód osobisty wydawany osobie małoletniej, która ukończyła 13. rok życia, lub osobie ubezwłasnowolnionej częściowo odbiera osoba ubiegająca się o wydanie dowodu osobistego, rodzic albo kurator. Odbiór dowodu osobistego wydanego osobie małoletniej lub ubezwłasnowolnionej wymaga obecności tej osoby, chyba że była ona obecna przy składaniu wniosku.

Dowód osobisty wydany osobie, która nie ukończyła 5. roku życia, jest ważny przez okres 5 lat od daty jego wydania. Dowód osobisty wydany osobie, która ukończyła 5. rok życia, jest ważny przez okres 10 lat od daty jego wydania.

Z wnioskiem o wydanie nowego dowodu osobistego występuje się:

- co najmniej 30 dni przed upływem terminu ważności dowodu osobistego,
- niezwłocznie – w przypadku:
 - zmiany danych zawartych w dowodzie osobistym, z wyjątkiem zmiany nazwy organu wydającego,
 - zmiany wizerunku twarzy posiadacza dowodu osobistego w stosunku do wizerunku twarzy zamieszczonego w dowodzie

osobistym w stopniu utrudniającym lub uniemożliwiającym identyfikację jego posiadacza,

- utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego w stopniu utrudniającym lub uniemożliwiającym identyfikację jego posiadacza.

Dowód osobisty podlega unieważnieniu po upływie 4 miesięcy od zmiany danych w nim zawartych.

Przyjmowanie wniosków o wydanie dowodu osobistego od osób obłożnie chorych i niepełnosprawnych następuje po przedstawieniu przez opiekuna zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego chorobę lub niepełnosprawność uniemożliwiającą poruszanie się.

Do wniosku o wydanie dowodu osobistego dołącza się **aktualną fotografię** odzwierciedlającą w sposób niebudzący uzasadnionych wątpliwości wizerunek twarzy osoby ubiegającej się o wydanie dowodu osobistego przedstawiający ją bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami. Do wniosku załącza się kolorową fotografię o wymiarach 35 × 45 mm, wykonaną na jednolitym jasnym tle, mającą dobrą ostrość oraz odwzorowującą naturalny kolor skóry, obejmującą wizerunek od wierzchołka głowy do górnej części barków, tak aby twarz zajmowała 70–80% fotografii, pokazującą wyraźnie oczy, zwłaszcza źrenice, przedstawiającą osobę w pozycji frontalnej, bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami, patrzącą na wprost z otwartymi oczami nieprzesłoniętymi włosami, z naturalnym wyrazem twarzy i zamkniętymi ustami.

Osoba z wrodzonymi lub nabytymi wadami narządu wzroku może załączyć do wniosku fotografię przedstawiającą ją w okularach z ciemnymi szklami. W takim przypadku do wniosku załącza się również orzeczenie o niepełnosprawności osoby do 16. roku życia lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby, która ukończyła 16 lat, z powodu wrodzonej lub nabytej wady narządu wzroku, wydane zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W uzasadnionych przypadkach organ gminy może wydać dowód osobisty na wniosek, do którego została dołączona fotografia przedstawiająca osobę z zamkniętymi oczami, innym niż naturalny wyrazem twarzy lub z otwartymi ustami. Fotografia dołączana do wniosku składanego w postaci papierowej powinna być wykonana na papierze fotograficznym lub papierze fotograficznym przeznaczonym do drukarek. Do wniosku składanego w postaci elektronicznej załącza się plik zawierający fotografię o wymiarach co najmniej 492 × 633 pikseli i wielkości nieprzekraczającej

2,5 MB, spełniającą wymogi, o których mowa powyżej. **Fotografia powinna być wykonana nie wcześniej niż 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku.**

O niemożności złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego spowodowanej chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą Wnioskodawca powiadamia organ gminy, który zapewnia przyjęcie wniosku w miejscu pobytu tej osoby, chyba że okoliczności nie pozwalają na jego przyjęcie. W przypadku gdy wniosek o wydanie dowodu osobistego został złożony w takim trybie, odbioru dowodu osobistego może dokonać pełnomocnik legitymujący się pełnomocnictwem szczególnym do dokonania jego odbioru.

W przypadku gdy złożenie wniosku o wydanie dowodu osobistego w ww. trybie okaże się nieuzasadnione, odmawia się przyjęcia wniosku w miejscu wskazanym przez Wnioskodawcę oraz poucza się go o konieczności złożenia wniosku osobiście lub drogą elektroniczną.

Sprawę załatwia:

Wydział Spraw Administracyjnych Urzędu Miasta Krakowa

- **Referat Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych dla Dzielnic I–VII**

w budynku przy al. Powstania Warszawskiego 10, Centrum Administracyjne oraz Punkt Obsługi Mieszkańców w Galerii Bronowice przy ul. Stawowej 61, lokal 193,

- **Referat Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych dla Dzielnic VIII–XIII**

w budynku przy ul. Wielickiej 28a oraz Punkt Obsługi Mieszkańców w Galerii Bonarka City Center przy ul. Kamieńskiego 11, lokal G26,

- **Referat Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych dla Dzielnic XIV–XVIII**

w budynku na os. Zgody 2 oraz Punkt Obsługi Mieszkańców w Galerii Serepada przy ul. Gen. T. Bora-Komorowskiego 41.

6.7. PROGRAM „OPIEKA WYTCHNIENIOWA”

Program „Opieka wytchnieniowa” zapewnia usługę opieki wytchnieniowej rodzinie i opiekunom osób niepełnosprawnych.

Program **jest skierowany** do członków rodzin lub opiekunów, którzy sprawują bezpośrednią opiekę nad:

- dzieckiem z niepełnosprawnością posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności i mającym wskazania do:
 - konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
 - konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- dorosłymi osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Usługa będzie świadczona:

- w ramach pobytu dziennego, jeśli podopieczny spełnia kryteria programu i nie korzysta z innych form usług w miejscu zamieszkania, ośrodka wsparcia lub domu pomocy społecznej jako zorganizowanej usługi,
- jako rozszerzenie usług opiekuńczych w ramach pobytu całodobowego:
 - w ośrodkach wsparcia, w tym w środowiskowych domach samopomocy posiadających miejsca całodobowego pobytu,
 - w mieszkaniach chronionych (z wyłączeniem możliwości pobytu dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością).
- poprzez zapewnienie członkom rodziny lub opiekunom możliwości skorzystania ze specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego lub terapeutycznego) oraz wsparcia w zakresie nauki pielęgnacji, rehabilitacji i dietetyki.

W 2019 roku usługa opieki wytchnieniowej w formie pobytu całodobowego może być udzielona maksymalnie na 14 dni.

Dla usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego oraz wsparcia poprzez specjalistyczne poradnictwo limit wynosi 240 godzin. Jest to suma wsparcia w ramach opieki wytchnieniowej dla opiekuna 1 dziecka lub osoby dorosłej z niepełnosprawnością, uprawnionych do tego rodzaju wsparcia.

Osoby uprawnione do otrzymania opieki wytchnieniowej nie ponoszą żadnych kosztów za usługę w powyższych wymiarach.

Jeśli opiekun wykorzysta limit, a zechce nadal korzystać z opieki wytchnieniowej, będzie musiał spełniać kryterium dochodowe (dochód nie może przekroczyć 350% obowiązującego od 1 października 2018 roku kryterium dochodowego określonego w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej). Spełniając ten warunek, można skorzystać jeszcze z 240 godzin opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego i specjalistycznego poradnictwa, opłacając je w wysokości 50% kosztów tych usług. Na podobnej zasadzie można skorzystać przez kolejne 14 dni z opieki wytchnieniowej w ramach pobytu całodobowego w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych: w takim przypadku odpłatność wynosi 50% wartości tych usług.

6.7.1. PROJEKT KRAKOWSKIE CENTRUM INFORMACJI I WSPARCIA DLA OPIEKUNÓW OSÓB NIESAMODZIELNYCH

Projekt ma na celu objęcie opiekunów oraz osoby niesamodzielne krótkoterminową opieką dzienną lub całodobową wraz ze wsparciem medycznym, rehabilitacyjnym, psychologicznym i pielęgniarstkiem. Udział w projekcie jest całkowicie bezpłatny.

Kontakt:

- 31-534 Kraków, al. Daszyńskiego 22,
- 31-976 Kraków, os. Szkolne 14 (wejście od ul. Struga)

godziny otwarcia:

- 10.00-18.00 – poniedziałki, środy,
- 9.00-17.00 – wtorki, czwartki, piątki,
- 9.00-14.00 – każda pierwsza sobota miesiąca.
- **telefony:** 512 361 939, 512 361 898, 510 742 669
- **e-mail:** kontakt@wsparciekraow.pl

Opieka jest realizowana w miejscu zamieszkania opiekuna i osoby niesamodzielnej, co pozwala na większy komfort tych osób (nie ma konieczności zmiany miejsca pobytu – pomimo zmiany opiekuna osoba

niesamodzielna pozostaje we własnym domu). Projekt ma na celu objęcie opiekunów oraz osoby niesamodzielne krótkoterminową (do dwóch tygodni) opieką dzienną lub całodobową wraz ze wsparciem medycznym, rehabilitacyjnym, psychologicznym i pielęgniarstkiem. Dodatkowo opieka odciążeniowa jest dostosowana do indywidualnych potrzeb zarówno opiekunów, jak i osób niesamodzielnych.

Zadania w ramach opieki odciążeniowej: opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób niesamodzielnych, wsparcie psychologa oraz rehabilitanta, wsparcie medyczne oraz pielęgniarstkie, proponowanie profilaktyki zdrowotnej, udzielenie wsparcia poprawiającego zdrowie, pomoc w dotarciu do placówek zdrowia/rehabilitacji, pomoc w doborze odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego oraz pielęgnacyjnego, szkolenia dla opiekunów w zakresie użytkowania sprzętu rehabilitacyjnego (także w miejscu zamieszkania), grupy wsparcia i spotkania dla opiekunów osób niesamodzielnych.

W ramach projektu działa także **CENTRUM INFORMACYJNO-DORADCZE**, w którym doradcy pomogą nie tylko wybrać wsparcie odpowiednie do sytuacji, ale także wypełnić potrzebne dokumenty i formularze.

Projekt realizowany jest od 1.03.2018 do 28.02.2021 roku.

W projekcie mogą wziąć udział opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych i osoby niesamodzielne zamieszkujące Gminę Kraków.

Osoba niesamodzielna to osoba, która ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymaga opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego. Za osobę niesamodzielną uznaje się taką, która nie potrafi wykonać jednej z następujących czynności: kąpać się, ubierać się i rozbierać, korzystać z toalety, wstawać z łóżka i przemieszczać się na fotel, samodzielnie jeść, kontrolować wydalanie moczu i stolca.

Opiekun faktyczny to osoba pełnoletnia opiekująca się osobą niesamodzielną, niebędąca opiekunem zawodowym i niepobierająca wynagrodzenia z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną, najczęściej członkiem rodziny. Określenie „opiekun faktyczny” obejmuje zarówno rodzinę, jak i sąsiadów czy przyjaciół, którzy również mogą sprawować opiekę nad osobą niepełnosprawną, niepełnosprawnym dzieckiem czy seniorem.

Rekrutacja w ramach doradztwa odbywa się w sposób ciągły, nabory do pozostałych form wsparcia prowadzone są cyklicznie co tydzień. Przedstawione przez Kandydatów dokumenty podlegają ocenie formalnej

i merytorycznej. O zakwalifikowaniu się do Projektu decyduje liczba uzyskanych punktów; nie dotyczy to doradztwa, które udzielane jest każdemu, kto zgłosi się do Centrum. Zakres i forma wsparcia udzielona uczestnikowi projektu zależy od zgłaszanych przez niego potrzeb oraz sytuacji osoby niesamodzielnej i jej opiekuna faktycznego. Ostateczną decyzję o formie i zakresie wsparcia podejmuje komisja kwalifikacyjna na podstawie dostarczonej przez uczestnika dokumentacji.

6.8. KARTA PARKINGOWA

Organem wydającym kartę parkingową jest wybrany przewodniczący powiatowego/ miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności (w przypadku osoby niepełnosprawnej), zaś w przypadku placówki przewodniczący powiatowego/miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności właściwy ze względu na siedzibę placówki.

Kartę parkingową umieszcza się za przednią szybą pojazdu samochodowego, a jeśli pojazd nie posiada przedniej szyby – w widocznym miejscu w przedniej części pojazdu, w sposób eksponujący widoczne zabezpieczenia karty oraz umożliwiające odczytanie jej numeru i daty ważności.

Osoba niepełnosprawna mająca znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, kierująca pojazdem samochodowym oznaczonym kartą parkingową, może nie stosować się do niektórych znaków drogowych.

Przepis ten dotyczy również:

- kierującego pojazdem przewożącego osobę o znacznie ograniczonej możliwości samodzielnego poruszania się,
- pracowników placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób z niepełnosprawnością mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, pozostających pod opieką tych placówek.

Wszystkie przepisy dotyczące karty parkingowej stosują się także do osób, które posługują się kartą parkingową wydaną poza granicami Polski.

Karta parkingowa potwierdza uprawnienia do:

- korzystania z miejsc parkingowych wyznaczonych dla osób niepełnosprawnych (tzw. kopert),
- niestosowania się do następujących znaków drogowych:

- ▶ B-1 zakaz ruchu w obu kierunkach,
- ▶ B-3 zakaz wjazdu pojazdów silnikowych z wyjątkiem motocykli jednośladowych,
- ▶ B-3a zakaz wjazdu autobusów,
- ▶ B-4 zakaz wjazdu motocykli,
- ▶ B-10 zakaz wjazdu motorowerów,
- ▶ B-35 zakaz postoju,
- ▶ B-37 zakaz postoju w dni nieparzyste,
- ▶ B-38 zakaz postoju w dni parzyste,
- ▶ B-39 strefa ograniczonego postoju.

Opłata za wydanie karty parkingowej wynosi 21 zł.

Karta parkingowa dla osoby niepełnosprawnej **wydawana jest** wyłącznie:

- osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się,
- osobie niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16. roku życia, mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

Osoba niepełnosprawna zaliczona do **lekkiego stopnia** niepełnosprawności nie jest uprawniona do uzyskania karty parkingowej.

Osoby niepełnosprawne w stopniu znacznym od dnia 1 lipca 2014 roku uzyskują kartę parkingową na podstawie wydanego od tego dnia orzeczenia o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień, zawierającego wskazanie w zakresie karty parkingowej.

Wskazanie do karty parkingowej w orzeczeniu o znacznym stopniu niepełnosprawności **nie jest uzależnione** od symbolu przyczyny niepełnosprawności, ale wyłącznie od tego, że osoba niepełnosprawna ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności nie jest tożsame z posiadaniem znacznych ograniczeń w możliwości samodzielnego poruszania się.

Wyjątek: Ustawodawca przewidział odstępstwo od zasady, zgodnie z którą karta parkingowa od dnia 1 lipca 2014 roku przysługuje na podstawie orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności wydawanego także od 1 lipca 2014 roku. Wyjątek dotyczy osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym, które posiadają orzeczenia wydane przed 1 lipca 2014 roku wraz z symbolem przyczyny niepełnosprawności 04-O (choroby narządu wzroku), 05-R (upośledzenie narządu ruchu) lub 10-N (choroba neurologiczna). Osoby posiadające tego rodzaju orzeczenia uzyskają kartę parkingową bez konieczności ponownego orzekania się – na podstawie dotychczasowego orzeczenia, jeżeli zawiera ono wskazanie do karty parkingowej.

Osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym od dnia 1 lipca 2014 roku uzyskują kartę parkingową na podstawie wydanego od dnia 1 lipca 2014 roku orzeczenia o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień, zawierającego wskazanie w zakresie karty parkingowej.

Wskazanie do karty parkingowej w orzeczeniu o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności **jest uzależnione** od symbolu przyczyny niepełnosprawności i tego, że osoba niepełnosprawna ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Wskazanie do karty parkingowej będą mogły uzyskać wyłącznie osoby mające zarówno znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, jak i przyczynę niepełnosprawności oznaczoną symbolem 04-O (choroby narządu wzroku), 05-R (upośledzenie narządu ruchu) lub 10-N (choroba neurologiczna).

Osoby niepełnosprawne, które nie ukończyły 16. roku życia od dnia 1 lipca 2014 roku uzyskują kartę parkingową na podstawie wydanego od dnia 1 lipca 2014 roku orzeczenia o niepełnosprawności zawierającego wskazanie w zakresie karty parkingowej.

W przypadku tych osób wskazanie do karty parkingowej **nie jest uzależnione** od symbolu przyczyny niepełnosprawności, ale wyłącznie od tego, że dziecko ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, co ustala się, uwzględniając m.in. wiek dziecka. Jeżeli zatem to wiek

dziecka w chwili orzekania powoduje, że ma ono trudności w poruszaniu się, nie uzyska ono wskazania do karty parkingowej.

Karta parkingowa wydawana jest wyłącznie **na czas określony** – na okres ważności orzeczenia, jednak nie dłużej niż na 5 lat. Jeżeli orzeczenie uprawniające do karty parkingowej zostało wydane na czas nieokreślony (bezterminowo) albo na okres dłuższy niż 5 lat, to i tak karta parkingowa zostanie wydana wyłącznie na okres 5 lat od dnia jej wydania.

Kartę parkingową wydaje się na wniosek osoby niepełnosprawnej lub placówki. Wniosek składa się do wybranego przewodniczącego powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, zaś w przypadku placówki – do przewodniczącego powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności właściwego ze względu na siedzibę placówki.

Osoba niepełnosprawna składa wniosek osobiście, z wyjątkiem:

- osoby, która nie ukończyła 18. roku życia, za którą wniosek składają rodzice lub ustanowieni przez sąd opiekunowie albo jeden z rodziców lub ustanowionych przez sąd opiekunów,
- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, pozostającej pod władzą rodzicielską, za którą wniosek składa jeden z rodziców,
- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, niepozostającej pod władzą rodzicielską lub osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, za którą wniosek składa odpowiednio opiekun lub kurator ustanowiony przez sąd.

Wniosek placówki składa osoba upoważniona do jej reprezentowania. Wniosek jest podpisywany przez Wnioskodawcę. W przypadku złożenia wniosku przez osoby, które nie ukończyły 18. roku życia oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo, podpis składa odpowiednio jeden z rodziców, opiekun lub kurator. W przypadku braku możliwości złożenia podpisu przewodniczący zespołu zamieszcza we wniosku adnotację o braku możliwości złożenia podpisu przez Wnioskodawcę.

We wniosku, w miejscu oznaczonym jako „wzór podpisu”, osoba niepełnosprawna składa wzór podpisu, z wyjątkiem:

- osoby, która nie ukończyła 18. roku życia,
- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie lub częściowo,
- osoby, która nie ma możliwości złożenia podpisu.

W przypadku osoby, która nie ukończyła 18. roku życia, osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie lub częściowo, a także osoby, która nie ma moż-

liwości złożenia podpisu oraz wniosku placówki miejsce oznaczone jako „wzór podpisu” pozostawia się niewypełnione.

Do wniosku osoby niepełnosprawnej **dołącza się:**

- jedną fotografię o wymiarach 35 mm x 45 mm, odzwierciedlającą aktualny wizerunek osoby, której wniosek dotyczy, przedstawiającą tę osobę bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami (osoba z wrodzonymi lub nabytymi wadami narządu wzroku może dołączyć do wniosku fotografię przedstawiającą ją w okularach z ciemnymi szklami, a osoba nosząca nakrycie głowy zgodnie z zasadami swojego wyznania – fotografię przedstawiającą osobę z nakryciem głowy, pod warunkiem że fotografia taka jest zamieszczona w dokumencie potwierdzającym tożsamość tej osoby),
- dowód uiszczenia opłaty za wydanie karty parkingowej.

Składając wniosek, **przedstawia się do wglądu** oryginał prawomocnego orzeczenia o niepełnosprawności, o stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień wraz ze wskazaniem do karty parkingowej.

W razie stwierdzenia braków formalnych we wniosku przewodniczący zespołu wzywa osobę niepełnosprawną lub placówkę, za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, do uzupełnienia wniosku w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania. Po bezskutecznym upływie terminu na uzupełnienie wniosku dokument ten pozostawia się bez rozpoznania.

W przypadku niespełnienia warunków do otrzymania karty parkingowej przewodniczący zespołu, w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku spełniającego wymogi formalne, informuje w formie pisemnej osobę niepełnosprawną lub placówkę o odmowie przyznania karty wraz z uzasadnieniem. Od informacji o odmowie przyznania karty nie przysługuje odwołanie, ponieważ przyznanie karty jest czynnością materialno-techniczną i de facto konsekwencją posiadania orzeczenia wraz ze wskazaniem do karty parkingowej.

W przypadku spełnienia warunków do otrzymania karty parkingowej przewodniczący zespołu w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku spełniającego wymogi formalne informuje osobę niepełnosprawną lub placówkę o terminie i miejscu odbioru karty.

Przewodniczący zespołu ma w terminie 30 dni poinformować o dacie wydania karty, a nie wydać kartę.

Przewodniczący zespołu, po uzupełnieniu blankietu karty parkingowej o informacje dotyczące osoby niepełnosprawnej lub placówki, daty ważności

karty parkingowej, jej numeru oraz nazwy organu wydającego tę kartę, dokonuje jej zabezpieczenia przez naniesienie hologramu i laminowanie.

Osoba niepełnosprawna odbiera kartę parkingową osobiście, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość albo przez ustanowionego pełnomocnika po okazaniu przez niego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość oraz pisemnego pełnomocnictwa do odbioru karty.

Kartę parkingową wydaną:

- osobie, która nie ukończyła 18. roku życia, odbiera jeden z rodziców lub ustanowionych przez sąd opiekunów,
- osobie ubezwłasnowolnionej całkowicie, pozostającej pod władzą rodzicielską, odbiera jeden z rodziców,
- osobie ubezwłasnowolnionej całkowicie, niepozostającej pod władzą rodzicielską, lub osobie ubezwłasnowolnionej częściowo, odbiera odpowiednio opiekun lub kurator ustanowiony przez sąd po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i oświadczeniu o prawie do sprawowania odpowiednio władzy rodzicielskiej, opieki lub kurateli.

Osoba odbierająca kartę parkingową potwierdza jej odbiór. W przypadku braku możliwości złożenia podpisu przewodniczący zespołu zamieszcza we wniosku właściwą adnotację.

Sprawę załatwia:

**Miejski Zespół ds. Orzekania
o Niepełnosprawności w Krakowie**

funkcjonujący w strukturze Urzędu Miasta Krakowa –
Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia

30–703 Kraków, ul. Dekerta 24

tel. 12 616 52 12, 12 616 52 17, faks 12 616 52 14.

Zespół przyjmuje osoby zainteresowane

od poniedziałku do piątku w godzinach 7.40–15.30

6.9. MIEJSCA POSTOJOWE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Wyznaczenie miejsca postojowego dla pojazdu osoby niepełnosprawnej na drodze wewnętrznej, pozostającej pod administracją Zarządu Dróg Miasta Krakowa, następuje na wniosek osoby niepełnosprawnej lub jej

opiekuna, albo na pisemny wniosek instytucji i firm zatrudniających osoby niepełnosprawne o wyznaczenie ogólnodostępnych miejsc postojowych przed instytucjami i firmami. Postępowanie nie podlega opłatom.

Wymagane dokumenty:

- pisemny wniosek **osoby niepełnosprawnej, jej opiekuna lub pełnomocnika** o wyznaczenie ogólnodostępnego miejsca postojowego dla pojazdu osoby niepełnosprawnej, do którego należy dołączyć następujące dokumenty:
 - oświadczenie o posiadaniu karty parkingowej w rozumieniu ustawy Prawo o ruchu drogowym wraz ze wskazaniem numeru i daty ważności,
 - oświadczenie o miejscu zamieszkania,
 - szkic lokalizacyjny wnioskowanego miejsca postojowego,
- pisemny wniosek instytucji i przedsiębiorców zatrudniających osoby niepełnosprawne o wyznaczenie ogólnodostępnych miejsc postojowych przed instytucjami i firmami, do którego należy dołączyć następujące dokumenty:
 - oświadczenie o posiadaniu karty parkingowej w rozumieniu ustawy Prawo o ruchu drogowym wraz ze wskazaniem numeru i daty ważności,
 - oświadczenie o miejscu zamieszkania,
 - szkic lokalizacyjny wnioskowanego miejsca postojowego.

Uwaga! Miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych mogą być wyznaczone dla osoby posiadającej aktualną kartę parkingową.

- pisemny wniosek **instytucji obsługujących osoby niepełnosprawne** o wyznaczenie ogólnodostępnych miejsc postojowych przed instytucjami, do którego należy dołączyć:
 - opinię Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Osób z Niepełnosprawnościami,
 - szkic lokalizacyjny wnioskowanego miejsca postojowego.

Zarząd Dróg Miasta Krakowa zastrzega sobie prawo do weryfikacji złożonych dokumentów, w szczególności poprzez zażądanie dostarczenia ich oryginałów.

UWAGA! Do końca grudnia każdego roku osoba niepełnosprawna (lub jej opiekun/pełnomocnik), dla której zostało wyznaczone miejsce posto-

jowe, ma obowiązek złożyć oświadczenie o braku zmian w zakresie treści dokumentów składanych przez strony. Nieprzedłożenie ww. oświadczenia będzie podstawą do likwidacji oznakowanego miejsca.

Wyznaczone miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych są ogólnodostępne i mogą z nich korzystać wszystkie osoby niepełnosprawne posiadające stosowne uprawnienia.

Pełna treść procedury dotyczącej wyznaczania miejsca postojowego dla pojazdu osoby niepełnosprawnej na drodze wewnętrznej ZDMK-10 jest dostępna na stronie:

www.bip.krakow.pl/?dok_id=3276&sub=procedura&proc=ZDMK-10.

Sprawę załatwia:

Zarząd Dróg Miast Krakowa

Dział Utrzymania Oznakowania i Urządzeń BRD

(w zakresie dróg wewnętrznych,
pozostających w zarządzie ZDMK)

31-828 Kraków, os. Złotej Jesieni 14

tel. 12 616 75 14, centrala: 12 616 70 00.

6.10. ABONAMENT POSTOJOWY

Strefa Płatnego Parkowania w Krakowie obowiązuje w dni robocze od poniedziałku do soboty w godz. 10.00–20.00.

Zgodnie z uchwałą LXXXIX/2177/17 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 listopada 2017 roku **karta parkingowa osoby niepełnosprawnej uprawnia do bezpłatnego postoju wyłącznie w miejscach specjalnie wydzielonych i przeznaczonych dla tych osób (tzw. „kopertach”)**. Karta parkingowa powinna być umieszczona za przednią szybą pojazdu samochodowego w sposób umożliwiający jej odczytanie. Karta parkingowa jest dokumentem o standardzie międzynarodowym, który obowiązuje nie tylko na terenie Polski, ale także w krajach Unii Europejskiej. W poszczególnych krajach członkowskich obowiązują jednak odrębne przepisy wynikające z prawa drogowego dla danego kraju, a co się z tym wiąże, odrębne ulgi i uprawnienia dla osób niepełnosprawnych.

Ponieważ **karta parkingowa nie zwalnia osób niepełnosprawnych z opłaty za postój w Strefie Płatnego Parkowania na terenie miasta**

Krakowa, za postój w innych miejscach w strefie osoby niepełnosprawne są zobowiązane uiszczać stosowne opłaty, z uwzględnieniem możliwości wykupienia zniżkowego abonamentu osoby niepełnosprawnej.

Abonament postojowy miesięczny typu „N” dla osoby niepełnosprawnej przysługuje (na czas nie dłuższy niż okres obowiązywania ważności karty parkingowej osoby niepełnosprawnej):

- **osobie niepełnosprawnej** zameldowanej na terenie województwa małopolskiego, posiadającej ważną kartę parkingową osoby niepełnosprawnej w rozumieniu ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym – wydany wyłącznie dla jednego pojazdu posiadanego na podstawie jednego z tytułów:
 - własności,
 - współwłasności,
 - umowy leasingu,
 - umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, w przypadku umowy kredytu na zakup samochodu,
- **rodzicowi albo opiekunowi prawnemu, albo opiekunowi osoby niepełnosprawnej** (przy czym przez opiekuna osoby niepełnosprawnej rozumie się osobę sprawującą stałą opiekę nad osobą niepełnosprawną, połączoną stosunkiem małżeństwa lub pokrewieństwa, o jakim mowa w art. 129 ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy, z tą osobą, niebędącą rodzicem lub opiekunem prawnym, zameldowaną pod tym samym adresem, co osoba, w odniesieniu do której sprawowana jest opieka), zameldowanej na terenie województwa małopolskiego, posiadającej ważną kartę parkingową osoby niepełnosprawnej w rozumieniu ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym – wydany wyłącznie dla jednego pojazdu samochodowego posiadanego na podstawie jednego z tytułów:
 - własności,
 - współwłasności,
 - umowy leasingu,
 - umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, w przypadku umowy kredytu na zakup samochodu.

Opłata za abonament typu „N” wynosi 2,50 zł miesięcznie.

Warunkiem nabycia abonamentu postojowego typu „N” dla osoby niepełnosprawnej jest przedłożenie następujących dokumentów:

- pisemna lub ustna dyspozycja wydania przedmiotowego abonamentu,
- dokument tożsamości (dowód osobisty lub paszport),
- w przypadku zameldowania poza Gminą Miejską Kraków oświadczenie o zameldowaniu na terenie województwa małopolskiego,
- dowód rejestracyjny pojazdu samochodowego (ewentualnie karta pojazdu lub decyzja z Wydziału Komunikacji) z wpisem poświadczającym posiadanie pojazdu samochodowego z tytułu własności/współwłasności, umowy leasingu, umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie (w przypadku umowy kredytu na zakup samochodu),
- karta parkingowa osoby niepełnosprawnej,
- umowa leasingu (kserokopię dokumentu należy dołączyć do wniosku o wydanie abonamentu), gdy posiadanie samochodu wynika z tytułu umowy leasingu,
- umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie (kserokopię dokumentu należy dołączyć do wniosku o wydanie abonamentu) – gdy posiadanie samochodu wynika z tytułu umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie (w przypadku umowy kredytu na zakup samochodu),
- w przypadku wniosku o abonament postojowy typu „N” osoby niepełnosprawnej dla opiekuna osoby niepełnosprawnej do wniosku należy załączyć dodatkowo oświadczenie o sprawowaniu stałej opieki nad osobą niepełnosprawną,
- w przypadku wniosku o abonament postojowy typu „N” osoby niepełnosprawnej dla opiekuna prawnego osoby niepełnosprawnej (niebędącego jej rodzicem) dodatkowo dokument (z właściwego organu) o sprawowaniu opieki prawnej nad osobą niepełnosprawną (np. prawomocne orzeczenie sądu),
- przy dokumentach zagranicznych lub sporządzonych w języku obcym (w tym zagraniczne dowody rejestracyjne w sytuacji, gdy stanowią one potwierdzenie tytułu do pojazdu) – tłumaczenie ich na język polski (kserokopię dokumentu należy dołączyć do wniosku o wydanie abonamentu), dokonane przez tłumacza przysięgłego lub właściwego konsula (za wyjątkiem paszportu lub innego dokumentu tożsamości),
- w przypadku gdy Wnioskodawca działa przez pełnomocnika, do wniosku należy załączyć dokument stwierdzający udzielenie pełnomocnictwa lub prokury albo jego odpisu, wypisu lub kopii poświadczonych notarialnie lub przez upoważniony organ bądź osobę.

Powyższe dokumenty należy okazać w oryginale, ewentualnie w kserokopii potwierdzonej za zgodność z oryginałem notarialnie lub przez organ, który go wydał.

Sprawę załatwia:

Miejska Infrastruktura Sp. z o.o.

ul. W. Reymonta 20, 30-059 Kraków

(wejście od ul. H. Reymana)

tel. 12 341 85 51

faks 12 341 84 83

e-mail: zarzad@mi.krakow.pl,

www.mi.krakow.pl

Biuro Strefy Płatnego Parkowania jest czynne w dni robocze od poniedziałku do piątku w godz. od 8.00 do 18.00 (wgląd w dokumentację zdjęciową sprawy od 8.00 do 15.00 dostępny dla: zawiadomień po 14 dniach od daty zdarzenia, upomnień od dnia wystawienia).

faks 12 341 84 84

e-mail: bspp@mi.krakow.pl

- abonamenty: tel. 12 341 85 62, 12 341 85 63, 12 341 85 64, 12 341 85 65,
- eAbonamenty: tel. 12 341 85 66, 12 341 85 49,
- kasa, abonamenty typu „O” i „I”: tel. 12 341 85 59,
- abonamenty typu „M” i „A”: tel. 12 341 85 66, 12 341 85 49, 12 341 85 63,
- reklamacje/pisma: tel. 12 341 85 67, 12 341 85 68,
- parkomaty: tel. 12 341 85 50, 12 341 85 60,
- upomnienia: tel. 12 341 85 75, 12 341 85 76, 12 341 85 77, 12 341 85 78.

6.11. PRZEWÓZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA TERENIE GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW

Przewóz osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Miejskiej Kraków obecnie realizuje firma **Radio Taxi „Partner”** (tel. 12 196 33 lub

12 196 88). Wykonawca wybrany został w drodze przetargu nieograniczonego. Nadzór nad wykonaniem umowy sprawuje Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa, Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami, mieszczący się przy ul. Dekerta 24, 30-703 Kraków.

Świadczenie usług przewozu osób niepełnosprawnych odbywa się w systemie „od drzwi do drzwi”, tzn. kierowca (i ewentualny pomocnik kierowcy) zapewnia pomoc osobie niepełnosprawnej w wyjściu ze wskazanego miejsca i dotarciu do punktu docelowego wyznaczonego przez osobę niepełnosprawną, jej opiekuna lub asystenta.

Prawo do korzystania z dofinansowanego przez Gminę Miejską Kraków przewozu osób niepełnosprawnych mają osoby niepełnosprawne zamieszkałe na terenie Gminy Miejskiej Kraków i posiadające ważne co najmniej jedno z wymienionych niżej orzeczeń stopnia niepełnosprawności.

Uprawniające orzeczenia stopnia niepełnosprawności			
Orzeczenia wydane przed 1 stycznia 1998 roku i zaliczające do jednej z poniższych grup inwalidztwa:	Orzeczenia lekarzy orzeczników ZUS	Orzeczenia Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności	Orzeczenia rentowe dla rolników KRUS
I grupa inwalidztwa	Całkowita niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji	Znaczny stopień niepełnosprawności	Stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, połączona z prawem do zasiłku pielęgnacyjnego
II grupa inwalidztwa	Całkowita niezdolność do pracy	Umiarkowany stopień niepełnosprawności	-

Prawo do korzystania z dofinansowanego przez Gminę Miejską Kraków przewozu osób niepełnosprawnych mają także dzieci posiadające ważne orzeczenie o niepełnosprawności wydane przez Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Uwaga! Usługa ta nie obejmuje przewozów dzieci niepełnosprawnych z domu do szkoły, przedszkola, żłobka na zajęcia i z powrotem.

Usługa przewozu osób niepełnosprawnych wykonywana jest we wszystkie dni tygodnia w godz. od 6.00 do 22.00. Wykonawca ma obowiązek

zrealizować przewóz osoby niepełnosprawnej w innych godzinach niż wyżej określone w przypadku, kiedy przewóz zostanie zamówiony z co najmniej dwudniowym wyprzedzeniem.

Przewozy można zamawiać na bieżąco lub z wyprzedzeniem. Zamawiając przewóz na bieżąco, należy liczyć się z sytuacją, że w danym terminie nie będzie wolnych samochodów i tym samym możliwości realizacji zlecenia.

Zamawianie przewozu odbywa się pod numerami telefonu:
12 196 88, 12 196 33 lub 604 909 688.

Osoba niepełnosprawna zobowiązana jest okazać kierowcy dokument uprawniający do dofinansowania przez Gminę Miejską Kraków przewozu osób niepełnosprawnych ze środków publicznych. W przypadku gdy osoba niepełnosprawna nie posiada przy sobie dokumentów uprawniających do dofinansowanego przewozu lub odmowy ich okazania Wykonawca ma prawo nie realizować przewozu. Dokumentem uprawniającym do korzystania z dofinansowanego przez Gminę Miejską Kraków przewozu osób niepełnosprawnych jest ważna legitymacja osoby niepełnosprawnej, zawierająca wpis zaliczający do jednego z uprawniających stopni niepełnosprawności lub uprawniające orzeczenie o niepełnosprawności wraz z dokumentem tożsamości.

Osoba niepełnosprawna ma prawo do korzystania z pomocy ze strony kierowcy lub pomocnika kierowcy (w granicach nieprzekraczających ich możliwości fizycznych) przy przemieszczaniu się z miejsca pobytu do samochodu i dotarciu do punktu docelowego.

W sytuacji przekraczającej możliwości fizyczne, o których mowa powyżej, w tym z uwagi na nadwagę osoby niepełnosprawnej lub nietypowy wózek inwalidzki, osoba niepełnosprawna zobowiązana jest zapewnić sobie dodatkową pomoc ze strony osób trzecich.

Opiekun osoby niepełnosprawnej ma prawo do bezpłatnego przejazdu podczas wykonywanej usługi wraz z osobą niepełnosprawną. Wyłącznie za zgodą dyspozytora, w przypadku gdy w samochodzie są wolne miejsca, dopuszcza się bezpłatny przewóz więcej niż jednego opiekuna osoby niepełnosprawnej.

Osoba niepełnosprawna jest zobowiązana do uiszczenia opłaty za kurs według obowiązującego cennika.

Cennik opłat ponoszonych przez osoby niepełnosprawne:

- w godz. 6.00–22.00 we wszystkie dni tygodnia:
 - część stała opłaty: 3,00 zł,
 - część zmienna opłaty: za każdy rozpoczęty kilometr przewozu 1,20 zł.
- w godz. 22.00–6.00 we wszystkie dni tygodnia:
 - część stała opłaty: 3,00 zł,
 - część zmienna opłaty: za każdy rozpoczęty kilometr przewozu 1,80 zł.
- opłata za postój samochodu:
 - proporcjonalnie do czasu trwania postoju, według stawki 10 zł/godz.

Powyższa opłata ponoszona przez pasażera jest już pomniejszona o dopłatę z budżetu Gminy Miejskiej Kraków.

Szczegółowych informacji udziela także pracownik Referatu ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami Urzędu Miasta Krakowa pod numerem telefonu: 12 616 51 91.

6.12. KRAKOWSKA KARTA RODZINNA

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa,
Referat ds. Obsługi Mieszkańców

- ul. Stachowicza 18, 30–103 Kraków
I piętro, stanowisko nr 8, 9, 10 lub 11
w godzinach 7.40–15.30,
- os. Zgody 2, 31–949 Kraków
parter, pokój nr 25, w godzinach 7.40–15.30.

Informacja telefoniczna: 12 616 50 50

Do korzystania z programu pn. Krakowska Karta Rodzinna 3+ **uprawnione są:**

- rodziny wielodzietne, wspólnie gospodarujące i mieszkające na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w których rodzice (rodzic w przy-

padku rodzin niepełnych) rozliczają podatek dochodowy od osób fizycznych w urzędzie skarbowym właściwym dla osoby zamieszkałej na terenie Miasta Krakowa. Przez rodzinę wielodzietną rozumie się rodzinę składającą się z rodziców (rodzica w przypadku rodzin niepełnych) mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci (w tym dzieci, nad którymi sprawują rodzinną pieczę zastępczą):

- w wieku do ukończenia 18. roku życia,
 - w wieku do ukończenia 24. roku życia – w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej,
 - bez ograniczeń wiekowych – **w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,**
- placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego, prowadzone przez Gminę Miejską Kraków lub na jej zlecenie.

Potwierdzeniem przysługujących w ramach programu pn. Krakowska Karta Rodzinna 3+ zniżek, ulg, preferencji i uprawnień jest ważna Krakowska Karta Rodzinna.

Krakowską Kartę Rodziną wydaje się lub przedłuża jej ważność na wniosek rodzica lub opiekuna placówki. Poprzez rodzica rozumie się także: rodzica zastępczego, osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka lub opiekuna prawnego dziecka. Poprzez opiekuna placówki pojmuje się osobę zatrudnioną w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

Krakowska Karta Rodzinna wydawana jest osobom uprawnionym, z wyłączeniem dzieci do ukończenia 4. roku życia. Dzieciom tym zniżki, ulgi, preferencje i uprawnienia przyznawane są po okazaniu ważnej Krakowskiej Karty Rodzinnej rodzica lub opiekuna placówki. Osoba uprawniona może dostarczyć fotografię dziecka na miesiąc przed ukończeniem przez dziecko 4. roku życia celem wydania Karty.

Krakowska Karta Rodzinna jest zintegrowana z Krakowską Kartą Miejską.

Zapis biletu wolnej jazdy dokonywany jest wyłącznie dzieciom i młodzieży objętej programem Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+. Rodzice lub opiekunowie placówki otrzymują spersonalizowaną Krakowską Kartę Rodziną, bez zapisu biletu wolnej jazdy.

Krakowska Karta Rodzinna ważna jest przez rok, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu złożenia wniosku o jej wydanie lub przedłużenie ważności.

Wniosek o przedłużenie ważności Krakowskiej Karty Rodzinnej może zostać złożony nie wcześniej niż na 30 dni przed upływem terminu jej ważności.

Lista partnerów i miejsc, w których honoruje się Krakowską Kartę Rodzinną, oraz wykaz zniżek, ulg, preferencji i uprawnień zamieszczony jest na stronie internetowej www.kkr.krakow.pl.

6.13. OGÓLNOPOLSKA KARTA DUŻEJ RODZINY

Sprawę załatwia:

Krakowskie Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa,
Referat ds. Obsługi Mieszkańców

- ul. Stachowicza 18, 30–103 Kraków,
I piętro, stanowisko nr 8, 9, 10, 11, w godz. 7.40–15.30,
- os. Zgody 2, 31–949 Kraków,
parter, pokój 25, w godz. 7.40–15.30.

Wydawanie Karty Dużej Rodziny:

ul. Stachowicza 18, II piętro, pokój 213.

Informacja tel. 12 616 50 50.

Sprawę można załatwić także poprzez portal internetowy:

<https://empatia.mpips.gov.pl/>

Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny to system zniżek dla rodzin wielodzietnych.

Prawo do posiadania karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje także dzieciom:

- w wieku do ukończenia 18. roku życia,
- w wieku do ukończenia 25. roku życia, w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub w szkole wyższej,
- bez ograniczeń wiekowych, w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełności,

ale tylko w przypadku, gdy w dniu składania wniosku w rodzinie jest co najmniej troje dzieci spełniających powyższe warunki.

Karta jest wydawana bezpłatnie i przysługuje niezależnie od dochodu każdemu członkowi rodziny. Rodzice, przez których rozumie się także rodziców zastępczych lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka, mogą korzystać z Karty dożywotnio, dzieci – do 18. roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do osiągnięcia 25 lat. Osoby posiadające orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności otrzymują kartę na czas trwania orzeczenia o niepełnosprawności. Karta przyznawana jest dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej na czas umieszczenia w danej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Zniżki mogą oferować nie tylko instytucje publiczne, ale również przedsiębiorcy prywatni. Przystępując do programu, zyskują oni prawo do posługiwania się znakiem „Tu honorujemy Kartę Dużej Rodziny”. Wykaz zniżek dostępnych w ramach Karty Dużej Rodziny jest dostępny pod adresem: www.rodzina.gov.pl.

6.14. KRAKOWSKA KARTA RODZINY Z NIEPEŁNOSPRAWNYM DZIECKIEM

Sprawę załatwia:

Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia

Urzędu Miasta Krakowa,

Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami

ul. Dekerta 24, 30-703 Kraków,

parter, stanowisko nr 6, tel. 12 616 52 93

w godz. 7.40–15.30.

Program pod nazwą Kraków dla Rodziny „N” został uruchomiony w listopadzie 2017 roku. Wspiera rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi poprzez polepszanie ich warunków bytowych, możliwość systematycznej poprawy stanu zdrowia, zwiększony dostęp do instytucji edukacyjnych, kulturalnych, sportowych oraz sektora usług i rekreacyjno-turystycznego. Potwierdzeniem przysługujących w ramach programu zniżek, ulg, preferencji

i uprawnień jest ważna Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem wydawana w formie spersonalizowanej karty identyfikacyjnej.

Do korzystania z programu uprawnione są:

- rodziny z niepełnosprawnym dzieckiem zamieszkałe i wspólnie gospodarujące na terenie Gminy Miejskiej Kraków,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego prowadzone przez Gminę Miejską Kraków lub na jej zlecenie, w których wychowywane jest co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne (w wieku do ukończenia 16. roku życia, posiadające aktualne orzeczenie o niepełnosprawności lub od ukończenia 16. roku życia do ukończenia 25. roku życia, posiadające aktualne orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności) wraz z rodzeństwem (do ukończenia 18. roku życia lub do ukończenia 24. roku życia, gdy kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej);
- dorosłe dzieci niepełnosprawne (powyżej 25. roku życia), legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, u których data powstania niepełnosprawności została ustalona przed 21. rokiem życia, oraz dwóch opiekunów faktycznych, jeżeli wspólnie zamieszkują i gospodarują na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

Krakowską Kartę Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem otrzymują:

- dziecko niepełnosprawne oraz rodzeństwo dziecka niepełnosprawnego, po ukończeniu 4. roku życia,
- uprawnieni członkowie rodzin, w których wychowywane jest dziecko niepełnosprawne,
- uprawnione dzieci niepełnosprawne umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego po ukończeniu 4. roku życia oraz opiekunowie placówek,
- dorosłe dziecko niepełnosprawne,
- rodzic, rodzice, opiekun faktyczny dorosłego dziecka niepełnosprawnego lub dwóch opiekunów faktycznych dorosłego dziecka niepełnosprawnego.

Karta **nie jest wydawana** niepełnosprawnym dzieciom oraz pełnosprawnemu rodzeństwu dziecka niepełnosprawnego w wieku do ukończenia 4. roku życia. Dzieciom tym zniżki, ulgi, preferencje i uprawnienia przyznawane są po okazaniu ważnej Krakowskiej Karty Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem przez rodzica lub opiekuna placówki.

Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem wydawana jest lub termin jej ważności jest przedłużany bezpłatnie, po weryfikacji złożonego kompletnego wniosku, na okres obowiązywania posiadanego przez niepełnosprawne dziecko orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności nie dłużej jednak niż na 5 lat, w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku lub w terminie 60 dni w sprawach wymagających przeprowadzenia czynności wyjaśniających. Podobnie bezpłatnie przedłużany jest termin jej ważności.

Uwaga: Przy składaniu wniosku o wydanie Karty niezbędne są zdjęcia członków rodziny ubiegających się o kartę (z wyjątkiem dzieci do 4. roku życia).

Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem upoważnia przede wszystkim do:

- bezpłatnych przejazdów Komunikacją Miejską w Krakowie,
- korzystania z systemu parkingów Park & Ride,
- ulgi w opłatach w wysokości 0,50 zł za korzystanie przez dziecko w wieku do lat 5 z nauczania, wychowania i opieki w przedszkolach samorządowych za każdą dodatkową godzinę przekraczającą 5 godzin dziennie. Dla rodzin objętych zarówno programem Krakowska Karta Rodzinna 3+ jak i programem Kraków dla Rodziny „N” opłata wynosi 0 zł,
- przyjmowania do żłobków samorządowych poza kolejnością,
- zwolnienia z opłaty za pobyt dziecka w żłobku samorządowym (opłata ta wynosi 199 zł miesięcznie),
- wolnego wstępu dla dzieci niepełnosprawnych do krakowskiego ZOO (dla pozostałych członków rodziny 50% zniżki),
- bezpłatnego wejścia do wszystkich oddziałów Muzeum Narodowego w Krakowie,
- 70% zniżki na wybrane wydarzenia realizowane przez Krakowskie Biuro Festiwalowe,
- korzystania z oferty prywatnych firm i instytucji.

Lista Partnerów i miejsc, w których honorowana jest Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem, a także wykaz zniżek, ulg, preferencji i uprawnień zamieszczony jest na stronie internetowej www.krakow.pl/bezbarier/kkrn.

Lokale Partnerów oznakowane są naklejką o honorowaniu Karty.

Procedura wydawania Krakowskiej Karty Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem oraz wnioski są dostępne na stronie:

www.bip.krakow.pl/?dok_id=3276&sub=procedura&proc=SZ-7.

6.15. KARTA KRAKOWSKA

Karta Krakowska to element polityki promocyjnej i społecznej miasta mający na celu jego rozwój, zwiększenie dostępności do komunikacji miejskiej i dóbr kultury, jak również zwiększenie dochodów miasta z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Program ten został wprowadzony uchwałą Rady Miasta Krakowa z 7 lutego 2018 roku (nr XCIV/2450/18).

Infolinia Karty Krakowskiej: tel. 12 254 14 00,
czynna od poniedziałku do piątku w godz. 8.00–20.00
e-mail: kontakt@kk.krakow.pl

W ramach programu Karty Krakowskiej działa system zniżek, ulg, preferencji i uprawnień – zniżki obowiązują od 1 sierpnia 2018 roku. W pierwszej kolejności wprowadzono 20% ulgę związaną z zakupem biletów okresowych komunikacji miejskiej, jak również biletów wstępu do miejskich muzeów oraz galerii. Oferta ta jest rozszerzana o kolejne przywileje i korzyści dla mieszkańców i osób rozliczających podatki w Krakowie. Miejsca, w których w ramach Programu Karta Krakowska można uzyskać 20% zniżkę, oznaczone są naklejką „Tu honorujemy Kartę Krakowską”.

Do korzystania z Karty Krakowskiej **uprawnione są osoby** spełniające co najmniej jeden z poniższych warunków:

- są zameldowane **na pobyt stały** na terenie Krakowa,
- **rozliczają podatek dochodowy** od osób fizycznych w urzędzie skarbowym właściwym dla osoby zamieszkałej na terenie Krakowa, ze wskazaniem Krakowa jako miejsca swego zamieszkania, bez względu na to, czy osoby te osiągnęły dochód.

Do korzystania z Karty Krakowskiej uprawnione są także dzieci osób, o których mowa powyżej, w wieku do 18. roku życia, oraz osoby przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w wieku do 18 roku życia, wychowawcy oraz dyrektorzy tych placówek.

Osoby ubiegające się o Kartę Krakowską na podstawie PIT w trakcie składania wniosku winny okazać jeden z poniższych dokumentów:

- pierwszą stroną PIT z prezentatą urzędu skarbowego (pieczętąką wpływu) lub potwierdzeniem jego złożenia z zastrzeżeniem, że w przypadku PIT 40A nie wymaga się prezentaty/potwierdzenia złożenia,
- pierwszą stroną PIT wraz z Urzędowym Poświadczeniem Odbioru PIT (UPO),
- zaświadczenie z Urzędu Skarbowego.

Karta jest ważna przez rok, licząc od dnia jej uzyskania, tj. pozytywnej weryfikacji kompletnego wniosku.

Wnioski o Kartę Krakowską można składać w formie elektronicznej oraz papierowej.

Wnioski można składać poprzez stronę internetową www.kk.krakow.pl oraz w poniższych punktach:

- Punkt Sprzedaży Biletów MPK, pętla autobusowa przy Dworcu Głównym Wschód Kraków (poniedziałek – piątek, godz. 9.00–19.00, sobota, godz. 8.00–16.00),
- Punkt Sprzedaży Biletów MPK, ul. św. Wawrzyńca 13 (poniedziałek – piątek, godz. 8.00–16.00),
- Punkt Sprzedaży Biletów MPK, ul. Podwałe 3/5 (poniedziałek – piątek, godz. 9.00–19.00),
- Punkt Sprzedaży Biletów MPK, pętla tramwajowa Krowodrza Górka (poniedziałek – piątek, godz. 11.00–19.00),
- Punkt Sprzedaży Biletów MPK, ul. Powstańców Wielkopolskich 6 (poniedziałek – piątek, godz. 9.00–17.00),
- Punkt Sprzedaży Biletów MPK, Os. Centrum D, blok 7 (poniedziałek – piątek, godz. 9.00–19.00).

Do wniosku należy dołączyć aktualną fotografię opisaną imieniem i nazwiskiem Wnioskodawcy. Zdjęcie można również załączyć jako plik graficzny.

6.16. ULGI W KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ W KRAKOWIE

Listę osób uprawnionych do przejazdów bezpłatnych i ulgowych w komunikacji miejskiej realizowanej na obszarze Gminy Miejskiej Kraków

oraz Miast i Gmin, które przystąpiły do porozumień międzygminnych, znajdują Państwo w zamieszczonych poniżej tabelach.

Do obszaru objętego integracją międzygminną należy Gmina Miejska Kraków oraz 16 gmin, które zawarły z Gminą Miejską Kraków porozumienia w celu wspólnej realizacji publicznego transportu zbiorowego. Są to gminy: Biskupice, Czernichów, Iwanowice, Kocmyrzów – Luborzyca, Liszki, Michałowice, Mogilany, Niepołomice, Słomniki, Skafa, Skawina, Świątniki Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki.

UPRAWNIENIA DO PRZEJAZDÓW BEZPŁATNYCH LINIAMI DZIENNYMI I NOCNYMI POSIADAJĄ:

Lp.	Osoby uprawnione	Podstawa uprawnienia/dokument poświadczający uprawnienie (uprawnienia do przejazdów bezpłatnych przysługują osobom niepełnosprawnym oraz emerytom tylko wtedy, gdy niepełnosprawność lub uprawnienie do świadczenia emerytalnego zostały stwierdzone przez właściwe instytucje lub organy administracji publicznej)
1.	Dzieci od urodzenia do dnia 30 września roku, w którym kończą 7 lat	Oświadczenie rodzica lub opiekuna lub dokument urzędowy dziecka lub rodziców (opiekunów), umożliwiający stwierdzenie wieku dziecka
2.	Uczniowie szkół podstawowych prowadzonych w obszarze objętym integracją międzygminną, w okresie od 1 września do 30 czerwca	Ważna legitymacja szkolna ucznia szkoły podstawowej zlokalizowanej w obszarze objętym integracją międzygminną, wydana według wzoru określonego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania
3.	Dzieci i młodzież objęta programem Krakowska Karta Rodzinna 3+	Krakowska Karta Rodzinna w formie spersonalizowanej karty elektronicznej z zapisem biletu wolnej jazdy
4.	Dzieci z rodzin wielodzietnych , tj. rodzin, w których rodzice/rodzic mają na utrzymaniu co najmniej troje dzieci (w tym dzieci, nad którymi sprawują rodzinną pieczę zastępczą) w wieku do ukończenia 18. roku życia lub do ukończenia 24. roku życia w przypadku kontynuowania przez dziecko nauki lub bez ograniczenia wieku w przypadku dziecka z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu znacznym, zamieszkujących na stałe w obszarze objętym integracją międzygminną. Uprawnienie obejmuje dzieci i młodzież uczącą się do ukończenia 24. roku życia.	Bilet wolnej jazdy imienny, wydany na nośniku w formie karty elektronicznej, na okres roku (uprawnienie obowiązuje do końca terminu ważności wydanego biletu)

5.	<p>Wychowankowie rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, wraz z osobami prowadzącymi i ich dziećmi oraz wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz dzieci z wielodzietnych zawodowych rodzin zastępczych zamieszkujący na stałe w obszarze objętym integracją międzygminną</p>	<p>Bilet wolnej jazdy imienny, wydany na nośniku w formie spersonalizowanej karty elektronicznej, na okres roku</p>
6.	<p>Dzieci niepełnosprawne i inni członkowie rodzin objętych programem Kraków dla Rodziny „N” oraz dzieci niepełnosprawne umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych korzystających z tego programu i opiekunowie tych placówek</p>	<p>Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem w formie spersonalizowanej karty identyfikacyjnej</p>
7.	<p>Dzieci do ukończenia 18. roku życia niepełnosprawne z powodu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • schorzeń narządu słuchu, • upośledzenia umysłowego, • schorzeń narządu wzroku, • schorzeń narządu ruchu, • schorzeń neurologicznych <p>wraz z opiekunem towarzyszącym im w pojeździe</p>	<p>Legitymacja osoby niepełnosprawnej lub orzeczenie, z wpisem jednego z symboli przyczyny niepełnosprawności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „03-L”, „L”, „§26 pkt 1 lit. i” wraz z zaświadczeniem lekarskim potwierdzającym zaburzenia słuchu • „01-U”, „U”, „§26 pkt 1 lit. c” • „04-O”, „O”, „§26 pkt 1 lit. h” • „05-R”, „R”, „§26 pkt 1 lit. a” • „10-N”, „N”, „§26 pkt 1 lit. a”
8.	<p>Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych, uczęszczający do szkół podstawowych, ponadpodstawowych i policealnych wraz z opiekunem, który podróżuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z uprawnionym, po uprawnionego lub po odwiezieniu uprawnionego • wyłącznie na trasie: od miejsca zamieszkania uprawnionego do placówki oświatowej lub innej placówki specjalnej (wychowawczej, ośrodka terapii, zakładu opieki zdrowotnej, itp.), do której uczęszcza uprawniony i z powrotem (prawo to jest ograniczone do przejazdu najkrótszą drogą) 	<p>Dla uprawnionego: ważna legitymacja szkolna, wydawana uczniom ze stwierdzoną potrzebą kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawność</p> <p>a</p> <p>dla opiekuna: zaświadczenie, wydane przez placówkę do której uczęszcza uprawniony, określające nazwę i adres placówki oraz adres zamieszkania uprawnionego ucznia</p>

9.	<p>Osoby niepełnosprawne z orzeczoną/a:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znacznym stopniem, niepełnosprawności • całkowitą niezdolnością do pracy i samodzielnej egzystencji, • niezdolnością do samodzielnej egzystencji, • I grupą inwalidztwa, <p>wraz z opiekunem towarzyszącym im w pojeździe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • legitymacja osoby niepełnosprawnej lub orzeczenie, z określeniem znacznego stopnia niepełnosprawności, • orzeczenie z określeniem całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, • orzeczenie o I grupie inwalidztwa, z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej
10.	<p>Osoby ze schorzeniem narządu wzroku wraz z przewodnikiem towarzyszącym im w pojeździe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • legitymacja osoby niepełnosprawnej lub orzeczenie, z określeniem umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, z wpisem jednego z symboli przyczyny niepełnosprawności: „O4-O”, „O”, „§26 pkt 1 lit. h”, • legitymacja Polskiego Związku Niewidomych; <p>z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej</p>
11.	<p>Osoby niepełnosprawne z narządu ruchu kończyn dolnych z orzeczoną/a: umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub całkowitą niezdolnością do pracy lub II grupą inwalidztwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • legitymacja osoby niepełnosprawnej lub orzeczenie z określeniem umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, z wpisem jednego z symboli przyczyny niepełnosprawności: „O5-R”, „R”, „§26 pkt 1 lit. a”, „N”, „10-N”, • orzeczenie z określeniem całkowitej niezdolności do pracy, • orzeczenie o II grupie inwalidztwa, wraz z zaświadczeniem lekarskim potwierdzającym niepełnosprawność z narządu ruchu kończyn dolnych oraz dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej
12.	<p>Osoby niepełnosprawne z upośledzeniem umysłowym z orzeczoną/a umiarkowanym stopniem niepełnosprawności</p>	<p>Legitymacja osoby niepełnosprawnej lub orzeczenie z określeniem umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, z wpisem jednego z symboli przyczyny niepełnosprawności: „O1-U”, „U”, „§26 pkt 1 lit. c”</p> <p>z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej</p>
13.	<p>Osoby, które ukończyły 70 lat życia</p>	<p>Dokument ze zdjęciem umożliwiający potwierdzenie wieku i tożsamości osoby uprawnionej</p>

14.	<p>Osoby, które oddały bezpłatnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> co najmniej 18 litrów krwi pełnej lub odpowiadającą tej objętości ilość innych jej składników – mężczyźni, co najmniej 15 litrów krwi pełnej lub odpowiadającą tej objętości ilość innych jej składników – kobiety 	<ul style="list-style-type: none"> legitymacja potwierdzająca nadanie odznaki „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi” za oddanie 15/18 litrów krwi, legitymacja Honorowego Dawcy Krwi z odpowiednim wpisem, poświadczonym pieczętką Centrum Krwiodawstwa <p>wraz z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej</p>
15.	<p>Osoby posiadające status represjonowanego z powodu represji wojennych i okresu powojennego</p>	<ul style="list-style-type: none"> legitymacja osoby represjonowanej wydana przez organ rentowy, zawierająca wpis aktualnego orzeczenia o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy albo o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji, zaświadczenie o uprawnieniach kombatanatów i osób represjonowanych, wydane przez Urząd do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych <p>z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej</p>
16.	<p>Działacze opozycji antykomunistycznej oraz osoby represjonowane z powodów politycznych</p>	<p>Legitymacja działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych wydana przez Urząd ds. Kombatanatów i Osób Represjonowanych</p>
17.	<p>Obywatele polscy poszkodowani przez III Rzeszę będący zwyczajnymi członkami Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę</p>	<p>Legitymacja Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej</p>
18.	<p>Osoby upoważnione do kontroli dokumentów przewozu w pojazdach KMK, podczas wykonywania czynności służbowych</p>	<p>Imienny identyfikator uprawniający do przeprowadzania kontroli dokumentów przewozu</p>
19.	<p>Pracownicy Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego S.A. w Krakowie</p>	<p>Legitymacja pracownicza MPK S.A.</p>
20.	<p>Nieumundurowani funkcjonariusze Policji wykonujący czynności operacyjne w pojazdach KMK</p>	<p>Bilet wolnej jazdy imienny, zapisany na nośniku w formie karty elektronicznej</p>
21.	<p>Pasażerowie odbywający podróż środkami KMK, w dniu obchodów Europejskiego Dnia bez Samochodu, tj. 22 września każdego roku</p>	<p>-</p>

Uwaga! Osoby posiadające uprawnienie do bezpłatnych przejazdów wymienione w tabeli w pozycjach 6–7, 9–12 i 14–15 mogą, po udokumentowaniu uprawnienia, uzyskać imienny bilet wolnej jazdy zapisany na nośniku w formie spersonalizowanej karty elektronicznej, na okres zgodny z ważnością dokumentów potwierdzających uprawnienie.

W przypadkach wymienionych w tabeli w poz. 7 i 9–10 bilet wolnej jazdy zawiera specjalne oznaczenie potwierdzające uprawnienie dla opiekuna/przewodnika.

Bilety wolnej jazdy w formie zapisu na Krakowskiej Karcie Miejskiej, po udokumentowaniu spełnienia wymaganych warunków, wydawane są:

- w budynku Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego S.A.
ul. św. Wawrzyńca 13, pok. 14
tel. 12 19 150
(poniedziałek, w godz. 8.00–16.00
wtorek – piątek, w godz. 7.00–15.00),
- w Punkcie Sprzedaży Biletów
ul. Podwale 3/5
tel. 12 19 150
(poniedziałek – piątek, w godz. 9.00–19.00).

Imienna karta KKM (spersonalizowana, ze zdjęciem) wydawana jest bezpłatnie:

- osobom otrzymującym kartę KKM po raz pierwszy (wcześniej niezarejestrowanym w systemie),
- osobom posiadającym kartę KKM wydaną wcześniej (bez zdjęcia) razem z legitymacją do biletu okresowego (której okazywanie jest wymagane w czasie kontroli).

Za powtórne i każde kolejne wydanie karty KKM, np. w przypadku jej zagubienia, pobierana jest opłata w wysokości 8,00 zł.

UPRAWNIENIA DO PRZEJAZDÓW ULGOWYCH LINIAMI DZIENNYMI I NOCNYMI POSIADAJĄ:

Lp.	Osoby uprawnione	Podstawa uprawnienia/dokument poświadczający uprawnienie (uprawnienia do przejazdów ulgowych przysługują osobom niepełnosprawnym oraz emerytom tylko wtedy, gdy niepełnosprawność lub uprawnienie do świadczenia emerytalnego zostały stwierdzone przez właściwe instytucje lub organy administracji publicznej)
1.	Dzieci i młodzież od 1 października roku kalendarzowego, w którym kończą 7 lat do ukończenia 16. roku życia (nie dotyczy uczniów szkół podstawowych prowadzonych w obszarze objętym integracją międzygminną w okresie od 1 września do 30 czerwca - uprawnionych do przejazdów bezpłatnych)	Dokument ze zdjęciem i datą urodzenia
2.	Młodzież po ukończeniu 16. roku życia , ucząca się w szkołach publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, objętych polskim systemem oświaty – nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia	Ważna legitymacja szkolna, wydana według wzoru określonego przez ministra właściwego do spraw edukacji narodowej lub kultury
3.	Uczestnicy studiów trzeciego stopnia	Ważna legitymacja doktoranta wydana według wzoru określonego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego
4.	Uczniowie i studenci zagranicznych szkół, do ukończenia 26. roku życia	Ważna imienna karta: ISIC (International Student Identity Card)
5.	Osoby niepełnosprawne z narządów słuchu	<ul style="list-style-type: none"> • legitymacja osoby niepełnosprawnej z orzeczeniem lekkiego stopnia niepełnosprawności z wpisem przyczyny niepełnosprawności: „03-L”, • legitymacja wydana przez Polski Związek Głuchych z wpisem „inwalida słuchu”

6.	Osoby niepełnosprawne z orzeczeniem/ą: <ul style="list-style-type: none"> • umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, • całkowitą niezdolnością do pracy, • II grupą inwalidzką 	<ul style="list-style-type: none"> • legitymacja osoby niepełnosprawnej lub orzeczenie z określeniem umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, • orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, • orzeczenie o II grupie inwalidzkiej, z dokumentem potwierdzającym tożsamość pasażera
7.	Emeryci do ukończenia 70. roku życia	Legitymacja potwierdzająca status emeryta lub prawomocna decyzja o przyznaniu świadczeń emerytalnych wraz z dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.

Uwaga! Osobom wymienionym w tabeli w poz. 1 lub 2, korzystającym z imiennego biletu okresowego miesięcznego, które w okresie ważności biletu kończą 16. lub 24. rok życia, uprawnienie przysługuje do końca ważności biletu.

UPRAWNIENIA WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCEGO POSIADAJĄ:

Przejazdy bezpłatne	
Posłowie i senatorowie	Legitymacja poselska lub senatorska (w związku z art. 43 ust. 1 i art. 45 ust. 1 i 3 Ustawy z dnia 9 maja 1996 roku o wykonywaniu mandatu posła i senatora)
Inwalidzi wojenni i wojskowi oraz przewodnik inwalidy wojennego zaliczonego do I grupy inwalidzkiej	Książeczka inwalidy wojennego (wojskowego) zawierająca wpis o zaliczeniu do odpowiedniej grupy inwalidów lub o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy lub o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji (Ustawa z dnia 29.05.1974 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin)
Cywilne niewidome ofiary działań wojennych oraz przewodnik	Legitymacja cywilnej niewidomej ofiary działań wojennych wg wzoru określonego w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2007 roku w sprawie legitymacji cywilnej niewidomej ofiary działań wojennych, w związku z art. 10 i art. 11 ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych

Przejazdy z ulgą 50%	
Kombatanci lub osoby zajmujące się działalnością równorzędną z działalnością kombatancką oraz niektóre osoby będące ofiarami represji wojennych i okresu powojennego	Legitymacja osoby represjonowanej zawierająca wpis o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy albo o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji lub zaświadczenie wydane przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z wpisem o przysługujących ulgach (Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego)
Studenci studiów licencjackich, inżynierskich lub magisterskich	Ważna legitymacja studencka lub elektroniczna legitymacja studencka wg wzoru określonego w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie dokumentacji przebiegu studiów z dnia 14 września 2011 roku w związku z art. 188 ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym
Słuchacze kolegiów nauczycielskich oraz kolegiów pracowników służb społecznych	Ważna legitymacja słuchacza kolegium wg wzoru MENiS II/183 w związku z art. 9f ust. 2 oraz art. 77 ust. 4 Ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty
Weterani poszkodowani pobierający rentę inwalidzką z tytułu urazów lub chorób powstałych w związku z udziałem w działaniach poza granicami państwa	Legitymacja weterana poszkodowanego wraz z legitymacją emeryta-rencisty wg wzoru określonego w Rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 lutego 2012 roku w sprawie wzoru legitymacji weterana i weterana poszkodowanego oraz trybu ich wydawania, wymiany lub zwrotu w związku z art. 30 Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 roku o weteranach działań poza granicami państwa

6.17. ULGI W PRZEJAZDACH ŚRODKAMI PUBLICZNEGO TRANSPORTU ZBIOROWEGO (DAWNE PKP I PKS)

Na mocy ustawy z dnia 20 czerwca 1992 roku o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego główne pojęcia używane w tym podrozdziale są definiowane następująco:

- **osoba niezdolna do samodzielnej egzystencji** – to osoba całkowicie niezdolna do pracy oraz niezdolna do samodzielnej egzystencji w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo posiadająca znaczny stopień niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych bądź zaliczona do inwalidów I grupy, jeżeli orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidzkiej nie utraciło mocy,
- **dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne** – to dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne do ukończenia 24. roku życia oraz studenci dotknięci inwalidztwem lub niepełnosprawni do ukończenia 26. roku życia,

- **opiekunowie lub przewodnicy** – należy przez to rozumieć jedną osobę pełnoletnią, a w przypadku przewodnika osoby niewidomej – osobę, która ukończyła 13 lat, albo psa – przewodnika,
- **środki publicznego transportu zbiorowego** – to środki transportu wykorzystywane w transporcie kolejowym lub drogowym, w przewozie o charakterze użyteczności publicznej, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o publicznym transporcie,
- **ulga 100%** – to uprawnienie do uzyskania w kasie biletowej przewoźnika biletu z ulgą 100% wydawanego nieodpłatnie.

Wyjaśnienie terminów dotyczących komunikacji autobusowej:

- **komunikacja zwykła** – to regularny przewóz osób wykonywany w ramach publicznego transportu zbiorowego drogowego, w którym środki transportu zatrzymują się we wszystkich miejscowościach usytuowanych na linii komunikacyjnej, której długość nie przekracza 150 km,
- **komunikacja przyspieszona** – to regularny przewóz osób wykonywany w ramach publicznego transportu zbiorowego drogowego, w którym środki transportu zatrzymują się we wszystkich lub w niektórych miejscowościach usytuowanych na linii komunikacyjnej, której długość nie przekracza 200 km,
- **komunikacja pospieszna** – to regularny przewóz osób wykonywany w ramach publicznego transportu zbiorowego drogowego, w którym środki transportu zatrzymują się w niektórych miejscowościach usytuowanych na linii komunikacyjnej, której długość przekracza 200 km,
- **komunikacja ekspresowa** – to regularny przewóz osób wykonywany w ramach publicznego transportu zbiorowego drogowego, w którym środki transportu zatrzymują się w miejscowości: początkowej i końcowej albo początkowej i końcowej oraz co najmniej jednym mieście wojewódzkim usytuowanym na linii komunikacyjnej.

UPRAWNIENIA DO ULGOWYCH PRZEJAZDÓW ŚRODKAMI TRANSPORTU ZBIOROWEGO KOLEJOWEGO ORAZ AUTOBUSOWEGO W KOMUNIKACJI KRAJOWEJ

(w tabeli na kolejnej stronie)

<p style="text-align: center;">Pozycja Uprawnieni do ulgi na przejazdy</p>	<p style="text-align: center;">Wymiar ulgi (w %), tylko przy prze- jazdach w klasie drugiej pociągów w komunikacji krajowej</p>	<p style="text-align: center;">Wymiar ulgi (w %) przy przejazdach komunikacją autobusową</p>	<p style="text-align: center;">Dokument poświadczający uprawnienia do przejazdu</p>
<p>1. Dzieci w wieku do 4 lat</p>	<p>100% ulga (osob.; posp. ekspr.)</p>	<p>100% ulga (zw.; przysp.*) (pod warunkiem niekorzystania przez dziecko z oddzielnego miejsca do siedzenia)</p> <p>78% ulga (zw.; przysp.) jeśli dziecko korzysta z oddzielnego miejsca do siedzenia</p>	<p>Dokument stwierdzający wiek dziecka.</p>
<p>2. Opiekun lub przewodnik towarzyszący w podróży osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji</p>	<p>95% ulga (osob.; posp.; ekspr.)</p>	<p>95% ulga (zw.; przysp.; posp.; ekspsr.)</p>	<p>Jeden z dokumentów osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji, o którym mowa w poz. 7 i 11</p>
<p>3. Opiekun lub przewodnik towarzyszący w podróży osobie niewidomej. Opiekunem może być osoba pełnoletnia, a przewodnikiem osoby niewidomej – osoba, która ukończyła 13 lat, albo pies przewodnik</p>	<p>95% ulga (osob.; posp.; ekspr.)</p>	<p>95% ulga (zw.; przysp.; posp.; ekspsr.)</p>	<p>Jeden z dokumentów osoby niewidomej, o którym mowa w poz. 8, 9 i 10, stwierdzający inwalidztwo, niezdolność do pracy albo niepełnosprawność z powodu stanu narządu wzroku.</p>

<p>4. Dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne do ukończenia 24 roku życia oraz studenci dotknięci inwalidztwem lub niepełnosprawni do ukończenia 26 roku życia – wyłącznie przy przejazdach z miejsca zamieszkania lub z miejsca pobytu do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, placówki oświatowo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, ośrodka umożliwiającego dzieciom i młodzieży spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, ośrodka rehabilitacyjno-wychowawczego, domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia, zakładu opieki zdrowotnej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, a także na turnus rehabilitacyjny – 1z powrotem</p>	<p>78% ulga (osob.; posp.; ekspr.)</p>	<p>78% ulga (zw.; przysp.; posp.; ekspr.)</p>	<p>1. dla dzieci i młodzieży uczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym:</p> <ol style="list-style-type: none"> legitymacja przedszkolna dla dziecka niepełnosprawnego, legitymacja szkolna dla uczniów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych, lub legitymacja szkolna albo studencka wraz z jednym z dokumentów wymienionych w pkt 2; <p>2. dla dzieci i młodzieży nieuczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym:</p> <ol style="list-style-type: none"> legitymacja osoby niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 roku życia, wystawiona przez uprawniony organ, legitymacja osoby niepełnosprawnej, wystawiona przez uprawniony organ, orzeczenie lekarska orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) albo wypis z treści orzeczenia lekarska orzecznika ZUS stwierdzające częściową niezdolność do pracy, całkowitą niezdolność do pracy, albo całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji, orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stwierdzające częściową niezdolność do pracy, całkowitą niezdolność do pracy, albo całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji; <p>3. przy przejazdach do i z jednostek udzielających świadczeń zdrowotnych albo pomocy społecznej bądź organizujących turnusy rehabilitacyjne, wraz z jednym z dokumentów wskazanych w pkt 1 i 2, wymagane jest zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie) określające odpowiednio:</p> <ol style="list-style-type: none"> termin i miejsce badania, leczenia, konsultacji, zajęć rehabilitacyjnych, zajęć terapeutycznych albo pobytu w ośrodku wsparcia, domu pomocy społecznej lub na turnusie rehabilitacyjnym; potwierdzenie stawienia się na badania, konsultację, zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia terapeutyczne.
---	---	--	--

5.	Jedno z rodziców lub opiekun dzieci i młodzieży dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych – wyłącznie przy przejazdach w relacjach określonych w poz. 4	78% ulga (osob.; posp.; ekspr.)	78% ulga (zw.; przysp.; posp.; ekspr.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. dokumenty dziecka określone w poz. 4 pkt 1-3 – jeżeli przejazd odbywany jest wraz z dzieckiem; 2. zaświadczenie wydane przez przedszkole, szkołę, szkołę wyższą, ośrodek lub placówkę o charakterze oświatowym, albo placówkę opiekuńczo-wychowawczą, albo zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie), o którym mowa w poz. 4 pkt 3 – jeżeli przejazd odbywany jest po dziecko lub po jego odwiezieniu.
6.	Emerycji i renciści oraz ich współmałżonkowie, na których pobierane są zasiłki rodzinne - 2 przejazdy w roku	37% ulga (osob.; posp.; ekspr.)		<p>Zaświadczenie wydane przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. terenowe jednostki Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, 2. regionalne komisje emerytów i rencistów NSZZ „Solidarność”, 3. Niezależny Krajowy Związek Zawodowy w Polsce „Solidarność Weteranów Pracy”, 4. Zarząd Główny i oddziały terenowe Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów „Solidarność - 80”, 5. wojewódzkie i regionalne rady weteranów pracy Ogólnopolskiego Porozumienia Zw. Zaw., 6. Niezależny Związek Przyszłych i Obecnych Emerytów i Rencistów „Weterani Pracy”, 7. oddziały wojewódzkie Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Politycznych, 8. zarządy i kółka Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego, 9. okręgowe sekcje emerytów i rencistów Związku Nauczycielstwa Polskiego, 10. Związek Zawodowy Pracowników Najwyższej Izby Kontroli, 11. Komisję Krajową i zarządy regionów Chrześcijańskiego Związku Zawodowego „Solidarność” im. Księdza Jerzego Popiełuszki, 12. zarządy wojewódzkie Związku Emerytów i Rencistów Pożarnictwa Rzeczypospolitej Polskiej,

6. cd				<p>13. oddziały wojewódzkie Związku Żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego,</p> <p>14. terenowe jednostki Krajowego Związku Emerytów i Rencistów Służby Więziennej</p> <p>- dla osób uprawnionych należących i nienależących do tych organizacji.</p> <p>Zaświadczenie okazuje się wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.</p>
7.	Cywilna niewidoma ofiara działań wojennych uznana za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji	78% ulga (osob.; posp.)	78% ulga (zw.; przysp.; posp.)	Legitymacja cywilnej niewidomej ofiary działań wojennych, z wpisem o niezdolności do samodzielnej egzystencji, wystawiona przez organ rentowy.
8.	Cywilna niewidoma ofiara działań wojennych jeśli jest uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy	37% ulga (osob.; posp. ekspr.)		Legitymacja cywilnej niewidomej ofiary działań wojennych, z wpisem o całkowitej niezdolności do pracy, wystawiona przez organ rentowy.
9.	Osoby niewidome uznane za osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji (za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji należy również uważać osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym i inwalidę I grupy (jeżeli orzeczenie o zaliczeniu do tej grupy nie utraciło mocy)	93% ulga (osob.) 51% ulga (posp.; ekspr.)	93% ulga (zw.) 51% ulga (przysp.; posp.; ekspr.)	<p>1. jeden z dokumentów, o którym mowa w poz. 11 pkt 1-10, stwierdzający inwalidztwo I grupy albo niezdolność do samodzielnej egzystencji, z powodu stanu narządu wzroku, albo</p> <p>2. legitymacja osoby niepełnosprawnej stwierdzająca znaczny stopień niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku albo orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku, wystawione przez uprawniony organ. Legitymacja może być oznaczona symbolem przyczyny niepełnosprawności „O4-O” albo literami „O”, „o”, „H”.</p> <p>Dokumenty bez zdjęcia okazuje się wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.</p>

10.	Osoby niewidome, jeśli nie są uznane za osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji	37% ulga (osob.; posp.; ekspr.)	37% ulga (zw.; przysp.; posp.; ekspr.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. jeden z dokumentów, o którym mowa w poz. 11, pkt 1.-10, stwierdzający inwalidztwo II grupy albo całkowitą niezdolność do pracy, z powodu stanu narządu wzroku, albo 2. legitymacja osoby niepełnosprawnej stwierdzająca umiarkowany stopień niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku albo orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku, wystawione przez uprawniony organ. Legitymacja może być oznaczona symbolem przyczyn niepełnosprawności „04-O” albo literami „O”, „o”, „h”. <p>Dokumenty bez zdjęcia okazuje się wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiający potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.</p>
11.	Osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji (za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji należy również uważać osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym i inwalidę I grupy (jeżeli orzeczenie o zaliczeniu do tej grupy nie utraciło mocy), z wyjątkiem osób niewidomych	49% ulga (osob.) 37% ulga (posp.; ekspr.)	49% ulga (zw.) 37% ulga (przysp.; posp.; ekspr.)	<p>Jeden z nw. dokumentów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidów, 2. wypis z treści orzeczenia: wojskowej komisji lekarskiej, komisji lekarskiej podległej Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) albo Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Szefowi Agencji Wywiadu, stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidztwa, 3. orzeczenie lekarza orzecznika ZUS albo wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji, 4. orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji, 5. zaświadczenie ZUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidów bądź uznanie niezdolności do samodzielnej egzystencji,

11. cd			<p>6. wypis z treści orzeczenia lekarza rzeczoznawcy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji,</p> <p>7. wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej KRUS, stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji,</p> <p>8. zaświadczenie KRUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidów bądź uznanie niezdolności do samodzielnej egzystencji,</p> <p>9. legitymacja emeryta - rencisty policyjnego wydana przez właściwy organ emerytalny podległy odpowiednio ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, Ministrowi Sprawiedliwości albo Ministrowi Obrony Narodowej, z wpisem o zaliczeniu do I grupy inwalidztwa lub stwierdzającym niezdolność do samodzielnej egzystencji,</p> <p>10. legitymacja emeryta - rencisty wojskowego wydana przez właściwy organ emerytalny podległy Ministrowi Obrony Narodowej, z wpisem o zaliczeniu do I grupy inwalidztwa, (tj. nr-WKL oraz datę, bez wpisanego nr WKL i daty ulga nie przysługuje);</p> <p>11. legitymacja osoby niepełnosprawnej, stwierdzająca znaczny stopień niepełnosprawności, wystawiona przez uprawniony organ.</p> <p>Dokumenty wskazane w pkt 1-9 okazuje się wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiający potwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.</p>
12.	Dzieci w wieku powyżej 4 lat do rozpoczęcia odbywania obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego	37% ulga (osob.; posp.; ekspr.)	<p>37% ulga (zw.; przysp.)</p> <p>1. dokument stwierdzający wiek dziecka;</p> <p>2. zaświadczenie o odroczeniu spełnienia obowiązku szkolnego, wydane przez dyrektora publicznej szkoły podstawowej;</p> <p>3. legitymacja przedszkolna dziecka niepełnosprawnego (w relacjach innych niż wymienione w poz. 4).</p>

<p>13. Dzieci i młodzież w okresie od rozpoczęcia odbywania obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego do ukończenia gimnazjum, szkoły ponadpodstawowej lub ponadgimnazjalnej – publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej, nie dłużej niż do ukończenia 24 roku życia</p>	<p>37% ulga (osob.; posp.; ekspr.) 49% ulga (osob.; posp.; ekspr.) tylko bilety imienne miesięczne</p>	<p>49% ulga (zw.; przysp.) tylko bilety imienne miesięczne</p>	<p>1. zaświadczenie o spełnieniu obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, wydane przez jednostkę prowadzącą przygotowanie przedszkolne; 2. legitymacja szkolna (w tym legitymacja dla uczniów dołączonych do legitymacji szkolnej) lub innych niż określone w poz. 4) wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie wieku ucznia, jeżeli nie jest on określony w tej legitymacji.</p>
<p>14. Dzieci i młodzież, nie dłużej niż do ukończenia 18. roku życia, w okresie pobierania nauki języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej lub innych przedmiotów nauczanych w języku polskim w: a) szkołach prowadzonych przez organizacje społeczne za granicą zarejestrowanych w bazie prowadzonej przez upoważnioną jednostkę podległą ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, b) szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, c) sekcjach polskich funkcjonujących w szkołach działających w systemach oświaty innych państw, d) Konwencji o Statucie Szkół Europejskich sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1994 r. (Dz.U. 2005 r. poz. 10)</p>	<p>37% ulga (osob.; posp.; ekspr.) 49% ulga (osob.; posp.; ekspr.) tylko bilety imienne miesięczne</p>	<p>49% ulga (zw.; przysp.) tylko bilety imienne miesięczne</p>	<p>Legitymacja ucznia wydawana przez konsula Rzeczypospolitej Polskiej właściwego ze względu na siedzibę szkoły, okazywana wraz z dokumentem umożliwiającym stwierdzenie tożsamości i wieku osoby uprawnionej.</p>
<p>15. 1. studenci do ukończenia 26 roku życia (osobom, które ukończyły studia pierwszego stopnia przysługuje to prawo do dnia 31 października roku, w którym ukończyły te studia); 2. doktoranci do ukończenia 35 roku życia</p>	<p>51% ulga (osob.; posp.; ekspr.)</p>	<p>51% ulga (zw.; przysp.) tylko bilety imienne miesięczne</p>	<p>Odpowiednio: • dla studentów – legitymacja studencka, wydana przez polską szkołę wyższą, • dla doktorantów – legitymacja doktora wydana przez polską szkołę wyższą lub jednostkę naukową, wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie wieku odpowiednio studenta lub doktora, jeżeli nie jest on określony w tych legitymacjach.</p>

16.	Słuchacze kolegiów pracowników służb społecznych (na podstawie art. 9f ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.), doukończenia 26 roku życia	51% ulga (osob.; posp.; ekspr.)	dla słuchaczy kolegiów pracowników służb społecznych - legitymacja słuchacza kolegium wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie wieku słuchacza, jeżeli nie jest on określony w tych legitymacjach.
17.	Studenci - studiujący za granicą, do ukończenia 26 roku życia	51% ulga (osob.; posp.; ekspr.)	<ol style="list-style-type: none"> w przypadku obywateli polskich - legitymacja studencka wydana przez polską szkołę wyższą albo międzynarodową legitymacja studencka International Student Identity Card (ISIC) okazywana wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie tożsamości i wieku osoby uprawnionej, w przypadku obywateli Unii Europejskiej w rozumieniu ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin - legitymacja studencka wydana przez polską szkołę wyższą albo międzynarodową legitymacja studencka International Student Identity Card (ISIC) okazywana wraz z dokumentem potwierdzającym prawo stałego pobytu, o którym mowa w art. 48 ust. 1 tej ustawy, w przypadku członków rodziny obywatela Unii Europejskiej w rozumieniu ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin - legitymacja studencka wydana przez polską szkołę wyższą albo międzynarodową legitymacja studencka International Student Identity Card (ISIC) okazywana wraz z kartą stałego pobytu członka rodziny obywatela UE, o której mowa w art. 48 ust. 2 tej ustawy.
18.	Posiadacze Karty Polaka	37% ulga (osob.; posp.; ekspr.)	Ważna Karta Polaka.

19.	Rodzice lub małżonkowie rodziców posiadający Kartę Dużej Rodziny w rozumieniu ustawy o Karcie Dużej Rodziny	<p>37% ulga (osob.; posp; ekspr.)</p> <p>49% ulga (osob.; posp; ekspr.) tylko bilety imienne miesięczne</p>	Karta Dużej Rodziny okazywana wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.
20.	Inwalidzi wojenni i wojskowi zaliczeni do I grupy inwalidów lub uznani za całkowicie niezdolnych do pracy i niezdolnych do samodzielnej egzystencji (choćby bez związku z działaniami wojennymi lub służbą woj-skową)	<p>78% ulga (osob.; posp.)</p> <p>37% ulga (ekspr.)</p>	Książka inwalidy wojennego (wojskowego) zawierająca wpis o zaliczeniu do I grupy inwalidów, albo o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji.
21.	Kombatanci będący inwalidami wojennymi lub woj-skowymi zaliczonymi do I grupy inwalidów lub uznani za całkowicie niezdolnych do pracy i niezdolnych do samodzielnej egzystencji, także w przypadku zaliczenia do I grupy inwalidów (uznania niezdolności do samodzielnej egzystencji) z ogólnego stanu zdrowia	<p>78% ulga (osob.; posp.)</p> <p>51% ulga – w kl. 2</p> <p>37% ulga – w kl. 1 (ekspr.)</p>	Legitymacja osoby represjonowanej zawierająca wpis o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, wystawiona przez organ rentowy.
22.	Przewodnik lub opiekun towarzyszący w podróży osobie wymienionej w poz. 20 lub 21	95% ulga (osob.; posp; ekspr.)	Książka inwalidy wojennego lub wojskowego (poz. 20) albo legitymacja osoby represjonowanej (poz. 21).
23.	Inwalidzi wojenni i wojskowi zaliczeni do II lub III grupy inwalidów albo uznani za całkowicie lub częściowo niezdolnych do pracy	37% ulga (osob.; posp; ekspr.)	Książka inwalidy wojennego (wojskowego) zawierająca wpis odpowiednio o zaliczeniu do II lub III grupy inwalidów, albo o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy.

24.	Kombatanci będący inwalidami wojennymi lub woj- skowymi zaliczonymi do II lub III grupy inwalidów lub uznani za całkowicie lub częściowo niezdolnych do pracy	51% ulga (osob.; posp.) 51% ulga – w kl. 2 37% ulga – w kl. 1 (ekspr.)	Legitymacja osoby represjonowanej zawierająca wpis o cat- kowiej lub częściowej niezdolności do pracy, wystawiona przez organ rentowy.
25.	Kombatanci w tym członkowie Korpusu Weteranów Waik o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej i inne osoby uprawnione – emeryci, renciści i inwalidzi oraz osoby pobierające uposażenie w stanie spoczynku lub uposażenie rodzinne	51% ulga (osob.; posp.) 51% ulga – tylko w kl. 2 (ekspr.)	1. dokumentem poświadczającym uprawnienie kombatan- tów oraz innych osób uprawnionych wymienionych w art. 20 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego jest zaświadczenie wydawane przez: a) Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjo- nowanych, z wpisem o przysługujących uprawnieniach do ulg, b) Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Re- presjonowanych, c) Zakład Ubezpieczeń Społecznych, d) Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w okresie od dnia 24 stycznia 1991 r. do dnia 1 sierpnia 1991 r.; 2. dokumentem poświadczającym uprawnienie członka Korpusu Weteranów Waik o Niepodległość Rzeczypo- spolitej Polskiej jest legitymacja członka Korpusu Wete- ranów Waik o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.
26.	Weterani poszkodowani	37% ulga (osob.; posp.) 37% ulga – tylko w kl. 2 (ekspr.)	Legitymacja weterana poszkodowanego, legitymacja we- terana poszkodowanego-funkcjonariusza albo legitymacja weterana poszkodowanego-funkcjonariusza ABW, wraz z legitymacją emeryta-rencisty i dowodem tożsamości

*transport kolejowy: **osob.** – pociągi osobowe, w tym REGIO i interREGIO; **posp.** – pociągi pospieszne TLK, IC; **ekspr.** – pociągi ekspresowe EIC, EIP

*komunikacja autobusowa: **zw.** – komunikacja zwykła; **przysp.** – komunikacja przyspieszona; **posp.** – komunikacja pospieszna; **ekspr.** – komunikacja ekspresowa

Uwaga:

- osoba uprawniona do ulgowego przejazdu w klasie 2 na podstawie biletów jednorazowych korzystająca z przejazdów w klasie 1 zobowiązana jest do uiszczenia dopłaty w wysokości stanowiącej różnicę między należnością za pełnopłatny przejazd w klasie 1 a należnością za pełnopłatny przejazd w klasie 2;
- uprawnienie do korzystania z ulg wiąże się z obowiązkiem nabycia odpowiedniego biletu, który w pociągu, podczas kontroli należy okazywać wraz z dokumentem poświadczającym uprawnienie do ulgi; nabycie biletu u konduktora (również biletu z ulgą 100%) zasadniczo wiąże się z koniecznością uiszczenia opłaty za wydanie biletu w pociągu;
- prócz ww. zniżek, do przejazdów ulgowych uprawnione są niektóre grupy zawodowe, m.in. funkcjonariusze Straży Granicznej, Policji, Służby Celno-Scarbowej, żołnierze, nauczyciele, posłowie, senatorowie.

7. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI NA TERENIE GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

Małopolski Oddział Regionalny
Oddział Miejski Krakowski
ul. Lenartowicza 14,
31-138 Kraków
tel. 12 633 72 47, 12 630 15 45
e-mail: biuro@tpd.pl

Caritas Archidiecezji Krakowskiej

ul. Michała Ossowskiego 5,
30-656 Kraków
tel. 12 637 07 12, 12 638 07 08
e-mail: krakow@caritas.pl

**Chrześcijańskie Stowarzyszenie
Osób Niepełnosprawnych, Ich
Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”**

ul. Floriańska 15, 31-019 Kraków
tel. 12 423 12 31,
faks 12 422 96 38
e-mail: biuro@ognisko.org.pl

**Duszpasterskie Stowarzyszenie
Osób z Upośledzeniem
Umysłowym**

os. Centrum C, bl. 7,
31-930 Kraków
tel. 12 642 11 33, 12 425 97 53
e-mail: mbwtz@interia.pl

Fundacja Aktywnej Rehabilitacji

Oddział Małopolski, Biuro FAR
ul. Jana Pawła Woronicza 3,
31-409 Kraków
tel. 509 447 061
e-mail: biuro.malopolskie@far.org.pl

Fundacja „Artes”

ul. Brzozowa 4/4a,
31-050 Kraków
tel. 12 446 65 40, 601 571 919
e-mail: fundacja_artes@op.pl

Fundacja Bariera

ul. Belwederczyków 7/13,
31-242 Kraków
tel. 607 696 606
e-mail: fundacjabariera@poczta.fm

**Fundacja im. Brata Alberta.
Warsztat Terapii Zajęciowej**

os. Dywizjonu 303 bl. 65,
31-875 Kraków
tel. 12 647 09 00, 501 899 921
e-mail: zarzad@albert.krakow.pl

Fundacja dr Clown

Oddział Kraków
ul. Nad Potokiem 6/68,
30-830 Kraków
tel. 694 400 073
e-mail: justyna.mlynarczyk@drclown.pl

Fundacja EDF Polska

ul. Podmiejska, 44-207 Rybnik
tel. 32 739 12 58, 32 739 12 57
e-mail: sekretariat@fundacjarybnik.pl

Fundacja Pełna Życia

ul. Dunajewskiego 5/29,
31-133 Kraków
tel. 726 301 040, 698 281 366
e-mail: fundacja@hipoterapia.info.pl

**Fundacja na Rzecz Chorych na
SM im. bł. Anieli Salawy**

ul. Dunajewskiego 5,
31-133 Kraków
tel. 12 341 48 99, 12 430 07 58
e-mail: biuro@fundacja-sm.org

**Fundacja Pomocy Chorym
Psychicznie im. Tomasza Deca**

ul. Babińskiego 29,
30-393 Kraków
tel. 12 652 44 67
e-mail: biuro@fundacijadeca.org.pl

Małopolska Fundacja Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera
 os. Słoneczne 15, 31-958 Kraków
 tel. 12 410 54 20
 e-mail: fundacja@alzheimers-krakow.pl

MATIO Fundacja Pomocy Rodzicom i Chorym na Mukowiscydozę
 ul. Celna 6, 30-507 Kraków
 tel. 12 29 231 80
 e-mail: krakow@mukowiscydoza.pl

Fundacja Na Rzecz Dzieci z Chorobą Nowotworową „Wyspy Szczęśliwe”
 ul. Wielicka 265, 30-663 Kraków
 tel. 12 333 92 20
 e-mail: fundacja@wypyszczesliwe.org.pl

Fundacja Na Rzecz Osób Niewidomych i Słabowidzących
 ul. Tyniecka 6, 30-319 Kraków
 tel. 12 267 03 52, 501 749 143
 faks 12 345 47 98
 e-mail: niewidomi.org@onet.eu

Fundacja Szkoła bez Barier na Rzecz Edukacji Dzieci i Młodzieży ze Sprzężonymi Niepełnosprawnościami
 ul. Dobczycka 20, 30-620 Kraków
 tel. 503 033 585
 e-mail: fundacja.kursy@gmail.com

Fundacja Sztuki Osób Niepełnosprawnych, Galeria Stańczyk
 ul. Królewska 94, 30-079 Kraków
 tel. 12 636 85 84
 e-mail: galeriastanczyk@vp.pl

Fundacja Urszuli Smok „Podaruj Życie” Ośrodek Pomocy Osobom z Chorobami Krwi i Nowotworami
 os. Albertyńskie 16/18,
 31-852 Kraków, tel. 12 647 38 37
 e-mail: fundacja@podarujzycie.org

Fundacja Wspólnota Nadziei
 ul. Ogrodowa 17, Więckowice,
 32-082 Bolechowice
 tel. 12 378 43 58, 606 837 302
 faks 12 378 43 59,
 e-mail: biuro@farma.org.pl

Fundusz Pomocy Żołnierzom Armii Krajowej im. płk. W. Żakowskiego ps. „Zagraj”
 Rynek Kleparski 4, 31-150 Kraków
 tel. 12 422 01 42

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Krakowie
 al. Grottgera 3, 30-035 Kraków
 tel. 12 631 30 15, 695 113 326
 e-mail: biuro@kta.krakow.pl

Krakowska Fundacja „Hamlet”
 ul. Miodowa 9, 31-055 Kraków
 tel. 600 994 127, 12 430 68 31
 e-mail: hamletequal@ceti.pl

Stowarzyszenie „Lajkonik”
 ul. Bandtkiego 19, 30-129 Kraków
 tel. 695 182 810
 e-mail: danutasanetra@interia.pl

Krakowskie Stowarzyszenie Osób Dotkniętych Chorobą Parkinsona
 ul. Mikołajska 2, 31-027 Kraków
 tel. 12 422 19 55
 e-mail: ksodchp@parkinson.krakow.pl

Krakowskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Umysłowym „Dajmy Szansę”
ul. Ujastek 3/123, 30-969 Kraków
adres do korespondencji:
os. Na Skarpie 64, pok. 13,
31-913 Kraków
tel. 12 680 61 41, faks 12 680 61 42
e-mail: dajmyszansse.krakow@gmail.com

Krakowskie Towarzystwo „Amazonki” przy Instytucie Onkologii
ul. Garncarska 11,
31-115 Kraków
tel. 12 634 82 35
e-mail: amazonkikrakow@amazonki.krakow.pl

Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Oddziału Okręgowego z siedzibą w Krakowie
ul. Krowoderska 4,
31-142 Kraków
tel. 12 422 84 71, faks 12 430 03 68
e-mail: emeryci.krakow@op.pl

Polski Związek Głuchych
Oddział Małopolski w Krakowie
ul. Św. Jana 18,
31-018 Kraków
tel. 12 422 39 94, 12 422 73 45
faks 12 421 39 10
e-mail: oddzial@pzg.krakow.pl

Polski Związek Niewidomych
Okręg Małopolski
ul. Olszańska 5, 31-513 Kraków
tel. 12 262 53 59, tel./faks 12 262 53 14
e-mail: pzn@pzn.malopolska.pl
dyrektor@malopolski.pzn.org.pl

Polskie Towarzystwo Opieki nad Chorymi ze Stomią „POL-ILKO”
Oddział Regionalny w Krakowie
ul. Stachiewicza 17/102,
31-303 Kraków
tel. 502 338 436
e-mail: krakow@polilko.pl

Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski „Arkadia”
ul. Zamoyskiego 100,
30-523 Kraków
tel. 12 656 46 03
e-mail: osw2@o2.pl

Polskie Towarzystwo Zwalczenia Chorób Alergicznych
Oddział w Krakowie
ul. Skawińska 8, 31-066 Kraków
tel. 12 430 52 66, wew. 314,
tel./faks 12 431 23 45
e-mail: ptzca.okr@op.pl

Stowarzyszenie Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo w Krakowie
ul. Stradomska 4, 31-058 Kraków
tel. 12 422 88 77, wew. 306
e-mail: aicpolska@misjonarze.pl

Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci ze Schorzeniami Neurologicznymi „Chmurka”
ul. Lucjana Rydla, 30-122 Kraków
tel. 607 658 809
stowarzyszenie_chmurka@poczta.onet.pl

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „Familia”
ul. Siewna 21D/17, 30-231 Kraków
tel. 12 415 64 12
e-mail: familia_krakow@interia.pl

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Bądźcie z Nami”
ul. Piekarska 3, 31-067 Kraków
tel. 12 430 63 13
e-mail: spnslonko@poczta.fm

Fundacja Pomocy Poszkodowanym „Razem”
al. Beliny-Prażmowskiego 49A/2,
31-514 Kraków
tel. 12 4132232, 603128370,
604518865
e-mail: cymer@post.pl

Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Nadzieja”
ul. Tyniecka 6, 30-319 Kraków
tel. 602 174 181
e-mail: biuro@nadzieja-krakow.org.pl

Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „Tęcza”
os. Wandy 23, 31-907 Kraków
tel. 503 131 288
e-mail: sto.tecza@gmail.com

Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski „Dom Nadziei”
os. Zgody 4B, 31-951 Kraków
tel. 12 685 50 07
stow.domnadziei.krakow@gmail.com

Ognisko TKKF „Przyjaciół Konika”
Fort 49 1/4 Grębałów,
30-969 Kraków
tel. 12 645 46 16, 604 077 669
e-mail: przyjaciolkonika@onet.pl

Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne Polska - Małopolskie
ul. Zamoyskiego 100,
30-523 Kraków
tel. 608 498 263, 601 993 443
malopolskiebiuro@olimpiadyspecjalne.pl;
malopolskiedyr@olimpiadyspecjalne.pl

Stowarzyszenie „Dar Serca Dla Serc Wielu”
na rzecz dzieci specjalnej troski
ul. Praska 64, 31-065 Kraków
tel. 12 269 35 50, 12 269 08 61
e-mail: biuro@darserca.krakow.pl

Stowarzyszenie Skrzydła – Centrum Terapii, Sztuki i Integracji
os. Jagiellońskie 34/35A,
31-836 Kraków
tel. 12 649 78 46, 510 150 139
e-mail: teatrtrcheinny@wp.pl

Stowarzyszenie „Wielkie Serce” na Rzecz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 im. Jana Matejki w Krakowie
ul. Szwedzka 42, 30-324 Kraków
tel. 12 266 01 40, 12 269 02 70,
601 240 901
e-mail: wielkieserce@wielkieserce.pl

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek Betlejem”
os. Tysiąclecia 86, 31-610 Kraków
tel. 12 647 51 31,
e-mail: spon@przystanekbetlejem.pl

Stowarzyszenie Pomocy Społecznej „Gaudium et Spes”
os. Szkolne 35, 31-978 Kraków
tel. 12 643 80 50
e-mail: gaudium@gaudiumetspes.pl

Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Wspólna Radość”
ul. Łanowa 41, 30-725 Kraków
tel. 12 650 56 00, faks 12 653 23 35
e-mail: wspolnaradosc@op.pl

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej
pl. Sikorskiego 2/8, 31-115 Kraków
tel. 12 422 50 67
biuro@stowarzyszenie-rozwoju.eu

Fundacja Anny Dymnej „Mimo Wszystko”
ul. Prof. Stefana Myczkowskiego 4, 30-198 Kraków
tel. 12 422 69 03, 801 003 173
fundacja@mimowszystko.org

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego im. Ks. K. Wojtyły
Koło nr 52 „Krzyszowiacy”
ul. Zyplikiewicza 2b, 31-029 Kraków
tel. 12 422 20 94, 505 597 368

Taneczne Ognisko Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej przy ZSOI nr 3
ul. Strąkowa 3a, 30-410 Kraków
tel. 12 260 13 30 (środy od godz. 18.00)

Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski „Dom Nadziei”
os. Zgody 4B, 31-951 Kraków
tel. 694 742 977, 12 685 50 07
stow.domnadziei.krakow@gmail.com

Salezjański Ruch Troski o Młodzież „Saltrom”
ul. Różana 5, 30-305 Kraków
tel. 12 269 30 00, 12 269 31 10,
faks 12 269 31 10, wew. 111
e-mail: saltrom@saltrom.krakow.pl

Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „Klika”
ul. Stolarska 12, 31-043 Kraków
tel. 12 633 64 81
e-mail: sotola@poczta.onet.pl;
klika.krakow@gmail.com

Krakowski Ośrodek Terapii
ul. Helclów 23A, 31-148 Kraków
tel. 12 422 18 58,
e-mail: kot.krakow@poczta.onet.pl

Polski Czerwony Krzyż
Małopolski Oddział Okręgowy
ul. Studencka 19, 31-116 Kraków
tel. 12 422 91 15, faks 12 422 90 79
e-mail: krakow@pck.org.pl

Polskie Stowarzyszenie Diabetyków
Oddział Rejonowy w Krakowie
Al. Pokoju 4/72, 31-548 Kraków
tel. 12 633 02 85
e-mail: sekretariat@diabetyk.org.pl

Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego
Oddział w Krakowie
ul. Lublańska 20/81,
31-476 Kraków
adres biura i korespondencyjny:
ul. Kalwaryjska 32/11,
30-504 Kraków
tel. 12 341 50 36, 513 173 192
e-mail: krakow@ptrs.org.pl

**Krakowska Rada
Niepełnosprawnych**
os. Albertyńskie 16/3,
31-852 Kraków
tel. 12 648 14 70,
e-mail: zofia.sowa@vp.pl

**Stowarzyszenie Emerytów,
Rencistów i Inwalidów
„Kazimierz”**
ul. Józefa 5, 31-056 Kraków
tel. 508 792 111

**Między Uszami – Krakowska
Fundacja Rozwoju Edukacji
Niesłyszących im. Marka Mazurka**
ul. Salwatorska 5/8,
30-109 Kraków
tel. 501 756 767, faks 12 422 68 22
e-mail: kontakt@miedzyuszami.pl

Stowarzyszenie Unicorn
ul. Kopernika 19 E,
31-501 Kraków
tel. 12 425 11 02, 12 432 61 00
e-mail: unicorn@unicorn.org.pl

**Centrum Psychoonkologii
UNICORN**
ul. Zielony Dół 4, 30-228 Kraków
tel. 12 432 62 00, 12 425 11 02 (w
godz. 8.00-15.00)
e-mail: unicorn@unicorn.org.pl

**Polskie Stowarzyszenie Terapii
Behawioralnej**
os. Wysokie 7, 31-819 Kraków
tel. 12 642 27 90
e-mail: biuro@pstb.org

**Fundacja Instytut Rozwoju
Regionalnego**
ul. Wybickiego 3A,
31-261 Kraków
tel. 12 629 85 14
e-mail: biuro@firr.org.pl

**Fundacja dla Dzieci, Młodzieży i
Dorosłych Niepełnosprawnych
Intelektualnie**
ul. Ułanów 25, 31-450 Kraków
tel. 12 417 38 48
e-mail: fundacja@bci.pl

**Fundacja „Agape” Pomocy
Osobom Niepełnosprawnym
im. Hanny Chrzanowskiej**
ul. Nawojki 6/147,
30-072 Kraków
tel. 795 542 205
e-mail: fundacjaagape@gmail.com

**Stowarzyszenie na Rzecz
Ochrony Zdrowia Psychicznego**
Nowe Braterstwo
ul. Józefa 1, 30-056 Kraków
tel. 12 430 68 31

**Małopolski Klub Rekreacji
i Turystyki Konnej**
ul. Bolesława Prusa 6B/1A,
30-109 Kraków
tel. 510 141 421, 510 141 422
e-mail: burzany@interia.pl

**Ogólnopolskie Stowarzyszenie
Osób Dializowanych**
ul. Wilczy Stok 12,
30-237 Kraków
tel./faks 12 625 46 13, 605 448 693
e-mail: osod@osod.info

Stowarzyszenie Socjalne „Misja Lux Salutis Franciszka z Asyżu”

ul. Vlastimila Hofmana,
30-210 Kraków
tel. 515 366 982, 530 747 781
e-mail: luxsalutis2009@wp.pl

Koło Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski „Równi Sobie”

os. Oświecenia 35/3,
31-636 Kraków
tel. 12 648 81 93

Fundacja Helpful Hand

ul. Kalwaryjska 32/11,
30-504 Kraków
tel. 12 341 50 36, 600 125 233,
e-mail: helpful.hand@wp.pl

**Wydział ds. Polityki Społecznej i Zdrowia
Urzędu Miasta Krakowa**

wydaje Krakowski Informator o formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin, w którym znajdują Państwo wszelkie informacje na temat placówek oraz organizacji świadczących pomoc na terenie Krakowa na rzecz osób z tego typu schorzeniami.

Informator dostępny jest w wersji elektronicznej:

www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/177390/karta

8. PRZYDATNE ADRESY

8.1. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

00–513 Warszawa, ul. Nowogrodzka 1/3/5

Informacja w MRPiPS: tel. 22 250 01 08

Informacja w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów: tel. 22 250 01 15

Biuro Ministra, faks 22 661 13 36

e-mail: info@mrpips.gov.pl

www.mpips.gov.pl

Godziny pracy: poniedziałek – piątek, 8.15–16.15

PEŁNOMOCNIK RZĄDU DS. OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

00–503 Warszawa, ul. Żurawia 4A

tel. 22 461 60 00

www.niepelnosprawni.gov.pl

- Adres korespondencyjny Biura:
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
00–513 Warszawa, ul. Nowogrodzka 1/3/5
- Sekretariat Dyrektora Biura:
tel. 22 461 60 00
faks 22 461 60 02
e-mail: sekretariat.bon@mrpips.gov.pl

Biuro zapewnia obsługę osób niesłyszących przy pomocy tłumacza języka migowego online. Można się kontaktować również za pomocą formularza kontaktowego lub faksu pod numerem: 22 461 60 02.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych przyjmuje interesantów w każdy drugi wtorek miesiąca. Zgłoszenia telefoniczne przyjmują pracownicy Biura: tel. 22 461 60 00, mail: sekretariat.bon@mpips.gov.pl.

PEŁNOMOCNIK PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA DS. OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

30–703 Kraków, ul. Dekerta 24, pok. 12B, III piętro

tel. 12 616 13 10, 12 616 50 07

e-mail: Bogdan.Dasal@um.krakow.pl

WYDZIAŁ POLITYKI SPOŁECZNEJ I ZDROWIA URZĘDU MIASTA KRAKOWA

Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami

30-703 Kraków, ul. Dekerta 24, parter

tel. 12 616 51 18, 12 616 50 26, 12 616 50 75,

12 616 50 76, 12 616 51 91, 12 616 52 93

**POWIATOWA SPOŁECZNA RADA DS. OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
PRZY PREZYDENCIE MIASTA KRAKOWA**

30-703 Kraków, ul. Dekerta 24, pok. 11B, III piętro

tel. 12 616 13 10

Do zakresu działania Rady należy:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych,
- opiniowanie projektów powiatowych programów dotyczących działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ocena realizacji programów,
- opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Miasta pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

**ZESPÓŁ KONSULTACYJNY DS. DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY
MIEJSKIEJ DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

Działający przy Powiatowej Społecznej Radzie

ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Krakowa

30-703 Kraków, ul. Dekerta 24, pok. 11B, III piętro

tel. 12 616 13 10

Do zadań Zespołu należy konsultowanie/opiniowanie dokumentacji projektowej dla finansowanych przez Gminę Miejską Kraków zadań z zakresu infrastruktury miejskiej w celu uwzględnienia w niej wymagań i warunków, jakim powinny odpowiadać gminne przedsięwzięcia w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych.

MIEJSKIE CENTRUM INFORMACJI SPOŁECZNEJ

31-537 Kraków, al. Daszyńskiego 22

31-976 Kraków, os. Szkolne 14 (wejście od ul. Struga)

tel. 571 263 850, 728 352 126

e-mail: biuro@mcis.pl

www.mcis.pl

Przyjmowanie stron: poniedziałek, środa w godz. 10.00-18.00,
wtorek, czwartek, piątek w godz. 9.00-17.00.

Centrum świadczy usługi z zakresu informacji o wszelkich formach pomocy dla krakowskich rodzin z dziećmi i dorosłymi osobami niepełnosprawnymi. Doradcy przekazują mieszkańcom Krakowa aktualizowane na bieżąco dane o pomocy zarówno z instytucji miejskich, jak i placówek prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz prywatne firmy. Informacje dotyczą kwestii opieki zdrowotnej, edukacji, transportu, pracy, wszelkich dostępnych form wsparcia (psychologicznego, rzeczowego, finansowego, poradnictwa prawnego oraz nowych usług odciążeniowych), a także dostępności ofert kulturalnych i sportowych.

MIEJSKI ZESPÓŁ DS. ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W KRAKOWIE

30-703 Kraków, ul. Dekerta 24, parter

tel. 12 616 52 12, 12 616 52 17

faks 12 616 52 14

Godziny pracy: poniedziałek – piątek, 7.40–15.30

WOJEWÓDZKI ZESPÓŁ DS. ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

31-513 Kraków, ul. Olszańska 5, II piętro, pok. 220A

tel. 12 392 13 96, 12 392 12 90, 12 392 13 80

faks 12 392 13 80

e-mail: zn@malopolska.uw.gov.pl

- Adres do korespondencji:
Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności
31-156 Kraków, ul. Basztowa 22

Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności jest organem II instancji i rozpatruje odwołania od następujących orzeczeń wydawanych przez Powiatowe/Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności:

- orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób, które ukończyły 16. rok życia,
- orzeczenia o niepełnosprawności wydawane dla osób do 16. roku życia.

Odwołania kierowane do Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności składa się w terminie 14 dni od daty otrzymania orzeczenia za pośrednictwem Powiatowego/Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, który wydał orzeczenie. Postępowanie odwoławcze wszczynane jest na wniosek (odwołanie) osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

00-828 Warszawa, al. Jana Pawła II 13

tel. 22 505 55 00

Infolinia: 22 581 84 10

(opłata za połączenie zgodna z cennikiem operatora)

www.pfron.org.pl

Na stronie PFRON uruchomiona została zakładka do obsługi online tłumaczeń migowych, która znajduje się w prawym górnym rogu ekranu głównego witryny. Kliknięcie uruchamia aplikację pozwalającą na połączenie się z tłumaczem online. Kontakt z tłumaczem języka migowego (PJM/SJM) możliwy jest od **poniedziałku do piątku w godz. 8.30-15.30**.

Ponadto w Biurze Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przy al. Jana Pawła II 13 w Warszawie została zapewniona obsługa osób niesłyszących przy pomocy tłumacza języka migowego online (PJM/SJM). Tłumacz pozwala osobom niesłyszącym, które posługują się językiem migowym, na kontakt z urzędnikami.

- **Jednostki organizacyjne Biura Funduszu:**

- Dyrektor Generalny: 22 505 52 22
- Departament ds. Programów: 22 505 53 70
- Departament ds. Audytu i Jakości: 22 505 54 44
- Departament ds. Organizacyjnych: 22 505 52 44
- Departament ds. Finansowych: 22 505 52 11
- Departament ds. Rynku Pracy: 22 505 56 50
- Departament ds. Wpłat: 22 505 54 03, 22 505 54 04
- Departament ds. Kontroli i Windykacji: 22 505 56 31
- Departament Wsparcia Zarządu: 22 505 57 68
- Departament ds. Teleinformatyki: 22 505 55 53

- **Rzecznik Prasowy PFRON**

tel. 22 505 52 66, 512 167 022

e-mail: rzecznik@pfron.org.pl

Informacje można uzyskać także za pośrednictwem poczty elektronicznej:

- w sprawach związanych z dofinansowaniem do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych lub refundacją składek na ubezpieczenie społeczne oraz zagadnieniami technicznymi Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR): sod@pfron.org.pl,

- sprawy dotyczące rejestracji i aktualizacji danych o pracodawcy: **ewidencja@pfron.org.pl**,
- zapytania dotyczące teletransmisji danych (system e-PFRON2): **epfron@pfron.org.pl**,
- dokonywanie wpłat – w tym numery rachunków bankowych PFRON; rozliczanie – w tym salda, zwroty, nadpłaty, odsetki, zaświadczenia; rozłożenie na raty, odroczenia, umorzenia, odwołania i zażalenia, postępowania: **dw_rozliczenia@pfron.org.pl**,
- w sprawie programów PFRON (m.in. Wyrównywanie różnic między regionami II, Junior): **programy@pfron.org.pl**,
- w sprawie programu „Aktywny samorząd”: **as@pfron.org.pl**,
- w sprawie zadań zleczanych organizacjom i fundacjom: **zadania_zleczane@pfron.org.pl**.

Skargi i wnioski do PFRON można składać na kilka sposobów:

- osobiście: w Biurze PFRON w Warszawie, al. Jana Pawła II 13, pok. 903, IX piętro, w poniedziałek w godz. 10.00–18.00, w godz. 9.00–15.00
- e-mailem: **skargi.wnioski@pfron.org.pl**, **interwencje@pfron.org.pl**
- drogą pocztową na adres:
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
00–828 Warszawa, al. Jana Pawła II 13
- pisemnie: Kancelaria Biura PFRON w Warszawie, parter, pok. 1
- lub w Oddziałach Funduszu.

Skargi i wnioski, zarówno te nadsyłane pocztą jak i drogą elektroniczną, powinny zawierać **imię, nazwisko (nazwę) i adres zamieszkania (w tym kod pocztowy)** wnoszącego skargę lub wniosek. Zgodnie z przepisami ww. rozporządzenia skargi i wnioski niezawierające imienia i nazwiska oraz adresu pocztowego pozostawione zostaną bez rozpoznania. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych nie udziela odpowiedzi na listy i e-maile anonimowe oraz nieopatrzone adresem pocztowym.

ODDZIAŁ MAŁOPOLSKI PAŃSTWOWEGO FUNDUSZU REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

30-527 Kraków, ul. Na Zjeździe 11

Sekretariat: tel. 12 312 14 00

faks 12 415 86 85

e-mail: krakow@pfron.org.pl

System Obsługi Dofinansowań i Refundacji:

tel. 12 312 14 20, 12 312 14 28

RZECZNIK PRAW PACJENTA

Biuro Rzecznika Praw Pacjenta

01-171 Warszawa, ul. Młynarska 46

Sekretariat: tel. 22 532 82 50

faks 22 506 50 64

e-mail: kancelaria@rpp.gov.pl

www.rpp.gov.pl

Osoby, które zgłaszają się do siedziby Biura osobiście po poradę, informacje na temat praw pacjenta czy też w celu przejrzenia akt w swojej sprawie, powinny zapisać się mailowo (rezerwacja@rpp.gov.pl) lub telefonicznie (22 532 82 43) – wówczas zostanie wyznaczony dzień i godzina spotkania.

Czas pracy: poniedziałek w godz. 9.00–18.00,

wtorek – piątek w godz. 9.00–15.00.

Skargi, wnioski i petycje można składać:

- pisemnie na adres: Biuro Rzecznika Praw Pacjenta
01-171 Warszawa, ul. Młynarska 46
- pocztą elektroniczną na adres: kancelaria@rpp.gov.pl
- poprzez ePUAP – adres skrzynki ePUAP: /RzPP/skrytka
- faksem: 22 506 50 64
- osobiście w siedzibie Biura Rzecznika Praw Pacjenta.

Skargi i wnioski można składać także **ustnie do protokołu** sporządzanego w czasie spotkania z pracownikiem Biura Rzecznika Praw Pacjenta. Skargi, wnioski i petycje niezawierające imienia i nazwiska (anonimy) oraz adresu do korespondencji nie są rozpatrywane. Bez odpowiedzi pozostanie również korespondencja ponawiana w sprawach, które już zostały rozpatrzone, o ile nadawca nie przedstawi nowych faktów lub okoliczności. Jeżeli Strona uzna za uzasadnione, może zastrzec, że zawarte w pismach dane osobowe nie powinny być przekazywane innym organom administracji.

Złożenie skargi, wniosku lub petycji nie może się wiązać z negatywnymi konsekwencjami dla składającego.

Informacja dla osób z trudnościami w komunikowaniu się:

Kontakt z pracownikiem Biura Rzecznika Praw Pacjenta jest możliwy za pośrednictwem:

- osoby przybranej lub poprzez zamówienie nieodpłatnej usługi tłumaczeniowej (PJM – Polski System Języka Migowego, SJM – System Języka Migowego, SKOGN – Sposób Komunikowania się Osób Głuchoniewidomych), które powinno być zgłoszone co najmniej trzy dni robocze przed planowaną wizytą,
- połączenia online z tłumaczem języka migowego – na stronie Biura Rzecznika Praw Pacjenta został zamieszczony banner, po kliknięciu którego użytkownik połączy się z tłumaczem języka migowego. Tłumacz po wysłuchaniu problemu osoby dzwoniącej skontaktuje się z pracownikiem Biura w celu uzyskania odpowiedzi oraz przekazania tych informacji osobie potrzebującej pomocy. Tłumacz online pozostaje do dyspozycji interesantów od poniedziałku do piątku między godziną 9.00 a 20.00,
- e-maila: kancelaria@rpp.gov.pl,
- faksu 22 506 50 64.

Informacja dla osób z niepełnosprawnością ruchową:

Biuro Rzecznika Praw Pacjenta z siedzibą przy ul. Młynarskiej 46 w Warszawie dostosowane jest dla osób z niepełnosprawnością ruchową (poruszających się na wózkach inwalidzkich).

CAŁODOBOWY TELEFON INFORMACJI MEDYCZNEJ

W Krakowie działa Całodobowy Telefon Informacji Medycznej, czyli infolinia medyczna dostępna pod numerem **12 661 22 40**, która finansowana jest ze środków Gminy Miejskiej Kraków.

Zakres udzielanych informacji obejmuje:

1. Adresy i numery telefonów świadczeniodawców wraz ze wskazaniem rodzaju udzielanych świadczeń medycznych oraz czasu oczekiwania na świadczenie z zakresu:
 - podstawowej opieki zdrowotnej,
 - specjalistycznej opieki ambulatoryjnej,
 - pomocy doraźnej (medycyna ratunkowa),
 - opieki całodobowej,

- leczenia szpitalnego,
 - stomatologii (wraz z rodzajem udzielanych świadczeń),
 - rehabilitacji leczniczej,
 - leczenia uzdrowiskowego,
 - opieki długoterminowej (zakłady opiekuńczo-lecznicze i zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze z terenu Miasta Krakowa, udzielające świadczeń medycznych w ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia).
2. Ośrodki udzielające bezpłatnej pomocy dla osób uzależnionych, ich rodzin, ofiar przemocy domowej, klubów „Anonimowych Alkoholików (AA)” oraz telefony zaufania dla osób z terenu Miasta Krakowa.
 3. Adresy i numery telefonów świadczeniodawców udzielających świadczeń z zakresu pomocy społecznej i opieki paliatywno-hospicyjnej z terenu Miasta Krakowa.
 4. Adresy i numery telefonów realizatorów miejskich (dzielnicowych) programów polityki zdrowotnej oraz leczenia uzależnień z terenu Miasta Krakowa, a także informacje na temat aktualnej dostępności do wyżej wymienionych programów.
 5. Adresy i numery telefonów organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta Krakowa, prowadzących działalność w dziedzinie ochrony zdrowia.
 6. Udzielenia informacji o dostępności do świadczeń medycznych (czas oczekiwania w dniach na wykonanie usługi medycznej) u poszczególnych świadczeniodawców, o których mowa w pkt. 1 i 3.
 7. Udzielenia informacji dotyczących numerów telefonów do krakowskich szpitali, pod którymi można uzyskać informacje dotyczące ewentualnego pobytu osoby poszukiwanej w placówce.

Aktualny wykaz wszystkich placówek nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dostępny jest na stronie www.nfz-krakow.pl. Można też zadzwonić na całodobową Informację Medyczną: tel. 12 661 22 40.

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY. OKRĘGOWY INSPEKTORAT PRACY W KRAKOWIE

31-011 Kraków, pl. Szczepański 5
tel. 12 424 04 50, faks 12 421 50 11
e-mail: kancelaria@krakow.pip.gov.pl

Okręgowy Inspektorat Pracy w Krakowie udziela bezpłatnych porad prawnych z zakresu prawa pracy i BHP. Pod wskazanymi adresami można skontaktować się listownie lub mailowo.

Osobiste, bezpośrednie porady prawne udzielane są:

- w Okręgowym Inspektoracie Pracy w Krakowie, pl. Szczepański 5, pok. 302 (III piętro), w poniedziałek w godz. 10.00–18.00, wtorek – piątek w godz. 10.00–15.00,
- w oddziale w Nowym Sączu, ul. Pijarska 14, pok. 4 (parter), od poniedziałku do piątku w godz. 10.00–15.00,
- w oddziale w Tarnowie, ul. Mostowa 7, pok. 2 (parter), od poniedziałku do piątku w godz. 10.00–15.00.

Porady telefoniczne udzielane są wyłącznie przez Centrum Poradnictwa Państwowej Inspekcji Pracy w dni robocze od godz. 9.00 do godz. 15.00 pod numerami telefonów:

- 801 002 006 – dla osób dzwoniących z telefonów stacjonarnych,
- 459 599 000 – dla osób dzwoniących z telefonów komórkowych.

Porady z zakresu legalności zatrudnienia obywateli Ukrainy na terytorium RP w języku ukraińskim udzielane są w poniedziałek, wtorek i środę w godz. 16.00–20.00 pod numerem telefonu 22 111 35 29.

Państwowa Inspekcja Pracy nie odpowiada na anonimy. Korespondencja powinna zawierać co najmniej wskazanie:

- osoby, od której pochodzi (jej imienia i nazwiska),
- adresu (kodu pocztowego, miejscowości, ulicy, nr domu i mieszkania) tej osoby,
- przedmiotu sprawy, której dotyczy.

Wnosząc skargę w imieniu innej osoby, zgłaszający ma obowiązek dołączyć do pisma zgodę osoby, na rzecz której wnoszona jest skarga. Zgoda powinna być wyrażona w sposób wyraźny, np. w formie pełnomocnictwa, jeżeli z treści pełnomocnictwa taka zgoda wynika. W przypadku nieuzupełnienia wymienionych danych, sprawa nie będzie rozpatrzona.

Podczas kontroli Państwowa Inspekcja Pracy nie ujawnia faktu złożenia skargi inicjującej czynności kontrolne, chyba że osoba skarżąca wyrazi na to uprzednio pisemną zgodę (Art. 15c Konwencji Nr 81 Międzynarodowej Organizacji Pracy).

URZĄD OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW

00–950 Warszawa, pl. Powstańców Warszawy 1

tel. 22 55 60 800

e-mail: uokik@uokik.gov.pl

www.uokik.gov.pl

Sprawy konsumenckie to spory pomiędzy przedsiębiorcą (spółką, osobą, która prowadzi działalność gospodarczą) a konsumentem (osobą fizyczną, która nie prowadzi działalności gospodarczej).

Urząd udziela bezpłatnych informacji i porad dla konsumentów:

- osobiście,
- telefonicznie: Infolinia Konsumentka prowadzona przez Fundację Konsumentów, tel. 801 440 220 oraz 22 290 89 16 (od poniedziałku do piątku w godz. 8.00–18.00, opłata wg taryfy operatora),
- mailowo: porady@dlakonsumentow.pl.

Zgodnie z obowiązującym prawem Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów podejmuje działania w przypadku naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. W sprawach bardziej skomplikowanych, zwłaszcza takich, gdzie potrzebna jest analiza dokumentów, oraz w sprawach indywidualnych bezpłatną pomoc prawną konsumenci mogą uzyskać m.in. u miejskich lub powiatowych rzeczników konsumentów. Do ich kompetencji należy:

- zapewnienie bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów,
- składanie wniosków w sprawie stanowiących i zmiany przepisów prawa miejscowego w zakresie ochrony interesów konsumentów,
- występowanie do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów,
- współdziałanie z właściwymi miejscowo delegaturami Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, organami Inspekcji Handlowej oraz organizacjami konsumenckimi,
- wytaczanie powództwa na rzecz konsumentów oraz wstępowanie, za ich zgodą, do toczącego się postępowania w sprawach o ochronę interesów konsumentów.

Oddział Federacji Konsumentów w Krakowie

31-553 Kraków, ul. Cystersów 20a, lok. 46a

tel. 12 422 64 62

e-mail: krakow@federacja-konsumentow.org.pl

Informacje o aktualnych godzinach, w których oddział jest otwarty, znajdują się na stronie: <http://www.federacja-konsumentow.org.pl/69,wojewodztwo-malopolskie.html>.

Porady w siedzibie Oddziału w poniedziałki udzielane są po uprzednim ustaleniu terminu wizyty. Zapisy prowadzone są pod numerem tel.

12 422 64 62 lub na miejscu. W sprawach pilnych (upływający termin ustawowy lub umowny) można starać się o udzielenie pomocy od ręki – o udzieleniu takiej porady decyduje prawnik Oddziału.

- **Powiatowy i Miejski Rzecznik Konsumentów**
31-549 Kraków, al. Powstania Warszawskiego 10
Centrum Administracyjne, parter, box 49
tel. 12 616 92 31, 12 616 92 32, faks 12 616 93 43
www.bip.krakow.pl/rzecznik

Biuro Prawne czynne jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.40 do 15.30.

Porady przez Internet: <https://www.bip.krakow.pl/?dok%20id=44927>

- **Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Krakowie**
31-752 Kraków, ul. Ujastek 1 (budynek „S”)
Sekretariat: tel. 12 448 10 30
e-mail: sekretariat@krakow.wiih.gov.pl
Czas urzędowania: poniedziałek w godz. 9.00–17.00, wtorek – piątek w godz. 7.30–15.30.

Inspekcja Handlowa to instytucja działająca w takich sytuacjach, jak: złożenie skargi na przedstawianie cen przez przedsiębiorcę, wprowadzanie w błąd co do masy towarów itp. Inspektorzy mogą wówczas przeprowadzić kontrolę w danym sklepie i nałożyć na niego karę. Inspekcja Handlowa jest też jedną z instytucji, które prowadzą ADR, czyli pozasądowe rozstrzyganie sporów. Zamiast iść do sądu, można powierzyć sprawę bezstronnym i fachowym mediatorom Inspekcji.

Wydział ds. Pozasądowego Rozwiązywania Sporów Konsumentckich:
tel. 12 448 10 44.

MIEJSKIE CENTRUM PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W KRAKOWIE

31-419 Kraków, ul. Rozrywka 1
tel. 12 411 41 21, 411 94 02
faks 12 410 56 22
e-mail: sekretariat@mcpcu.krakow.pl
www.mcpcu.krakow.pl

- **Punkt Konsultacyjny**
31-419 Kraków, ul. Rozrywka 1
tel. 12 411 41 21
 - dyżury specjalistów: poniedziałek, środa, piątek 7.30–15.30, wtorek, czwartek 7.30–18.00,

- dyżury prawnika: wtorek 15.00–17.00, środa 14.00–18.00, czwartek 16.00–18.00.
- **Filia Punktu Konsultacyjnego**
30–533 Kraków, Rynek Podgórski 4/2a
 - dyżury specjalistów: poniedziałek 14.00–16.00, czwartek 16.00–18.00,
 - dyżury prawnika: poniedziałek 17.00–19.00, czwartek 16.00–18.00.

Punkt udziela porad i konsultacji w zakresie szeroko rozumianej problematyki uzależnień dla osób uzależnionych i używających szkodliwie (alkoholu, alkoholu i narkotyków, leków, dopalaczy, nikotyny), współuzależnionych (partnerów osób uzależnionych), członków rodzin oraz osób bliskich jak również pracowników instytucji pomocowych. Pomoc w zakresie poradnictwa obejmuje anonimowe i nieodpłatne spotkania o charakterze konsultacyjnym i motywacyjnym dla osób zgłaszających się z własnej inicjatywy, a także z osobami opuszczającymi Dział Opieki Nad Osobami Nietrzeźwymi oraz cykliczne spotkania motywujące do podjęcia terapii z osobami uzależnionymi.

- **Telefon Zaufania dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin**
tel. 12 411 60 44, czynny całą dobę.

KRAKOWSKIE CENTRUM TERAPII UZALEŻNIEŃ

30–552 Kraków, ul. Wielicka 73
tel. 12 425 57 47 (Centrala)

- Centrala telefoniczna obsługuje następujące wewnętrzne numery:
 - 1 – Ośrodek Psychoterapii Uzależnień i Współuzależnienia
 - 2 – Ośrodek Psychoterapii DDA
 - 3 – Dział Administracji, Sekretariat Dyrektora
 - 4 – Faks

e-mail: poradnia@kctu.pl

Centrum oferuje wszechstronną pomoc specjalistów dla osób uzależnionych (od alkoholu, narkotyków, hazardu, Internetu) oraz „eksperymentujących” z różnymi substancjami, a także dla dzieci (również dorosłych) osób uzależnionych oraz innych członków rodzin, w których jest osoba uzależniona. Udziela świadczeń zdrowotnych w trybie ambulatoryjnym oraz dziennym dla osób uzależnionych oraz ich rodzin. Świadczenia finansowane są przez Narodowy Fundusz Zdrowia, Urząd Miasta Krakowa oraz ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych.

W skład Krakowskiego Centrum Terapii Uzależnień wchodzi dwa ośrodki psychoterapii:

- **Ośrodek Psychoterapii Uzależnień i Współuzależnienia**
30-552 Kraków, ul. Wielicka 73
tel. 12 425 57 47, w. 1
- **Ośrodek Psychoterapii Dorosłych Dzieci Alkoholików**
30-836 Kraków, ul. Jerzmanowskiego 40
tel. 12 425 57 47, w. 2
e-mail: filia@kctu.pl

SPECJALISTYCZNY OŚRODEK WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE (SOW)

31-964 Kraków, os. Krakowiaków 46
tel. 12 425 81 70, faks 12 644 45 05
e-mail: oodp.krakowiakow@caritas.pl

Ośrodek świadczy pomoc z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, która polega na udzielaniu specjalistycznej pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej oraz w formie pracy socjalnej. Osoby, które ze względu na przemoc w rodzinie są zmuszone opuścić dotychczasowe miejsce zamieszkania, mogą tu skorzystać z całodobowego schronienia. Placówka zapewnia 25 miejsc dla osób doświadczających przemocy w rodzinie z terenu całego kraju.

OŚRODKI PORADNICTWA I TERAPII RODZIN

Ośrodki zapewniają pomoc osobom i rodzinom mającym trudności lub wykazującym potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, związanych między innymi z przemocą, przeżywaniem żałoby, chorobą psychiczną, uzależnieniem czy sytuacją kryzysową. W ośrodkach znajdują wsparcie osoby z zaburzeniami lękowymi, stanami depresyjnymi, po próbach samobójczych, zaburzeniami psychotycznymi. W Krakowie nieodpłatnie usługi poradnictwa i terapii świadczą cztery ośrodki, których działania finansowane są ze środków Gminy Miejskiej Kraków.

- **„Podbrzezie” Krakowski Instytut Psychoterapii**
31-054 Kraków, ul. Podbrzezie 6
tel. 12 423 02 28, 783 222 263
e-mail: podbrzezie@kip.edu.pl
Ośrodek jest czynny od poniedziałku do piątku
w godz. 10.00-18.00

- **„Krakowiaków” Krakowski Instytut Psychoterapii**
31-962 Kraków, os. Krakowiaków 2
tel. 12 644 12 66, w. 21
e-mail: krakowiakow@kip.edu.pl
Ośrodek jest czynny od poniedziałku do piątku
w godz. 10.00-18.00
- **„Ptaszyckiego” Krakowski Instytut Psychoterapii**
31-979 Kraków, ul. Ptaszyckiego 6
tel. 12 682 11 50, 692 960 436
e-mail: ptaszyckiego@kip.edu.pl
Ośrodek jest czynny od poniedziałku do piątku
w godz. 10.00-18.00
- **Ośrodek Poradnictwa i Terapii Rodzin „Dobra Nadzieja”**
 - 31-135 Kraków, ul. Batorego 5
tel. 12 633 35 31
Rejestracja czynna: poniedziałek – piątek w godz. 8.00-20.00
 - 30-709 Kraków, ul. Stoczniovców 7
tel. 12 262 92 99
Rejestracja czynna: poniedziałek – piątek w godz. 8.30-14.30e-mail: opitr_basztowa@op.pl

OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

31-026 Kraków, ul. Radziwiłłowska 8B

www.oik.krakow.pl

- **całodobowy numer interwencyjny:** 12 421 92 82
- **sekretariat** czynny od poniedziałku do piątku w godz. 7.30-15.30
tel. 12 421 82 42, faks 12 421 6976
- **Krakowski Telefon Zaufania** przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej czynny w godz. 16.00-21.00, tel. 12 413 71 33
- **Telefon Zaufania Dla Seniorów** przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej czynny od poniedziałku do piątku w godz. 13.00-16.00, tel. 12 413 71 33.

Ośrodek prowadzi bezpłatną specjalistyczną (np. psychologiczną, prawną) pomoc dla osób cierpiących z powodu traumatycznych doświadczeń, przeżywających kryzysy oraz ofiar przemocy. Zapewnia schronienie osobom, które potrzebują takiej pomocy w przeżywanych sytuacjach kryzysowych.

INSTYTUT PSYCHOLOGII ZDROWIA POLSKIE TOWARZYSTWO PSYCHOLOGICZNE

02-412 Warszawa, ul. Gęślarska 3
tel. 22 863 87 38, faks 22 863 42 75
e-mail: poczta@ipz.edu.pl

- **Kryzysowy Telefon Zaufania (116 123)** czynny jest codziennie w godz. 14.00–22.00. Ten **bezpłatny** numer powstał z myślą o osobach, które z różnych powodów nie mają możliwości bezpośredniego kontaktu z psychologiem. Oferta kierowana jest do osób dorosłych w kryzysie emocjonalnym, potrzebujących wsparcia i porady psychologicznej, rodziców potrzebujących wsparcia w procesie wychowawczym oraz osób niepełnosprawnych. Poradnia udziela pomocy psychologicznej osobom doświadczającym kryzysu emocjonalnego, samotnym, cierpiącym z powodu depresji, bezsenności, chronicznego stresu.
- **Telefon zaufania dla osób cierpiących z powodu uzależnień behawioralnych**, tj. uzależnienia od hazardu, internetu, seksu, zakupów, pracy czy jedzenia, działa codziennie w godz. 17.00–22.00, tel. 801 889 880. Koszt połączenia z telefonów stacjonarnych to koszt jednego impulsu według taryfy operatora. Koszt połączenia z telefonów komórkowych – cena za każdą minutę, zależnie od taryfy operatora.
- **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Instytutu Psychologii Zdrowia**
02-212 Warszawa, ul. Korotyńskiego 13
tel. 22 824 25 01, faks 22 823 96 64
Sekretariat czynny od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–16.00.
 - **Poradnia Telefoniczna „Niebieskiej Linii”**, tel. 22 668 70 00
Poradnia działa 7 dni w tygodniu w godz. 12.00–18.00.
Infolinia przeznaczona jest dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, ze szczególnym uwzględnieniem osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz jej świadków.
www.niebieskalinia.pl

OGÓLNOPOLSKIE POGOTOWIE DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE „NIEBIESKA LINIA”

02-326 Warszawa, Aleje Jerozolimskie 155
tel. 22 666 10 36 (sekretariat), faks 22 250 63 11
sekretariat czynny od poniedziałku do piątku w godz. 8.00–16.00
e-mail: biuro@niebieskalinia.info

- Infolinia: 800 120 002

Konsultacje w sprawie przemocy prowadzone są wyłącznie:

- telefonicznie (infolinia 800 120 002)
- za pośrednictwem e-mail: niebieskalinia@niebieskalinia.info
- listownie na podany wyżej adres.

Pogotowie nie prowadzi spotkań indywidualnych.

OKRĘGOWY OŚRODEK POMOCY DLA OSÓB POKRZYWDZONYCH PRZESTĘPSTWEM

Krakowskie Forum Organizacji Społecznych KraFOS

30–347 Kraków, ul. Kapelanka 60, parter, lok. 8

tel. 12 421 22 88

e-mail: pokrzywdzeni@krafos.pl

www.krafos.pl/index.php/pomoc-pokrzywdzonym

Dyżury osoby pierwszego kontaktu w Ośrodku: poniedziałek – piątek w godz. 8.00–20.00, sobota w godz. 8.00–13.00.

Ośrodek zapewnia bezpłatną pomoc specjalistyczną oraz materialną osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz członkom ich rodzin. Skorzystać można tu m.in. z pomocy psychologa, psychoterapeuty, prawnika i mediatora. Pomoc psychologiczna udzielana jest również świadkom. Do ośrodka można przyjść, zadzwonić lub napisać. Osoba pierwszego kontaktu pomoże w zakwalifikowaniu zgłaszającego się do odpowiedniej formy pomocy i umówi termin bezpłatnej wizyty u specjalisty.

FUNDACJA „NAGLE SAMI”

01–524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 1A

tel. 22 633 54 25 (poniedziałek – piątek, godz. 9.30–16.30)

- **Bezpłatny telefon wsparcia dla osób w żałobie Fundacji „Nagle Sami”:** 800 108 108 (czynny w dni powszednie od 14.00 do 20.00,
- zapisy, informacje o grupach wsparcia i ofercie pomocy psychologicznej:
 - tel. 502 511 138 (poniedziałek – piątek, godz. 9.30–16.30,
 - e-mail: info@naglesami.org.pl,
- pytania do psychologa (e-mail: psycholog@naglesami.org.pl),
- pytania do prawnika (e-mail: wojciech.glac@naglesami.org.pl).

Z pomocy Fundacji mogą korzystać:

- osoby, które straciły bliskich i znajdują się na różnych etapach żałoby,
- dzieci, które straciły krewnych z najbliższej rodziny,

- rodziny, przyjaciele, znajomi i współpracownicy osób owdowiałych i osieroconych,
- przedstawiciele instytucji, które z urzędu świadczą pomoc osobom po stracie, szkoły, które potrzebują wsparcia w związku ze śmiercią lub żałobą ucznia,
- organizacje (firmy, instytucje) doświadczające kryzysu związanego ze stratą (śmierć lub żałoba pracownika).

Fundacja świadczy indywidualną pomoc psychologiczną, prowadzi grupy wsparcia dla osób dorosłych, świadczy pomoc dzieciom i rodzicom, organizuje zajęcia relaksacyjne, świadczy wsparcie prawne, prowadzi bezpłatny telefon wsparcia dla osób w żałobie, warsztaty i szkolenia dla specjalistów, organizuje szkolenia dla kadry pedagogicznej i pracodawców, świadczy wsparcie w formie interwencji kryzysowej i w ramach pakietów wsparciowych dla organizacji.

TELEFON ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Fundacja Dajemy Dzieciom Się

- **tel. 116 111** (numer bezpłatny dostępny ze wszystkich telefonów stacjonarnych i komórkowych) czynny codziennie w godz. od 12.00 do 2.00,
- więcej informacji i kontakt online przez stronę: www.116111.pl.

To bezpłatna anonimowa pomoc telefoniczna i online dla dzieci oraz młodzieży. Zapewnia dzwoniącym możliwość dzielenia się troskami, rozmawiania o sprawach dla siebie ważnych oraz wsparcia w trudnych sytuacjach. Formy pomocy: konsultacje telefoniczne i online, interwencje podejmowane w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia, działania edukacyjne i informacyjne.

TELEFON DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI W SPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA DZIECI

Fundacja Dajemy Dzieciom Się

- **tel. 800 100 100** (numer bezpłatny dostępny ze wszystkich telefonów stacjonarnych i komórkowych) czynny od poniedziałku do piątku w godz. 12.00–15.00,
- e-mail: pomoc@800100100.pl,
- więcej informacji i kontakt online przez stronę: www.800100100.pl.

Świadczona pomoc jest bezpłatna i anonimowa. Skierowana do rodziców oraz nauczycieli, którzy potrzebują wsparcia i informacji w zakresie prze-

ciwdziałania oraz pomocy dzieciom przeżywającym kłopoty i trudności wynikające z problemów czy zachowań ryzykownych. Formy pomocy: konsultacje telefoniczne i online w sytuacjach związanych z problemami rodziców/opiekunów i nauczycieli z podejrzeniem lub stwierdzeniem doświadczania przez dzieci i młodzież agresji i przemocy w szkole, cyberprzemocy i zagrożeń związanych z nowymi technologiami, wykorzystywania seksualnego, kontaktu z substancjami psychoaktywnymi, uzależnień, depresji, myśli samobójczych lub zaburzeń odżywiania.

TERENOWY KOMITET OCHRONY PRAW DZIECKA

31-509 Kraków, ul. Lubomirskiego 21

e-mail: tkopdz@wp.pl

- **telefon interwencyjny: 515 539 494**

Celem Komitetu jest ochrona praw i interesów dziecka oraz rodziny. Dla jego realizacji Komitet podejmuje różne działania: działalność interwencyjną, kontrolną i profilaktyczną, broni indywidualnych i zbiorowych praw dziecka i udziela porad pedagogicznych, psychologicznych i prawnych dzieciom pokrzywdzonym oraz ich rodzinom.

STOWARZYSZENIE LEKARZE NADZIEI

31-548 Kraków, Aleja Pokoju 7

tel. 12 414 30 05, faks 12 413 25 29

e-mail: medaid@sln.org.pl

www.sln.org.pl

- **Przychodnia Lekarska dla Ludzi Bezdomnych i Ubogich mieści się w Centrum Dzieła Św. Ojca Pio**

31-108 Kraków, ul. Smoleńsk 4

tel. 12 433 51 30

e-mail: przychodnia@sln.org.pl

czynna w godz. 12.00–18.00 (bez sobót i świąt)

- rejestracja: w godz. 12.00–15.00
- zabiegi pielęgniarские: w godz. 12.00–16.00
- konsultacje lekarskie: w godz. 12.00–17.00

- **Charytatywny Punkt Wydawania Leków i Materiałów Medycznych**

31-871 Kraków, os. Dywizjonu 303, pawilon 1

tel. 12 647 28 08

Apteka Darów Stowarzyszenia jest czynna w poniedziałki i środy w godz. 15.30–17.30 i w piątki w godz. 11.00–13.30.

CENTRUM INFORMACJI KULTURALNEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH GALERIA „STĄNCZYK”

30-079 Kraków, ul. Królewska 94

tel./faks 12 636 85 84

e-mail: galeriastanczyk@vp.pl

www.idn.org.pl/fson/stanczyk.html

Czynne od poniedziałku do piątku w godz. 11.00–16.00

POLSKA ORGANIZACJA PRACODAWCÓW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

(akty prawne, informacje, ustawy, wszystko dla pracodawców osób niepełnosprawnych)

00-031 Warszawa, ul. Szpitalna 6/23-24

tel. 22 620 32 02, faks 22 620 32 02, w. 120

e-mail: biuro@popon.pl

www.popon.pl

- **Oddział Małopolski**

31-216 Kraków, ul. Legnicka 5

tel. 508 113 203

e-mail: organizacja@popon.pl, pracodawcy@popon.pl

STRAŻ MIEJSKA MIASTA KRAKOWA”

Bardzo ważną inicjatywą krakowskiej Straży Miejskiej jest uruchomienie specjalnego całodobowego telefonu (**515 251 986**), pod którym wyłącznie osoby niesłyszące za pomocą SMS mogą zgłaszać interwencje dyżurnemu Straży Miejskiej. Osoba korzystająca z numeru powinna w treści wiadomości wpisać: rodzaj zauważonej nieprawidłowości, miejsce zdarzenia, imię, nazwisko oraz adres osoby zgłaszającej.

- **Całodobowy numer interwencyjny Straży Miejskiej: 986**

(zarówno z telefonów komórkowych jak i stacjonarnych – nie ma potrzeby wybierania numeru kierunkowego).

STUDENCKA PORADNIA PRAWNA UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

30-101 Kraków, al. Z. Krasińskiego 18/3

tel./faks 12 430 19 97, tel. 506 006 672

e-mail: poradnia.prawna@uj.edu.pl

www.poradnia.law.uj.edu.pl/start

Godziny otwarcia Sekretariatu: wtorek i czwartek 13.00–17.00, środa i piątek 9.00–14.00, w okresie wakacyjnym harmonogram pracy Poradni może ulec zmianie.

Studencka Poradnia Prawna UJ nie udziela porad prawnych telefonicznie ani ustnie. Opinie wydawane są tylko w formie pisemnej.

Studencka Poradnia Prawna Uniwersytetu Jagiellońskiego działa od 1997 r. i udziela **bezpłatnych porad prawnych** przede wszystkim osobom ubogim, których nie stać na poniesienie kosztów profesjonalnej, odpłatnej pomocy prawnej (przez adwokatów i radców prawnych), a także osobom prawnym (m.in. fundacjom i stowarzyszeniom), które spełniają ten warunek. Dodatkowo Poradnia zajmuje się sprawami dyscyplinarnymi na krakowskich uczelniach wyższych, występując w roli obrońców obwinionych studentów.

Aby skorzystać z porad prawnych Studenckiej Poradni Prawnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, niezbędne jest wypełnienie formularza informacyjnego i wyrażenie zgody na przetwarzanie danych osobowych. Można tego dokonać na trzy sposoby:

- odwiedzając Poradnię i wypełniając wskazane dokumenty z pomocą studenta,
- wysyłając wskazane dokumenty pobierane ze strony Poradni (zakładka: Formularze) drogą listowną, wraz z kserokopią dokumentów związanych ze sprawą;
- wysyłając skany wskazanych dokumentów, pobranych ze strony Poradni (zakładka: Formularze) drogą mailową, wraz ze skanami dokumentów związanych ze sprawą.

E-maile należy kierować na skrzynki pocztowe poszczególnych sekcji:

- prawa cywilnego – Spc1@uj.edu.pl; Spc2@uj.edu.pl
- prawa karnego – Spkarne@uj.edu.pl
- prawa medycznego – Spmedyczne@uj.edu.pl
- prawa pracy – Spp@uj.edu.pl
- praw człowieka – Spcz@uj.edu.pl
- w sytuacji gdy nie wiemy, która sekcja jest adekwatna do rozpoznania danej sprawy, wysyłamy na adres ogólny – poradnia.prawna@uj.edu.pl.

Do siedziby Poradni można się zgłaszać osobiście w godzinach pracy Sekretariatu.

FUNDACJA „COGNOSCO”

31-543 Kraków, ul. W. Szafera 7/33

tel. 12 307 25 10

e-mail: sekretariatcognosco@gmail.com

www.poradnieprawne.org

Fundacja „Cognosco” to krakowska organizacja pozarządowa zajmująca się udzielaniem pomocy prawnej osobom najbardziej potrzebującym. Udziela **bezpłatnych porad prawnych** w wyznaczonych punktach na terenie województwa małopolskiego. W celu umówienia się na poradę prawną należy zadzwonić na numer 12 307 25 10. Istnieje możliwość przesłania wiadomości drogą mailową. Powinna ona zawierać zwięzły opis problemu, z którym Państwo się zgłaszają wraz z numerem telefonu. W takim przypadku wolontariusz skontaktuje się, aby ustalić termin spotkania z prawnikiem. W ramach działań Fundacji nie są udzielane porady prawne przez telefon ani e-mailowo. Porady prawne udzielane są wyłącznie na wyznaczonych dyżurach.

8.2. NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA I NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

W Krakowie funkcjonuje system udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w ramach którego działa 31 punktów, w tym 23 punkty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz 8 punktów nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Wśród 23 punktów nieodpłatnej pomocy prawnej w 15 punktach pomocy udzielają prawnicy wskazani przez Okręgową Radę Adwokacką w Krakowie oraz Okręgową Izbę Radców Prawnych w Krakowie, a w pozostałych 8 punktach nieodpłatnej pomocy prawnej oraz 8 punktach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego pomoc świadczą adwokaci i radcowie prawni wyznaczeni przez organizację pozarządową wyłonioną w otwartym konkursie ofert.

Z poradnictwa prawnego lub obywatelskiego bezpłatnie może skorzystać każdy, kto złoży oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej wizyty u prawnika.

Dla osób ze znaczną niepełnosprawnością ruchową z terenu Krakowa, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, istnieje możliwość udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieod-

płatnego poradnictwa obywatelskiego w miejscu zamieszkania po uprzednim telefonicznym umówieniu wizyty albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość.

Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Osoba udzielająca pomocy prawnej w zależności od potrzeby:

- poinformuje o obowiązującym stanie prawnym oraz przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądowno-administracyjnym, lub
- wskaże rozwiązanie przedstawionego problemu prawnego, lub
- sporządzi projekt pisma w zakresie niezbędnym do udzielenia pomocy, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowno-administracyjnym, lub
- sporządzi projekt pisma o zwolnienie z kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym, lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowno-administracyjnym, lub
- poinformuje o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.

Osoba świadcząca nieodpłatne poradnictwo obywatelskie:

- podejmie działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach,
- udzieli wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzi wspólnie z osobą uprawnioną plan działania i pomoże w jego realizacji.

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego.

W celu uzyskania porady należy:

- ustalić termin wizyty, dzwoniąc pod numer telefonu: 796 420 474 (czynny od poniedziałku do piątku w godz. 9.30–17.00,
- zgłosić się w wyznaczonym terminie do punktu przydzielonego podczas rejestracji,
- wypełnić oświadczenie,
- anonimowo przekazać swoją opinię odnośnie do udzielonej porady.

Starając się o poradę w wybranym punkcie, należy przede wszystkim pamiętać o tym, żeby dostarczyć prawnikowi wszystkie dokumenty dotyczące sprawy, w szczególności umowy, akty notarialne, pisma urzędowe itp.

Lokalizacja punktów udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej (NPP) i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (NPO) oraz harmonogram ich pracy w 2019 r.

Punkt nr	Adres	Godziny działania punktu (od poniedziałku do piątku)	Rodzaj punktu
1.	os. Centrum C 10 (pok. 4)	7.30–11.30	NPP
2.		12.00–16.00	
3.		16.30–20.30	
4.	ul. Rzeźnicza 2 (pok. 28)	15.30–19.30	NPO
5.	ul. Józefińska 14 (pok. 003)	16.00–20.00	
6.	ul. Krakowska 55 (wejście od ul. Krakowskiej 53, parter)	15.30–19.30	
7.	ul. Helclów 2 (pok. 10)	16.00–20.00	
8.	ul. Sas-Zubrzyckiego 10 (dom 1 „Socius”)	11.00–15.00	
9.	ul. Białoprądnicka 3 (sala dyżurów Radnych)	11.00–15.00	NPP
10.	ul. Grunwaldzka 8 (pok. 13)	12.00–16.00	
11.		16.00–20.00	
12.	ul. Ks. Jerzego Popiełuszki 36, Dwór Czców (pok. 17)	10.00–14.00	NPO
13.		14.00–18.00	
14.	pl. Wszystkich Świętych 3–4 (pok. 6)	16.00–20.00	NPP
15.	os. Dywizjonu 303 nr 34 (sala dyżurów Radnych)	pn.: 9.00–13.00, wt.: 13.00–17.00 śr., czw.: 12.00–16.00 pt.: 8.00–12.00	NPO

16.		7.30–11.30	NPP
17.	pl. Wszystkich Świętych 3–4 (pok. 27)	12.00–16.00	
18.		16.00–20.00	
19.	ul. Wielopole 17a (pok. 5, POM)	16.00–20.00	
20.	os. Zgody 2 (pok. 25)	16.00–20.00	
21.	pl. Na Stawach 1 (sala konferencyjna)	16.00–20.00	
22.	ul. Wielicka 28a (pok. 15)	16.00–20.00	
23.	Rynek Podgórski 1 (pok. 8)	16.00–20.00	
24.	ul. Grunwaldzka 8 (pok. 13)	7.30–11.30	
25.	al. Powstania Warszawskiego 10 (pok. 49)	16.00–20.00	
26.	ul. Czerwieńskiego 16 (pok. 32)	10.00–14.00	
27.	ul. Czerwieńskiego 16 (pok. 32)	14.30–18.30	
28.	Rynek Podgórski 4/2a	7.30–11.30	
29.		12.00–16.00	
30.	os. Na Kozłówce 27 (pok. 2a)	15.30–19.30	
31.	os. Zgody 2 (pok. 22)	16.00–20.00	

8.3. NARODOWY FUNDUSZ ZDROWIA

CENTRALA NARODOWEGO FUNDUSZU ZDROWIA

02–390 Warszawa, ul. Grójecka 186

tel. 22 572 60 00, faks 22 572 63 33

e-mail: infolinia@nfz.gov.pl, www.nfz.gov.pl

Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie

dres do korespondencji (kancelaria MOW NFZ):

31–056 Kraków, ul. Józefa 21

e-mail: nfz@nfz-krakow.pl,

www.nfz-krakow.pl

godziny pracy: poniedziałek – piątek 8.00–16.00

- siedziba przy ul. Batorego 24, 31–135 Kraków:
poniedziałek 8.00–17.00, wtorek, środa, czwartek 8.00–16.00,
piątek 8.00–15.00.

Sprawy, które można załatwić za pośrednictwem poczty:

- przesłanie wniosku o wydanie karty EKUZ i uzyskanie karty,
- złożenie skierowania na leczenie uzdrowiskowe,
- przekazanie dokumentów związanych ze zwrotem kosztów leczenia w Unii Europejskiej,
- otrzymanie decyzji potwierdzającej prawo do świadczeń i objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym,
- przesłanie zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne celem potwierdzenia do refundacji,
- złożenie skargi do Działu Skarg i Wniosków.

Drogą mailową można uzyskać odpowiedzi na pytania oraz zgłaszać uwagi i sugestie.

Obsługa Ubezpieczonych:

31-135 Kraków, ul. Batorego 24

Osobiście wszelkie dokumenty i pisma można składać na Dzienniku Podawczym przy ul. Batorego 24, a także w Kancelarii Ogólnej, przy ul. Józefa 21 w Krakowie.

Na miejscu można uzyskać pomoc w następujących tematach:

- system ochrony zdrowia, zasady i prawa korzystania ze świadczeń, funkcjonowanie NFZ,
- złożenie skargi w związku np. z odmową udzielenia świadczeń,
- sprawdzenie statusu ubezpieczenia w systemie eWUŚ,
- złożenie wniosku i odbiór EKUZ,
- uzyskaniem bądź rejestracją formularzy „unijnych” serii E100 oraz dokumentów S1, S2, DA1,
- potwierdzanie wniosku o Profil Zaufany ePUAP,
- złożenie skierowania na leczenie uzdrowiskowe,
- potwierdzenie zleceń na refundowane wyroby medyczne,
- podpisanie umowy dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego.

Internetowa rezerwacja wizyt w krakowskim biurze obsługi przy ul. Batorego 24: <https://rejestracja.nfz-krakow.pl/>

Rezerwacji on-line podlegają wizyty związane z:

- uzyskaniem Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego;

- uzyskaniem bądź rejestracją formularzy „unijnych” serii E100 oraz dokumentów S1, S2, DA1;
- potwierdzeniem zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne;
- uzyskaniem informacji nt. skierowania na leczenie uzdrowiskowe;
- uzyskaniem informacji, z jakiego powodu eWUŚ wyświetla nas na „czerwono”, zasad realizacji świadczeń opieki zdrowotnej i kolejek oczekujących na świadczenia.

System umożliwia również sprawdzenie aktualnego stanu kolejek.

TELEFONICZNA INFORMACJA PACJENTA

800 190 590 – od poniedziałku do piątku w godz. 8.00–16.00

Dzwoniąc na Telefoniczną Informację Pacjenta, można uzyskać informacje dotyczące m.in. :

- danych teleadresowych placówek medycznych i gabinetów mających umowę z NFZ,
- danych teleadresowych placówek NFZ,
- zasad korzystania z podstawowej opieki zdrowotnej,
- zasad i miejsc udzielania pomocy medycznej w nocy, weekendy i święta,
- zasad udzielania świadczeń i funkcjonowania systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego,
- dokumentów potwierdzających prawo do świadczeń, systemu eWUŚ, systemu ZIP, IKP, wysokości składki, zasad uzyskania Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego,
- zasad koordynacji systemów zabezpieczenia zdrowotnego w krajach Unii Europejskiej,
- zasad korzystania i miejsc wykonywania świadczeń w ramach programów profilaktycznych finansowanych przez NFZ,
- zasad zawierania umów dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego.

Wybrane kontakty:

- **informacja o leczeniu uzdrowiskowym** – infolinia: 800 190 590
e-mail: uzdrowiska@nfz-krakow.pl

W związku z ustawą o ochronie danych osobowych pracownicy NFZ nie udzielają telefonicznie informacji na temat konkretnego skierowania na leczenie uzdrowiskowe. Szczegółową informację można uzyskać jedynie w formie odpowiedzi na zapytanie przesłane pisemnie lub elektronicznie poprzez ePUAP, bądź zgłaszając się

osobiście z dokumentem tożsamości w siedzibie Funduszu przy ul. Batorego 24 w Krakowie.

- **Dział Skarg i Wniosków** (e-mail: dsiw@nfz-krakow.pl),
- informacja o **kartach EKUZ**: 12 298 83 39; faks 12 298 83 36; e-mail: eu@nfz-krakow.pl (Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego upoważnia do korzystania ze świadczeń zdrowotnych w zakresie niezbędnym w krajach Unii Europejskiej/EFTA),
- informacja w **sprawie zwrotu kosztów leczenia w krajach UE/EFTA**: 12 298 83 75, 12 298 83 29, e-mail: UErefundacja@nfz-krakow.pl,
- informacje o **programach profilaktycznych**: 12 298 82 19,
- informacje dotyczące **systemu eWUŚ** e-mail: ewus@nfz-krakow.pl.
- **Wyroby Medyczne**:
 - Organizacja zaopatrzenia w refundowane wyroby medyczne: 12 298 83 64, 12 298 83 65, 12 298 83 67, 12 298 83 68,
 - Rozliczanie zaopatrzenia w refundowane wyroby medyczne: 12 298 83 42, 12 298 83 47, 12 298 83 49, 12 298 83 69, 12 298 83 91, 12 298 83 74,
 - Punkty Ewidencyjne MOW NFZ (potwierdzanie wniosków na zaopatrzenie w wyroby medyczne) na terenie Krakowa:

Przyjmowanie stron odbywa się po upływie 15 minut od otwarcia do 15 minut przed zamknięciem.

Nazwa	Nr	Adres	Telefon	Godziny otwarcia	
Dział Zaopatrzenia w Wyroby Medyczne MOW NFZ		31-135 Kraków ul. Batorego 24, Patio		pn.	8.00-17.00
				wt., śr. czw.	8.00-16.00
				pt.	8.00-15.00
Punkt Ewidencyjny MOW NFZ	EW 14	31-121 Kraków -Śródmieście SP Zakład Opieki Zdrowotnej al. Pokoju 4, I piętro, pok. 50A	12 412 75 37	pn. – pt.	8.00-16.00
Punkt Ewidencyjny MOW NFZ	EW 18	31-261 Kraków- Krowodrza SP Zakład Opieki Zdrowotnej ul. Rusznikarska 17, IV piętro pok. 418	609 772 300	pn. – pt.	8.00-16.00

Punkt Ewidencyjny MOW NFZ	EW 22	30-835 Kraków-Podgórze NZOZ Centrum Medyczne ul. Teligi 8, II piętro, pok. 208	12 657 90 85	pn. – pt.	8.00–16.00
---------------------------	-------	---	--------------	-----------	------------

Obecnie trwają prace legislacyjne i wdrożeniowe zmiany prawno-organizacyjne mające wpływ na sposób potwierdzania i realizacji zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne. Jeszcze w 2019 r. wprowadzone zostaną nowe, ułatwione dla Pacjentów, zasady realizacji świadczenia opieki zdrowotnej, w rodzaju zaopatrzenie w wyroby medyczne. Uprawnienia Pacjentów do refundacji wyrobów medycznych będą weryfikowane i potwierdzane za pośrednictwem serwisów internetowych i usług informatycznych na etapie wypisywania i realizacji zaopatrzenia z pominięciem etapu potwierdzenia zlecenia przez Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia. Jedynie w przypadku braku dostępu do serwisów internetowych i usług informatycznych weryfikacja zleceń i potwierdzanie prawa do świadczenia będzie miała miejsce w dowolnie wybranym przez Świadczeniobiorcę oddziale wojewódzkim NFZ na terenie całej Polski, a nie jak dotychczas zgodnie z miejscem zamieszkania.

Od 1 lipca 2018 r. osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, na mocy ustawy z dnia 9 maja 2018 roku o szczególnych rozwiązaniach wspierających osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, **mogą skorzystać poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej** udzielanych w poradniach specjalistycznych (ambulatoryjnej opiece specjalistycznej), w szpitalach, z usług farmaceutycznych realizowanych w aptekach oraz ze świadczeń rehabilitacji leczniczej, zgodnie ze wskazaniami medycznymi, a także mają prawo do nielimitowanego zaopatrzenia w wyroby medyczne każdorazowo na zlecenie osoby uprawnionej.

Świadczenia opieki zdrowotnej dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności udzielane są poza kolejnością przyjęć wynikającą z prowadzonych w placówkach medycznych list oczekujących, co oznacza, że:

- placówka medyczna udziela świadczeń opieki zdrowotnej w dniu zgłoszenia,
- w przypadku gdy udzielenie świadczenia nie jest możliwe w dniu zgłoszenia, poradnia wyznacza inny termin poza kolejnością przyjęć wynikającą z prowadzonej przez nią listy oczekujących,
- świadczenie z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej nie może być udzielone w terminie późniejszym niż w ciągu 7 dni roboczych od dnia zgłoszenia.

Uwaga! Niezbędne jest okazanie dokumentu potwierdzającego przysługujące uprawnienie, tj. orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Już wkrótce zacznie działać **Zintegrowany Informator Pacjenta** – system prowadzony przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Stanie się on częścią Internetowego Konta Pacjenta (IKP). Dzięki niemu dane medyczne osoby uprawnionej, także te z Zintegrowanego Informatora Pacjenta (ZIP), będą gromadzone w jednym miejscu.

Internetowe Konto Pacjenta to aplikacja, dzięki której szybko i bezpiecznie można znaleźć informacje o swoich danych medycznych. Możliwości systemu będą coraz większe, dlatego z czasem ubezpieczony uzyska dostęp do jeszcze większej bazy przydatnych danych o swoim zdrowiu.

W IKP znajdują się informacje o:

- miejscach, w których można się leczyć,
- receptach i skierowaniach wystawionych dla ubezpieczonych,
- wysokości kwot podlegających refundacji dla poszczególnych produktów leczniczych oraz świadczeniach, których udzielono w ramach NFZ,
- posiadanym prawie do świadczeń opieki zdrowotnej i podstawie tego prawa,
- składanych oświadczeniach o upoważnieniu osoby do dostępu do dokumentacji medycznej,
- wyrażeniu zgody na udzielenie określonych świadczeń zdrowotnych,
- wystawionych zaświadczeniach lekarskich w razie choroby i macierzyństwa,
- wysokości płaconej składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Korzystając z IKP, można:

- uzyskać recepty niezbędne do kontynuacji leczenia bez konieczności wizyty u lekarza,
- otrzymać recepty od pielęgniarki lub położnej zarówno po osobistym badaniu, jak i po konsultacji telemedycznej, na odległość,
- upoważnić inną osobę do dostępu do danych medycznych lub informacji o stanie zdrowia,
- już niedługo w łatwy sposób sprawdzisz i pobierzesz pełną dokumentację medyczną.

Jak zalogować się do IKP?

- dla osób posiadających konto w ZIP

- należy wejść na stronę: www.pacjent.gov.pl
- wybrać „Zaloguj się kontem ZIP”
- wpisać dane, którymi osoba logowała się do ZIP.

Oddziały Wojewódzkie NFZ nie zakładają już kont w ZIP!

- dla osób nie posiadających konta w ZIP

Sposób I

- należy założyć Profil Zaufany (jeżeli jeszcze osoba go nie posiada)
- zalogować się do IKP za pomocą Profilu Zaufanego.

Sposób II

(dla posiadaczy e-dowodu)

- należy zalogować się do IKP za pomocą e-dowodu.

Oddziały Wojewódzkie NFZ (OW NFZ), zamiast założyć konto w ZIP, potwierdzają Profil Zaufany ePUAP, dając ubezpieczonemu możliwość dostępu do IKP.

Aktualne informacje znajdują Państwo na stronie:
www.pacjent.gov.pl/pomoc/dowiedz_sie_wiecej

Informator o Terminach Leczenia <https://terminyleczenia.nfz.gov.pl/>

Informator o Terminach Leczenia to funkcjonalna i przyjazna wyszukiwarka, w której można sprawdzić, gdzie najszybciej skorzystamy ze świadczeń opieki zdrowotnej realizowanych przez placówki mające umowę z NFZ. W bazie adresów i telefonów informatora znajduje się blisko 14 tys. placówek medycznych, które udzielają świadczeń w ramach umowy z NFZ.

Korzystając z nowej wyszukiwarki, można sprawdzić przede wszystkim:

- gdzie i kiedy najszybciej uzyskać pomoc lekarza,
- ile osób oczekuje aktualnie na leczenie w placówce, którą wybraliśmy,
- czy w szpitalu lub poradni znajdują się udogodnienia dla pacjentów, takie jak: parking, podjazd dla wózków, winda czy specjalnie dostosowana łazienka dla osób niepełnosprawnych.

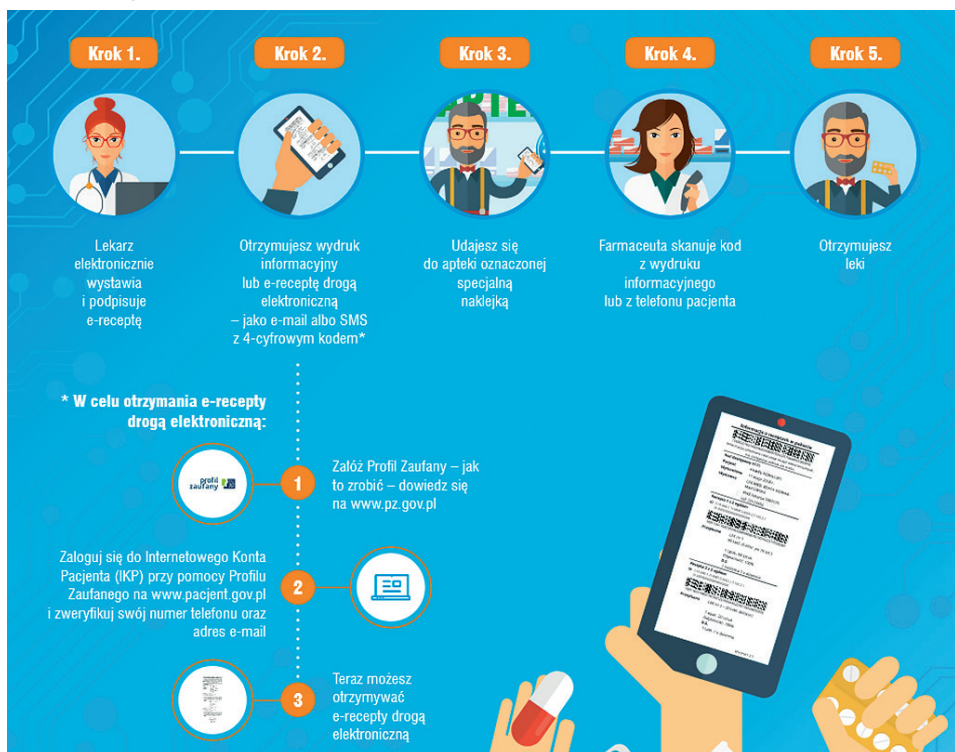
Można tam również znaleźć adresy, numery telefonów do poszczególnych poradni i szpitali oraz sprawdzić na mapie, gdzie znajduje się dany szpital czy poradnia.

Informacje o terminach leczenia są przekazywane do NFZ bezpośrednio przez placówki medyczne. Szpitale i poradnie są zobowiązane do przekazywania co tydzień do Oddziału Wojewódzkiego NFZ informacji o prowadzonych listach osób oczekujących na leczenie. Jeżeli zdarzy się sytuacja, że termin, który usłyszemy, umawiając się na wizytę w poradni, jest inny od terminu zaprezentowanego w informatorze – można to zgłosić bezpośrednio poprzez stronę informatora w polu: zgłoś uwagę. Każde takie zgłoszenie będzie wyjaśnione z placówką medyczną.

Czym jest e-recepta?

E-recepta jest wygodnym i bezpiecznym rozwiązaniem, dzięki któremu będzie można sprawnie i szybko wykupić przepisane przez lekarza leki, a także śledzić szczegóły oraz dawkowanie, logując się do swojego **Internetowego Konta Pacjenta**.

Aktualne informacje na stronie: www.pacjent.gov.pl/pomoc/czym_jest_e-recepta

E-receptę można zrealizować w każdej aptece oznaczonej specjalną naklejką:

8.4. WYPOŻYCZALNIE SPRZĘTU ORTOPEDYCZNEGO I POMOCNICZEGO

Fundacja na Rzecz Chorych na SM im. bł. Anieli Salawy

31-133 Kraków, ul. Dunajewskiego 5
tel. 12 430 07 58, 12 422 28 11, 12 341 48 99
e-mail: biuro@fundacja-sm.org

www.fundacja-sm.org

Czynne: poniedziałek, środa, piątek, w godz. 9.00–13.00.

- Nowy punkt wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego
31-056 Kraków, ul. Józefa 5, tel. 12 421 57 85
Czynne: poniedziałek – piątek, w godz. 9.00–17.00,
sobota 10.00–14.00.

Towarzystwo Solidarnej Pomocy

30-969 Kraków, ul. Ujastek 3, pawilon 0
tel. 12 644 09 68, 12 290 41 91, 501 669 765
e-mail: tsp_kr@onet.pl

www.tspkrakow.pl

Czynne: poniedziałek – piątek, w godz. 9.00–16.00.

Fundacja Pomoc Krakowskiemu Hospicjum

Wypożyczalnia sprzętu medycznego
31-927 Kraków, os. Centrum B bl.6
tel. 12 644 65 50, 12 425 75 83
e-mail: fundacja@fundacjapkh.krakow.pl

www.fundacja.krakow.pl

Czynne: poniedziałek, piątek w godz. 8.00–14.00;
wtorek, środa, czwartek w godz. 08.00–18.00.

Dla mieszkańców Krakowa i okolic istnieje możliwość rezerwacji sprzętu przez internet.

Spółdzielnia Socjalna Klika

31-831 Kraków, ul. Fatimska 41 B

tel. 503 710 900

e-mail: info@wypożyczalnia-klika.pl

www.wypożyczalnia-klika.pl

Biuro i punkt odbioru czynne: poniedziałek – piątek, w godz. 8.00–14.30.

- Drugi punkt odbioru sprzętu:
31-201 Kraków, ul. Siemaszki 31
Czynne: poniedziałek – piątek, w godz. 9.30–17.00.

Wypożyczalnia Sprzętu Medycznego Dar Serca J.D.G. Caritas Archidiecezji Krakowskiej

30-334 Kraków, ul. Komandosów 18 (w podziemiach kościoła pw. Matki Bożej Fatimskiej),

tel. 12 269 86 11, 729 978 773

(tylko w godzinach otwarcia wypożyczalni)

e-mail: wypożyczalnia.krakow@caritas.pl

www.krakowcaritas.pl/jednostki.php/62

Czynne: poniedziałek, wtorek, czwartek, w godz. 8.00–14.00, środa, w godz. 14.00–18.00, piątek nieczynne.

STANMED24 Sklep Medyczny i Wypożyczalnia Sprzętu Rehabilitacyjnego

Oddział Kraków

31-209 Kraków, ul. Fieldorfa Nila 10, lokal U59 (obok Żabki)

tel. 535 493 573, 666 601 875

e-mail: krakow@stanmed24.pl

www.stanmed24.pl

Czynne: poniedziałek – czwartek, w godz. 9.00–17.00,
piątek, w godz. 9.00–16.00.

Wypożyczalnia Medyczna

32-086 Węgrzce, ul. Forteczna 12, tel. 692 769 360, 504 086 550

(telefony są odbierane w godz. 8.00–21.00)

e-mail: biuro@wypożyczalniamedyczna.pl

www.wypożyczalniamedyczna.pl

Czynne: poniedziałek – piątek, w godz. 8.00–16.00,
w soboty po uzgodnieniu telefonicznym.

8.5. BIURA DS. OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH KRAKOWSKICH UCZELNI I PEŁNOMOCNICY REKTORÓW DS. OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Uniwersytet Jagielloński.

Dział ds. Osób Niepełnosprawnych

31-120 Kraków, al. Mickiewicza 9a/410 (IV piętro)

tel. 12 424 29 50; 12 663 43 40; 12 663 43 50

e-mail: don@uj.edu.pl

www.don.uj.edu.pl

Godziny otwarcia: poniedziałek – piątek: 7.30–17.00

Dyżury dla studentów: poniedziałek, wtorek i czwartek: 10.00–15.00,
piątek: 10.00–14.00

- mgr inż. Ireneusz Białek – Pełnomocnik Rektora UJ
ds. Osób Niepełnosprawnych
e-mail: ireneusz.bialek@uj.edu.pl

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27, pawilon D, pok. 20

tel. 12 293 51 20, 695 608 630, tel./faks 12 293 51 19

e-mail: bon@uek.krakow.pl

www.bon.uek.krakow.pl lub www.facebook.com/BONUUEK

Godziny otwarcia: poniedziałek, wtorek, czwartek 10.00–14.00, piątek
12.00–16.00, sobota 9.00–13.00.

Akademia Górniczo-Hutnicza.

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

30-059 Kraków, ul. Reymonta 17/10

tel. 12 617 46 30

e-mail: bon@agh.edu.pl

www.bon.agh.edu.pl

Godziny otwarcia: poniedziałek – piątek 7.30–15.30.

- dr hab. Barbara Gąciarz, prof. nadzw. – Pełnomocnik Rektora
ds. Osób Niepełnosprawnych
dyżury: wtorek w godz. 12.00–13.00

**Uniwersytet Pedagogiczny.
Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych**

30-150 Kraków, ul. Armii Krajowej 9a/016
tel. 12 662 66 70

Godziny otwarcia: poniedziałek – piątek 9.00–14.00

e-mail: bon@up.krakow.pl

www.bon.up.krakow.pl

- dr Małgorzata Trojańska – Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych

**Politechnika Krakowska.
Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych**

31-866 Kraków, ul. Skarżyńskiego 9, budynek DS-4 21-7, pok. 601
e-mail: bonpk@interia.pl

www.zsn.pk.edu.pl

- mgr inż. Jan Ortyl – Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych PK
tel. 506 285 397
e-mail: ortylj@interia.pl

**Uniwersytet Rolniczy.
Pełnomocnik Rektora UR ds. Studentów Niepełnosprawnych**
dr hab. inż. Joanna Puła

Katedra Agrotechniki i Ekologii Rolniczej Wydział Rolniczo-Ekonomiczny

31-120 Kraków, al. Mickiewicza 21

tel. 12 662 43 68

e-mail: rrpula@urk.edu.pl

**Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.
Biuro ds. Studentów Niepełnosprawnych**

30-705 Kraków, ul. Gustawa Herlinga-Grudzińskiego 1, bud. C, pok. 053
tel./faks 12 252 45 12

e-mail: bon@afm.edu.pl

www.ka.edu.pl/dla-studentow/biuro-ds-osob-niepelnosprawnych

Godziny otwarcia: poniedziałek – czwartek 7.00–15.00,
piątek 11.00–19.00.

- mgr Katarzyna Wójcik-Pyrć – Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych
tel./faks 12 252 45 12 (w godzinach dyżurów)
e-mail: pelnomocnik@afm.edu.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie.**Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych**

31-004 Kraków, ul. Franciszkańska 1, pok. 222D, II piętro

tel. 12 422 57 85, w. 741

e-mail: bon@upjp2.edu.pl

www.bon.upjp2.edu.pl

Godziny otwarcia: poniedziałek – piątek 7.00–15.00.

- mgr Katarzyna Kutek-Sładek – Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych

31-004 Kraków, ul. Franciszkańska 1, pok. 222D, II piętro

e-mail: katarzyna.kutek_sladek@upjp2.edu.pl

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości.**Pełnomocnik ds. Studentów Niepełnosprawnych**

Kanclerz dr inż. Bohdan Makary

30-079 Kraków, al. Kijowska 14, I piętro, pok. 117

tel. 12 635 68 00

www.wszib.edu.pl/studenci/studenci-niepelnosprawni

Dyżury: poniedziałek, wtorek 15.00–16.00, czwartek 8.00–9.00.

8.6. DOSTĘPNOŚĆ BUDYNKÓW URZĘDU MIASTA KRAKOWA DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

- **Budynek Magistratu, pl. Wszystkich Świętych 3-4** – platforma przychodowa w klatce „F”, WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej,
- **Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pl. Wszystkich Świętych 11** – architektonicznie budynek trudny, wiele ciągów schodowych,
- **Wydział Geodezji, ul. Grunwaldzka 8** – podjazd i WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym, dostępny schodołaz, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej,
- **Wydział Skarbu Miasta, ul. Kasprowicza 29** – WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej, winda bezpośrednio z podwórka,

- **Krakowskie Centrum Świadczeń, Wydział Edukacji, ul. Stachowicza 18** – podjazd dla niepełnosprawnych od dziedzińca wewnętrznego, winda i WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym,
- **Wydział Architektury i Urbanistyki, Wydział Planowania Przestrzennego, ul. Mogilska 41** - podjazd i WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, dostępna sala obsługi, na wyższe piętra jest winda, która nie jest przystosowana, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej;
- **Wydział Mieszkalnictwa, Wydział ds. Jakości Powietrza, Rynek Podgórski 1-2** – podjazd, wideofon, szeroka winda, WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych na parterze, obsługa w języku migowym,
- **Wydziały Ewidencji Pojazdów i Kierowców, Spraw Administracyjnych, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, ul. Wielicka 28A** – podjazd, winda, dostępne WC,
- **Wydział Kształtowania Środowiska, Ewidencji Pojazdów Kierowców, Spraw Administracyjnych, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, os. Zgody 2** – podjazd, winda i WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym,
- **Biuro Przejmowania Mienia i Rewindykacji, Wydział Gospodarki Komunalnej, ul. Wielopole 17a** – dostępny schodołaz, obsługa w języku migowym, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej,
- **Wydział Spraw Administracyjnych, Ewidencji Pojazdów i Kierowców, Podatków, Sportu, Windykacji, al. Powstania Warszawskiego 10** – dwa podjazdy, winda, WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym,
- **Urząd Stanu Cywilnego, ul. Lubelska 27 i 29** – dostępny schodołaz, WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej,
- **MOPS, ul. Józefińska 14** – podjazd, winda, WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych,
- **Biuro ds. Ewidencji Mienia, Wydział Kontroli Wewnętrznej, ul. Sarego 4** – schodołaz, WC przystosowane, możliwość zejścia urzędnika do osoby niepełnosprawnej,

- **Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia, ul Dekerta 24**, budynek dostępny, winda i WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym,
- **Wydział Miejskiego Inżyniera Ruchu, ul. Wielopole 1**, jest winda ale WC i wejście do budynku nieprzystosowane dla osób niepełnosprawnych,
- **Wydział Skarbu Miasta ul. Mogińska 65**, winda i WC przystosowane dla osób niepełnosprawnych, obsługa w języku migowym,

8.7. WYKAZ OGÓLNODOSTĘPNYCH TOALET MIEJSKICH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Lp.	Lokalizacja	Godziny otwarcia (miesiące)	Dni pracy
1.	ul. Kościuszki	8.00–18.00	codziennie
2.	pl. Szczepański	7.00–22.00 (IV–X) 8.00–19.00 (XI–III)	codziennie
3.	ul. Straszewskiego	7.00–22.00 (IV–X) 8.00–19.00 (XI–III)	codziennie
4.	ul. Rakowicka	8.00–17.00	codziennie
5.	ul. Smocza	8.00–21.00 (IV–X) 8.00–18.00 (XI–III)	codziennie
6.	ul. Powiśle	7.00–21.00 (IV–X) 8.00–19.00 (XI–III)	codziennie
7.	ul. Prądnicka	7.00–18.00 8.00–16.00	pon. – piąt. sob. – niedz.
8.	Pl. Bohaterów Getta	7.00–19.00	codziennie
9.	Rondo Czyżyńskie	7.00–18.00 niedziela nieczynne	pon. – sob.,
10	Rynek Podgórski	7.00–19.00 8.00–15.00	pon. – piąt. sob. – niedz.

11.	Park Jordana I	8.00–21.00 (IV-X) 10.00–18.00 (XI-III)	codziennie
12.	Park Jordana II	9.00–20.00 (IV-X) 8.00–18.00 (XI-III)	codziennie
13.	ul. Warszawska (w przejściu podziemnym)	8.00–18.00 sobota i niedziela – nieczynne	pon. – piąt.
14.	Sukiennice – Rynek Główny	całodobowo	codziennie
15.	Błonia od Al. 3-go maja	9.00–19.00	codziennie
16.	w przejściu pod ul. M. Konopnickiej	8.00–18.00 10.00–15.00	pon.–piąt. sob.–niedz.
17.	na terminalu Czerwone Maki	7.00–18.00 10.00–16.00	pon.–piąt. sob.–niedz.
18.	ul. Sienna	7.00–22.30	codziennie

Toalety wolnostojące o podwyższonym standardzie czynne całodobowo:

- ul. Sielska (2 sztuki),
- ul. Na Błonie,
- ul. Żywiecka (boczna),
- Rondo Kocmyrzowskie,
- ul. Strzelców,
- ul. Daszyńskiego/Metalowców.
- ul. Chodowieckiego,
- ul. Młodej Polski,
- Park Ratuszowy,
- Park Zaczarowanej Dorożki,
- ul. Starowiślna/Dietla,
- Bagry (od ul. Kaczej).

8.8. APTEKI OGÓLNODOSTĘPNE, PRACUJĄCE W SYSTEMIE CAŁODOBOWYM, W PEŁNYM ZAKRESIE USŁUG FARMACEUTYCZNYCH OD 1 STYCZNIA 2018 DO 31 GRUDNIA 2020 R.

Adres apteki	Telefon
ul. Ćwiklińskiej 10 30-663 Kraków	12 658 10 01
ul. Karmelicka 23 31-131 Kraków	12 631 19 80
ul. Kalwaryjska 94 30-504 Kraków	infolinia: 800 110 110
ul. Kazimierza Wielkiego 117 30-074 Kraków	12 637 44 01
ul. Kronikarza Galla 26 30-053 Kraków	12 636 73 65
ul. Mogilska 21 31-542 Kraków	12 411 01 26
os. Centrum A, bl. 4 31-923 Kraków	infolinia: 800 110 110
ul. Wolska 1 30-663 Kraków	12 657 13 16
ul. Zielińska 3 31-227 Kraków	infolinia: 800 110 110

8.9. PRZYDATNE STRONY WWW

- **„Bez barier”** – serwis poświęcony osobom niepełnosprawnym w Miejskiej Platformie Internetowej Magiczny Kraków: www.krakow.pl/bezbarier,
- **„NGO – organizacje pozarządowe”** – portal dla organizacji pozarządowych w Miejskiej Platformie Internetowej Magiczny Kraków: www.ngo.krakow.pl,
- **Portal Edukacyjny Miasta Krakowa:** www.portaledukacyjny.krakow.pl,

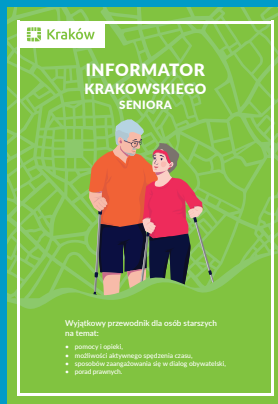
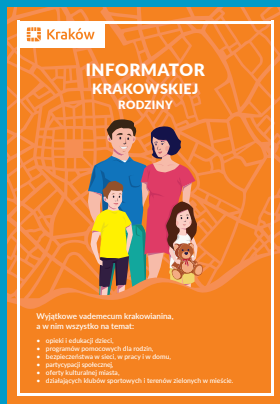
- **Portal Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji** – aktualne informacje o wydarzeniach dla osób niepełnosprawnych, obowiązujące przepisy:
www.integracja.org; <http://www.niepelnosprawni.pl/>,
- **Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej** – informacje dotyczące polityki państwa w zakresie pomocy społecznej oraz działań na rzecz osób niepełnosprawnych:
www.mpips.gov.pl,
- **Serwis w portalu organizacji pozarządowych prowadzony przez Stowarzyszenie Klon/Jawor**:
www.klon.org.pl,
- **Ogólnopolska Baza Zakładów Pracy Chronionej**:
www.zpchr.pl,
- **Internet dla niepełnosprawnych** – informacje przydatne dla osób niepełnosprawnych, a także wirtualne serwery lokalne:
www.idn.org.pl,
- **„Krakowski Informator o formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin”**: <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/177390/karta>

Urząd Miasta Krakowa
WYDZIAŁ POLITYKI SPOŁECZNEJ I ZDROWIA

ul. Jana Dekerta 24
30-703 Kraków

tel. +48 12 616 51 19
sz.umk@um.krakow.pl
www.krakow.pl/bezbarier

Przydatne dla Ciebie mogą okazać się także:

Publikacja została sfinansowana
ze środków Miasta Krakowa.
Egzemplarz bezpłatny.

 Kraków

Patronat medialny:

 kraków.pl

ISBN 978-83-66039-38-4

9 788366 039384